Sfântul Ierarh Varlaam, Mitropolitul Moldovei

LEASTVIŢA sau SCARA RAIULUI de Ioan Scărarul

Descriere CIP a Bibliotecii Naţionale a României
IOAN SCĂRARUL, ST.
Leastviţa sau Scara Raiului / de Ioan Scărarul ; trad.: Sfântul Ierarh Varlaam, mitropolitul Moldovei. – Iaşi : Trinitas, 2007
ISBN 978-973-155-014-5

I. Varlaam, mitropolit al Moldovei (trad.)

248.12
821.14'02-97=135.1

ISBN: 978-973-155-014-5

LEASTVIŢA
sau
SCARA RAIULUI DE IOAN SCĂRARUL

Ediţie jubiliară dedicată
Sfântului Ierarh Varlaam, Mitropolitul Moldovei,
autorul traducerii

Ediție, notă asupra ediției şi glosar
de Oana Panaite

Prefață şi revizuirea transcrierii interpretative
de Eugen Munteanu

Tipărită cu binecuvântarea
I.P.S. DANIEL
Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei,
Locțiitor de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

TRINITAS
Iaşi, 2007

Cuvânt înainte

Tradusă pentru prima dată din limba slavonă în limba română în urmă cu aproape 400 de ani (înainte de 1613) de către monahul Varlaam de la Mănăstirea Secu, viitorul Mitropolit al Moldovei (1632-1653), *Leastviţa* sau *Scara Raiului*, scrisă de Sf. Ioan Scărarul (c. 579-649), a rămas până astăzi în manuscris, deşi s-a răspândit foarte mult sub formă de copii, în veacurile următoare, până când, în anul 1814, un alt mitropolit al Moldovei, Veniamin Costache, a tradus-o nu din slavonă, ci din limba greacă şi *a tipărit-o pentru prima dată în limba română*, la Mănăstirea Neamţ.

Faptul că abia acum se tipăreşte, după aproape 400 de ani de existenţă a sa, *manuscrisul primei traduceri a **Scării** în limba română* reprezintă un eveniment cu semnificaţii multiple pentru spiritualitatea ortodoxă românească şi pentru istoria literaturii române vechi, mai ales că această primă tipărire a manuscrisului se face într-o ediţie deodată jubiliară şi ştiinţifică (în transcriere interpretativă).

Mulţumim Domnului Profesor Dr. Eugen Munteanu, de la Universitatea „Al. I. Cuza" din Iaşi, pentru *Prefaţa* sa, bogată, nuanţată şi elegantă, precum şi autoarei acestei ediţii academice, Oana Panaite, care a binevoit să publice roada ostenelii sale ştiinţifice la Editura mitropolitană TRINITAS.

Ediţia de faţă ne oferă deodată posibilitatea să intrăm în universul spiritual şi lingvistic al monahului cărturar Varlaam de la Mănăstirea Secu şi să-i cerem ajutorul său de rugător în ceruri pentru noi.

Valoarea spirituală deosebită a *Scării Raiului* a Sf. Ioan Scărarul a fost unanim recunoscută de-a lungul secolelor în spiritualitatea creştină ortodoxă. În acest sens, Mitropolitul Veniamin Costache scria, în 1814: *precum pâinea este decât toate celelalte bucate mai de nevoia trupului, aşa este cartea aceasta celui ce pofteşte mântuirea sa, decât toate alte cărţi părinteşti.(...) Şi este nu numai monahilor, ci şi mirenilor prea bun îndreptariu şi canon prea cu deamăruntul, care povăţuieşte pe toţi către cele cuviincioase* (citat de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Filocalia*, vol. IX, Bucureşti, 1980, p. 13).

Binecuvântăm publicarea textului primei traduceri în limba română a *Scării Raiului*, acum, la marea sărbătoare a proclamării solemne a canonizării Sfântului Ierarh Varlaam, Mitropolitul Moldovei, (Mănăstirea Secu, 29-30 august 2007), ca pe un pios omagiu de cinstire adus autorului acestei traduceri, ierarhului român care a promovat conştiinţa şi unitatea de neam, a apărat credinţa ortodoxă în vremuri tulburi, atât prin scrieri teologice, cât şi prin organizarea Sinodului interortodox de la Iaşi, în anul 1642, şi a contribuit mult la progresul limbii literare româneşti, mai ales prin renumita sa *Carte românească de învăţătură, dumenecele peste an şi la praznice împărăteşti şi la svinţii mari*, numită şi *Cazania* (Iaşi, 1643).

Sfinte Ierarhe Varlaam, ajută-ne, cu rugăciunile tale, să ne ridicăm din păcate şi să urcăm pe scara virtuţilor duhovniceşti, spre slava lui Dumnezeu şi spre mântuirea noastră!

† DANIEL,
Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei
Locţiitor de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române

Mănăstirea Secu,
17 august 2007

Prefaţă.
Mitropolitul Varlaam, cărturar şi reformator al limbii române literare

Cel care urma să devină un mare cărturar al poporului său şi un neobosit păstor al Bisericii Moldovei s-a născut în jurul anului 1590, ca fiu al unui răzeş moldovean, şi se numea, probabil, Vasile Moţoc. Între anii 1608-1613 îl găsim menţionat în calitate de egumen al Mănăstrii Secu. Putem presupune că în acest vechi centru de cultură monahală îşi primise anterior şi învăţătura bisericească, inclusiv cunoaşterea limbilor slavonă şi greacă. Numirea sa în fruntea unei delegaţii oficiale numeroase trimise de domnitorul Miron Barnovski la ţarul Mihail Feodorovici Romanov al Rusiei în anii 1628-1629 este un semn că, prin trăsăturile sale de caracter, prin tact, prin cunoaşterea oamenilor şi, nu în ultimul rând, prin calităţile intelectuale şi spirituale, îşi câştigase o solidă reputaţie printre semeni şi încrederea domnitorului. Aceste calităţi trebuie să fi fost ieşite din comun de vreme ce, în împrejurările, întotdeauna tulburi, ale schimbării de domnie, este ales în 1632 mitropolit al Moldovei, în primele luni de domnie a lui Alexandru Ilieş. Un rol important în această numire de excepţie — nu a mai trecut, potrivit obiceiului, prin treapta de episcop — îl vor fi jucat şi recomandările unor influenţi prieteni, între care ierarhii Petru Movilă şi Filaret Nichitici, ca şi cunoscutul cărturar grec Meletie Sirigul. Va rămâne în scaunul de mitropolit al Moldovei 21 de ani, sub mai multe domnii, inclusiv pe întregul parcurs al îndelungatei domnii a lui Vasile Lupu, al cărui principal colaborator a fost. În anul 1640 organizează, cu sprijinul material al lui Petru Movilă, prima tipografie din Iaşi, unde va tipări câteva cărţi de importanţă capitală pentru cultura românească. În aceeaşi perioadă întemeiază la Mănăstirea Trei Ierarhi din Iaşi o şcoală teologică superioară, după modelul reputatei Academii de la Kiev a lui Petru Movilă. Observăm aşadar cum se conturează, prin şcoală şi tipografie, bazele unui proiect bisericesc şi cultural clar fundamentat şi sistematic pus în aplicare.

Conținutul și rezultatele acestui proiect precum și semnificațiile lui istorice le vom prezenta pe scurt și le vom interpreta în continuare.

Mitropolitul Varlaam al Moldovei a încetat din viață în anul 1567, în jurul vârstei de 70 de ani, la Mănăstirea Secu, unde se retrăsese încă din anul 1653.

***

Istoria culturii românești a reținut numele Mitropolitului Varlaam în seria ierarhilor cărturari, alături de Simion Ștefan (m. 1656), Dosoftei (1624-1693), Antim Ivireanul (1660-1716), Teodosie Rudeanu (m. 1708), Mitrofan (m. 1703), Damaschin (m. 1725), Chesarie (m. 1780), Filaret (1742-1794), Andrei Șaguna (1809-1873) sau Veniamin Costachi (1768-1846), a căror activitate cărturărească, în secolele al XVII-lea — al XIX-lea, justifică, prin semnificațiile ei istorice, rolul de „mamă a limbii române literare“ pe care Eminescu îl atribuia Bisericii. Căci, spre deosebire de ceea ce s-a întâmplat cu marile limbi romanice surori din Occident (italiana, franceza, spaniola), la ale căror începuturi literare Biserica a jucat un rol secundar și indirect, limba română și-a început lunga ascensiune către statutul unei limbi de cultură majoră pornind de la traducerea în limba populară a textelor creștine fundamentale. Înainte de a schița pe scurt câteva repere mai semnificative ale acestui proces, este nevoie, completând în același mod metaforic aprecierea lui Eminescu, să menționăm că, dacă Biserica a fost într-adevăr „mama“ limbii literare românești, atunci celălalt părinte al acesteia trebuie socotită intelectualitatea laică. Începând cu cronicarii moldoveni Grigore Ureche și Miron Costin, continuând cu Milescu Spătarul, Dimitrie Cantemir, Constantin Cantacuzino, Radu și Șerban Greceanu și, fără a uita contribuția esențială a cărturarilor greco-catolici ai Școlii Ardelene (Petru Pavel Aaron, Samuil Micu, Petru Maior, Ioan Budai-Deleanu), până la Ion Heliade-Rădulescu și Timotei Cipariu, cărturarii români s-au raportat constant la „limba bisericească“, întărindu-i sau corectându-i jaloanele, rafinându-i, potențându-i sau nuanțându-i virtuțile latente. Nu este locul aici să intrăm în detalii istorice și filologico-lingvistice, menționăm doar că judecata de mai sus este valabilă pentru ceea ce numim „limba română literară veche“, căci, începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, destinul limbii române ca limbă de cultură a fost determinat exclusiv în sfera

societății civile, „limba bisericească" împlinindu-și de acum încolo rosturile doar ca unul dintre stilurile funcționale ale românei literare moderne.

Dacă am dori să identificăm cauzele acestui rol special jucat de Biserică în istoria veche a culturii scrise românești, probabil că ele trebuie căutate în sfera poziției privilegiate ocupate de cultura ecleziastică în Evul Mediu. Pe de o parte, introducerea limbii naționale populare în Biserică nu se putea face fără acordul acesteia și, pe de altă parte, în secolele al XVI-lea — al XVIII-lea, în spațiul cultural românesc, doar Biserica avea suficientă forță pentru a putea pune în act și susține o activitate tipografică coerentă și durabilă. Desfășurându-se aproape exclusiv în formă manuscrisă, producția de texte literare laice a trebuit să se orienteze după normele propuse de tipăriturile bisericești, atunci când autorii laici nu au ignorat pur și simplu orice tendință normativă, orientându-se spontan după convențiile tradițiilor literare locale. Procesul introducerii limbii naționale în Biserică nu poate fi desprins deci de cel al producerii de texte în limba română, pentru a satisface nevoile complexei activități bisericești. În procesul a cărui dinamică încercăm să o înțelegem mai există însă încă doi factori importanți pe lângă cauzele menționate mai sus: existența conștiinței lingvistice naționale și un motiv suficient de puternic pentru a determina decizia de renunțare la limba slavonă ca limbă tradițională și oficială a Bisericii românilor. Nu trebuie să pierdem de asemenea din vedere că și ortodoxia, ca oricare altă confesiune creștină, este o religie a cărții. De la ritualul liturgic și până la umilele rugăciuni zilnice, trecând prin aria discursurilor omiletice și a savantelor comentarii dogmatice și teologice, stabilitatea tradiției nu poate fi concepută fără textul scris.

După enunțarea acestor câtorva concepte preliminare, să schițăm acum procesul la care ne referim în liniile sale principale.

Fără să constituie o excepție în spațiul european medieval, societatea medievală românească a cunoscut și ea o lungă perioadă de bilingvism cultural, pe parcursul căreia limba scrisă, în cazul nostru limba slavonă, era cu totul diferită de limba populară. Interesante în sine, cauzele pentru care românii, popor romanic, s-au aflat în sfera culturală a limbii slavone nu ne interesează aici. Este destul să constatăm ca atare faptul că, în pragul epocii moderne, în secolul al XVI-lea, românii dețineau o cultură scrisă exclusiv în limba slavonă. Ca și documentele oficiale ale statului, cărțile cultului bisericesc, textele canonice, literatura patristică sau cea

teologică, precum şi documentele bisericeşti administrative, toate erau redactate în limba slavonă, cultivată şi învăţată ca atare, mai ales în mănăstiri. Mai mult, haina slavonă purtată de învăţătura bisericii era „simţită“ de la sine ca o parte importantă şi indisolubilă a tradiţiei şi a identităţii confesionale, aceasta cu atât mai mult cu cât, în primele decenii ale secolului al XVI-lea, consensul bisericilor tradiţionale (ortodoxia şi catolicismul) în chestiunea limbilor liturgice a fost puternic afectat de principiile protestantismului. Între acestea, principiul renunţării la „limbile sacre“ (latina, greaca, slavona), care de multă vreme nu mai erau înţelese de masele de credincioşi datorită evoluţiei naturale a limbilor populare, era unul dintre cele mai „periculoase“ pentru stabilitatea vechilor orânduieli bisericeşti. Apare deci cât se poate de naturală opoziţia clară şi acerbă a structurilor bisericeşti faţă de o inovaţie atât de radicală, cu rezultate imprevizibile, cum era decizia de a renunţa la limba slavonă în folosul limbii populare. În cazul românilor, un element agravant era şi faptul că o varietate a limbii naţionale exersată prin scriere nu exista încă, altfel spus, cu toată bunăvoinţa, cu greu îşi putea imagina cineva cum ar putea fi formulate într-o română populară elementară versetele sfinte ale imnurilor liturgice sau complexele pericope ale Noului Testament!

Şi totuşi, această iniţiativă curajoasă şi riscantă a fost luată, dar în afara Bisercii ortodoxe. Primele traduceri de texte bisericeşti semnificative în limba română au fost întreprinse în Transilvania, iar efectuarea, multiplicarea şi răspândirea lor sunt acte care nu pot fi explicate în afara politicii de propagandă calvină promovată sistematic printre supuşii români de principii maghiari ai Ardealului, în a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Pe lângă cărţi de propagandă propriu-zisă (catehisme), au fost acum traduse şi cărţi aparţinând patrimoniului creştin comun (*Psaltirea* şi *Apostolul*). Cele mai multe dintre tipăriturile lui Coresi, care a mers încă şi mai departe, traducând şi tipărind chiar cărţi esenţiale pentru cultul ortodox, precum *Liturghierul, Tetraevanghelul*, *Molitvenicul* şi *Cazania*, sunt datorate iniţiativei sau sprijinului calvinilor maghiari transilvăneni[1]. Nu-i lipsit de semnificaţie în acest sens nici faptul că prima versiune românească tipărită a unor cărţi biblice, *Palia de la Orăştie* (1582), este o

[1] În paralel cu eforturile de calvinizare a românilor, întreprinse de principii maghiari, se înregistrează în epocă şi unele iniţiative ale saşilor de a-i converti pe români la luteranism, însă succesele acestor încercări au fost aproape nule.

operă explicit calvinizantă, inițiată de Mihail Tordași, episcop calvin al românilor, autorii traducerilor prezentându-se drept „dascăli de dăscălie“ sau „propoveduitori ai Evangheliei“

Sprijinită și pe deciziile unor sinoade locale convocate de oficialități, această propagandă calvină a continuat și în secolul următor și s-a soldat cu un oarecare succes printre românii din Transilvania, în jurul anilor 1640 fiind deja atestate regiuni întregi locuite de români calvini, mai ales în comitatul Hunedoarei și în Banat. Deși fără coloratură confesională vizibilă, și cele două mari monumente literare care sunt *Noul Testament de la Bălgrad* (1648) și *Psaltirea de la Bălgrad* (1651), pregătite și tipărite sub autoritatea mitropolitului Simeon Ștefan, trebuie încadrate tot în acest context propagandistic calvin.

Acesta este momentul și contextul istoric în care apare Varlaam. Ca mitropolit al Moldovei autonome din punct de vedere politic, el trebuia să își facă datoria de ierarh, care îi impunea să acționeze pentru menținerea purității doctrinare a Bisercii și să-și protejeze comunitatea (inclusiv pe frații de credință din Ardeal) de asalturile prozelitiste protestante. Ca intelectual, el aparține acelei generații care conștientizează pe deplin identitatea lingvistică și etnică a tuturor românilor, așa cum o formulează explicit și memorabil contemporanul său Grigore Ureche în letopisețul său: „Rumânii, câți se află lăcuitori la Țara Muntenească și la Ardeal și la Maramoroș, de la un loc sunt cu moldovenii și toți de la Rîm se trag”. Varlaam și-a dat așadar printre primii seama că cele două identități, cea ortodoxă și cea națională, trebuie conciliate și armonizate. Cunoscând atașamentul marii majorități a românilor față de tradiția și riturile creștine ortodoxe, el a mai înțeles că cel mai puternic argument propagandistic din arsenalul protestant rămâne nevoia de a predica și a sluji liturghia în limba poporului și că, prin urmare introducerea limbii române în Biserică se impune cu necesitate.

Condițiile istorice concrete în care Varlaam și-a pus în aplicare acest dublu proiect, de apărare a ortodoxiei, pe de o parte, și de „naționalizare“ a cultului ortodox, pe de altă parte, erau relativ favorabile. Mai întâi, el a avut șansa unei păstoriri relativ îndelungate, între anii 1632 și 1653, sub mai mulți domnitori, cei mai mulți dintre cei 21 de ani scurgându-se sub domnia lui Vasile Lupu, într-o perioadă de relativă stabilitate internă, favorabilă inițiativelor culturale de amploarea celor reușite de marele mitropolit. În permanent declin la aproape două secole de la cucerirea

Constantinopoului de către turci (1453), ortodoxia trebuia, în prima jumătate a secolului al XVII-lea, să facă faţă unei noi provocări, prozelitismului calvin aflat în plină expansiune; acesta se arătase eficient nu doar în Transilvania, ci chiar în centrul ortodoxiei ecumenice, la Constantinopol. Prin publicarea în 1633, la Geneva, a unei lucrări de dogmatică ortodoxă în care erau incluse o serie de importante concesii doctrinare făcute calvinismului, Kiril Lukaris, patriarh al Constantinopolului, încerca astfel să obţină sprijin occidental în lupta sa de supravieţuire în faţa măsurilor din ce în ce mai restrictive ale otomanilor. Pe lângă patriarhia ecumenică de la Constantinopol, marile patriarhii tradiţionale orientale (de la Ierusalim, Alexandria, Antiohia) îşi pierduseră şi ele, sub stăpânirea turcească, aproape orice autoritate şi demnitate publică, titularii lor petrecându-şi în realitate ani sau decenii la rând în exil, unii chiar la Bucureşti sau Iaşi. La rândul lor, structurile organizatorice ale ortodoxiei sârbeşti şi ale celei bulgăreşti fuseseră reduse de turci la minimum!

În acest moment de criză a ortodoxiei, care reclama, pe lângă măsuri de apărare doctrinară împotriva calvinismului, şi necesitatea redefinirii teologice, ecleziale şi culturale a ortodoxiei ecumenice, Varlaam şi-a asumat un loc de lider activ! Această autoritate de care mitropolitul moldovean se bucura printre contemporani este ilustrată prin însuşi faptul candidaturii sale, în anul 1639, la scaunul vacant al Patriarhiei din Constantinopol. Sprijinind în mod susţinut şi coerent, ca şi multi dintre urmaşii săi în scaunul de mitropolit, pe ierarhii greci şi, în general, cultura ecleziastică grecească, Varlaam a căutat în acelaşi timp aliaţi şi colaboratori în spaţiul ruso-ucrainean, unde Petru Movilă reuşise să pună pe baze solide organizarea bisericească şi învăţământul teologic, oferind ortodoxiei şi cel mai complet text de doctrină, *Mărturisirea ortodoxă*. Se ştie că tot Varlaam a fost acela care a organizat la Iaşi, în 1642, un important sinod ortodox ecumenic, în cadrul căruia opera menţionată a lui Petru Movilă, tradusă la Iaşi din latină în limba greacă de învăţatul Meletie Sirigul, a fost adoptată drept textul de referinţă al ortodoxiei în chestiunile de doctrină. La acelaşi sinod de la Iaşi a fost condamnat şi catehismul calvinizant al lui Kiril Lukaris. Un alt sinod, de data aceasta doar cu participarea ierarhilor din Ţara Românească şi Moldova, a fost convocat de Varlaam la Iaşi în 1645, în scopul dezbaterii şi respingerii propagandei calvine din Transilvania. În acest context şi în acelaşi an

este tipărită, probabil în Muntenia, la Mănăstirea Dealul, lucrarea polemică anti-calvină *Cartea carea să cheamă Răspunsul împotriva Catihismusului calvinesc*[2]. Reacție la un catehism calvin tipărit în limba română în 1642 la Alba Iulia, acest text dovedește nu doar o perfectă stăpânire a tradiției teologice ortodoxe, a Bibliei și a scrierilor Sfinților Părinți, ci, deopotrivă, și un admirabil talent de polemist și o știință a argumentației de un nivel înalt.

Lucrarea care, prin efectele ei profunde și durabile, i-a asigurat lui Varlaam un loc de prim rang în istoria culturală a țării sale a fost însă *Carte românească de învățătură, dumenecele preste an și la praznice împărătești și la svînții mari*, tipărită la Iași în anul 1643, lucrare cunoscută mai ales sub numele de *Cazania*[3]. În comparație cu tipăriturile românești anterioare, inclusiv cele ale lui Coresi, monumentala tipăritură a lui Varlaam reprezintă un salt spectaculos din mai multe puncte de vedere. Conținutul ei nefiind decât parțial, prin pericopele evanghelice conținute, un conținut liturgic propriu-zis, cartea este mai puțin minată de literalismul excesiv al tipăriturilor care au precedat-o. În al doilea rând, asimilând cu precizie tradiția scrisă a predecesorilor, Varlaam se apropie în același timp de limba vorbită, efectuând prima și cea mai consistentă prelucrare a tradiției literare moldovenești, la nivel stilistic și sintactic. Fiind apropiată de vorbirea populară, limba lui Varlaam este departe de a se identifica cu aceasta. Cu câțiva ani înainte, în predoslovia sa la *Noul Testament* de la Bălgrad (1648), Simeon Ștefan comparase cuvintele cu banii, arătând că în cărțile bisericești ar trebui întrebuințate acele cuvinte care, ca și banii, sunt (re)cunoscute de toți românii, oriunde ar locui ei. Fără să o exprime în mod explicit, Varlaam are și el această convingere, așa încât, consecvent în general normelor dialectului literar moldovenesc, el renunță în scrisul său la acele fapte de limbă prea regionale și, mai mult chiar, adoptă unele norme din alte tradiții scrise locale, din cea transilvăneană sau, mai ales, din cea muntenească. Procedând astfel, Varlaam dovedește că a interiorizat în mod intuitiv un principiu obiectiv

---

[2] Vezi excelenta ediție critică publicată de Mirela Teodorescu în volumul Varlaam, *Opere*, I, București, 1984.

[3] Ediția *Cazaniei* publicată de către Jacques Byck la București în 1943 și retipărită în 1966 nu mai corespunde exigențelor științifice și editoriale actuale. Sunt de părere că nici ediția publicată de Manole Neagu la Chișinau în 1991 nu este lipsită de neajunsuri și de erori, așa încât o nouă ediție filologică autentică mi se pare mai mult decât necesară.

care acționează în cadrul procesului de devenire a unei limbi literare, principiul pe care lingviștii îl numesc *principiul codificării* sau al *normării*: o limbă scrisă, mai ales atunci când conținutul mesajului care se dorește a fi transmis este de importanța capitală a celui scriptural, se supune unor reguli specifice, diferite de cele ale simplei comunicări orale. Aceste reguli și norme se stabilesc prin consensul (tacit până în momentul când, prin gramatici, dicționare și alte lucrări normative de acest tip, normarea devine explicită și coercitiv-prescriptivă) cărturarilor. Or, dând la lumină un text de dimensiunile și calitatea *Cazaniei*, Varlaam marchează printr-un jalon foarte vizibil calea care va fi urmată.

Cele două predoslovii ale *Cazaniei*, una semnată de domnitorul Vasile Lupu (cu titlul, încărcat de sensuri simbolice, „cuvânt împreună către toată semenția românească“) și alta adresată de Varlaam cititorilor, conțin și alte idei foarte prețioase și inovatoare. Cele mai importante sunt următoarele. Mai întâi: cartea este prezentată ca un „dar limbii românești“, formulă pe care trebuie să o interpretăm ca pe un semn al dorinței de a înnobila limba populară, de a o socoti egală limbilor „sacre“, demnă de a primi și aptă de a susține integral adevărurile credinței. Acestă recunoaștere este un prim pas către o ulterioară *generalizare* și *oficializare* a limbii române în Biserică. În al doilea rând, Varlaam este în măsură să recunoască și să numească caracterul nefiresc al situației de bilingvism cultural din societatea românească medievală. Din „lipsa dascălilor ș-a învățăturei“, limba slavonă era (putem afirma că a fost probabil întotdeauna!) cunoscută de foarte puțini români, inclusiv dintre preoți, întrucât, adaugă Varlaam, „cât au fost învățând de mai multă vreme, acum nici atâta nimeni nu învață“. Faptul că „limba noastră românească (...) n-are carte pre limba sa“ apare astfel cât se poate de nefiresc. De aceea, consecința naturală nu putea fi așadar alta decât înzestrarea limbii române cu cât mai multe, mai importante și mai bine scrise cărți! În fine, un al treilea element al concepției implicite pe care Varlaam o avea despre rosturile limbii în Biserică, este ceea ce am putea numi *principiul înțelegerii*. Cu inteligență strategică și cu simțul oportunității istorice, Varlaam își asumă cel dintâi, legitimându-l astfel în discursul oficial ortodox, un pasaj scripturistic des invocat de protestanți pentru a justifica nevoia de a exprima mesajul evanghelic în limba poporului. Este vorba despre versetul din 1 Corinteni 14: 19, în care Sf. Apostol Pavel

spune explicit că „În sfânta beseareca mai bine e a grăi 5 cuvinte cu înțeles decât 10 mie de cuvinte neînțelease în limbă striină“ (Coresi, *Întrebare creştinească*). De remarcat în acest context şi conotaţia subiectiv-naţională cu care, invocând datoria faţă de strămoşi, Varlaam înţelege să justifice acceptarea acestui principiu. Pasajul merită să fie citat in extenso:

> „Pentr-aceaia dintru întâiu ce-au fost bărbaţi purtători de Duhul Svînt unii după alţi şi pănă acmu toţi au ustenit scriind şi tălcuind Sventele Scripturi, de-au învăţat ş-au arătat omului în toate chipurile calea carea duce acolo, cum ca să nu greşască hieştecine marginea şi săvîrşitul acela spre carele-i făcut. Cătr-aceaia ş-astă usteninţă s-au adaos acelor bărbaţi purtători de Duhul Svânt, căci că mărgînd de sus în gios şi împuţinîndu-se din oameni înţelesul Sventelor Scripturi le-au căotat a pogorî şi Svînta Scriptură tot mai pre înţelesul oamenilor, păn-au început a scoate aşea-ş cineş pre limba sa, pentru ca să înţeleagă hiecine să să înveaţe şi să mărturisască minunate lucrurile lui Dumnezău, cu mult mai vîrtos limba românească, ce n-are carte pre limba sa, cu nevoie iaste a înţeleage cartea alţii limbi. Şi pentru lipsa dascalilor ş-a învăţăturei, cît au fost învăţînd mai de multă vreame, acmu nice atîta nime nu învaţă. Pentr-aceaia, de nevoie mi-au fost, ca un datornic ce sint lui Dumnedzău cu talantul ce mi-au dat, să-mi poci plăti datoriia macar de cît, pănă nu mă duc în casa cea de lut a moşilor miei.“ (*Cazania*, III^{r}-III^{v}).

Cazania lui Varlaam a fost tipărită probabil într-un tiraj cu mult peste media obişnuită în acele vremuri, căci ni s-au păstrat multe exemplare ale ediţiei princeps, în, practic, toate regiunile locuite de români. Mai mult încă, textul a fost retipărit în timp de nenumărate ori, începând cu 1699, când la Alba Iulia apărea cartea intitulată *Chiriacodromion*, o reproducere exactă a textului lui Varlaam. Au urmat ediţii succesive tipărite la Bucureşti (1732, 1765, 1768 etc.). Aşa încât, pentru studiul comparativ al dinamicii stilului bisericesc al limbii române literare, *Cazania* ni se prezintă ca un text ideal, alături doar de câteva alte texte, retipărite succesiv: *Biblia* însăşi (1688, 1795, 1819, 1854, 1865 etc.), *Mărturisirea ortodoxă*, *Scara raiului* şi *Mărgăritarele* Sf. Ioan Gură-de-Aur.

În aceeaşi tipografie unde a apărut *Cazania* (dăruită, împreună cu meşterii tipografi şi cu materialele auxiliare, de către Petru Movilă, mitropolitul de la Kiev) au mai fost tipărite alte două lucrări importante, elaborate de Eustratie Logofătul, unul dintre cei mai apropiaţi colaboratori ai mitropolitului: *Carte românească de învăţătură de la pravilele*

împărăteşti şi de la alte giudeţe („Pravila lui Vasile Lupu", 1646) şi *Şeapte taine ale besearecii* (1644)[4].

În sinteză, se poate aprecia că, din punct de vedere cantitativ, Varlaam nu a scris sau tipărit foarte mult în comparaţie cu alţii. Efectele directe, imediate, ca şi cele pe termen lung ale activităţii sale, sunt însă incalculabile. Dacă, două-trei generaţii înaintea sa, modeşti cărturari ardeleni au dovedit, fie şi în contextul confesional special descris mai sus, că textele scripturale *pot fi scrise* în limba română, mesajul lui Varlaam este acela că acest lucru *trebuie* să se întâmple, şi anume sub autoritatea şi cu spijinul total al Bisericii. Prin aceasta, Varlaam a impus Moldova drept pilot al vechii culturi eclesiastice româneşti în a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Traducând şi publicând în două ediţii (1679 şi 1680) *Liturghierul*, iar apoi şi cele patru volume masive din *Viaţa şi petreacerea svinţilor* (1682-1686), *Psaltirea de-nţăles* (1680), *Molitvenicul de-nţăles* (1681) şi *Parimiile preste an* (1863) Dosoftei a făcut un al doilea pas decisiv, oferind prima versiune autorizată a textelor liturgice. Paşii următori vor fi făcuţi, începând cu apariţia în 1688 a *Bibliei* lui Şerban Cantacuzino, în Muntenia, prin Antim Ivireanul şi urmaşii săi, în special episcopii de Râmnic, Damaschin, Chesarie şi Filaret. Procesul generalizării întrebuinţării limbi române în biserică se va încheia însă puţin mai târziu, şi anume în jurul anului 1740. Începând cu aprox. 1760, întregul corpus al textelor bisericeşti era deja în fiinţă, într-o variantă „standard", adaptată şi cerinţelor ritmice ale ritualului liturgic dar şi exigenţelor exactităţii şi preciziei reclamate de bogăţia de conţinuturi ale Sfintei Scripturi şi ale Sfintei Tradiţii. Textele bisericeşti tipărite la Râmnic, Snagov sau Bucureşti vor circula şi în Transilvania şi Moldova, fiind, la nevoie, chiar retipărite întocmai la Iaşi sau la Blaj. Din punct de vedere lingvistic, avem acum, în aceste *Liturghiere, Evangheliare, Trioade, Psaltiri, Minee* etc. tipărite în zeci şi zeci de ediţii succesive, reprezentarea cea mai înaltă a limbii române vechi, în forma ei unitară şi unică. Pe această bază a „limbii bisericeşti" vor construi ulterior Ion Heliade Rădulescu şi contemporanii săi româna literară modernă.

---

[4] Puţin cercetat de specialişti, acest text de doctrină ortodoxă este studiat în prezent, ca temă de doctorat, de d-na Iulia Mazilu, în vederea alcătuirii unei ediţii ştiinţifice.

***

Conservată până astăzi într-un vechi manuscris (ms. rom. nr. 5419 de la Biblioteca Academiei Române) și tipărită acum pentru prima oară, este *Scara raiului*, probabil prima operă a lui Varlaam, alcătuită după cât se pare în perioada cât a fost egumen al mănăstirii Secu (1608-1613)[5]. Ca bază a traducerii sale, Varlaam a folosit prelucrarea cunoscutului cărturar grec Maximos Margounios (1530-1602), scrisă de acesta într-o foarte elegantă limbă neogreacă[6]. Transpunerea în românește a lui Varlaam este la înălțimea originalului. Precizia terminologică și siguranța construcției frazei dovedesc deja talentul de excepție care ne întâmpină la tot pasul în *Cazanie*. Rămâne deocamdată neclar de ce, în manuscrisul pe care îl avem la dispoziție, este copiată în paralel și o versiune slavonă a *Scării*, de vreme ce aceasta, mult mai redusă ca dimensiuni, nu fusese avută ca bază de traducător. Să fi fost oare o inițiativă a copistului, sau, în cazul că Varlaam a fost la curent cu copia, o indicație a traducătorului? În ce scop? Pentru studiu sau lectură comparativă? Din simplă „avariție" de colecționar?

Nu este poate inutil pentru cititor să ne amintim câteva date despre viața și opera autorului tradus de Varlaam. Ioan Scărarul (gr. Iohannes Klimakos) s-a născut în Palestina, în jurul anului 579, din părinții Xenofont și Maria. La vârsta de 16 ani s-a retras în viața monahală în mijlocul unei comunități de pe muntele Sinai. Aprecierea și dragostea de care se bucura printre semeni l-au făcut atât de cunoscut încât însuși papa Grigorie cel Mare i-a trimis o scrisoare în care i-a solicitat să se roage pentru el. În anul 638 a devenit stareț al marii mănăstiri Sfânta Caterina de pe muntele Sinai și conducător al tuturor comunităților monastice din Palestina, dar peste patru ani a încredințat aceste sarcini fratelui său și s-a retras într-o peșteră, dedicându-se integral și exclusiv meditației și rugăciunii. A murit la 30 martie 649, în chilia sa de pe muntele Sinai.

[5] Detalii de natură bibliologică și filologică privitoare la acest text ne sunt oferite mai jos de d-na Oana Panaite în nota sa introductivă la ediția de față.

[6] Nu știm precis dacă Varlaam a tradus direct după originalul grecesc al lui Margounios sau a întrebuințat o versiune slavonă intermediară. Abundența în text a slavonismelor ar fi o probă în favoarea celei de-a doua ipoteze. Un examen complet al acestei probleme nu a fost încă întreprins de filologi.

Opera sa scrisă, intitulată prin tradiţie *Scara raiului* (*κλίμαξ τοῦ παδαδείσου*) a câştigat în lumea creştină, în special în Orientul ortodox, un imens prestigiu, devenind una din cărţile capitale ale literaturii monahale. Copiat în sute de versiuni, textul grecesc iniţial a suferit în timp prelucrări şi adaosuri diverse, care nu i-au schimbat însă structura şi conţinutul. Cea mai cunoscută şi apreciată dintre aceste prelucrări este cea redactată de cărturarul grec Maximos Margounios, folosită ca bază, cum spuneam deja mai sus, şi de Varlaam. *Scara raiului* este alcătuită din 30 de capitole şi prezintă, într-o structură alegorică transparentă, ascensiunea sufletului individual către sfinţenia totală şi către viaţa veşnică, prin eliberarea de păcate şi asumarea virtuţilor. Având-şi originea biblică în visul patriarhului Iacov, relatat în Facerea, 28:11-22, motivul scării spre cer este interpretat într-un sens moral-ascetic şi prezentat într-un discurs cu mari virtuţi literare, morale şi teologic-filosofice. Mică enciclopedie a vieţii monahale orientale, *Scara* îmbină comentariul dogmatic şi moral cu analize pline de acuitate ale vieţii sufleteşti, comentariile biblice cu pasaje narative, totul în cea mai bună tradiţie a literaturii patristice şi într-o greacă precisă şi elegantă. Toate aceste calităţi au asigurat *Scării raiului* o imensă popularitate, dovedită şi prin numărul incalculabil de traduceri şi prelucrări in diferite limbi.

În calendarul ortodox Sf. Ioan Scărarul este prăznuit în a patra duminică înainte de Duminica Paştilor, ca semn că, prin lupta împotriva păcatelor şi exersarea virtuţilor creştine, credinciosul se pregăteşte pentru întâmpinarea Învierii Domnului.

Textul lui Ioan Scărarul a fost încă din Evul Mediu timpuriu sursa unui motiv iconografic larg răspândit în pictura sacră atât în Occident, cât şi în Orient. Cea mai cunoscută reprezentare picturală a acestui motiv în spaţiul românesc este fresca murală exterioară de la Mănăstirea Suceviţa.

Ediţiile critice moderne ale originalului grecesc ne prezintă următoarea structură a textului, cu cele 30 de trepte ale „scării spre cer“:

I. *Desprinderea de lume*

1. Retragerea din viaţa lumească. 2. Renunţarea la gândurile lumeşti. 3. Desprinderea de tot ce este pământesc.

II. *Virtuţile cardinale*

4. Supunerea. 5. Căinţa. 6. Gândul la moarte. 7. Întristarea spirituală ca sursă a bucuriei.

III. *Purificarea de păcate a celui aflat în căutarea lui Dumnezeu*

8. Mânia. 9. Resentimentul. 10. Clevetirea. 11. Vorbăria deșartă. 12. Minciuna. 13. Plictisul (akedia). 14. Plăcerea pântecului. 15. Desfrâul. 16.-17. Avariția. 18. Împietrirea inimii (insensibilitatea). 19. Somnul în exces. 20. Frica și timiditatea excesivă. 21. Gloria deșartă. 22. Orgoliul nebunesc. 23. Blasfemia.

IV. *Asumarea căii practice*

24. Simplitatea. 25. Smerenia. 26. Discernământul.

V. *Uniunea cu Dumnezeu*

27. Liniștea interioară obținută prin reculegere, prin viețuirea monastică (*ἡσυχία*). 28. Rugăciunea totală și neîntreruptă (*προσευχή*). 29. Contopirea întregii ființe în cerul lăuntric al spiritului (*ἀπαθεία*). 30. Iubirea pentru Dumnezeu și pentru semeni (*ἀγαπή*).

***

După cum ne arată inventariile întocmite de filologi, textul *Scării* a circulat și în spațiul românesc în zeci de versiuni și în sute de manuscrise diferite, fapt care dovedește popularitatea lui, indicând, implicit, și aportul său în timp la exersarea gustului pentru lectură al românilor. O ediție tipărită a celei mai vechi versiuni românești a cărții în contextul canonizării Mitropolitului Varlaam, autorul ei, se dovedește așadar mai mult decât binevenită.

Editarea unui text românesc vechi nu este o operație ușoară. Cultura românească prezintă particularitatea că întregul său corpus de texte vechi (secolele al XVI-lea — al XIX-lea) este redactat într-o scriere diferită de cea modernă. De aceea, accesul direct la vechea producție literară românească este, practic, imposibil, fără o instrucție specializată. Posesori ai unei asemenea specializări, filologilor le revine sarcina de mediator între vechile texte și cititorul actual, sarcină care trebuie îndeplinită cu onestitate și cu responsabilitate.

O scriere de tip alfabetic relativ simplă și flexibilă, grafia chirilică românească a secolului al XVII-lea prezenta totuși, în transpunerea unor sunete sau grupuri de sunete românești, ca și a unor forme flexionare, o serie de dificultăți și inconsecvențe care îngreunează o lectură corectă. La dificultățile de ordin fonetico-grafematic se adaugă, în abordarea vechilor texte românești chirilice, dificultăți de ordin lingvistic propriu-zis, rezul-

tate din caracterul arhaic şi regional al multora dintre faptele de limbă. De aceea, editarea fără profesionalism a acestor texte este pândită de două riscuri, la fel de nefaste prin efectele lor: pe de o parte literalismul absolut şi, pe de altă parte, modernizarea formelor (adesea şi a conţinutului) textului editat. Literalismul absolut constă în transpunerea mecanică a fiecărui semn chirilic printr-un semn echivalent din inventarul ortografic actual (eventual prin adăugarea unor semne convenţionale auxiliare), iar rezultatul este un text dificil şi greu accesibil cititorului modern. Al doilea tip de procedură este încă şi mai primejdios, deoarece falsifică pur şi simplu textul originar. Practicată în scopuri evident mercantile de diferiţi editori necalificaţi, care pretind că „traduc din chirilică" (!), această metodă constă într-un fel de adaptare aproximativă la normele stilului bisericesc actual, adaptare care constă în înlocuirea sunetelor, a formelor şi adesea chiar a cuvintelor originare cu echivalentele lor din limba actuală. Produsele acestui tip de editare sunt, din punct de vedere filologic, nişte falsuri şi ar trebui tratate ca atare.

Ediţia de faţă este o ediţie jubiliară, dar dorim să fie deopotrivă şi o ediţie filologic-ştiinţifică. Caracterul ştiinţific al ediţiei constă în adoptarea şi aplicarea consecventă a principiilor transcrierii interpretative a textelor româneşti chirilice. Rezultată prin acumulări succesive în practica editorială a patru generaţii de filologi români şi codificată în cele mai bune ediţii critice de vechi texte româneşti alcătuite în timp de învăţaţi precum Bogdan Petriceicu Hasdeu, I. A. Candrea, Sextil Puşcariu, Ion Gheţie şi mulţi alţii, transcrierea interpretativă a textelor chililice româneşti (manuscrise sau tipărituri) are ca obiectiv redarea în alfabetul latin actual a unei imagini cât mai reale (sau cel puţin veridice) a limbii originalului editat. Acest deziderat presupune o analiză atentă a fiecărui cuvânt transcris, mai ales în cazurile foarte frecvente în care filologul de astăzi trebuie să decidă soluţia cea mai convenabilă ţinând seama de mai mulţi factori complementari, între care cei mai importanţi sunt realitatea fonetică şi morfologică a limbii vorbite de vechiul cărturar (autor, copist, tipograf) dar şi dorinţa sa, conştientă sau nu, de a scrie/rosti într-un anumit fel şi nu altfel. Cu alte cuvinte, ştiut fiind faptul că în elaborarea în scris a unui mesaj sunt active criterii diferite de cele care guvernează expresia orală primară, spunem în termenii ştiinţei lingvistice că operaţia critică de reconstruire a formei originare a unui text vechi implică res-

pectarea strictă a faptelor de limbă, adică a normelor lingvistice individuale, regionale sau supra-dialectale, aşa cum se prezintă ele în text. Orice intervenție arbitrară a editorului modern, fie în sensul arhaizării forțate, fie în cel al modernizării, reprezintă mutilări ale textului. Acest lucru este inacceptabil pentru specialiştii preocupați de problemele de istorie a limbii române; mai mult, cititorul „obişnuit" are şi el dreptul să fie cât se poate de sigur că textul pe care îl are în față reprezintă acea variantă pe care o va fi rostit sau citit autorul, în cazul de față Varlaam însuşi.

D-na Oana Panaite, autoarea ediției de față, şi-a însuşit criteriile, regulile şi tehnicile autentic filologice şi, după o muncă migăloasă de câțiva ani de zile, a reuşit să prezinte tiparului, într-o formă convenabilă, unul dintre cele mai dificile texte din patrimoniul cultural românesc. Într-o ediție critică viitoare, vor fi clarificate cele câteva locuri din manuscris care au rămas neclare, iar eventualele erori de lectură sau de transcriere vor fi, desigur, corectate.

EUGEN MUNTEANU

Notă asupra ediţiei

Păstrată în manuscris până astăzi, prima lucrare a lui Varlaam este traducerea *Scării raiului* lui Ioan Scărarul (Scolasticul sau Sinaitul), călugărul din secolul al VII-lea de la Muntele Sinai. Datorită caracterului practic, concis, complex şi eficient în acelaşi timp al recomandărilor făcute pentru desăvârşirea omului, *Scara raiului* a fost receptată ca fiind cel mai potrivit ansamblu de reguli pentru normarea vieţii monahale. Trăsăturile menţionate, dar şi necesitatea ca mediul monahal să aibă cărţi specifice, altele decât *Evanghelia* sau *Apostolul*, pot argumenta opţiunea lui Varlaam de a traduce această operă într-o perioadă în care numărul scrierilor în limba română era foarte redus.

1. Descrierea manuscrisului

Traducerea lui Varlaam se păstrează sub forma manuscrisului rom. nr. 5419 la secţia de manuscrise şi carte rară a Bibliotecii Academiei Române[1]. Titlul complet al traducerii este: *Cela ce-i întru svenţi părintele nostru Ioan, egumenul şi mai marele călugărilor din măgura Sinaei, Scară raiului de învăţătură creştinească, cu carea învaţă pre fieşicare creştin cumu să cade să vieţuiască pentru ca să să suie întru desăvîrşitul călugăriei şi vieţei criştineşti* (1^r). Volumul este de format in-folio (30,7×20,2 cm) şi este acoperit cu lemn îmbrăcat în piele. Cuprinde 36 de caiete şi un sfert cu câte 8 file fiecare, plus foaia de gardă. Nu s-au păstrat fila a treia din caietul al optsprezecelea şi ultima filă a manuscrisului, aşa încât acesta conţine acum 288 de file. *„Caietele au signatură chirilică pe colţul exterior de jos, pe prima şi ultima pagină a fiecăruia. Hîrtia este subţire şi îngălbenită. Prezintă filigran fără contramarcă. Căluşurile sînt la 2,5 cm distanţă, iar vărgăturile la 1,1 cm"* (ZGRAON 1976, p. 276). Numerotarea filelor a fost făcută la Academie prin imprimarea cu

[1] Vezi GHIBĂNESCU 1914, p. 69-75, ZGRAON 1976, p. 275-297, ŞTREMPEL 1992, p. 295-296.

mașina; mai există o numerotare făcută de un cititor în colțul de pe recto, cu un scris neîngrijit – pe verso, acesta notează, ca un colon titlu, numărul stepenei și titlul acesteia, pe scurt[2].

Paginile manuscrisului, mai puțin filele 3^v-9^v, respectiv fila 150, conțin pe două coloane paralele, în stânga, o redacție în limba română cu câte 40 de rânduri pe pagină, în dreapta, una în limba slavonă, mai scurtă, a *Leastviței*[3]. Cerneala este de culoare cafenie, în timp ce frontispiciul, titlurile și inițialele sunt scrise cu cerneală roșie în ambele redacții. Tot cu roșu este marcat și un nou paragraf, chiar dacă inițiala este mică, situată în rând.

Manuscrisul este organizat astfel:

f. 0: fila de gardă, adăugată la legat, nu este inclusă în caiete (din acest motiv nu am inclus-o în numerotarea pe care am realizat-o) și conține o însemnare a lui Neofit Scriban;

f. 1^r-2^r: titlul și prefața, în limbile slavonă și română;

f. 2^v: *Spunere pre scurt de capetele aceștia cărți* (cuprinsul celor treizeci de stepene) numai în limba română;

f. 3^r-5^v: *Viața fericitului lui Ioan egumenului sventei Măguri Sinaei, ce i-i numele Pisar, cela ce-au scris aceaste svente leaspeți sufletești, ce să chiamă Scară. Scrisu-s-au această viiață de Daniil smeritul călugăr de Raíth*, în limba română;

f. 5^v-6^r: *Poslania părintelui lui Ioan egumenului de Raith cătră Ioan cuviosul și minunatul egumenul de măgura Sinaei*, în limba română;

f. 6^r-7^r: *Tablă sufletească. Ioan lui Ioan, să te bucuri*, în limba română;

f. 7^v (și 54^v, 55^v) pagină albă, cu diferite însemnări ale cititorilor;

f. 8^{r-v}: *Suirea scărei ceii dumnedzăiești. Arătarea aceștii svinte scări*, în limba română;

f. 9^r-269^r: textul *Scării* cu cele treizeci de stepene scris pe două coloane, în română și slavonă;

---

[2] ZGRAON, loc. cit, nota 8, observă că între numărătoarea cititorului și cea a Academiei există unele diferențe: cititorul nu numără foaia de gardă, care a fost probabil adăugată la legat, și omite să numere paginile 17 și 56 (după numărătoarea Academiei), de unde rezultă un decalaj între numărătoarea manuscrisă și cea imprimată de una (până la f. 17), două (până la f. 56), respectiv trei (până la sfârșit).

[3] Pentru alte detalii (dimensiunile textului în pagină, distanța dintre coloane, dimensiunea literelor, etc.) vezi ZGRAON, loc. cit.

f. 269^{r-v}: *Svîrşitul a treidzeci de stepene. Îndemnare cătră suirea scărei* în română şi slavonă (acest text se găseşte, aproape identic, şi la fila 8^{v}, de o parte şi de alta a reprezentării pe diagonală a scării);

f. 270^{r}-288^{v}: *Părintele Ioán, egumenul călugărilor de măgura Sínaei. Cuvînt cătră păstoriu de învățătură, în ce chip să cade să hie păstoriul oilor celor cuvîntătoare*, în română şi slavonă.

Deşi copertele şi paginile manuscrisului sunt pline de însemnări făcute de diferiții ei cititori, acestea nu oferă nici un indiciu privind autenticitatea, paternitatea sau datarea acestuia; singurele informații conținute de aceste însemnări sunt referitoare la numărul mare de cititori din diferite provincii, şi la faptul că în anul 1778 manuscrisul se afla încă la mănăstirea Secu[4].

2. Paternitatea lui Varlaam asupra traducerii

După cum apare explicit pe prima pagină a manuscrisului, traducerea a fost făcută de Varlaam, la Mănăstirea Secu: „*Scară raiului de–nvăță-tură călugărească* (...) **din sloveneaşte scoasă** pre înțelesul a toată limba rumânească **de smeritul întru călugări Varlaam** (s.n.), preut besearicei lui Sveatii Ioan Crăstitel întru mănăstirea ce o cheamă Săcul" (1^{r}).

Important de subliniat este faptul că manuscrisul prezent nu constituie autograful lui Varlaam, traducătorul lucrării (vezi GHIBĂNESCU 1914, CORNEANU 1964, OLTEANU 1970). Manuscrisul cu nr. 5419 conservă într-adevăr traducerea făcută de Varlaam, dar nu şi autograful autorului, care nu s-a păstrat; manuscrisul este o copie directă (existența altor copii anterioare ar fi mărit posibilitățile de intervenție în textul original) după autograful lui Varlaam. Ipoteza este susținută prin următoarele argu-mente: 1) aspectul foarte îngrijit, am putea spune, chiar *prea* îngrijit al manuscrisului; 2) ştersăturile tipice de copist; 3) omisiunile de slove, si-labe şi cuvinte, întregite ulterior între rânduri, dar mai ales marginal; 4) omi-siuni sau reluări de pasaje mai ample, corectate prin intervenții imediate sau prin adnotări marginale (vezi demonstrația făcută de ZGRAON, 1976, p. 278-279). Un alt argument în favoarea acestei ipoteze îl constituie însuşi textul slavon colaționat, căci acesta nu este originalul traducerii lui

---

[4] Vezi însemnările de pe paginile manuscrisului la GHIBĂNESCU, loc. cit.; ZGRAON, loc. cit. şi ŞTREMPEL, loc. cit.

Varlaam, conform comparațiilor făcute de cercetători, fiind adăugat, cel mai probabil, de către cel care a copiat originalul lui Varlaam.

3. Probleme privind localizarea și datarea traducerii; copierea textului

Traducerea este efectuată la Mănăstirea Secu: „**din sloveneaşte scoasă** pre înțelesul a toată limba rumânească de smeritul întru călugări Varlaam, (...) **întru mănăstirea ce o cheamă Săcul** (s.n.)”. Numeroasele însemnări de pe filele manuscrisului, după cum am precizat, nu conferă informații despre autenticitatea, paternitatea sau datarea acestuia, însă constituie mărturii ale circulației lui în Moldova. Aflăm astfel că a fost păstrat până în 1778 la Mănăstirea Secu; în 1843 se afla la Mănăstirea Neamț, iar în 1852 la Seminarul Veniamin de la Mănăstirea Socola. A aparținut lui Aron Densușianu până în 1905 și familiei Ghibănescu până în 1963, când a fost înregistrat în fondul de manuscrise al Bibliotecii Academiei sub nr. 31/1963[5].

Luând ca termen *a quo* anul zidirii mănăstirii Secu și ca *ad quem* anul în care Varlaam devine egumen (conform *Cuvîntului înainte*, Varlaam încă era călugăr atunci când traduce *Leastvița*), perioada probabilă în care a fost tradusă *Leastvița* este cuprinsă între anii 1602-1613 (vezi ZGRAON 1976, p. 279-280).

Manuscrisul nr. 5419 însă are în mod obligatoriu ca termen *a quo* anul în care Varlaam terminase traducerea, deci, cel mai devreme, 1613. Realizat în prima jumătate a secolului al XVII-lea (în perioada cuprinsă între deceniile al doilea – al patrulea ale acestui secol) și păstrat continuu la aceeași mănăstire (Secu), manuscrisul prezent poate fi considerat *„transcrierea fidelă a autografului lui Varlaam (...) datorată unui călugăr cult de la Secu. Limba manuscrisului, foarte asemănătoare cu aceea a lui Varlaam, autor al Cazaniei din 1643, dovedește încă o dată dependența directă a manuscrisului de traducerea originală”* (ZGRAON, art. cit., p. 280).

4. Problema originalului traducerii

Ipoteza inițială, formulată de Gh. Ghibănescu în primul studiu dedicat acestei traduceri – *O nouă lucrare a Mitropolitului Varlaam (Leastvița*

[5] Vezi MIHAI, 1964, p. 1069-1070, cf. și ZGRAON, 1976, p. 277-278.

lui Ioan Scarariul), susține că textul din manuscrisul 5419 reprezintă traducerea redacției slavone paralele; dimensiunea diferită a celor două redacții (textul în română este mai mare decât cel paralel, în slavonă) s-ar datora adăugării de către Varlaam de explicații suplimentare, menite să clarifice sensul, în multe locuri obscur, al operei lui Ioan Scărarul. Pandele Olteanu, în 1970, comparând traducerea lui Varlaam cu originalul neogrec al lui Maximos Margounios, constată *„cu bucuria cercetătorului în stabilirea adevărului (...) că opera Leastvița în tîlmăcirea Mitropolitului Varlaam reprezintă de fapt versiunea românească a originalului neogrec al lui Maximos Margounios”* – folosit *„într-o versiune slavonă”*, după cum se precizează și în titlu, în timp ce versiunea slavonă paralelă conservă textul original al lui Ioan Scărarul.

5. Traducerea *Scării* în limba română

Încă din secolul al XV-lea, *Scara* circulă pe teritoriul țării noastre sub forma manuscriselor slavone; o parte dintre ele s-au păstrat până azi: în fondul de manuscrise slave din Biblioteca Academiei Române se păstrează cel puțin 14 manuscrise slavone – cele mai multe incomplete sau fragmentare –, datând din secole diferite (5 din secolul al XV-lea, 4 din secolul al XVI-lea; 2 din secolul al XVII-lea și, respectiv, al XIX-lea și unul din secolul al XVIII-lea)[6]. *Scara* era un îndreptar de conduită morală nu numai în mediul monahal, ci și în cel laic; voievozi și înalți demnitari, dar și persoane instruite aparținând altor categorii sociale citeau stepenele suitoare către cer, implicit spre desăvârșire, ale acestei opere. Stau mărturie în acest sens sfaturile lui Neagoe Basarab către fiul său, Teodosie, în care există referiri consecutive la Ioan Scărarul[7]. De asemenea, existau familii care păstrau și foloseau în egală măsură Biblia și *Scara*. Un exemplu ilustrativ este manuscrisul B.A.R. nr. 494 care a rămas câteva generații în aceeași familie (vezi CORNEANU, 1994, p. 85).

[6] Vezi PANAITESCU, 1959, 2003.

[7] Vezi *Învățăturile lui Neagoe Basarab, Domnul Țării Românești (1512–1521)*, versiunea grecească editată și însoțită de o introducere și traducere în românește de Vasile Grecu, Academia Română, „Studii și cercetări”, LX, Imprimeria Națională, București. 1942, unde, la p. 39, întâlnim următorul enunț: *„Căci spune dumnezeescul Ioan al Scării: Dacă face cineva milostenie fără de vituțile enumerate, asemenea este unei grădini, care are tot felul de poame și flori, izvor de apă însă nu are”*, iar la p. 196-197, un fragment întreg dezvoltă virtuțile postulate în *Scara*, fără a fi citat autorul.

Cunoaşterea *Scării* pe teritoriul Ţărilor Româneşti în secolul al XVI-lea, precum şi popularitatea ei în rândul credincioşilor se reflectă şi în reprezentările murale cu această temă: atât Mănăstirea Râşca, cât şi Mănăstirea Suceviţa, pictate la mijlocul, respectiv la sfârşitul secolului al XVI-lea, prezintă pe pereţii exteriori scara raiului.

Biblioteca Academiei Române păstrează un număr considerabil de manuscrise româneşti ale *Scării*. Prezentarea de mai jos, succintă dar completă a manuscriselor româneşti, va lua în considerare numai traducerile integrale (fragmentar, trepte din *Scara* se găsesc şi în miscelaneele de literatură monahală); clasificarea va fi făcută după limba sursă din care s-a efectuat traducerea, apoi, în final şi în funcţie de relaţia de filiaţie dintre ele[8]. Trebuie specificat că datele prezentate se bazează aproape exclusiv pe fondul de manuscrise al BAR, însă în fondul de manuscrise al mănăstirilor din ţară pot fi găsite şi alte exemplare[9].

Deşi prima traducere în limba română a *Scării* – traducerea mitropolitului Varlaam – nu s-a tipărit, ea a cunoscut o largă difuzare sub formă de copii.

5.1. Traduceri ale Scării din limba slavonă

Următoarele manuscrise conservă aceeaşi redacţie a *Scării* (apud ZGRAON 1977, p. 517-531):

Ms. rom. nr. 493 este un volum in-folio (31,2×21,2 cm) cu numai 158 de file (cuprinde textul românesc din ms. nr. 5419 până la fila 198^{v}). Nu există nici o informaţie exactă care să conducă la localizarea lui, singura însemnare: *„Această carte este a părintelui Gavril, eromonah la sfînta Mănăstire Probota. Cu fiescă plecăciune"* (106^{r}) permite formularea ipotezei că manuscrisul a circulat în Moldova; fidelitatea deplină faţă de manuscrisul-model, scris în nordul Moldovei, este un argument pentru

[8] Am folosit informaţiile din STREMPEL, *Catalogul manuscriselor româneşti*, vol. I-IV, Bucureşti, CORNEANU 1994, ZGRAON 1977.

[9] D. Fecioru, în *Manuscrisele de la Neamţu. Traduceri din Sfinţii Părinţi şi din scriitorii bisericeşti*, din „Studii teologice", seria II, an IV, sept.-oct., 1952, p. 466: ms. nr. 41 – un miscelaneu de literatură monahală –, cuprinde, între filele 85^{r}-92^{v}, una din „treptele" *Scării*, anume *Cuvânt al 24 pentru blîn-deaţe şi pentru prostimea şi nerăutatea şi pentru răutatea ceale din sîrguinţă cîştigate şi nu fireşti*; în Biblioteca „Dumitru Stăniloae" a Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei am consultat o altă copie făcută după traducerea lui Varlaam în anul 1780.

originea moldoveană a scribului. Datarea acestui manuscris în a doua jumătate a secolului al XVII-lea a fost făcută prin analiza filigranului hârtiei folosite (trei semilune).

Ms. rom. nr. 494 este un miscelaneu in-folio (30,2×20 cm) cu 291 de file. Primele 152 de file conțin textul *Leastviței*; acest manuscris conservă și textul de pe fila a treia din caietul al optsprezecelea, respectiv ultima filă a manuscrisului 5419, file care nu s-au păstrat. Una din numeroasele însemnări datorate posesorilor („*Această Leastfiti iaste a mea, păcătosul Ghienadie eromonah, făcută cu toată chieltuiala mea, iar nu a mănăstirii. Leat 7207 (= 1699) ...*") permite datarea lui înainte de 1699; Zgraon, pe baza unui text tradus de Nicolae Milescu Spătarul în anul 1661, text aflat în cadrul miscelaneului, propune ca termen *a quo* anul 1661. Imposibilitatea datării exacte a hârtiei și a filigranului împiedică restrângerea acestei perioade, așa încât se consideră că acest manuscris provine din a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Existența a două straturi de limbă, unul muntenesc și altul moldovenesc, conduc la concluzia că graiul copistului era muntenesc; deoarece zona în care a circulat a fost Moldova, rezultă că a fost copiat la una din multele mănăstiri din această regiune a țării. Așadar, *Leastvița* păstrată la nr. 494 este copiată de un scrib muntean după un text nord-moldovean, la una din numeroasele mănăstiri din Moldova.

Ms. rom. nr. 2511 este un volum in-quarto (20,7×15,5 cm) cu 391 de file. Vlad Grămăticul a copiat acest manuscris pentru Ilarion, egumen la Mănăstirea Bistrița din ținutul Vâlcea, după cum reiese dintr-una din însemnările copistului: „*Această sfîntă carte/ ce să chiamă Leastviță/ (...) iaste a lui Ilarion,/ carele iaste întru ieromonahi și fiind/ egumen o(t) Bis<trița>, leat 7201 (= 1693)*" (22^{r}-29^{r}). Semnătura copistului apare la sfârșitul unei însemnări în limba slavonă: „*I pisah Vladul Gramatic*" (389^{r}) (vezi Zgraon 1977, p. 523-524). Și acest manuscris reflectă două straturi de limbă: unul muntean, atribuit copistului și unul moldovean, datorat modelului folosit.

Ms. rom. nr. 2512, un volum in-quarto (21×15,5 cm) are 401 file și reprezintă a doua copie a lui Vlad Gramaticul, făcută pentru același Ilarion, în anul 1694, conform însemnării de pe filele 398^{v}-399^{r}: „*Această (...) carte, ce să chiamă Leastviță, ne-voitu-m-am de o am scris eu (...) Vlad Gramaticul, întru svînta (...) Episcopie a Rîmnicului Noului Severin (...) cu porunca svinției sale părintelui nostru Ilarion Episcopul (...)*

incepîndu-să de la iulie şi sfîrşindu-să la dichembrie în 6 zile, la leatul 7202 (=1694) (...) Pisah Vlad Gramatic".

Ms. rom. nr. 2650 este un volum in-quarto (21×15,5 cm) cu 345 de file. Conform însemnării de pe fila 6^r „*Scrisu-s-au această viaţă de (...) Iosif proigumen ot Hurez*", manuscrisul a fost copiat în Ţara Românească, la Mănăstirea Hurez, de către pro-egumenul Iosif, în intervalul 1734-1749 (cf. ZGRAON 1977, p. 528).

Ms. rom. nr. 2665 este un volum in-quarto (21×15,5 cm) cu 160 de file; textul *Leastviţei*, aflat între filele 114^r şi 129^v, conţine primele două stepene ale scrierii, cu mari lipsuri la început şi la sfârşit (cf. ŞTREMPEL, p. 163) şi este rezultatul muncii a trei copişti: Nicodim, Iosif şi Mihăilă, conform însemnărilor de pe filele manuscrisului. Manuscrisul a fost datat la începutul secolului al XVIII-lea (ŞTREMPEL, p. 136), înainte de 1753 (ZGRAON 1977, p. 520).

Numeroase alte traduceri ale *Scării* după diferite versiuni slavone au fost rezultatul activităţii lui Paisie Velicikovski care, stareţ la Dragomirna, apoi la Secu şi Neamţ, a impus citirea acestei scrieri ascetice, alături de alte scrieri patristice, tuturor călugărilor din mănăstirile pe care, succesiv, le-a condus, după cum rezultă din statutul vieţii monahale pe care l-a întocmit, *Aşezământul* (cf. CORNEANU 1994, p. 92-94). Fragmente din *Scara* se regăsesc în multe din manuscrisele existente în biblioteca Mănăstirii Neamţ şi reprezintă fie noi traduceri din slavonă pentru uzul propriu, fie copii ale traducerii lui Varlaam (ms. rom. nr. 1724 provenind din obştea stareţului Paisie, conform unei însemnări de pe filele 1^r-3^r, şi copiat, cel mai probabil, de unul din ucenicii acestuia, cuprinde primele patru stepene ale *Scării*).

Începând cu a doua jumătate a secolului al XVIII-lea se realizează noi traduceri ale *Scării*. Aceste traduceri se remarcă printr-o limbă mai cursivă, modernizată, dar şi prin grija faţă de sensul de bază al textului după care se traducea, text care nu mai este unul vechi, ci, de cele mai multe ori, unul nou, asemănător, din punct de vedere al limbii, cu rusa actuală.

Traducerea arhimandritului Vartolomeu Măzăreanu se păstrează în BAR: ms. rom. nr. 2959 de format in-folio (31,5×20 cm) cu 272 de file, „*di pe slovenie (...) tălmăcit şi (...) scris*" (1^r), conform autografului de la paginile 2-26 şi însemnării „*Această carte a sfîntului Ioann Scărieşul am*

făcut-o eu, smeritul ...Și am dăruit-o sfintei Mănăstiri Beserecani ... Am scris în anul 1766, iunie 12", scrise de Măzăreanu la Mănăstirea Putna.

Manuscrisul cu nr. 5 din Biblioteca Patriarhiei Române conservă o versiune românească ce are ca limbă-sursă textul slav; acesta provine de la Mănăstirea Căldărușani de lângă București și datează din secolul al XVIII-lea. Diferențele față de originalul grecesc constau atât în organizarea 'materialului', în stepena a XVI-a este cuprinsă și treapta următoare, a XVII-a, cât și faptului că această versiune a fost destinată cultului: după titlu, înaintea textului există invocarea „*Blagoslovește Părinte*".

Ms. rom. nr. 1765 este un volum in-quarto (20×15 cm) cu 490 de file copiat, conform însemnării de pe fila 2[r], de ieromonahul Grigorie, la Mănăstirea Cozia, în anul 1765. Manuscrisul rom. nr. 3543, reprezentând un miscelaneu de literatură monahală, conservă singura versiune scrisă de o femeie, „*schimonahiia Micdoniia*", în anul 1796, conform însemnărilor de pe filele manuscrisului. Fragmente din *Scara* se regăsesc între filele 140[r]-185[v].

Ms. rom. nr. 2569 este un volum in-folio (33,5×23 cm) cu 312 file. Conform însemnării de pe fila 311[r], a fost copiat de călugărul Rafael de la Mănăstirea Horezu, în 1773: „*Această (...) carte, ce să chiamă Scara, scrisu-s-au prin osteneala smeritului (...) Rafail monahul, din sfînta Mănăstire Hurezii (...). La anul de la zidirea lumii 7281, iar de la Hristos 1773, luna martie 8*".

Ms. rom. nr. 2315 de format in-folio (32×21 cm) cu 449 de file scris de „*Vasile Mihailovici, la anul 1779, maii 24*" (1[r]) undeva în Țara Românească.

Ms. rom. nr. 3318 de format in-quarto (24×16,5 cm) cu 522 de file a fost scris de ieromonahul Dorotei din Țara Românească: „*Această carte ce să chiamă Scara, scrisu-s-au prin osteneala (...) <lui> Dorothei ieroshimonah (...). La anul de la Hristos 1787, luna lui iulie 29*".

Traduceri ale *Scării* din limba rusă au continuat să se facă până în zilele noastre: „*Până azi circulă numeroase tălmăciri, făcute cele mai adesea după ediția Sihăstriei Optina-Cozelesc și tipărită în Lavra Serghieva din Zagorsc. Mitropolitul Gurie Grosu, apoi, plecând de la un text rus dă în 1930 o prescurtare pe care a și imprimat-o*[10]" (CORNEANU 1994, p. 97). Manuscrisul nr. 154 din Biblioteca Patriarhiei Române este

[10] *Treptele „Scării" Cuviosului Ion Scăraru*, traducere și prescurtare de I.P.S.S. Mitropolitul Gurie, colecția „Biblioteca creștinului drept credincios", nr. 19, 1938, 58 p.

o traducere după un original rus tipărit în 1901, la Sihăstria Optina-Cozelesc în tipografia Sfântului Serghie, conform descrierii realizate de Dumitru Stăniloae, care arată şi diferenţele faţă de originalul grecesc (vezi STĂNILOAE 1980, p. 22).

5.2. Traduceri ale Scării din limba greacă

Ms. rom. 3720 este un volum in-folio (32×20 cm) şi are 355 de file. Este o traducere din greceşte făcută de Constantin Cocorăscul în 1769, după cum menţionează o însemnare de pe prima filă a manuscrisului: *„Nou Climaca, adecă Noo Scară (...) dupe grecie pă rumânie tălmăcită de Constandin Cocorăscul (...) la anul (...) 1769, octomvrie 2*".

Ms. rom. nr. 3024 de format in-quarto (20×14,5 cm) cu 738 de file, conţine *Scara „de pre limba grecească tălmăcită în limba rumânească, în anii de la Adam 7283, iar de la Hristos 1775*" de către *„monahul Nichifor, moldovean*" (9^{v}), după o versiune neogreacă a lui Athanasie Criteanul (9^{v}).

Ms. rom. nr. 1905 este un volum in-folio (30,5×21 cm), are 610 file şi conţine *„Scara tîlmăcită din ellinie şi afierosită sfintei Mănăstirei Cernicăi (...) la 1782, ianuarie 22 (...) de Macarie s<meritul> d<ascăl> E<vangheliei>*". Macarie, lipsit de posibilitatea de a tipări această traducere, o copiază el însuşi în mai multe rânduri, punând astfel *„temelia vieţii ascetice*" a Mănăstirii Cernica, *„ce se reconstituia atunci sub stareţul Gheorghe*" (STĂNILOAE 1980, p. 24). În Biblioteca Academiei Române se păstrează mai multe manuscrise care au fost copiate sau care provin de la Mănăstirea Cernica, după cum se va vedea şi în continuare.

Ms. rom. nr. 1901 este un volum in-folio (31,5×22,5 cm) cu 151 de file, care provine de la Mănăstirea Cernica.

Ms. rom. nr. 1913 de format in-folio (29×20 cm) are 171 de file conţine textul *Scării raiului* copiat la 1803 după ms. rom. nr. 1905 de la Mănăstirea Cernica: *„tălmăcită din elinie şi afierosită sfintei Mănăstiri Cernicăi (...) 1782, ianuarie 25, Avgust 1, leat 1803 s-au început a să prescrie*".

Tot o traducere din limba greacă este ms. rom. nr. 2324, volum in-quarto (21,50× 14,5 cm) cu 537 de file; conţine *„Leastviţă, adecă Scara (...)*" şi este *„scris în zilele luminatului domn Io Nicolae Petru Mavrogheni voevod (...) la anii de la Hristos 1786, avgust 7 zile (...) cu toată*

chieltuiala sfinții sale părintelui Dosotheu, arhimandrit, igumenul sfintei Mînăstiri Cîmpul-Lung <de> Gheorghe dascălul ot Vișoi" (1^v).

Din anul 1814 datează prima variantă tipărită a *Scării*, realizată de mitropolitul Moldovei, Veniamin Costache, și imprimată în tipografia Mănăstirii Neamț. Nicolae Corneanu (1994), p. 89, afirmă că „*Veniamin Costache (...) nu traduce, ci doar îmbunătățește o traducere deja existentă, corectând-o*". Această afirmație este însă contrazisă de chiar mitropolitul Veniamin Costache în prefața traducerii sale: „*Iară **acum** din limba cea ellinească, întru carea au fost scrisă de însuși făcătoriul ei, **s-au tălmăcit cu limba noaă rumânească*** (s.n); *cu toată amărunțimea, cu toată luarea aminte și cu multă cercare a multor izvoade ellinești și a să da și în tipariu*" (II^v). Acesta găsește nesatisfăcătoare traducerile existente: „*Că măcar de s-au și aflat tălmăcită mai de nainte cu mulți ani, dar din cea slovenească, și cu limbă prea proastă, carea acum au rămas cu totul neuneltită*" (ibidem). Traducerea lui Veniamin Costache reprezintă prima versiune cu un evident caracter științific; acesta nu se mulțumește să traducă pur și simplu textul grecesc tipărit pe care-l are la îndemână (probabil ediția greco-latină a lui Raderus), ci, mai mult, consultă și compară permanent mai multe manuscrise grecești aduse, probabil, de la Muntele Athos, precum și unele versiuni neogrecești, ca, de exemplu, aceea a lui Ieremia Sinaitul apărută la Veneția în 1774 (cf. CORNEANU 1994, p. 90): „*În cartea cea tipărită greco-latină aflîndu-se multe greșale și lipse și nepotriviri pre la multe locuri, și prin cuvinte, și prin sholii, s-au îndreptat și s-au adăogat și s-au împlinit din cealelalte doaă scrise cu mîna ellinești care s-au uneltit la tălmăcire împreună cu cea tipărită, carea pre la multe locuri s-au aflat mai bune și întocma una cu alta*" (V^v). Un merit aparte al acestei traduceri constă în explicarea textului prin scholii suplimentare celor cuprinse în ediția greco-latină, scholii luate din manuscrisele grecești consultate: „*Dar fiindcă în cea scrisă cu mîna ellinească, carea împreună s-au uneltit la tălmăcire, s-au aflat mai multe* (scholiile - n.n.) *și prea folositoare, toate s-au cules și s-au adăogat lîngă celelalte, fieștecarea la locul cel potrivit ei, ca mai multă descoperire și luminare să se facă*" (V^r). Deși inovatoare în epocă prin concepere și organizare, traducerea lui Veniamin Costache urmează destul de fidel topica originalului, mai mult, atunci când limba română nu-i

permite, autorul calchiază sau împrumută termenii direct din original, aşa încât limba acestui text rămâne pare greoaie cititorului de astăzi.

Spre sfârşitul secolului al XVIII-lea, Samuil Micu Clain traduce *A celor întru sfinţi cuvioşilor Părinţilor noştri Pahomie, Efrem Sirul, Ioan de la Scară, Avva Isaia, Avva Amon, Theodor Studit şi Avva Maxim, învăţături aschiticeşti* (vezi CORNEANU 1994, p. 91 şi nota 236). Acest miscelaneu cuprinde numai traducerea uneia din treptele *Scării*, dar un manuscris provenit de la biblioteca din Blaj, cu nr. 96, conservă între filele 160-169, *A celui întru sfinţi Părintelui nostru Ioan Klimac – adecă cel ce a scris Scara – Cuvânt către păstoriu* (idem, p. 92).

Noi traduceri au fost realizate şi mai târziu, integrale sau numai fragmentare (CORNEANU, ibidem, aminteşte de o traducere integrală realizată de poeta Zorica Laţcu – devenită monahia Teodosia, versiune care nu a fost însă tipărită).

Alte traduceri ale *Scării* au fost făcute, în zilele noastre, de mitropolitul Banatului, Nicolae Corneanu, de mitropolitul Tit Simedrea şi de profesorul Dumitru Stăniloae (*Filocalia*, vol. IX, Bucureşti, 1980).

În afara copiilor/ traducerilor integrale ale *Scării* prezentate mai sus, în fondul de manuscrise al BAR există următoarele manuscrise: nr. 1083, nr. 1391, nr. 1973, nr. 1991, nr. 2030, nr. 2115, nr. 2952, nr. 2635, nr. 3399, nr. 3536, nr. 3543, nr. 4745, nr. 5548 şi nr. 5658. Miscelanee de literatură monahală, acestea conţin diferite fragmente din *Scara*, de cele mai multe ori, Cuvântul „*pentru fericita şi pururea pomenita ascultare*".

Din punct de vedere statistic, pentru secolul al XVII-lea am numărat nu mai puţin de 6 manuscrise care conservă redacţia *Leastviţei*, incluzând aici şi traducerea-model a lui Varlaam; în secolul următor, numărul acestora creşte, ajungând la 15 – pe lângă copii, se realizează acum şi noi traduceri, atât din slavonă, cât şi din greacă – în timp ce din secolul al XIX-lea s-a păstrat un singur manuscris.

Realizată într-o limbă clară şi cursivă, traducerea lui Varlaam a corespuns exigenţelor cititorilor cultivaţi de-a lungul a două secole, perioadă în care redacţia lui Varlaam a fost singura care a circulat, fiind copiată deseori. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea se încearcă noi traduceri şi abia în secolul al XIX-lea, în 1814, se tipăreşte traducerea mitropolitului Veniamin Costache din limba greacă.

6. Asupra ediţiei de faţă

6.1. Principii ale transcrierii

Leastvița (sau *Scara raiului*) este un monument important de limbă română, ilustrativ pentru pentru perioada de început a limbii noastre literare. Transcrierea realizată în ediția de față urmează principiul transcrierii fonetice interpretative, în intenția de a reda cu o cît mai mare acuratețe aspectul lingvistic al textului original. Sistemul de echivalențe utilizat este următorul:

а = a, б = b, в = v, г (+ a, o, u) = g, г (+ e, i) = ghe, ghi, д = d, ж = j, ѕ = dz, з = z, к (+ a, o, u) = c, к (+ e, i) = che, chi, л = l, м = m, н = n, п = p, ρ = r, с = s, т (cu două variante grafice: т şi ш) = t, ф = f, χ = h, ш = ş, щ = şt, ѱ = ps, ц, = ț, џ = ğ, ю = iu. Aceste slove au valoare unică sau uşor de precizat, neinfluențată de „vecinătăți”.

Slovele din seria: и, ι, ï, й, ѵ, о, ѡ; ȣ, оу, є şi є, ѡ, corespund de cele mai multe ori unei singure valori fonetice, anume: [*i*], [*o*], [*u*], [*e*] şi [*θ*]. Є sau є la inițială de cuvânt sau de silabă au fost redate prin *ie*: *ieşi* (3[v]) *iertare* (10[v]), *iezită* (229[v]), dar prin *e*, conform normelor ortografice actuale, în cazul formei masculine a pronumelui personal de persoana a III-a: *el* (3[r]) *ei* (5[r]) sau în neologisme precum: *eresă* (139[r]), *eretic* (10[v]).

Dintr-o categorie aparte fac parte slovele: ꙟ, ѣ, ѧ, ꙗ, ъ, ѫ, ы, ь, a căror valoare, fără a fi predefinită, presupune o interpretare specială. Am convenit, cu nuanțările de rigoare, că slova ꙟ, la inițială de cuvânt, notează segmentele fonetice [*în*], [*îm*], iar în poziție medială şi finală, [*n*] sau [*m*]. Există şi cazuri particulare când valorile corespunzătoare slovei ꙟ pot fi atât [*în*], cât şi [*î*]. Atribuim acestor notații prima valoare fonetică, valoare specifică primelor noastre texte: [*în*] urmată de tăietură silabică.

Slovele ѣ, ѧ, ꙗ notează de regulă diftongii [*e̯a*], [*i̯a*] în diferite poziții ale cuvântului. Valoarea slovelor ѣ, ѧ, ꙗ în poziție *e* este o problemă controversată, dar spațiul de față nu ne permite abordarea ei. Astfel, admitem că în poziția *e*, slovele ѣ, ѧ, ꙗ notează un segment fonologic diferit de /e/, a cărui valoare fonetică, cel mai probabil, corespunde unui stadiu intermediar [*ẹ*], după consoană şi [*i̯á*] la inițială de cuvânt sau de silabă. Deoarece ediția prezentă nu este o ediție critică, dar şi pentru a nu îngreuna accesul cititorului la textul traducerii, nu am optat pentru soluția,

mai convenabilă din punct de vedere fonologic, de a reda această slovă printr-un simbol convențional *é*, ci prin diftongul *ea*, înscriindu-ne astfel în tradiția edițiilor de texte vechi din limba română.

Am transcris prin diftongul *ia* atît slova ѣ, cît şi ꙗ în următoarele situații: pronumele personal feminin de persoana a III-a singular şi plural: *ia* scris ꙗ̀ (113^{r}) respectiv *iale* scris ꙗле (142^{v}), (80^{v}) forma de feminin a pronumelui demonstrativ *aceaia*, verbul *a fi* la prezent, persoana a III-a singular: *iaste* scris ꙗсте (47^{v}), precum şi forma de prezent, indicativ şi conjunctiv de persoana a III-a a verbului *a lua*: *ia*, *să ia*. Grafiile următoare care conțin în aceeaşi poziție, alternativ, atît ѣ, cît şi ꙗ sau ѧ, au fost transcrise conform normelor ortografice actuale: кѣмѫ (1^{r}), dar кꙗмѫ (3^{v}), рꙗ (47^{r}), рѧ (28^{v}), рꙗле (32^{r}), рѣле (32^{r}): *cheamă, rea, reale*.

Slova ѣ din grafiile: дерептачѣ, пентрачѣ a fost redată prin *eaia* din motive fonetice şi de morfologie istorică, deoarece un context sintactic în care intră şi o prepoziție nu poate tolera decât un pronume demonstrativ cu formă articulată. Astfel grafiile *derept-acea, pentr-acea* care ar rezulta printr-o transliterare ad-literam, devin în urma interpretării morfologice: *derept-aceaia, pentr-aceaia*.

Slovele ъ, ѫ apar alternativ, în poziție finală sau medială, după consoană, notând vocalele [*ă*] sau [*î*]. Am transcris prin *ă* slovele ъ, ѫ folosite aleatoriu în următoarele contexte (atunci când etimonul nu contrazice o asemenea formă): *întăiu, dintăiu, pănă*.

Slovele ы şi ъı au fost transcrise prin *î*. Ierul mic (ь) apare în finala cuvîntului şi are, de cele mai multe ori valoarea fonetică „zero”, caz în care nu a fost transcris; în restul cuvintelor, unde apare la finală, are valoarea [^{i}] şi a fost transcris prin *i*.

Succesiunile de slove лъ, ръ au fost redate prin *ăl/ îl*, respectiv *îr*.

O problemă specială o reprezintă transcrierea formei de plural nearticulat a substantivului *ocară*, care prezintă grafii oscilante în poziție finală: ѡкѫрь (65^{v}) окѫрь (189^{v}) ѡкѫръ (41^{v}), окѫръ (176^{r}), ѡкѫр҆ (51^{v} – 2 ocurențe). Deoarece am considerat că şi în asemenea grafii *r* are un caracter dur (ca şi în *prăveaşte* (3^{r}), *răsăpirea* (3^{v})), am atribuit atât ierului mare, cât şi paiericului valoarea „zero”.

Deşi interpretarea valorii paiericului la finala cuvântului a pus mai multe probleme, am convenit că, în cele mai multe situații paiericul nu notează nici un sunet, deci are valoarea „zero”. Atunci când paiericul nu

are valoarea „zero”, notează fonemul [*i*] corespunzător morfemului de plural sau palatalizării lui *ş* şi *ţ* din finala unor cuvinte.

6.2. Greşeli în manuscris

Deşi prima traducere în limba română a *Leastviței* (*Scara raiului*) este un text de dimensiuni considerabile, de aproximativ 300 de pagini, conține un număr relativ redus de greşeli, ceea ce se datorează, fără nici o îndoială, faptului că manuscrisul studiat nu conservă autograful lui Varlaam, ci o copie realizată după acesta. Greşelile întâlnite au fost grupate în funcție de natura lor:

6.2.1. Haplografii (slove lipsă): рѣсѫпиⷬ҇ pentru *răsăpirea* (3^{v}); исаȣтъмпла pentru *i s-au tîmplat* (4^{v}); дȣмнє pentru *Dumnedzău* (15^{v}); тȣрор pentru *tuturor* (23^{r}); нȣсъвамапȣтѧ pentru *nu să va mai putea* (25^{v}); съц͡и pentru *să ți să* (26^{v}); съ͡ pentru *să să* (28^{v}); лȣ pentru *lui* (29^{v}); блъндѣлорь pentru *blîndeațelor* (31^{r}); ꙟвътȣра pentru *învățătura* (31^{v}); ни pentru *nice* (32^{r}); нєджȣꙗскѫ pentru *nedejduiască* (33^{r}); сотиꙟцѫ pentru *socotință* (58^{v}); бщє pentru *obşte* (68^{r}); пєнтрȣⷱ҇ pentru *pentru căci* (103^{v}); ꙟтрȣплѣрѧ pentru *într-umplearea* (31^{v}); нєджȣꙗскѫ pentru *nedejduiască* (33^{r}), cf. grafiei нєдєⷤдȣꙗ͡кѫ (135^{v}); нєжȣєскь pentru *nedejduiesc* (101^{r}); прєдєал'партє pentru *pre de-altă parte* (126^{v}); по͡ pentru *post* (129^{r}); нєджадȣинца pentru *nedejduința* (132^{v}); фо͡ pentru *fost* (142^{v}); нєпотиꙟцѫ pentru *neputință* (150^{r}) – lipseşte a doua parte a slovei оу; aceeaşi situație pentru *liubov* scris: любовол (150^{v} $^{1}/_{2}$) sau *putință* scris, mai întâi, пȣтиꙟцѫ, a doua oară în acelaşi enunț, потиꙟцѫ (150^{v} $^{1}/_{2}$), *cu* scris: ко (156^{r}) şi (286^{v}); *laudelor* scris: лаодєлорь (168^{v}); міє pentru *mieu* (176^{v}); алтȣꙗ͡тє pentru *altuia iaste* (198^{v}); ꙟтȣнѣчє pentru *întunearece* (200^{r}); лѣпѫдєлȣмє pentru *leapădă de lume* (200^{v}); цєлѣџєрє pentru *înțeleagere* (201^{r}); боуⷩ҇ pentru *buni* (202^{v}); сал pentru *sale* (205^{r}); по͡никь pentru *postnic* (218^{v}); ꙟцєлѣрѣ pentru *înțeleagerea* (219^{r}); ꙟвътȣрєи pentru *învățăturei* (232^{v}); избѫци pentru *izbăviți* (233^{v}); сии pentru *sfii* (246^{r}); сȣфєтȣлȣи pentru *sufletului* (251^{v}); дєстони pentru *destonic* (279^{r}); ад'лорамєнтє pentru *adă lor amente* (279^{v}).

Fără a constitui o normă, căci exemplele sunt relativ puține raportate la dimensiunea textului, un caz aparte îl reprezintă grafiile în care nu este notată nazalizarea: плъсȣри pentru *plînsuri* (10^{v}); съмѫнѫчє pentru *să*

mănînce (13ʳ); причѣѧ pentru *prin ceaia* (14ᵛ); дитрȢтъю pentru *dintru-ntăiu* (23ᵛ); тпрȢплѣрѧ pentru *într-umplearea* (31ᵛ); дитръшіи pentru *dintr-înşii* (75ʳ); Ȣбра pentru *umbra* (77ʳ); тпръсь pentru *într-îns* (80ᵛ); диЄгѵ́пєᵀ pentru *din Eghipet* (90ʳ); стѫџє pentru *stînge* (106ʳ); стръсȢреи pentru *strînsurii* (151ʳ); флѫмѫчошіи pentru *flămîncioşii* (158ʳ); сприши pentru *spr-inşi* (163ᵛ); тфрȢтарѣ pentru *înfruntarea* (168ᵛ); пѫритєлȢи pentru *părintelui* (252ᵛ); ткȢџюрѫ pentru *încungiură* (189ᵛ); тпрȢбрѫкѫмєⁿтє pentru *întru-mbrăcămente* (197ʳ).

Grafiile de mai jos sunt, cel mai probabil, rezultatul unei analize fonematice implicite realizate de copist, astfel încât slova т apare scrisă o singură dată: Ȣньвъцѫторю pentru *un învăţătoriu* (5ᵛ); Ȣтцєлєптȣ pentru *un înţeleptu* (7ʳ); ттȢнѣрєкь pentru *în întunearec* (24ᵛ), (51ᵛ), (77ʳ), (171ᵛ); тпрȢчєпѫтȢра pentru *întru-ncepătura* (48ᵛ); дитдръзнирѣ pentru *din îndrăznirea* (80ᵛ); дитчєпѫтȢра pentru *din începătura* (84ᵛ); дитчєпѫтȢрѫ pentru *din începătură* (98ʳ); Ȣⁿпѫраᵀ pentru *un împărat* (98ᵛ); диттоарчєрє pentru *din întoarcere* (120ᵛ); врȢтцєлєс pentru *vrun înţeles* (25ᵛ); дитцєлєпци pentru *din înţelepţi* (135ᵛ); дитнѫ^царѣ pentru *din înălţarea* (135ᵛ); дитчєпȢᵀ pentru *din început* (159ʳ); Ȣⁿцєлєпть pentru *un înţelept* (162ᵛ); Ȣтџєрь pentru *un înger* (166ᵛ); дитнѫлцимѣ pentru *din înălţimea* (171ᵛ); тпѫрѫціа pentru *în împărăţia* (179ᵛ); тпѫрѫціїа pentru *în împărăţiia* (186ʳ); Ȣⁿцєлєпть pentru *un înţelept* (198ᵛ); тчєпȢᵀ pentru *în început* (206ʳ); дитнѫ^царє pentru *din înălţare* (208ᵛ); дитцєлѣџєрє pentru *din înţeleagere* (221ᵛ – 2 ocurenţe); ткисоарє pentru *în închisoare* (247ʳ); Ȣⁿпѫраᵀ pentru *un împărat* (284ʳ); дитџєрь pentru *din înger* (286ʳ).

O grafie aparte prezintă locuţiunea adverbială *de aici*, întâlnită în mai multe variante: дєчичѣїа (46ᵛ), дєчичичїи (129ʳ) şi дєчичичїє (254ʳ); am transcris aceste grafii prin *decicia*.

Nu foarte numeroase sunt situaţiile în care diftongul [*oa*] este notat prin slova о/ ѡ: нєкȢвїѡсѫ pentru *necuvioasă* (3ʳ); тто́рсєши pentru *întoarseşi* (50ʳ); орєкарєлє pentru *oarecarele* (141ʳ); сѫпотє pentru *să poate* (181ᵛ); потѫ pentru *poată* (212ᵛ) şi Ȣⁿсорє pentru *unsoare* (270ʳ) – toate grafiile menţionate au fost redate tacit în transcriere cu diftongul *oa*.

6.2.2. Dittografii (slove în plus): кȢвънтȢль pentru *un cuvîntul* (6ᵛ); мѫририрє pentru *mărire* (29ʳ); жрътѫвникȢлȢ pentru *jărtăvnicului* (41ʳ); бȢкȢбȢкȢрїє pentru *bucurie* (44ᵛ); адоара pentru *a doa* (93ᵛ); ащєптѫтъⁿдь

pentru *aşteptînd* (97^{v}); сȣфлєтȣтȣлȣи pentru *sufletului* (103^{r}); тикъиичюнѣ pentru *ticăiciunea* (103^{r}); спȣ͡ркатєтєлоорь pentru *spurcatelor* (113^{r}); баламȣмȣци pentru *balamuți* (38^{v}); дєдєспѫрцирѣ pentru *despărțirea* (154^{v}); кȣкȣрат pentru *curat* (182^{v}); сѫтȣрарарѣ pentru *săturarea* (201^{v}); нънѫравь pentru *nărav* (206^{v}); пїєрѕарєрє pentru *pierdzare* (232^{v}); сисимть pentru *simt* (240^{r}); лѫȣдатата pentru *lăudata* (250^{r}); грєȣтáтатѣ pentru *greutatea* (75^{v}).

6.2.3. Confuzii de slove (o slovă apare în locul alteia): ачєлȣѫ pentru *aceluia* (3^{r}); досѫдїѫ pentru *dosădiia* (3^{v}); воѫ pentru *voia* (4^{v}); лѫгътȣра pentru *legătura* (11^{v}); фєричѣтєи pentru *fericitei* (30^{v}); къ͡ш pentru *căci* (35^{r}); ꙟтрє͡тарѫ pentru *să întristară* (35^{v}); съаюбȣ pentru *să aibu* (40^{r}); ꙟвєꙟкѫ pentru *să învengă* (52^{r}); мѫѡчєюю pentru *mă oceiiu* (58^{v}); тъꙟпинȣꙟдȣль pentru *tîmpinîndu-l* (65^{v}); съиȣчитѫ pentru *să-i ucidă* (69^{r}); ꙟтѣдиꙟсь pentru *în-deadins* (71^{r}); шю pentru *şi* (73^{v}); стръꙟџєчивѫ pentru *strîngeți-vă* (73^{v}); ѕдѫръꙗтє pentru *zgîrîiate* (78^{v}); ꙟгрȣпѫ͡м pentru *să nu-l îngrupăm* (82^{v}); грȣȣтатє pentru *greutate* (84^{r}); ишитȣл pentru *ieşitul* (85^{v}); покоинцєи pentru *pocăinței* (86^{r}); ȣтрȣ pentru *întru* (105^{v}); смєнтє pentru *smenti* (105^{v}); копєрєтѫ pentru *coperită* (108^{r}); трȣбȣꙗщє pentru *trebuiaşte* (108^{v}); ачѣстѧ pentru *această* (109^{v}); дєвасмєнтє *de va smenti* (110^{r}); прѣмѫнъꙟтȣль pentru *pre-amănuntul* (118^{r}); поноръци pentru *pogorîți* (118^{v}); кѫтр͡ȣꙟсѫ pentru *cătr-însă* (126^{r}); оарєчюнє pentru *oarecine* (136^{v}); сȣ pentru *să* (147^{v}); вєнтє pentru *vende* (150^{v} 1/2); чєнє pentru *cine* (150^{v} ½ şi 151^{r}); дȣмнȣ pentru *Domnu* (161^{r}); лѫȣдоꙋрось pentru *lăudăros* (163^{r}); коꙗстє pentru *coaste* (166^{r}); врє pentru *vro* (171^{v}); шалцїꙗ pentru *ş-altiia* (183^{r}); ꙟ͡лсȣȣдє pentru *îl suie de* (184^{v}); къчєкъ pentru *căci că* (186^{v}); лȣгрътор̈ю pentru *lucrătoriu* (189^{v}); марєлачєла pentru *marele acela* (191^{v}); врѣ pentru *vro* (192^{r}); ии pentru *ei*; în acelaşi enunț apare şi grafia єи (194^{r}); лȣо pentru *luă* (198^{r}); дȣ͡мнєѕѫꙗстє pentru *dumnedzăiaşte* (198^{v}); лȣȣ͡д pentru *laud* (199^{v}); къчикȣнȣи pentru *căci că nu-i* (213^{r}); нȣлȣчѣщє pentru *năluceaşte* (254^{v}); испȣвєдȣи pentru *ispovedui* (259^{v}); фєри pentru *veri* (259^{v}); кȣтȣ͡* pentru *cîtu-i* (262^{r}); мїи͡мї pentru *mie-mi* (267^{r}); ꙟтєрєптѣѕѫ pentru *îndereptează* (269^{v}); пȣть pentru *pot* (273^{v}); нȣ͡щ pentru *nu-ți* (268^{r}); ачєстєки͡п pentru *acesta chip* (279^{r}); дєкȣ͡т pentru *decît* (284^{r}); кȣмѫсѫши pentru *cumu să şi* (288^{r}).

6.2.4. Inversiuni de slove. Un singur caz prezintă acest tip de greşeală: **н8н8мѫрь** pentru *un număr* (8^r).

În toate situațiile enumerate mai sus au fost operate în mod tacit corecturile necesare.

6.3. Intervențiile editorului

Intervențiile editorului au fost reduse la minim; în continuare detaliem specificul acestora:

✓Greşelile prezentate în lista exhaustivă de mai sus au fost tacit corectate; tot tacit au fost întregite prescurtările şi suprascrierile din manuscris;

✓Accentul dinamic a fost semnalat în cazul numelor proprii, ori de câte ori acesta este marcat în textul original, dar şi acolo unde accentuarea din manuscris diferă de accentuarea actuală. Alte semne grafice, precum spiritele, iericul, paiericul sau chendima, nu au fost notate, deoarece nu au nici o relevanță pentru limba scrierii de față, ele fiind notate aleatoriu chiar în manuscris.

✓Prin majuscule au fost notate toate lexemele considerate a fi nume proprii (antroponime, toponime, hidronime, oronime etc.). Numele divinității a fost redat cu majuscule, dar nu şi pronumele referitoare la divinitate.

✓Prin parantezele drepte [ ] sunt marcate situațiile în care apar litere, silabe, cuvinte sau sintagme în plus, fără nici un înțeles în economia textului; ele reprezintă, în general, greşeli de copiere asupra cărora scribul nu a mai revenit pentru a le corecta, şterge sau tăia.

✓Acroşele < > marchează lecturile probabile atunci când starea manuscrisului nu permite o lectură exactă.

✓Ghilimelele „ " marchează fragmentele de vorbire directă, în timp ce ghilimelele « » încadrează citatul în cadrul vorbirii directe.

✓Semnul // marchează finalul fiecărei pagini din manuscris; cele două pagini ale filei au fost notate prin ^{r} (*recto*), respectiv, ^{v} (*verso*). Un caz particular îl reprezintă fila 150^v care prezintă pe ambele coloane redacția românească a traducerii.

✓Adnotările marginale care reprezintă completări (litere, cuvinte sau chiar fraze întregi) au fost inserate în text, fiind marcate prin italice; în

note au fost păstrate numai acele adnotări cu caracter de note lexicale explicative.

✓Semnele de punctuație din manuscris sunt păstrate atunci când nu contravin regulilor de punctuație actuale; însă, deoarece semnificația textului rămânea de multe ori obscură prin păstrarea punctuației originale, am apelat frecvent la segmentarea din edițiile moderne specificate în bibliografie. Deși poate părea excesivă la o primă vedere, segmentarea în paragrafe, fără a fi fidelă celei operate în manuscrisul original, unde apar mult mai multe majuscule sau chiar minuscule scrise cu cerneală roșie, o urmează îndeaproape pe cea din ediția lui Dumitru Stăniloae, datorită asemănării relative; în acest fel este păstrată unitatea semantică a enunțurilor. Ultimul capitol, *Părintele Ioan, egumenul călugărilor de Măgura Sinaei. Cuvînt cătră păstoriu de învățătură, în ce chip să cade să hie păstoriul oilor celor cuvîntătoare,* nediferențiat în manuscris în mai multe subcapitole, a fost împărțit astfel, conform edițiilor moderne urmărite.

✓Pentru a nu încărca prea mult textul final al transcrierii, nu au fost semnalate în subsolul transcrierii corecturile efectuate de către copist în textul manuscrisului, precum nici repetările rezultate tocmai în urma procesului de copiere.

✓Deși nu există în manuscrisul original, în notele de subsol au fost inserate referințele biblice la care face trimitere de multe ori textul *Scării*; pentru realizarea lor am utilizat *Biblia sau Sfânta Scriptură*, tipărită sub îndrumarea (...) prea fericitului părinte Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2006.

✓Deoarece manuscrisul traducerii mitropolitului Varlaaam prezintă două pagini lipsă, pentru coerența textului am redat, urmând aceleași principii ale transcrierii interpretative, textul corespunzător din ms. nr. 494, aflat în fondul de manuscrise al B.A.R. Textul respectiv a fost inserat cu caractere italice, păstrându-se astfel și la nivel grafic distincția dintre cele două versiuni diferite.

Ediția de față are la bază o parte din lucrarea pe care o pregătim ca teză în vederea obținerii titlului de doctor în filologie. De un mare folos ne-au fost observațiile și sugestiile profesorului dr. Eugen Munteanu, conducătorul științific al lucrării, căruia îi adresăm, și pe această cale, mulțumirile noastre.

7. Bibliografie selectivă

Biblia 1688, 2001, vol. I-II. Text stabilit şi îngrijire editorială de Vasile Arvinte şi Ioan Caproşu. Volum întocmit de Vasile Arvinte, Ioan Caproşu, Alexandru Gafton, Laura Manea, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi.

Biblia sau Sfânta Scriptură. Tipărită sub îndrumarea şi cu purtarea de grijă a prea fericitului părinte Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2006.

CORNEANU, Nicolae, 1964, *Contribuţii ale tălmăcitorilor români la cunoaşterea „Scării" Sfîntului Ioan Sinaitul*, în „Studii teologice", nr. 3-4 (1964), p. 147-158.

CORNEANU, Nicolae, 1994, *Scara raiului* precedată de *Viaţa pe scurt a lui Ioan Scolasticul* şi urmată de *Cuvîntul către Păstor*. Traducere, introducere şi note de mitropolit Nicolae Corneanu, Editura Amarcord, Timişoara.

FECIORU, D., 1952, *Manuscrisele de la Neamţu. Traduceri din Sfinţii Părinţi şi din scriitorii bisericeşti*, în „Studii teologice", seria II, anul IV, sept.-oct. (1952), p. 459-487.

GHIBĂNESCU, Gh., 1914, *O nouă lucrare a Mitropolitului Varlaam (Leastviţa lui Ioan Scarariul)*, în „Arhiva", XXV (1914), nr. 3-4, p. 65-107.

GRECU, Vasile, 1942, *Învăţăturile lui Neagoe Basarab, Domnul Ţării Româneşti (1512-1521). Versiunea grecească editată şi însoţită de o introducere şi traducere în româneşte de Vasile Grecu*, Academia Română, „Studii şi cercetări", LX, Imprimeria Naţională, Bucureşti.

MUNTEANU, Eugen, 1995, *Studii de lexicologie biblică*, Editura Universităţii „Al. I. Cuza", Iaşi.

OLTEANU, Pandele, 1970, *Metoda filologiei comparate în studierea izvoarelor şi în identificarea versiunii neogreceşti a operei Scara tradusă de mitropolitul Varlaam*, în MO, XXII (1970), nr. 5-8, Craiova, p. 543-567.

ONU, Liviu, 1958, *Observaţii cu privire la contribuţia lui Varlaam la dezvoltarea limbii române literare*, în *De la Varlaam la Sadoveanu*, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, p. 35-60.

PANAITESCU, P. P., 1959, 2003, *Catalogul manuscriselor slave din Biblioteca Academiei RPR*, vol. I (1959), Editura Academiei, Bucureşti; vol. II (2003), *Catalogul manuscriselor slavo-române şi slave din BAR*, Editura Academiei, Bucureşti.

PAUL, Mihai, 1964, *Leastviţa (Scara raiului) – traducerea lui Varlaam de la Secu într-o nouă redacţie*, în „Biserica Ortodoxă română" (1964), nr. 11-12, p. 1069-1084.

STĂNILOAE, Dumitru, 1980, *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinţilor Părinţi care arată cum se poate omul curăţi, lumina şi desăvîrşi*, vol. IX, *Scara sfîntului Ioan Scărarul şi învăţăturile lui ava Dorotei*. Traducere, introducere şi note de Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic şi de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti.

ŞTREMPEL, Gabriel, 1978-1992, *Catalogul manuscriselor româneşti*, vol. I-IV, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti.

TEODORESCU, Mirela, 1984, Varlaam, *Răspunsul împotriva catihismului calvinesc*. Ediţie critică, studiu filologic şi studiu lingvistic de Mirela Teodorescu, Editura Minerva, Bucureşti.

ZGRAON, Florentina, 1976, *Consideraţii filologice asupra primei traduceri manuscrise a Scării lui Ioan Sinaitul*, în „Limba română", XV (1976), nr. 3, p. 275-287.

ZGRAON, Florentina, 1977, *Manuscrise româneşti ale Leastviţei pînă la jumătatea secolului al XVIII-lea. Probleme de filiaţie*, în „Limba română", XXVI (1977), nr. 5, p. 517-531.

Dicţionare

*** *Dicţionarul limbii române*, 1913-1949, Tom I–II, Editura Academiei, Bucureşti.

*** *Dicţionarul limbii române*, serie nouă, Editura Academiei, Bucureşti, 1965-2006.

*** *Dicţionarul literaturii române de la origini până la 1900*, 1979, Editura Academiei RSR, Bucureşti.

BAILLY, M. A.[7], 1915, *Dictionnaire grec–français*. Rédigé avec le concours de M. E. Egger, Librairie Hachette, Paris.

CIHAC, A. de, 1870, *Dictionnaire d'étymologie Daco-Romane*, partea I: *Elements latins*; partea II; *Elements slaves, magyars, turcs, grecs-moderne et albanais*, Francfort/ M.

COSTINESCU, Mariana, GEORGESCU, Magdalena, ZGRAON, Florentina, 1987, *Dicţionarul limbii române literare vechi*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti.

ERNOUT, A./ MEILLET, A., 1967, *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots*, Librairie C. Klincksick, Paris.

MIKLOSICH, Franz, 1862-1865, *Lexicon Paleoslovenico–Graeco–Latinum*, Vindobonae, Guilelmus Braumueller.

SCRIBAN, August, 1939, *Dictionaru limbii româneşti (Etimologii, înţelesuri, exemple, citaţiuni, arhaizme, neologizme, provincializme)*, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună”, Iaşi.

ŞĂINEANU, Lazăr,[2] 1995-1996, *Dicţionar universal al limbii române*, vol. II-V. Ediţie revăzută şi adăugită de Al. Dobrescu, I. Oprea, Carmen-Gabriela Pamfil, Rodica Radu şi Victoria Zăstroiu, Editura Mydo Center, Iaşi.

OANA PANAITE

Sfântul Ierarh Varlaam, Mitropolitul Moldovei

Leastviţa sau *Scara raiului* de Ioan Scărarul

Cela ce-i întru svenţi părintele nostru, Ioan, egumenul şi mai marele călugărilor din Măgura Sínaei, Scară raiului de învăţătură călugărească cu carea învaţă pre fieşicare creştin cumu să cade să vieţuiască, pentru ca să să suie întru desăvărşitul călugăriei şi vieţei criştineşti.

Acmú pentru folosul rodului creştinesc, cui va vrea să citească, din sloveneaşte scoasă pre înțelesul a toată limba rumânească de smeritul întru călugări Varlaam, preut besearicei lui Sveatîi Ioan Crăstitel, întru mănăstirea ce o cheamă Săcul.

Ca de mult preţ şi sufletului de folos, această carte ce o au agonisit cu trudă fericitul acela şi svîntul Ioan, egumenul de svînta Măgură Sinaei. Părinți şi frați întru Hristos, numai pentru numele aceştia carți ce să cheamă *Leástvița*, adecă *Scară*, poate priceape fiecine <despă> /1^{r}/ rțirea sufletului omenescu de lucrurile pementeşti şi suirea menței întru ceale cereşti.

Căci că această carte are întru sine o îndireptare oarecarea, ca să fugă tot omul de pohte şi să cearce lucrure bune a duce, la mijloc poveşti de folos a oameni svinți şi pilde şi învățături din taina sventelor scripturi şi cum ai gice pre scurtu. Arată ca o icoană cu suflet toată viiața creştinească şi mai vîrtos dă chip călugărilor celora ce petrec oare în lavră, oare în săhăstrie spre viiața cea dumnedzăiască.

Deaci, cine va lua întru nevoința sa învățăturile aceştii carți minunate ca să le facă, acela poate lucra pre îngăduința lui Dumnedzău, întru mărirea svinției sale şi întru rîvna smereniei ş-altoru creştini.

Că şi eu, smeritul şi nedestonicul, pentru liubovul ce-am avut cătră această svintă carte, însă mai vîrtos pentru datoriia talantului ce am, carele mi s-au dăruit dintru milostenia lui Dumnedzău, m-am nevoit după puțină putearea mea ca să mă plec osîrdiei ceale ce-am avut spre acest lucru. Dereptu-aceaia nice pentr-aceasta să nu-mi prepuie neştine, căci că mai denainte vreame au a /1^{v}/ vut oamenii osîrdie mare spre învățătură

ş-au fost dascali şi ştiutori şi înțelegători scripturilor şi învățăturilor lui Dumnedzău şi cu acesta lucru, ca cu o lumină, au luminat lumea ş-au îndireptat spre lucrure bune domnii şi împărații. Iară în vreamea de-acmu s-au stînsu şi s-au întunecat osîrdiia aceaia, de nice ştim pre noi învăța, nice pre alții.

Derept-aceaia am vrut să scriu această carte largu şi pre lungu ca să poată înțeleage cine va citi; însă şi aşea, nu cu leane, ce cu nevoință şi în vreame multă să citească cine va vrea să înțeleagă, căci că scrie cu meşterşug şi cu taină de tocmala sufletului ş-a trupului. Şi învață că lucrurile sufletului simtu darure şi cununi, iară a trupului simtu munci şi osinde. Şi deaciia îndireptiadză pre toți spre ustavul călugărescu ca să poată scăpa dintr-adîncul varurilor ş-a grijilor lumiei şi să să suie întru liniştea ceriului, acolo cu îngerii să dănțuiască.

Dereptu-aceaia mă rog să priimiți acestu dar ce v-au dăruit Dumnedzău cu mene nedestonicul şi să vă rugați pentru mene întru ruga voastră şi să vă spăsiți. Amin. /2^{r}/

Spunere pre scurt de capetele aceştia cărţi

Pentru împărţire şi pentru lepădare de lumea cea deşartă
Pentru nepohtă ce să cheamă nestrînsoare
Pentru streinătate ce într-însu-i şi pentru visuri
Pentru fericeata ascultare
Pentru pocăinţă ce într-însu-i şi pentru temniţa osindiţilor
Pentru aducere amente de moarte
Pentru plîngere ceaia ce-i făcătoare de bucurie
Pentru nemînie şi pentru blîndeaţe
Pentru zavistie
Pentru clevete
Pentru graiu multu şi pentru tăceare
Pentru menciuni
Pentru leane
Pentru săturarea pîntecelui ce într-însu-i şi pentru curvie
Pentru înţelepciune întreagă şi pentru curăţie
Pentru lăcomiia avuţiei ce într-însu-i şi pentru nestrînsa avuţie
Pentru nesimţire, adică omorîciune sufletului
Pentru ruga şi pentru cetitul din săbor
Pentru nedormirea trupului
Pentru frica şi pentru blăzniia
Pentru mărirea deşartă
Pentru mîndrie
Pentru gînduri spurcate de hulă
Pentru blîndeaţe şi pentru prostie
Pentru smerenia cea înţeleaptă carea iaste pierdzare pohtelor
Pentru sămăluirea gîndurilor, a păcatelor ş-a bunătăţilor
Pentru liniştea trupului ş-a sufletului
Pentru svînta rugă ce iaste maică bunătăţilor
Pentru nepohtirea şi pentru învierea sufletului mainte de înviere
Pentru liubovul lui Dumnedzău şi pentru nedeajde şi pentru credinţă.

Aceaste treidzeci de capete simtu scrise toate preste tot giumătate rumâneşte, giumătate sloveneaşte. Însă pentru căci iaste mai largu şi pre lungu româniia, dereptu-aceaia o am pus mainte şi întăiu şi mai apoi sloveniia.

Iară mainte de aceaste treidzeci de stepene iaste *Viiaţa lui Sveati Ioan Leastvicii*, *Poslania lui Ion, egumenul de Raíth, cătră Ioan, egumenul de Sínaă*, *Poslania de răspunsu* iarăşi ceiialalte poslanii. Aceastea-s preste tot rumâneaşte. /2^{v}/

Viaţa Fericitului lui Ioan egumenului Sventei Măguri Sinaei, ce i-i numele Pisar, cela ce-au scris aceaste svente leaspeţi sufleteşti, ce să cheamă *Scară*. Scrisu-s-au această viiaţă de Daniil, smeritul călugăr de Raíth.

Oraşul carele au dat în lume ş-au scos pre-acest om dumnedzăiescu şi l-au hrănit mainte de viiaţa sa cea cu trudă nu poci să spuiu cu adevărat pre-amănuntul. Iar oraşiul întru carele petreace acmu şi le hrăneaşte cu hrană neputredă, marele Pável au ştiut mainte decît noi, căci că şi el fu cetăţean acelui Iérusalim de sus întru carele să află săborul svenţilor a cărora „viaţa, cum gice acestaşi Pável, iaste în ceriu"[1]. Ce cu curată fire sufletească să satură de lucrurile ceale dumnedzăieşti carele n-au nicedănăoară saţiu şi prăveaşte frămseaţea cea nevădzută şi să bucură cu mentea luîndu plata sudorilor sale şi să îndulceaşte pentru cinstea trudei sale carea i să cuvine pentru usteninţa sa. Dănţuiaşte cu ceia ce să află acoló pururi şi în veaci cărora li s-au întemenicit picioarele şi stau spre direptate[2]. Iar cum au dobîndit acea viiaţă fericită acestu omu împărţit de lume voiu să spuiu acmu la arătare.

Acesta fiind de şeasesprădzeace ai de vîrstă, iară cu mentea şi cu înţelepciunea ca de o mie de ai, să adusă pre sine lui Hristos jărtvă iubită şi priimită şi-şi plecă grumadzii săi supt giugul călugăriei. Cu trupul în Măgura Sínaei petrecea, iar sufletul spre înălţimea ceriului îl înălţă, îndireptîndu-se pre sine, cumu-mi pare, dintr-acel loc vădzut cătră Dumnedzău cel nevădzut. Întâiu, mainte de toate, iubi streinătatea ca un străjuitoriu şi dvorbitor fecioarelor celor nevădzute, adică bunătăţilor sufletului nostru, şi cu aceasta streinătate tăie de la sine toată îndrăznirea cea cu ruşine şi necuvioasă şi luă o smerenie frumoasă, cu carea goni întrarea aceluia diiavol carele ne înşală să îmblăm pre voia noastră şi ne face să ne-

[1] Fil. 3, 20.
[2] Cf. Ps. 25, 12.

dejduim pre putearea noastră şi menţiei noastre, plecîndu grumadzii săi şi credzîndu cu agiutoriul lui Dumnedzău, aceluia părinte ce-l priimi, ca un bun cîrmaci, să-l treacă fără primejde luciul şi valurile aceştii vieţi cumplite. Aşea într-acela chip să omoră pre sine în lume de către toată voia sa, cîtu-i fu şi sufletul cu adevărat fără de toată pohta şi despărţit de toată voroava şi cu totul schimbat de toată firea sa, macar că şi mainte de ce /3r/ veni întru această ceată cerească învăţasă de ştia toată filosofia lumască şi elinească; care lucru iaste minunat, căci că hicimăşia şi mîndria lumiei şi filosofia lumiei iaste împărţită de toată smerenia ce are neştine către Hristos.

Deacii, după noaăsprădzeace ai, ieşi dintr-această viaţă către Hristos acel svînt stareţ ce lui i slujia svenţia sa cu multă smerenie şi cu ascultare, atunci şi însuşi cu sine ieşi întru păpriştea tăcerei, ţiind în mînule sale, ca o armă tare, ruga stareţului său, spre răsăpirea răutăţilor ş-a năpăstilor diavolului, şi agiunsă la o chelie singură a luptărei sale ceii sufleteşti, ce era departe de mănăstire ca la cinci mile, care loc să cheamă Thóla. Petrecu acoló patrudzeci de ai fără de leane şi fără de nice o mîhniciune, aprinsu pururi cu jelanie şi arsu cu focul liubovului lui Dumnedzău. Ce cine va hi destonic să arate cu cuvîntul şi să-i laude usteninţele ce răbdă el acoló sau cum să le spuie la vedeare, că toate trudele sale le sămănă într-ascunsu şi fără martur. Însă oarecarele di-nceput şi lucruri mici a nevoinţei sale să audzim şi preacurata viiaţă acestui cuvios părinte.

Acesta mînca de toate bucatele cîte-s slobode de-nvăţătura călugărească, însă foarte puţinel, ş-aceasta făcu ca să leapede gios mîndriia şi putearea înălţărei preaînţelepţeaşte, căci că cu puţină mîncare scîrbiia şi dosădiia foarte doamna lăcomiei pîntecelui. Striga cu scădeare şi cu lipsa bucatelor şi-i gicea: „Taci, potoleaşte-te"[3]. Şi iarăşi cu pustiia şi cu depărtarea de soţii şi cu neamestecare de oameni stă însă într-acesta chip focul acestui cuptoriu a deşeartei măriri, atîta cît o sfărîmă cu totul şi o omorî. Iară de-nchinarea bodzilor, adecă de lăcomiia avuţiei, fugi bărbăteaşte acesta bărbat, cu milostenia către cei neavuţi şi cu nevoia ce răbda de multe ce-i trebuia. Moartea ceaia ce răbda în tot ceas sufletul, de leane şi de slăbiciune o îndemna şi o împungea, ca cu o strămurare, cu aducerea amente a morţii, şi o rădica întru lucrurile ceale dumnedzăieşti. Iară şi cu omorăciunea şi cu izbăvirea ce avea de toate pohtele şi încă şi cu simţirea

[3] Mc. 4, 39.

şi cu gustarea de lucrurile ceale nevădzute dezlegă şi scăpă de legătura grijei ca /3^{v}/ rea să naşte din pohtirea lucrurilor aceştii lumi. Avea încă acesta şi măcenia mîniei ş-a urgiei omorîtă cu sabiia ascultărei; fără de-aceasta, cu puţină ieşire ce ieşiia cu trupul din chelie şi cu mai puţinea voroavă ce ieşiia din rostul său, omoră paíngul, lipitoarea deşeartei măriri, carea o cheamă páingu, căci că cum prinde páingul muştele ceale zburătoare în mreaja sa şi le suge singele, aşea într-acela chip şi deşarta mărire prindu pre oamenii cei măreţi, ceia ce iubăscu să-i laude lumeanii şi le bea viiaţa lor cea sufletească, şi iară lipitoare o cheamă pentru că suge toată putearea sufletului cea adevară.

Ce zăbavă-i era a birui acesta fericit ceale optu răutăţi sau curăţiia cea desăvîrşit a o feri de mîndrie carea iaste în săprotiva lui Dumnedzău, care curăţie o începu acestu nou Veseliíl cu ascultare şi o săvîrşi Dumnedzău din Ierusalímul cel din ceriu, că veni cu venirea svinţiei sale şi rădică înaintea ei smerenia, fără de carea nime nu va putea piiarde pre diiavolul şi aseamenea lui ceata şi soţiile. Unde şi în ce loc la arătare vom pune această cunună, ce iaste de izvorul lacrămilor svenţiei sale, lucru ce să află rar şi întru puţini, carea să află şi pănă astădzi, chelie şi sălaş, ce iaste o peştără metitea, dedesuptul unii măguri, departe de altă chelie, atîta cît putea să astupe urechile deşeartei măriri. Agiunsă tocma pănă în ceriu cu suspinele şi cu glăsiturile şi cu alte ca acestea, cum să fac numai de la ceia ce-i împungu cu speate şi cu fiiară arse şi le scot ochii; atîta somnu lua, numai cît cu nedormirea să nu-şi piiardză mentea firei, iară mainte de somnu să ruga multu şi tocmiia carţi deaca le scriia, numai atîta ce-i era lui zăbava leanei. Iară toată vreamea vieţei sale o zi ca alaltă-i era lui rugă nepărăsită şi liubov cătră Dumnedzău fără de măsură, căci că şi dzua şi noaptea prăviia cu curăţiia sa în oglinda curăţiei şi nu să sătura, însă mai cu adevărat să dzic, că nu putea. Oarecînd într-o dată, un călugăr ce-l chema Moisí, fiind împunsu ca de o strămurare de rîvnă, ca să fie luător amente lucrurilor acestui svînt părinte, mearge de-l roagă foarte mult să-i fie ucenic, ca să înveaţe de la dînsu începătura adevăratei înţelepciuni. Deci nevoind cu rugămen /4^{r}/ tele sale pre acesta fericit, svenţia sa-l priimi.

Într-una de dzile, dzise părintele ucenicu-său, lui Moisí, să cară pămîntu şi gunoiu de oareunde, să gunoiască grădina. Agiunsă Moisí locul unde i-arătase şi lucră fără de nici o leane. Atunci agiunsă vreamea tocma

într-amiadzădzi şi ardea locul ca un cuptoriu de iuţimea soarelui, căci că era şi luna cea mai de-apoi – avgust, iară Moisí, fiindu trudit de lucru şi arsu de soare, şedzu suptu o piatră mare să odihnească puţinel; să culcă acoleá şi adormi, iară iubitoriul de oameni Dumnedzău nu vru întru nemică să scîrbască şerbii săi, fiind aproape de-a cădearea piiatra asupra lui Moisí să-l omoară, sîrgui cu obicina milostivirei sale de-l izbăvi – şi în ce chip, acmú voiu să spuiu. Fiind acest mare părinte Ioan în cheliia sa rugîndu-se lui Dumnedzău, i să tîmplă de arumi un somnu oarecum supţirel şi iuşor; şi veade unde vine la dinsu un om bătrîn, luminat, de-l deştaptă şi-l mustră pentru somnu şi-i gice: „Ioane, cum dormi aşea fără de grije, iară Moisí iaste întru primejde?" Atunci să sculă de sîrgu din somnu şi îndată să într-armă cu ruga şi să ruga lui Dumnedzău pentru ucenicul său. Deacii, deaca sosi sara, îl întrebă au doară i s-au tîmplat vro primejde ceva fără de nedeajde, iară el răspunse: „Puţinel, ice, de nu mă împresură o piiatră mare să mă omoară, dormindu suptu dînsă într-amiiad-zădzi, de nu vrea sări mai curund, păindu-mi că audzu glasul tău unde mă strîgi". Iară deaca înţelease smeritul acela părinte, nemică nu-i spuse de cîte vădzuse, ce cu ţipete ascunse şi cu mare liubov lăuda şi măria pre Dumnedzău.

Era încă şi vraci boalelor şi ranelor celor nevădzute acest om a lui Dumnedzău. Cum şi un călugăr, oarecînd, ce-l chema Isaác, fiind cuprinsu foarte cumplit de diiavolul cel de curvie iubitor de trup şi aprinsu, alergîndu, curse la acest om mare şi cu multă neîndrăznire, plîngînd şi suspinîndu, arătă şi spusă lupta ce avea. Deacii acest om minunat să miră de smereniia şi de credinţa lui şi dzise: „Să stăm amîndoi la rugă, frate, că milostivul Dumnedzău nu va treace ruga noastră". Cum şi fu, mainte de ce nu să săvîrşi ruga, dzăcînd încă gios, cu faţa la pămîntu, fratele cel neputincios, Dumnedzău feace voia şerbului /4^v/ său, pentru ca să adeverească şi într-aceasta pre David proroc, că şearpele cel trupăscu fugi, bătut şi rănit cu rane de rugă. *Iară acel neputincios, deaca să vădzu pre sine fără supărare şi fără de nice o neputinţă, să miră şi mulţămi lui Dumnedzău cela ce proslăvi şerbul său. Ioan Scărariul*[4].

Iară fără de-aceastea, avea jelanie acest părinte iscusit să sature cu dulceaţă şi cu mult dar de cuvente pre ceia ce venia la svinţia sa, vărsînd

[4] Fragmentul marcat cu italice apare în topul filei 5^r; reprezintă o omisiune din textul traducerii şi este adăugat cel mai probabil de către copist ulterior, ca o adnotare, pentru a completa astfel textul pe care îl copia.

lor neturburată învăţătură şi înţelepciune. Iară oarecarii, fiind împunşi de zavistie şi vrînd să oprească şi să piiardză atîta folos, îi gicea că iaste nebun şi menciunos; iară svenţia sa, cela ce ştiia că să pot toate lucrurile cu darul şi cu putearea lui Hristos, nu vru numai să folosească cu cuvîntul său pre ceia ce venia la svinţia sa, ce mai vîrtos cu tăceare şi cu înţelepciune vrea să taie după Scriptură vina celora ce pohtescu să afle altora vină. Tăcu puţinea vreame, odihnindu-şi deacii, linul şi dulcele cuvîntul învăţăturei sale, gîndind că mai bine să păgubască puţinel ascultătorii învăţăturei şi să-i poldzuiască cu tăceare, decît să pleace întru mai multă mînie pre cei neînţelegători şi nemulţămitori ocarnici. Dereptu-aceaia şi-aceia mai apoi să omiliră de atîta smerenie şi de atîta blîndeaţe a svîntului, cum de bună voia sa să lăsă de cuvîntul învăţăturei, cunoscîndu-şi greşala sa şi gîndind în mentea sa: „Ce izvor de folos opresc şi a cîtă pagubă simt vinovaţi tuturor". Şi îndată fură rugători svenţiei sale împreună cu alţii pentru cuvînt de-nvăţătură. Ascultă-i de sîrg acela carele nu ştia să pricească şi iară să apucă de tocmala cea dintăiu. Aşea într-acesta chip să mirară toţi cum covîrşi pre toţi cu toate bunătăţile, ca al doile Moisí arătat de la Dumnedzău, ce pr-insu îl înălţară fără de voia sa întru egumenie şi întru îndireptarea fraţilor şi-l rădicară ca o lumină pre sveaşnic şi-l pusără să le fie mai mare, bunii şi iscusiţii acestora lucruri. În ce chip avea ei gîndu de svinţia sa, nu să înşelară din nedeajdea sa.

Căci că ş-acesta să apropie de măgură şi întră întru negura cea neatinsă şi luă leage scrisă de Dumnedzău, suindu-se preste pene nevădzute sufleteşti şi priimindu videanie şi învăţătură de Dumnedzău tocmită, deşchise şi rostul întru cuvîntul lui Dumnedzău şi luă întru sine darul Duhului Svînt; şi izbucni cu /5^r/ vînt bun din bunul vistear a inimii sale. Aşea într-acesta chip sfîrşi svîrşitul aceştii vieţi vădzute, întru socotinţa şi întru îndireptarea israilteanilor călugări. Numai cu aceasta iaste ales de Moisí, căci că acesta să sui cu adevărat fără de greş în Ierusalimul cel de sus, iară acela, nu ştiu în ce chip, să scăpă de cest pementesc de gios.

Martur ales iaste mîntuirei şi înţelepciunei acestuia înţelept tînărul David; martur iaste încă şi bunul nostru păstor şi cuviosul părinte, egumenul Ioan, de carele fu rugat marele acesta de să pogorî cu gîndul din Măgura Sínaei, ca un al doile Moisí vădzător pre Dumnedzău, şi ne

arătă noaă leaspedzile ceale de Dumnedzău scrise, ce denafară au dzise şi învăţături de nevoinţă şi de trudă, iară dinlontru au învăţături de prăvire dumnedzăiască. Marturi simt acestora cîte-am dzis toţi cîţi au dobîndit de la svinţia sa dojana şi învăţătura Duhului Svînt şi ş-alţii mulţi ce cu învăţătura svinţiei sale să spăsescu şi s-au spăsit pănă astădzi.

Poslania Părintelui Lui Ioan, egumenului de Raith, către Ioan cuviosul şi minunatul, egumenul de Măgura Sinaei

Celui mai presus de fire şi îngerilor aseamenea, părintelui părinților şi iscusitului învățătoriu, păcătosul Ioan, egumen Raíthului, întru Dumnedzău să te bucuri.

Ştiind noi, proştii, sămăluirea ta cea dumnedzăiască şi neîndoirea, mainte de toate, ca şi întru alte lucrure bune, înfrămşata ascultare şi mai vîrtos unde-are trebui să faci ceva mai multă dobîndă cu talantul şi cu darul ce ţ-au dăruit Dumnedzău, vrut-am să facem această puțină şi proastă rugămente către svinția ta, aducîndu-ne amente cuvîntul cela ce gice: „Întreabă pre părintele tău şi-ți va mărturisi, şi bătrînii tăi şi-ți vor spune[1]". Pentr-acesta lucru cădem către svinția ta, ca către un părinte împreună a tuturor şi mai mare, ce covîrşeşti pre toți cu postul călugăriei şi cu înțelepciunea menței ca un învățătoriu /5v/ iscusit, şi ne rugăm cu această scrisoare a noastră bunătăților tale celor desăvîrşit, ca să ne tremiți noaă neştiutorilor cealea ce-ai vădzut întru arătare dumnedzăiască, în chipul lui Moisí celui de demult, în Măgura Sínaei, şi să aduci la mijloc învățătură israilteanilor celor noi, celora ce-au ieşit de curund din Eghípetul cel drăcescu şi din marea vieței aceştii lumi, ca neşte leaspedzi oarecarele de Dumnedzău scrise, cinstită carte ca să să tremiță de la svinția ta către noi. Ce cu limba svinției tale, în locul toiagului lui Moisí, grăindu dumnedzăiaşte făcuşi minuni în marea aceştiia vieți; aşea într-acela chip ş-acmu, cu bună sămăluire să ne dăruieşti, fiindu rugat de noi, să ne scrii noaă de folos şi cum să cuvine vieței călugăreşti, fără de nice o leane, ca un mare îndireptător şi dascal, către speseniia tuturor celora ce-au luat ş-au iubit această viiață îngerească. Să nu gîndeşti că iaste vro ispită sau vro amăgulire acestea ce să grăiescu de noi, că ştii bine, o, svente cap, că unele ca acealea simtu departe de noi, ce să credzi, svinţiia ta, cealea ce să văd la arătare şi să pricep şi să grăiescu de toți. Derept-aceaia ne-

---

[1] Deut. 32, 7.

dejduim întru Dumnedzău că curund vom dobîndi şi vom săruta cinstitele leaspedzi şi schizmirea svinţiei tale, care leaspedzi vor îndirepta cu adevărat pre ceia ce vor urma fără de înşelăciune, ca o scară întărită din pămîntu pănă în porţile ceriului, ce suie pre toţi cîţi vor vrea, fără de pacoste şi fără de vătămare, neîmpidecaţi de duhurile ceale vicleane şi de ţiitorii lumiei, boiarii din văzduh. Că de vădzu Iiácov arătare înfricată a scărei aceiia, fiindu păstor de oi, cu cît mai vîrtos cela ce iaste mai mare şi învăţătoriu turmei lui Hristos, nu numai cu vedearea sau cu visul, ce şi cu adevara, poate să arate o cale şi o suire fără de smenteală cătră Dumnedzău.

Şi fii sănătos întru Dumnedzău, cinstite părinte.

Tablă sufletească. Ioan lui Ioan, să te bucuri!

Primit-am cum să cade vieței tale ceii cinstite și fără de pohte și curatei și smeritei tale inimi, ș-am înțeles cinstita carte a svenției tale, însă mai vîrtos cuntenire și dzisă, ceaia ce-i prespre putearea noastră, carea /6r/ ai tremis noaă, smeriților și mișeilor, de lucrure bune, că lucrul tău cu adevărat lucrul tău ș-a lui tău svînt suflet au fost; să pohtești de la noi, neștiutorii – și cu lucrul, și cu cuvîntul –, neînvățații, învățătură și cuvîntu de tocmire legei. Că obicina ta iaste pururi să ne arăți din cuvîntul tău chip de smerenie înțeleaptă. Însă eu voiu să dzic un cuvîntu, de nu mi-are hi cumva vro frică sau vro nevoie ca să leapăd deasupra mea giugul cuvioasei ascultări, carea iaste maică tuturor bunătăților, că nu cutedz așea dobitocească întru lucrurile cealea ce-s mai presus de putearea noastră.

Căci că să cădea ție, o, minunate părinte și să cuvinia să întrebi de unele ca acestea, să știi de ceia ce știu bine, căci că noi simtem întru ceata celora ce le trebuiaște încă să mai înveațe. Însă pentru căci că dumnedzăieștii părinții noștri și știutorii înțeleagerii ceii adeveare învață de dzic că ascultarea iaste aceasta ca să să pleace neștine și să asculte fără de nice o îndoire, întru cealea ce-i vor gice și mai presus de putearea lui; pentr-acea, iată, nu socotim cealea ce simt după putearea noastră, ce le lăsăm toate și facem începătură smerită celora ce simtu de covîrșescu pre putearea noastră. Însă nu că doară vom să învățăm ceva, vreun lucru mare să facă vreun folos ca acela, sau să spunem de cealea ce svinția ta, o, dumnedzăiescu și svînt cap, nu știi mai bine decît noi, căci că eu știu cu adevărat, însă nu numai eu, ce-mi pare că și fiecarele de ceia ce vor avea mente, că ochiul menței iaste curat de toate, de ceale pementești și de întunearecul presărărei pohtelor celor întunecate, și fără de oprire prăveaște lumina cea dumnedzăiască și să lumineadză de la dinsa.

Ce cumu ș-am dzis, că mă tem de moartea ceaia ce să naște dintru neascultare, și cum aș hi d-insa împens și îndemnat cătră ascultare, ca un înțelept ascultător și ca un șerbu nesocotit și iscusit zugrav, cu frică și cu dragoste viiu cătră cuvioasa ta învățătură, ca să schizmăscu cu prostie

cuvente dumnedzăieşti numai cu cerneală, cu mentea mea cea nepricepătoare şi neînţeleaptă. Iară, deacii, eu le las întru putearea ta, o, dascale şi mai mare ales şi destonic, ca să le înfrămşedzi şi să le sămăluieşti, ca un săvărşitor tablelor legei ceii sufleteşti.

Însă noi n-am tremis numai ţie această scrisoare, o, învăţătoriu iscusit, /6^{v}/ ca să nu fie aceaia – căci că acesta lucru iaste de nebunie mare –, pentru căci că svenţiia ta eşti destonic şi putearnic cu putearea lui Hristos, nu numai pre alţii, ce şi tocma pre noi să întăreşti şi să ne întemeniceşti întru obicinele şi întru învăţăturile ceale dumnedzăeşti, ce-am tremis săborului fraţilor ce-s de Dumnedzău chemaţi, carii simt învăţaţi de tine împreună cu noi; ce cu ruga svinţiei tale, ca cu o nedeajde cu mentea pricepută simtu iuşurat şi îndemnat dintru nedeprinderea mea şi-ntindzu veatrila condeiului şi dau cu toată rugămentea în mînule bunului nostru îndireptătoriu, lui Iisus Hristos, cîrma cuvîntului nostru şi încep cătră aceia cu agiutoriul rugei tale.

Pentr–aceaia mă rog tuturor celora ce vor socoti şi vor ceti acesta cuvîntu, de va afla neştine cîndva într-însu vreun lucru ca să poată da folos, să nevoiască ca să facă şi roadă după învăţătură şi după osîrdiia noastră, ca un înţeleptu şi mulţămitoriu nevoinţei noastre ceii de la inimă şi învăţăturei. Şi pentru noi iarăşi să roage Dumnedzău ca să ne dăruiască plata începăturei acestuia lucru, nu socotim aceastea ce vom să grăim, căci că cu adevărat simtu proaste[1] şi pline de nepriceapere şi de prostie, ce nedejduim pre cela ce primeaşte osîrdiia celuia ce aduce, ca şi ceale doaă lepte a săracei, pentru căci că Dumnedzău nu dă plată pentru daruri multe şi pentru trude, ce pentru focul şi nevoinţa osîrdiei ceii bune. 7^{r}/[2]

[1] Adnotat *simple*.
[2] Pagina 7^{v} este liberă şi conţine însemnări ulterioare făcute de cititori.

Suirea Scărei ceii dumnedzăiești

Această carte arată cu mare înțelepciune și cu măiestrie acelora ce aleargă și pohtescu să-și scrie numerele în ceriu în cartea vieței o cale a vieței lor, pentru ca să cură cătră Dumnedzău; căci că mărgîndu și trecîndu prin ea, o vom afla ținîndu de mînă și ducîndu pre ceia ce-i urmadză fără de înșelăciune și ferindu-i nevătămați și neîmpidecați de toată împidecarea pietrei și de cădearea păcatelor. Care cale arată înaintea noastră o scară ce suie din lucrurile ceale pementești întru ceale cerești pre ceia ce pohtescu să să suie și ne arată noaă pre Dumnedzău stîndu desupra ei. Care scară gîndescu că o au vădzut și biruitoriul pohtelor, Iácov, cîndu dormiia pre acel așternut săhăstrescu.

Derept-aceaia să ne suim și noi cu osîrdie și cu credință, mă rog, calea și suirea aceștii scări cei cu mentea pricepută, ce calea ei iaste cătră ceriu, a căriia stepena[1] cea dintăiu și de mainte iaste *Lepădare și despărțire de toate lucrurile lumiei*, iar cea de-apoi și de la sfîrșit iaste liubovul lui Dumnedzău.

Arătarea aceștii svinte scări

Cu adevărat bine socoti svintul Ioan de tocmi această suire în chipul numărului vîrstei lui Hristos ceii trupești, căci că zidi o scară desăvîrșit întocmai cu cei treidzeci de ai a mîntuitoriului, treidzeci de stepene[2], întru care un număr de ai de vom agiunge și noi, cu adevărat temeniciți și nesmentiți ne vom afla. Iară acela ce nu va agiunge întru aceasta măsură, încă cucon și mititel de vîrsta cea sufletească să va afla și întru toată mărturia inimiei nepriimit.

Însă noi am socotit că iaste lucru de treabă, mainte de ceale treidzeci de stepene aceștii svinte scări, să aducem la mijloc și să arătăm viiața preaînțeleptului acestuia, pentru ca nu cumva să nu creadem scripturile

---

[1] Adnotat: град8л.

[2] Adnotat: град8ри.

svinției sale vădzîndu trudele svinției sale; dup-aceaia am pus la mijloc și svintele poslanii cum a svintului părinte celuia ce să rugă să scrie această carte, așea ș-aceluia ce ascultă; de-aciia vom face și începătură cuvîntului aceștii svinte scări. /8ʳ/

Suiți-vă, suiți-vă fraților, svătuindu cu osîrdie suire întru inimile voastre, aducîndu-vă amente ș-audzindu pre cela ce gice: „Ia-mblați să ne suim întru Măgura lui Dumnedzău și întru casa Domnului nostru carele îndirepteadză și întăreaște picioarele noastre ca de cerbu și ne înalță întru lucruri înalte pentru ca să nu slăbim întru calea svinției sale". Curăți, rogu-vă, cu fericitul Pável ce gice: „Să ne nevoim toți pănă vom agiunge întru împlerea credinței ș-a înțelepciunii lui Dumnedzău", ca un bărbat desăvîrșit întru măsura vîrstei lui Hristos, carele fiindu de treidzeci de ai, să botedză trupeaște și priimi aceste treidzeci de stepene a scărei ceii nevădzute sufletești, pentru că Dumnedzău iaste liubov, căruia să cuvine laudă, tărie și ținеare, întru carele să află înceaperea tuturor bunătăților ș-au fostu mainte de toate zidirile și iarăși va hi întru veaci netrecuți adevăr."

Suirea bunătăților iaste ca și cum te-ai sui pre o scară, deaca te sui pre o stepenă mai de gios; deacii tu te nevoiaște să te sui și pre cea mai de sus, iară de veri înceape iară pre cătinel a te leni de-a te suirea pre stepena cea mai de sus, cu vreame veri cădea gios și va hi cădearea ta tînguirei și plîngerei destonică. Cela ce să va apuca de cea dintăi și-și va rădzima piciorul întru stepena cea de sus, ferice de el. /8ᵛ/

Cuvînt călugăresc a Părintelui lui Ioan, egumen călugărilor din Măgura Sinaei, ce tremise părintelui lui Ioan, egumenul de Raith, carele îl îndemnă şi-l nevoi să scrie această carte în chipul stepenilor unii scări ce înalţă pre ceia ce urmadză: dintru ceale de gios, întru ceale de sus, pentru care lucru să cheamă şi *Scară.*

Pentru lepădarea de această lume deşartă. Stepenă şi cuvîntul întăiu.

Bunul şi preamilostivul şi întru tot dulcele Dumnedzău şi împăratul nostru – căci că iaste bine a face începătură de la Dumnedzău să grăim cătră şerbii svinţiei sale –, toţi cîţi simt zidiţi de Dumnedzău şi i-au cinstit cu cuvînt şi cu puteare; unii simt soţi svinţiei sale; alţii şerbi adeveri; alţii şerbi fără de treabă; alţii cu totul înstreinaţi de cătră svinţia sa; alţii, săvai că-s şi neputincioşi, însă-s îndearăpnici şi săprotivnici svinţiei sale. Şi soţi, o, svînt cap, socotim noi întru Dumnedzău că simtu aceale firi fără de trup ce-s cu mentea nu mai pricepută, carii simtu împregiurul svinţiei sale, adică svinţii îngeri şi sufletele fericiţilor, cum şi însuşi acesta şi despuitoriu şi mîntuitoriul nostru ne învăţă în svînta Evanghelie, unde grăiaşte pentru omul cela ce află oaia cea pierdută, dzicîndu cum au /9ʳ/ chemat soţii săi şi semenţiile sale să să bucure cu sine, de arată şi spune că soţii şi priiatinii simt svinţii îngeri şi sufletele svinţilor. Iară şerbii svenţiei sale cei de-aproape şi înţelepţi simtu ceia ce fără de nice o leane nepărăsit au făcut şi fac voia svinţiei sale. Iară şerbii cei fără de treabă simt cîţi s-au spodobit de-au luat svîntul botedzu şi n-au ferit cumu să cade giurămîntul ce-au făcut cu Dumnedzău. Astreinaţi iară şi vrăjmaşi lui Dumnedzău socotim că simt nebotedzaţii ca ceia ce cred strîmbu. Iară îndărăpnici şi

săprotivnici sîmt ceia ce nu gonescu numai şi leapăde la sine învăţăturile lui Dumnedzău, ce încă să pun în curmedziş şi să împomcişadză şi celora ce fac.

Derept-aceaia carele şi de sine de cîţi am dzis mai sus au a sa tocmală şi al său cuvînt. Iară noaă, neînvăţaţilor, nu să cade acmu a grăi pentru toţi, ce numai să grăim către şerbii lui Dumnedzău cei de-aproape; să ne-ntindem nedestonica mînă cu ascultare neruşinoasă, fără de nice o ispită, către ceia ce s-au rădicat dintru credinţa lor, de ne-au tras şi ne-au îndemnat spre acesta lucru; şi-ntingem condeiu cuvîntului nostru – am luat dintru înţeleagerea lor întru mîhnita şi lu /9^{v}/ minata, înţeleapta smerenie şi-l răpăosăm asupra inimilor celor albe şi curate a lor ca pre neşte hîrtie, însă mai vîrtos ca pre neşte table sufleteşti şi scriem într-înse cuvente dumnedzăeşti dzicînd aşea:

Toţi ceia ce simt îmfrămşăţi cu destoniciia puterei să ameastecă şi să împreună darului dumnedzăiescu; cîţi cu voia şi cu putearea sa iubăscu pre Dumnedzău pentru viiaţa sa şi pentru mîntuirea sa, oare credincioşi simt, oare necredincioşi, oare direpţi, oare nedirepţi, oare creştini, oare necreştini, oare păcătoşi, oare nepăcătoşi, săvai călugări, săvai mireani, săvai înţelepţi, săvai proşti, săvai sănătoşi, săvai bolnavi, săvai tineri, săvai bătrîni. Cum să ameastecă şi să împreună vărsarea luminei trupurilor cereşti şi vedearea soarelui şi schimbarea văzduhului ş-a vremiei şi într-alt chip nu iaste, pentru căci că „Întru Dumnedzău nu iaste făţărie"[1], nice vro aleagere feaţelor.

Necredincioasă iaste firea cea cuvîntătoare şi putreditoare, carea însăşi de bună voia sa fuge de viiaţă şi să depărteadză de Dumnedzău şi socoteaşte pre tvoreţul său, cela ce iaste pururea, cum n-are hi. Călcătoriu de leage /10^{r}/ iaste acela ce cu mente rea ţine leagea lui Dumnedzău şi ca un eretic pohteaşte şi va împomciş lucrurilor celora ce iubeaşte Dumnedzău şi într-acesta chip îi pare că creade întru Dumnedzău.

Creştin iaste acela ce şi cu cuvîntul şi cu lucrul şi cu tot gîndul sufletului său să nevoiaşte cîtu-i putearea unui om să gîndească tot de Dumnedzău, credzînd de direpť şi nevinovat întru svinta Troiţă. Iubitor pre Dumnedzău iaste cela ce să împreună tuturor lucrurilor celor fireşti ce sîmt fără de păcate şi iertate de leage şi nu să leneaşte a face tot binele cît poate. Văzdîrjnic iaste cela ce să află pre mijlocul năpăştilor şi laţurilor şi

[1] Rom. 2, 11.

cu toată putearea sa să nevoiaşte să agonisască fire şi nărav împărțit de toată gîlceava şi grija lumiei.

Călugărul iaste tocmală îngerească făcută şi săvîrşită în trup de om spurcat. Călugăr iaste cela ce iaste deprinsu cu tot năravul său întru toate lucrurile ceale dumnedzăeşti şi să ține de-acealea în toată vreamea şi în tot locul. Călugăr iaste cela ce-şi nevoiaşte totdeauna firea sa /10^{v}/ şi are pururea socotință neadormită tuturor simțirilor. Călugăr iaste cela ce-şi ține trupul său în curăție şi gura sa curățită şi mentea de lumina lui Dumnedzău luminată. Călugăr iaste cela ce are inima sa mîhnită întru scîrbe şi întru plînsuri şi totdeauna oare deşteptat, oare dormind, să grijeaşte pre sine cu aducere amente de moarte şi de giudețul ce va să fie.

Despărțirea şi depărtarea de lume iaste o voie carea de bună voie uriaşte şi leapădă toate lucrurile cealea ce-s din fire pentru dobînda lucrurilor celor cereşti, carea iaste prespre fire. Toți ceia ce cu toată voia inimiei sale părăsescu odihna şi dulceața aceştii lumi şi fără de nice o îndoire să nevoiescu sau pentru să dobîndească împărăția ceriului sau pentru mulțimea păcatelor, temîndu-se de munci, sau pentru liubovul ce au cătră Dumnedzău. Iară cela ce nu-i iaste nevoința pentru aceaste trei lucruri ce-s dzise mai sus, depărtarea cea de lume şi călugăriia aceluia iaste deşartă. Însă cela ce iaste puitor de nevoințe şi dătător darurilor celor mari a trudei noastre, Iisus Hristos, aştaptă să giudece svîrşitul vieței noastre, a căruia cum /11^{r}/ va fi.

Cela ce să împarte de lume pentru ca să-şi răşchire greutatea sarcinei sale cea de păcate să să aseamene celora ce şed la gropi denafară de oraş, de-şi plîngu morții săi; şi să nu mai părăsească de-a plîngerea moartea sufletului său şi de-a vărsarea lacrămi hierbenți şi aprinse şi să țipe cu amar dintr-înima fără de glas pănă va vedea şi el că vine Hristos ca să-i răntune[2] şi să ia de pre inima lui piatra orbirei ş-a îndărăpniciunei şi să izbăvască pre Lázar, adecă mentea noastră, din legătura păcatelor şi să înveațe îngerii, adecă slujitorii svinției sale; să o dezleage din legătura pohtelor şi să le-o lase să să ducă întru fericita curăție, iară cela ce nu va face aşea, nemică nu va folosi.

Toți cîți vor să fugă şi să iasă din Éghipet şi să scape din măceniia lui Faraón trebuiaşte mainte de toate să avem şi noi unul în chipul lui Moisí, sol dumnedzăiescu şi dvorbitor cătră Dumnedzău, ca să stea între lucru şi

[2] Adnotat: *răsipească*.

între videanie şi să-şi tindză mînule cu rugă cătră Dumnedzău pentru noi, ca să putem, fiind îndireptaţi de un /11^{v}/ direptătoriu ca acela, să treacem marea păcatelor şi să biruim pre Amalíc, boiarinul pohtelor.

Căci că s-au înşelat ceia ce nedejduiescu pre sine şi le pare că nu le trebuiaşte nime să-i îndirepteadze întru calea lui Dumnedzău. Derept-aceaia să ne aducem amente că ceia ce-au ieşit din Eghípet au avut pre Moisí povaţă şi îndireptător şi ceia ce-au fugit din Sodóm au avut îngerii lui Dumnedzău. Cei dintăiu ce-au ieşit din Eghípet însămneadză ceia ce cu socotinţa şi cu agiutoriul duhovnicului vraci pohtesc să să tămăduiască de chinuri şi de neputinţă ce au întru sufletele sale, adecă de mărire de-şartă, de mîndrie, de mînie, de zavistie, de pohtire, de-nălţare, de hulă, de leane şi de alte pohte ce sîmt asămenea acestora. Iară ceia ce-au fugit din Sodóm însămneadză ceia ce cu toată vrearea sa să nevoiescu să să dezbrace de necurăţiia şi de scîrnăviia ticăitului său trup şi de pohtele trupului, adecă de săturarea pîntecelui şi de lăcomie, de curvie, de iubirea avuţiei şi ş-altele ca aceastea, cărora le trebuiaşte un agiutoriu vîrtos şi sîrghiş în chipul îngerilor, adecă să fie om cu trup ca un fără trup. Căci că după mulţimea ranelor, aşea într-acela chip le trebuiaşte şi vraciul să fie cu mult mai vîrtos meşter şi iscusit.

Multă nepărăsită du /12^{r}/ reare şi greutate au ceia ce încep a să sui cu trupul în ceriu şi mai vîrtos dintăiu, cînd să despart din lume şi vor să să nevoiască să-şi înveaţe trupul, lacomul şi curvariul, întru post şi întru înţeleaptă smerenie, pănă cîndu năravul nostru ce-au fost deprinsu în dulceţi şi inima noastră cea neduioasă să va întoarce şi să va tocmi întru liubovul lui Dumnedzău şi întru curăţiia spurcăciunei noastre cu greutăţi şi cu plîngere nepărăsită. Căci că cu adevăr mare trudă iaste şi multă şi nevădzută amărăciune mai vîrtos celora ce sîmtu leaneşi şi negrijlivi ş-au petrecut cum nu să cade pănă a-şi alina mentea sa cea pohtitoare întru gînduri spurcate a lăcomiei pîntecelui şi curviei, ca un cîine ce-i deprinsu la mesernită pentru lăcomia ce are cătră mîncare spurcată a cărnei, iubirea curăţiei sale şi pohta ferinţei sale, cu prostie şi cu strîngerea mîniei cea desăvîrşit şi cu nevoinţă ca să o facem.

Însă noi, toţi ce ne aflăm fără de lucruri bune şi turburaţi de pohte, să avem nedeajde şi cu credinţă mare şi fă /12^{v}/ ră îndoire să ne ispoveduim lui Hristos; şi neputinţa noastră şi slăbiciunea sufletului să o ducem cu vrearea noastră ca şi cu mînule înaintea svinţiei sale; şi vom dobîndi

agiutor de la svinția sa mai pre desupra de destoniciia noastră, de ne vom arunca pre sine pururi într-adîncul smereniei. Toți ceia ce vor să vie cătră acestă bună nevoință a lepădărei de lume – carea iaste grea și strîmtă, grea pentru ferința ce trebuiaște să aibă de cătră toate frămsețile lumiei, strîmtă pentru strîmtoarea dosădzei și chinuirei trupului, însă-i iușoară pentru nedeajdea binelui ce va să fie – să știe aceștia c-au venit să saie în foc și să să lupte cu para năpăștilor diiavolului, a lumiei ș-a trupului, de li-i voia să petreacă întru sine focul cel nevădzut a liubovul lui Dumnedzău. Și fiecarele cine va vrea să să suie într-acest războiu ce iaste împrotiva firei sale și împomciș puterilor celor nezădzute a diiavolilor, să să socotească pre sine și să-și ispitească putearea sa; și așea să mănînce cu smerenie adevară de pîinea cea cu trudă aceștia vieți ce-i plămădită cu horciță de cea sălbatecă, amară, a smereniei ceii înțeleapte ș-a omorărei trupului ș-a voiei sale; și să /13ʳ/ bea din păharul obidelor ș-a dosădzilor ce-i dires cu lacrămi, pentru ca să nu între să slujască într-acesta războiu cu osindă și cu primejdă, ce să să îmbrace cu armele nedejdei ceii desăvîrșit și cu putearea lui Iisus Hristos. Cum nu să pot spăsi ceia ce să boteadză deaca nu fac învățăturile lui Dumnedzău, așea și fiecarele ce ia călugăriia, de nu va ținea post și ș-altele ce să cad călugărilor. Iară deacii carele-s după însele, tac. Ceia ce vin să lucreadze lui Dumnedzău, pentru ca să facă temelie bună întru acesta lucru trebuiaște întăiu să să leapede de toată voia sa și să urască toate și să-și bată gioc de toate lucrurile lumiei; bună, cu trei rînduri și cu trei stîlpi, temelie iaste blîndeațele, postul, curățiia. Toți ceia ce sîmtu mici și tineri întru Hristos, adecă ceia ce-s de curund călugăriți, să ia pildă de la cuconii cei mici, carii au întru sine aceste trei lucruri întru sine; căci că într-aceia nu se află nice o răutate, nice o înșelăciune, nice un vicleșug; nu se află într-aceia vro pohtă fără de sațiu, nice pîntece nesăturat; nu arde în trupul lor pară de du /13ᵛ/ lceață sau de sirepie, ce întocma măsurei bucatelor ș-a vîrstei să înmulțescu și să împuținеadză și pohtele. Deaci să cade să stea vîrtos pre-această temelie carele va vrea să între întru războiul ce iaste în calea lui Dumnedzău. Că urît lucru iaste cu adevăr și plin de nevoie aciiși dintăiul războiului să slăbască hărățul, arătînd cu acesta chip că iaste pre lesne tuturor să-l taie. Să fie întru noi sămnu cîndu ne lepădăm de lume aceasta, ca să ne apucăm de podvig mare și bărbăteaște dintăiu, mainte de ce nu slăbeaște osîrdiia noastră. Căci că sufletul de va înceape a să lupta bărbăteaște și,

deacii, de va slăbi dentru nevoința sa, el să împunge și să răneaște ca cu o sulă cu aducerea amente a nevoinței ceii de demult. Derept-aceaia mulți, de multe ori fiind îndemnați de acesta lucru, s-au apucat de nevoința sa cea mai denainte și ș-au făcut peane al doile rîndu, ca și cum face hulturul, ș-au zburat. Cînd să blăzneaște sufletul însuși de sine cu săltări deșearte și cu mîndrie și-și piarde căldura Duhului Svînt, atunci să socotească foarte pre amănuntul pentru /14r/ ce păcat a pierdut acela dar și iară să să apuce cu toată putearea sa să să lupte în săprotiva aceluia păcat, căci că nu iaste putință să întoarcă acela dar pre altă ușe fără de prin ceaia ce-au ieșit.

Cela ce să leapădă de lume numai pentru frica muncilor să asamănă unii tămîi ce arde, ce dintăiu să înceape cu mirezmă, iară mai apoi să sfîrșeaște cu fum; așea, într-acela chip, ș-acesta – dintăiu înceape cu osîrdie, iară mai apoi sfîrșeaște cu fum de leane și de slăbiciune. Iară cela ce lasă și nu socotește lumea pentru nedeajdea platei iaste ca o piiatră de moară ce să întoarce și să învîrteaște totdeauna într-un loc. Iară cela ce iaste îndemnat de liubovul ce are întru Hristos de să leapădă de lume, aciiși dintăiu să spodobeaște de dobîndeaște foc de căldură, carele să măreaște totdeauna, ca și cum ai arunca puținel foc întru cuptoriu cu leamne uscate ce totdeauna face pară mai mare.

Sîmt unii de zidescu desupra pietrilor cărămidzi; și sîmtu alții de întărescu pre pămînt stîlpi; și sîmt alții, deaca îmblă puținel pedestri, li să încăldzescu venele și încheieturile lor și de-aciia mai mult și mai reapede îmblă. /14v/ Cei dintăiu sîmt ceia ce dintăiul lepădărei sale ce să leapădă de lume vin și fac temelie de lucrure bune, mari și înalte, însă fără ascultare și fără smerenie, și pentru căci că n-au nevoie și luptare ca cei smearini și ascultoi, atuncişi de sîrg slăbăscu și de spaimă să părăsescu. A doii sîmt ceia ce vin întru viața călugăriei mainte pănă nu să curățăscu de pohte și de năravuri; și pentru căci n-au temelie de smerenie, cad de sîrg și slăbăscu. Ai treii sîmt ceia ce fără de mîndrie iau giugul smereniei și cu plecare îmblă nerătăciți pre calea ascultărei, carii pre cătinel să întărăscu și să aprind de căldura Duhului Svint și sîmt netrudiți și nebiruiți de luptarea pohtelor și cu agiutoriul lui Dumnedzău, fără de nice o împidecare, trec sfîrșitul vieței lor.

Deaci, pentru că simtem chemați de împăratul și de domnul nostru, Iisus Hristos, să curăm cu bucurie și cu osîrdie, să n-așteptăm vreame, ca

nu cumva să ni se tîmple a muri curundu; şi ne vom afla în dzua morţei fără de lucrure bune şi aşea vom muri de foame, pentru lipsa lucrurilor celor bune. Să ne nevoim să îngăduim lui Dumnedzău împăratului nostru, ca şi slujitorii împăratului său, căci că, deaca mărg bine la războiu, îi dăruiaşte cu boierii şi cu daruri mari; aşea şi noi, după giuruirea slujbei noastre, va ceare Dumnedzău de la noi şi nevoinţe mari. Să ne teamem de Dumnedzău cum ne teamem de fieri, c-am vădzut oameni ducîndu-se să fure şi /15^{r}/ de Dumnedzău nu să temură, iară deaca audziră glasul cîinilor dintr-acela loc, să temură şi îndată să întoarsără. Ceaia ce nu putu face frica lui Dumnedzău, iar frica cîinilor putu.

Să iubim pre Dumnedzău cum iubim priiatinii şi soţii noştri. Căci c-am vădzut de multe ori pre unii ce cu răutăţile sale mînie pre Dumnedzău şi nice o grijă n-au să să împace cu svinţia sa; iară ceia ce-şi mînie priiatinii săi cu o greşeală cît de mică, în tot chipul fac meşterşiug, arătînd faţă scîrbită şi ispoveduindu-şi greşala sa şi cu sine şi cu alţi priiatini şi semenţii şi cu daruri, ca să-i întoarcă întru liubovul cel dintăiu.

Dinceputul şi dintăiul călugăriei noastre cu mare trudă şi cu amar şi cu nevoie facem lucrurile ceale bune, căci că năravul nostru cel rău să întoarce totdeauna în firea noastră. Iară deaca înceapem în puţină vreame şi ne nevoim tot înainte, atunci fără de scîrbă ne aflăm, însă sufletul nostru rămîine puţinel scîrbit pentru mare osîrdie ce are să sosească întru desăvîrşitul bunătăţilor, temîndu-se ca să nu cadză cumva iară cînd va hi cu totul călcată şi biruită /15^{v}/ voia şi chitirea trupului nostru, ceaia ce naşte moarte întru noi, şi va hi înghiţită de bucuria şi de osîrdia noastră. Atunci deacii, cu toată bucuria, şi cu nevoinţa, şi cu dragoste, şi cu pohtă de la inimă, şi cu foc dumnedzăiescu vom face lucrurile ceale bune.

Cîtu-s de lăudaţi ceia ce dintăiul întoarcerii sale aciişi cu bucurie şi cu osîrdie apucă de fac învăţăturile lui Dumnedzău, atîta sîmt de ocăiţi şi vai de ei ceia ce petrec în călugărie vreame multă şi totdeauna cu nevoie şi cu leane fac învăţăturile lui Dumnedzău, săvai să le-are şi face toate.

Să nu ocărîm sau să osindim nice călugăriia ceaia ce iaste de vro nevoie sau de vro năpaste, căci că aceasta călugărie ce să tîmplă fără de sămăluire bună, une date[3] mai bun svîrşit are decît ceaia ce iaste cu osîrdie şi cu toată voia sa. C-am văzut unii fugind fiind goniţi şi fără de voia sa tîmpinîndu-se cu împăratul ieşindu afară, ş-au mărsu după însul în curte

[3] Adnotat: *uneori*.

de i-au slujit atîta de bine, cît au şedzut şi la masă cu dînsul. Vădzut-am cădzînd sămînţă pre pămînt din mîna sămănătoriului fără de voia sa şi acolea unde nu să gîndiia el, mai multă şi mai frumoasă ro /16r/ adă face decît ceaia ce s-au sămănat cu toată osîrdia lui. Vădzut-am unul bolnav de ochi unde mearge într-o dugheană a unui vraci pentru altă treabă, iară, uitîndu-se la meşterşiugul vraciului, să deade şi el vraciului de-l curăţi de boală şi-i scoasă întunearecul din ochii lui. Şi să tîmplă cea prespre voie mai adeverită şi mai tare decît cea de bună voie. C-am vădzut aşijdere pre oarecarii unde mearseră într-o mănăstire, nu pentru să să facă călugări, ce pentru altă treabă. Iară vădzînd înţelepciunea şi iscusirea egumenului şi smereniia călugărilor, rămasără acolo cu nuşii şi luară dar de lumină dumnedzăiască şi agiunsără întru mare măsură bunătăţilor.

Să nu să biruiască nime pre sine, dzicînd că are multe şi greale păcate şi pentr-aceia nu iaste destonic vieţei călugăreşti, nice să să înşeale neştine că va părăsi pohtele şi păcatele şi deacii să apuce viiaţa cea strîmtă, depărtîndu-se de călugărie cu lucruri reale, cugetîndu bine de păcate; ce mai vîrtos să cade, cît să cunoaşte că-i de păcătos, atîta să să întoarcă mai curund; căci că unde sîmt rane mai multe, acolo trebuiaşte vracevanie mai cu /16v/ nevoinţă, şi unde-i sarcină grea, acolo trebuiaşte ş-agiutoriu, şi unde-i suflet întinat, acolo trebuiesc lacrămi ca să-şi speale tina, căci că ceia ce sîmt sănătoşi nu îmblă derept vraci.

De ne-are chema un împărat putred şi pementescu şi să dzică să trudim înaintea lui pentru slujba lui, n-am pesti, nice ne-am zăbovi, nice ne-am îndoi, ce-am lăsa toate lucrurile şi cu toată osîrdia am cură la dînsul. Deaci să ne socotim pre sine cîndai „împăratul împăraţilor şi Domnul Domnilor şi Dumnedzăul Dumnedzăilor” ne cheamă pre noi întru această ceată cerească, iară pentru leanea noastră şi pentru slăbiciunea noastră ne vom lepăda şi mai apoi, cînd va hi înaintea marelui şi înfricatului giudeţ, ne vom afla fără de răspunsu.

Putinţă iaste şi celuia ce iaste legat cu lucrurile lumiei şi cu griji mari şi greale a vieţii aceştiia să poată îmbla ca să facă bine, însă cu nevoie, căci că ceia ce-s cu picioarele în fiiară, de multe ori îmblă, ce ades să împiiadecă de cad şi rău să vatămă. Omul pănă nu iaste însurat în lume, ce iaste legat numai cu /17r/ pohtele lucrurilor aceştii lumi, să asamănă celuia ce i-s legate mînule cu fiiară. Derept-aceaia, cînd va vrea să cură către viiaţa călugăriei, nu iaste împidecat. Iară cela ce iaste însurat se asamănă celuia ce i-s legate şi mînule şi picioarele. Audziiu pre neşte mireani ce petrecea în lume cu leane şi cu nesocotinţă unde mă-ntrebară

și dziseră: „Cum vom putea noi, petrecînd cu fămei și fiind cuprinși de grijile lumiei, să ținem viiață călugărească?" Ce eu cătr-înșii răspunșiu: „Toate cîte puteți face, bine să faceți; pre nime să nu ocărîți, nemărui să nu mențiți; să nu furați; asupra nemărui să nu vă înălțați cu mîndrie; pre nime să nu urîți; de besearecă să nu vă scăpați; dați cui ce trebuiaște; miluiți ceia ce cer, nu dosădireți pre nime, nu vă apropiiareți cătră partea altuia, nu pohtireți muiarea sau lucrul streinului, să vă sosască cu fămeile voastre. Deaci, de veți face așea, nu veți hi departe de împărăția ceriului".

Să curăm cu bucurie și cu teamere întru buna nevoință a lucrului lui Dumnedzău, cu bucurie, pentru agiutoriul lui Dumnedzău, cu teamere, aducîndu-ne amente de neputința noastră; /17ᵛ/ pentru ca să nu ne teamem de vrăjmașii noștri, că aceia săvai și nu-i vedem noi, iară ei văd fața sufletelor noastre, adecă tocmala sufletului și putearea lui. Și deaca văd că să schimbă fața sufletului de frica lor, atunci mai amar și mai tare să într-armadză în săprotiva noastră, pricep vicleanii și înșelătorii. Să ne într-armăm cu fire tare împrotiva lor, că nime nu poate sta înaintea celuia ce să luptă bărbătește și cu osîrdie.

Cu mare înțelepciune iușiură Dumnedzău luptarea celor de curund călugăriți, ca nu pentru greutatea și iuțimea luptărei aciiși să să întoarcă în lume. Derept-aceaia, vă bucurați întru Dumnedzău pururea toți șerbii lui Dumnedzău și cunoașteți întăiu acesta chip de liubovul lui Dumnedzău ce-au arătat cătră voi și cum v-au chemat însuși pre voi.

Ș-aceasta să priceapeți: că de multe ori face Dumnedzău, deaca veade nescare suflete mari și bărbătești, aciiși dentăiu sloboade luptări asupra lor, vrînd să-i încunune de sîrg. Ascunsă Dumnedzău celora ce sîmt în lume greutatea nevoinței ceii sufletești, și mai vîrtos iușiurarea cît să veade și să pare de grea întru cei trupești, atîta-i de iușoară întru cei sufletești; /18ʳ/ și de n-are hi chemați de Duhul Svînt, n-are ieși nice un om din lume întru călugărie.

Dă cu osîrdie ustenințele tinereațelor tale lui Iisus Hristos și la bătrîneațele tale te veri bucura pentru bogățiia lucrurilor celor bune ș-a curăției, că cealea ce să strîngu și să agonisescu în tinereațe hrănescu și mîngîie pre ceia ce slăbăscu la bătrîneațe.

Derept-aceaia noi, cești tineri, să ne trudim cu inimă aprinsă să curăm neadormit și neîndoit, căci că moartea nu o știi cînd vine. Vicleani cu adevăr și cumpliți și înșelători și amăgei și nevădzuți și nesimțiți vrăjmași avăm, carii țin în mînule sale, adecă întru firele sale, foc de vicleșiug, de zavistie, de pohte, de dulceți, foc de năpăști și de scîrbe, și vor să ardză

casa lui Dumnedzău ce-i întru noi. Derept-aceaia, nime de ceia ce sîmt tineri să nu creadză pre vrăjmaşii săi, dracii, cîndu-i vor gice: „Nu-ţi zdrobi trupul ca să nu cadzi în vro boală sau în vro neputinţă, căci că abia să va afla neştine într-aceasta vreame şi într-acesta rod ca să-şi omoară trupul, săvai că să şi părăseaşte de mîncări multe şi dulci". Ş-acesta iaste lucrul diiavolului, căci că meşterşiugu iaste cu toată /18v/ putearea sa să facă începutul călugăriei noastre slab şi leaneş, ca să fie şi sfîrşitul întru chip ca şi începutul.

Ceia ce vor să şerbască cu deadinsul un Dumnedzău, mainte de toate să cearce şi să facă aceasta, adecă să aleagă cu svatul duhovnicu său şi cu mentea sa locul şi chipul şi şedzutul unde-i va părea că va hi de folos. Căci că nu-i tuturor de folos în mănăstire cu gloata, mai vîrtos de va hi neştine mîncăcios; nice iară foloseaşte tuturor săhăstriia, mai vîrtos de să va afla neştine mînios şi cumplit. Derept-aceaia, careleşi de sine să socotească întru care petreacere va hi mai iscusit.

Toată viiaţa călugărească să ţine în trei tocmeale de şedzut, adecă întru săhăstrie şi în sîngurătate cu chinuri, întru carea are a să nevoi cela ce să va afla acoló să să lupte cu vrăjmaşii cei nevădzuţi; sau în tăceare cu unul sau mai multu, cu doaă soţii să petreacă; sau în obşte cu fraţii să şadză cu răbdare. „Nu te pleca, gice Săbornicul, nice în stînga, nice în direapta"[4], ce pre calea cea împărătească să îmbli, căci că cea mijlocie din ceale trei ce-am dzis mainte au fost şi iaste de folos a mulţi. „Amar" gice de „cela ce-i sîngur" că, de „să tîmplă să cadză" în mîhniciune sau în somnu sau în pă /19r/ răsiciune, „n-are nime" dintru oameni „să-l rădice" sau să-l îndirepteadze[5]. Iară „unde-s doi sau trei adunaţi întru numele mieu, acolo sîmt în mijlocul lor"[6], gice Dumnedzău. Care călugăr iaste credincios şi înţelept să-şi trudească şi să-şi scîrbască trupul sau, ca să-şi ferească căldura nevoinţei sale nestînsă şi până la moartea sa să adaogă în toate dzile foc către foc, şi căldură către căldură, şi liubov către liubov, şi nevoinţă către nevoinţă, totdeauna nepărăsit acesta cu adevărat va hi numărat cu serafimii şi cu ceatele îngerilor.

Tu, cela ce te-ai suit într-această stepenă dintăiu a svintei scări, socoteaşte să nu te mai întorci întru lucrurile ceale pementeşti ce sîmt dinapoia ta.

---

[4] Prov. 4, 27.

[5] Ecclesiastul 4, 10.

[6] Mt.18, 20.

Cuvîntul a doa stepenă. Pentru nepohtire, adecă cum să cade călugărului să n-aibă pohtă rea nice spre un lucru

Cela ce iubeaşte cu adevărat pre Dumnedzău şi-l are pururea întru inima sa şi cearcă cu adevăr să dobîndească împărăţia ceriului, acela ce-au luat cu adevăr scîrba şi dureare întru sine pentru păcatele ce-au făcut, cela ce cu adevăr îşi aduce amente întru sine de muncile de veaci şi de giudeţul ce va să hie, cela ce-au luat cu adevărat în /19v/ tru sine frică de moartea sa, deacii nu va camai iubi nice un lucru aceştiia lumi, nice va mai gîndi d-aciia, nice pentru avuţie, nice pentru agoniseală, nice pentru părinţi, nice de măriia aceştii lumi, nice de soţii, nice de fraţi, nice de un lucru pementescu nicedănăoară, ce va goni de la sine şi va lepăda şi va urî toate grijile şi gîndurile acestora lucruri şi încă mainte de-aceastea de toate va urî tocma şi trupul său, de-l va lăsa şi, nesocotit şi fără de nice o leane, va urma lui Hristos, socotind şi căotînd totdeauna în ceriu şi aşteptînd agiutoriu de-acolo după cuvîntul lui David, ce gice: „Doamne, mie nu-mi fu greu a îmbla într-urma ta şi dzile bune sau dulceaţă şi răpaos dumnedzăiescu n-am pohtit”[1]. Mare ruşine va hi de vom lăsa toate cîte-s dzise mai sus după chemarea ce ne-au chemat Dumnedzău, iară nu om, şi să ne grijim iară de vrun lucru într-alt chip, carele să nu ne poată face noaă nice un bine, nice să ne folosească în ceasul nevoiei noastre ş-a morţei noastre. Că aceasta iaste ceaia ce dzise Dumnedzău: cine să va întoarce să caote îndărăptu nu va hi /20r/ destonic să dobîndească împărăţiia ceriului[2].

Dumnedzău, ştiind că calea noastră, celora ce sîmtem călugăriţi de curund, ce-am început a îmbla întru calea lui Dumnedzău, iaste lesne lunecoasă spre cădeare, deaca ne amestecăm şi vorovim cu mireani, pre lesne ne întoarcem iară în lume, dzise acelui vonic ce-l chemă să-i fie

[1] Cf. Ier. 17, 16.
[2] Cf. Lc. 9, 62.

ucenic, cîndu-l întrebă pre svinţiia sa şi-i dzise să-i dea voie să să ducă să-şi îngroape tată-său, acest cuvînt: „Lasă morţii să-şi îngroape morţii săi”[3]. Tocmală au dracii, deaca ne lepădăm de lume, ei ne pun în mentea noastră să lăudăm mireanii că sîmt milostivi şi miluiescu săracii şi să căim pre sine cum ne-am scăpat de toate lucrurile lor ceale bune. Şi nu iaste alt lucru acestora vrăjmaşi ai noştri fără numai ca să ne facă cu această smerenie menciunoasă şi înşelătoare oare să ne întoarcă în lume, oare, petrecînd în călugărie, să ne împengă întru părăsiciune. Sîmtu unii de ocărăsc mireanii pentru mîndrie şi sîmt alţii de-i ocărăsc pentru să scape de părăsiciune şi să ia mai mare nedeajde. Să audzim ce dzice Dumnedzău cătră acel vonic ce făcuse şi împluse cu totul toate învăţăturile: „Un lucru încă-ţi lipsea /20^{v}/ şte, deaci, pasi de vende toată avuţiia ta şi o dă mişeilor”[4] şi te fă sărac şi neavut ca să te miluiască alţii.

Toţi cîţi vor să cură tare şi de sîrg să socotim cu înţelepciunea menţii noastre cum Dumnedzău toţi ceia ce sîmt în lume îi osindi şi le dzise morţi cînd dzise acelui vonic: „Lasă mireanii ce-s de vii morţi să-şi îngroape ceia ce-s cu trupul morţi”.

Nu opri bunătatea pre-acel vonic să nu ia darul botedzului; pentr-aceaia greşiră ceia ce dzic că-l învăţă Dumnedzău să-şi vîndză avuţiia pentru numele botedzului. Să ne sosească noaă această mărturie a lui Hristos pentru mărirea şi săvîrşirea cinului nostru ş-a giuruirei noastre ceii mari.

Să socotim cum ceia ce petrec în lume să ustenesc pre sine cu nedormiri, cu foame, cu trude, cu patime reale, pentru să-i laude oamenii; iară deaca ies din oameni în viiaţa călugăriei, ca într-o şcoală de iscusire şi într-un loc de luptare, nevoinţa lor cea menciunoasă şi amăgitoare nu o camai fac, nice o ţin. Şi de-aceasta să nu să mire neştine, că eu am văzut multe odrasle de lucruri bune răsădite de ceia ce petrec în lume şi-s adăpate de mărire deşartă ca de o tină şi de neşte gunoiu şi ogorîte de arătare şi de vedearea oame /21^{r}/ nilor şi-s gunoite cu laudă omenească şi, pentru că-s răsădite pre pămînt pustiiu şi neîmblat de lumeani, de seaceta deşeartei măriri şi de împuţiciunea apei atuncişi sacă. Căci că odraslele şi copacii ce cresc aproape de apă nu pot rodi în locuri sălbateci şi secetoase. Cela ce-au urît lumea, acela au scăpat de grija ei, iară cela ce

[3] Mt. 8, 22.
[4] Mt. 19, 21.

iaste de pohtă biruit pentru iubirea vrunui lucru de cîte să văd, încă n-au scăpat, nice s-au izbăvit de grijă, că cum nu să va griji deaca să va scăpa de lucrul ce-au iubit. Întru toate lucrurile ne trebuiaşte să ne trezvim, însă mai vîrtos de toate, într-aceasta foarte cu deadins să ne socotim, căci c-am vădzut pre mulți în lume, carii de scîrbe şi de griji şi de şerbii şi de neadormiri ce rabdă pentru agonisită, ei au scăpat de săltarea şi de pohta trupului său. După-aceaia s-au lăsat de toate grijile lumiei ş-au venit întru viiața călugăriei şi s-au întinat omilit de scularea trupului şi s-au spurcat.

Să ne socotim pre sine, ca să nu ne înşelăm cumva păindu-ne şi dzicînd că îmblăm pre calea cea strîmtă şi scîrbită ce ne duce în viiață, noi vom rătăci de ne vom afla îmblînd pre calea cea largă şi scurtă /21^{v}/ carea ne duce în moarte[5]. Calea cea strîmtă îți va arăta scîrbire pîntecelui, stare toată noaptea în rugă, apă cu măsură, pîine puțină, băutură de ocăr şi de dosădzi mîntuitoare şi curată, îngînături, rîsuri, batgiocuri, tăiare voiei sale, răbdare năpăştilor, dosădzi, nerăpştire, obide, nevoi; cînd te va asupri, să rabdzi tare, cînd te va cleveti, să nu te scîrbeşti, cînd te va păgubi, să nu cerci a-ți întoarce, cînd veri hi ocărît şi obiduit, să nu te mînii, cînd veri hi osindit, să te smereşti.

Ferice de ceia ce îmblă pre calea aceasta de-i dzisă mai sus, că acelora va hi împărățiia ceriului. Nime de noi nu va întra încununat în visteariul cel ceresc a nuntei înaintea mirelui, de nu va împlea cea dintăiu, ş-adoa, ş-a treia lepădare, ádecă: întâiu – să să leapede de toate lucrurile pementeşti, de-altor oameni şi de-a părinților; a doa – să să leapede de toată voia sa; şi a treia lepădare de mărirea cea deşartă, carea urmadză ascultărei. „Ieşiți din mijlocul lor şi vă despărțiți şi nu vă apropiiareți de necurățiia lumiei”[6], adecă de oamenii mireani, carea iaste plină de pohte, grăiaşte Dumnedzău cu rostul prorocului cătră /22^{r}/ şerbii svinției sale. Căci că într-aceia cine au făcut cîndva minuni? Cine au învis morți? Cine au gonit draci? Nime, că aceastea toate sîmt sămnu cununei şi destoniciei ce dă Dumnedzău svenților şi călugărilor celor desăvîrşit, carii cu adevărat urăscu lumea, ceaia ce mireanii nu o pot priceape, că de-are priceape, mai mulți călugări are hi decît mireani.

Cînd diiavolii, după ce ne lepădăm de lume, încep a ne aprinde inima noastră ş-a o arde cu aducere amente de părinții noştri şi de frații noştri,

[5] Cf. Mt. 7, 13-14.

[6] Is. 52, 11.

atunci noi să ne într-armăm în săprotiva lor cu ruga şi să ne aprindem cu aducere amente de focul de veaci, ca să putem cu pomenirea acestuia să stîngem focul cel fără vreame şi viclean a inimiei noastre.

De va gîndi neştine şi-i va părea că n-are pohtă nice spre un lucru şi de ceva, căci nu va dobîndi de să va scîrbi, acela iaste cu totul înşelat şi pohtitor.

Cîţi tineri sîmt deprinşi întru pohta şi întru hrana trupului şi pentru pocăinţă vor să vie cătră viiaţa călugăriei, să să nevoiască cu tot gîndul sufletului neadormit, ca să să înveaţe pre sine în trude şi /22v/ în scîrbe să să depărteadze şi să să ferească de toate pohtele şi dulceţile şi de toată hrana cea vicleană, ca „să nu fie" cumva acelora „cinul cel de-apoi mai rău decît cel dintăiu"[7], ca să nu hie mai răi în mănăstire decît în lume. Căci că pristaniştea mănăstirei iaste începătură de spăsenie cum să tîmplă ş-a mulţi de multe ori începătură de perire şi de munci. Ş-aceasta o ştiu bine ceia ce îmblă şi înoată această mare de pre lume, carea iaste în chipul ceii sufleteşti. Că cu adevăr de milă vedeare iaste să să vadză neştine trecut adîncul şi valurile mărei şi, deaca iase la pristanişte, să i să zdrobască curabiia şi să să îneace.

Aceasta iaste a doa stepenă şi a doa suire a svintei scări. Tu, acela ce alergi să scapi, asamănă-te nu fămeii lui Lot, ce lui Lot, ca să scapi din perirea lumiei.

[7] Mt. 12, 45.

Stepena a treia. Pentru adevara streinătate, adecă cum să cade să socotim ca să him pururea streini într-această lume, aprinşi de liubovul Ierusalimului Celui de Sus şi de moşiia noastră cea cerească

Streinătatea iaste o părăsire neîntoarsă şi o urîciune tuturor celora ce să află în moşneniia noa /23r/ stră aceştii lumi trecătoare, carele ne împiiadecă de către lucrul creştinătăţei ş-a călătoriei mîntuirei noastre. Streinătatea iaste o împărţire şi o depărtare de toate pohtele şi dulceţile şi de mîniile, căci că cu despărţirea de pohte noi vom hi nedespărţiţi de Dumnedzău. Streinătatea iaste un nărav prost fără de nice o îndrăznire, o înţelepciune neivită, o înţeleagere nearătată întru mulţi, o viiaţă ascunsă şi acoperită priceaperei şi înţeleagerei sale, un lucru nevădzut, un gînd nearătat, o voie mică şi smerită, strîmtoare şi greutate pohtei, începătură liubovului dumnedzăiescu, mulţime jelaniei de Iisus Hristos, lepădare deşeartei măriri şi o tăceare multă şi adîncă. Tocmală are ş-acesta nărav a streinătăţei a turbura ş-a supăra adease dintru-ntăiu pre şerbii şi iubitorii lui Dumnedzău, ca cu neşte foc şi cu căldură dumnedzăiască, pentru ca să îngăduiască lui Dumnedzău; depărtarea dzic de-ai săi şi de moşiia sa îndeamnă pre iubitorii acestuia bine pentru ca să rabde prostie şi scîrbe şi dosădzi. Însă cîtu-i de mare şi destonic laudei acesta lucru a streinătăţei, cu atîta trebuiaşte mai mare sămălui /23v/ re şi socotinţă, căci că fiecare streinătate ce iaste fără vreame şi fără ispravă nu iaste bună. Că de iaste fiece proroc fără de cinste întru moşiia sa, cum gice Dumnedzău[1], să socotim cîndai să nu ne hie streinătatea noastră prilej şi începătură de mărire deşartă, vrînd să ne arătăm că simtem de rudă mare sau simtem postnici şi înţelepţi şi cărtulari.

---

[1] Lc. 4, 24; Mt. 13, 57.

Streinătatea iaste împărțire de toate lucrurile ce ne vatămă cu păcate, pentru ca să nu ni se desparță gîndul nicedănăoară de Dumnedzău. Cel înstreinat iaste cela ce jeluiaşte o plîngere şi o tînguire pururi neuitată şi nu jeluiaşte numai, ce o şi face. Strein iaste cela ce fuge şi să împarte cu toată iubirea alor săi, adecă a părinților săi ş-a voiei sale, ş-altora, adecă agonisitei ş-avuției.

Tu, cela ce gîndeşti să te duci în streinătate şi în sîngurătate şi în pustie, nu aştepta să petreci cu oameni iubitori de lume, că furul vine nevădzut cînd nu priceapem, căci că mulți s-au nevoit să spăsască cu sine leaneşi şi păcătoşi, iară mai apoi şi ei[2] cu dinşii au perit, stîngîndu-se pre cătinel, pre cătinel, focul şi osîrdia cea bună dintr-înşii. Atuncişi deaca dobîndeşti fo /24r/ cul darului dumnedzăiescu, aleargă cu osîrdie şi te nevoiaşte cu nus, că nu ştii cît va ține acel ceas, ca nu cumva pentru leanea ta să va stînge şi va ieşi şi te va lăsa în întunearec.

Nu vom hi strînşi şi întrebați ca să spăsim pre toți, că grăiaşte dumnedzăiescul Apostol: „Pentr-aceaia frați, careleşi de noi va da răspuns lui Dumnedzău cineşi pentru sine", şi iară „Tu, cela ce înveți pre alții, pre tine nu te înveți?"[3], cum are gice aşea: pentr-alții, nu ştiu avea-veri muncă, iară pentru tine ştiu foarte.

Tu, cela ce eşti în streinătate, socoteaşte-te bine de diavolul înşelăciunei ş-a iubirei la dulceți, carele te înşală şi te surupă să îmbli din loc în loc, pentru ca să cerci răpaos trupului şi hrană pîntecelui. Căci că streinătatea face prilej diavolului să te îndeamne spre aceastea lucruri.

Bun şi de mîntuire lucru iaste ca să n-aibă neştine pohtă nice spre un lucru putred, carea această bunătate să cheamă nepohtire; iar dintru carea să naşte şi carea i-i înmă, o cheamă streinătate.

Cela ce străniceaşte pentru liubovul lui Dumnedzău trebuiaşte să scoață dintru sine toate năravurile şi pohtele lumiei, ca să nu să arate că îmblă chinuind /24v/ iară pentru cealea ce s-au depărtat d-inse.

Cela ce s-au streinat de lume, deacii de lume să nu să camai apropie, căci că pohtele ceale adormite au tocmală de să deştaptă şi înviu iară şi iubăsc iară să să întoarcă întru ceea ce i-au mainte spurcat.

Evva cu de-a sila fu gonită din raiu şi călugărul de bună voia sa iase din ocina sa. Că aceaia de-şi vrea petreace tot în raiu, vrea pohti iară

---

[2] Adnotat: *toți*.

[3] Rom. 2, 21.

roada pomului celuia ce priceape binele şi răul; şi călugărul, de să va întoarce iară în lume întru ocina sa, va păţi primejde şi nevoi în toate dzile de semenţiile sale.

Fugi ca de o bătaie şi de neşte rane de locurile cealea ce să află într-înse căderi de păcate, ádecă fămei, căci că de nu vom vedea poamele înaintea noastră nu vom pohti pururea.

Nici acesta chip şi vicleşiug să nu să ascundză de tine, cîndu-ţi dau gîndu furii diiavoli, să nu te imparţi de lume, dzicîndu-ţi că veri avea plată mare de veri vedea parte fămeiască şi de te veri feri. Ce lor nu ni să crede a ne pleca, ce mai vîrtos în săprotiva lor să facem.

Deaca ne dăpărtăm vreun an de moşiia şi de semenţiile noastre, sau şi mai mulţi ai, şi dobîndim puţinea smerenie, sau /25[r]/ omilinţă, sau văzdîrjanie, atunci ne dă gînduri reale diiavolul înşelăciunei ş-a mărirei ceii deşearte să ne ducem iară în moşnenia noastră, pentru învăţătura a mulţi şi pentru chipul şi poldza celora ce ştiu mai denainte lucrurile noastre ceale reale. Sau de să va tîmpla să ştim vrun înţeles sau să avăm vrun dar de cuvînt sufletescu, atunci ne îmbie pre noi ca să ne întoarcem în lume, să mîntuim şi pre alţii ca neşte mîntuitori şi învăţători iscusiţi, pentru ca să piiardem rău şi să răşchirăm întru valurile mărei cealea ce-am agonisit bine cu trudă în linişte pristanişţei.

Să ne nevoim să urmăm şi să ne asămănăm lui Lot, iară nu muierei lui carea, împomciş învăţăturei îngerului, să întoarsă îndărăpt[4]. Căci că sufletul cela ce să va întoarce în locul cela de unde au ieşit va peri şi să va împietri ca sarea şi va hi neclătit ca un stîlpu de sare şi deacii nu să va mai putea întoarce.

Fugi din Éghipet, adecă de întunearecul aceştia lumi, fugi într-acesta chip, ca să nu te mai întorci într-însul. Căci că ceia ce cu inimile şi cu gîndurile s-au /25[v]/ întors în Éghipet nu s-au spodobit să vadză ţara cea giuruită a Ierusalimului.

Iaste loc şi prilej cîteodată şi ceia ce dintăiul întoarcerii sale, pentru cuconia sa cea sufletească au lăsat moşiia sa şi toată agonisita sa şi, deaca s-au curăţit desăvîrşit, s-au întors cătr-aceia iară, pentru folosul şi pentru mîntuirea lor, cu spesenia ce-au agonisit şie. Săvai că şi Moisí, cela ce vădzu pre Dumnedzău, fiind tremis de Dumnedzău pentru mîntuirea rodului

[4] Fac. 19, 26.

jidovăscu, păți multe nevoi în Éghipet, adecă multă întunecare în lume de oamenii aceia și de Faraón.

Mai bine iaste să scîrbești pre părinții tăi decît pre Dumnedzău, căci că acela ne-au zidit și ne-au mîntuit, iară părinții de multe ori au pierdut pre ceia ce i-au iubit și muncilor i-au dat.

Strein iaste acela strein ce petreace întru ceia ce-s de limba sa și stă blîndu și tăcut cum n-are înțeleage în limba lor.

Nu fugim noi de lume pentru că doară ne urîm semenția și moșia, ce pentru ca să scăpăm de vătămarea și împidecarea ce ni să tîmplă de la dinșii.

Întru care lucru, /26r/ ca și într-altele întru toate, Hristos fu învățătoriu; ce și însuși svinția sa să arătă de multe ori, lăsîndu-și părinții săi cei trupești. Pentr-acea, deaca audzi de oarecarii dzicîndu: „Maica ta și frații tăi te pohtescu afară"[5], de sîrg bunul nostru învățătoriu arată întru noi neiubire lăudată și fără de chinuri de dzise: „Maica mea și frații miei sîmt ceia ce fac voia Părintelui mieu celuia din ceriu"[6].

Să aibi părinte pre cela ce va vrea și va putea să să trudască împreună cu tine, pentru ca să ia deasupra ta sarcina și greutatea păcatelor; înma să-ți fie umilința, carea te poate spăla de scîrnăviia păcatelor ș-a pohtelor; frate să-ți hie cela ce să va trudi și să va nevoi împreună cu tine, pentru ca să poți săvîrși calea vieței ceii sufletești pre carea să suie în viiața de veaci.

Agoniseaște să aibi fămeaie să petreacă cu tine și să nu să despartă de tine nice într-un chip aducerea amente a morței. Iară cuconii tăi cei iubiți să-ți hie suspinile inimiei; șerbul să-ți hie trupul, ca să ți s<ă> pleace întru toată șerbiia și să te asculte întru tot cu totul. /26v/ Priiatinii tăi să hie sventele ceatele îngerești, carii într-această lume de-i veri face priiatini, îți vor putea folosi în ceasul morței tale. „Aceasta iaste adevăr sementiia ceaia ce nevoiaște să să apropie de Dumnedzău"[7].

Liubovul ce are neștine întru Dumnedzău, el stînge și biruiaște liubovul cel trupăsc a părinților; iară cela ce gice că le are amîndoaă să înșală pre sine, audzind pre Hristos dzicîndu: „Nime nu va putea sluji a doi Domni, ca să hie amînduror pre voie"[8].

[5] Mt. 12, 47.
[6] Mt. 12, 50.
[7] Ps. 23, 6.
[8] Mt. 6, 24.

„N-am venit, grăiaște Dumnedzău, să puiu pace pre pămînt” și liubov trupăsc părinților cătră feciori și a frați cătră frați, ceia ce vor să-mi șerbască, ce mai vîrtos „am venit să puiu între ei războiu și spată”[9], adecă o împărecheare și o împărțire bună, căci c-am venit să împarțu ceia ce iubăscu pre Dumnedzău de ceia ce iubăsc lumea; și pre cei pementești și lumești de ceia ce-au urît ș-au călcat toate lucrurile lumiei; și pre cei smeriți de ceia ce iubăscu lauda și mărirea. Căci că Dumnedzău să veseleaște și să bucură pentr-aceasta împărecheare și împărțire trupască, cînd să face pentru liubovul ce avem cătră svinția sa.

Socotea /27ʳ/ ște, socoteaște bine, rogu-te, ca nu cumva pentru liubovul cel trupăscu ce ai cătră ai tăi, ț-or părea că și aceia și toate lucrurile lumiei ce-ai lăsat că sîmt cuprinse și pline toate de apa scîrbelor ș-a primejdilor și stau încă pîn-a să îneca ș-a peri și trupeaște și sufleteaște, de nu le veri agiuta întru scîrbele lor ceale greale. Aceasta-ți face diiavolul să le vedzi, aceastea și să-ți paie, pentru ca să te îneace cu nușii împreună în potopul pohtelor a iubirei lumiei. Derept-aceaia, nu ți să cade nice întru chip de învățătură sau de agiutor trupăsc sau sufletescu să te întorci îndărăpt întru liubovul lumiei sau întru semențiile tale. Nu cruța, nice-ți hie milă de lacrămile părinților tăi sau semențiilor tale, iară de nu, în veaci veri să plîngi.

Cînd te vor încungiura semențiile tale ca albinile, însă mai vîrtos ca viespile, și vor înceape a plînge împregiurul tău, atunci de sîrg te socoteaște cu ochiul tău cel sufletesc și-l rădică neîntors spre păcatele tale și cătră dzua morței tale și cătră giudețul ce va să hie, ca să poți goni cu o dureare altă dureare.

Giuruiesc noaă cu vicleșiug semențiile noastre trupeaște, iară sufleteaște nu-s a noastre, că vor face noaă toate cîte pohtim noi, de vom petreace cu nușii, iară aceasta o fac pentru ca să /27ᵛ/ ne împiadece de pre calea noastră cea bună și să ne tragă întru voia sa să petreacem de-acia în lume cu nușii.

Cînd ne despărțim de locurile și de lăcașiurile noastre, să meargem tot în locuri mai smerite și nelăudate și fără de nice o mîngîiare lumască, că de vom face într-alt chip, vom alerga și vom zbura împreună cu pohtele.

---

9 Mt. 10, 34.

Cît poți, ascunde întru tine și nu arăta că ești de rudă mare, nice vădi frîmseațea cuvîntului tău, ca nu cumva să te arăți întru chip cu gura și într-alt chip cu lucrul; să te ții că ești tăcut și lin și să te arăți limbut și balamut; și cu cuventele să hii smerit, iar cu lucrul mîndru și măreț.

Nime nicedănăoară nu s-au dat pre sine întru streinătate cum să cade, cum făcu acela marele patriarh, carele audzi de la Dumnedzău: „Ieși din țara ta și din moșia ta și din casa părinților tăi"[10], căci că el fu chemat în țara altor limbi și altor păgîni.

Cîteaorea Dumnedzău mărească foarte pre unii pentru streinătate, ca și pre acela, pre marele Ávraam, însă săvai că i să și dă mărie de la Dumnedzău, totu-i bine și să cuvine cu scutul smerenie să să întoarcă.

Cînd oamenii și dracii ne laudă /28r/ pre noi pentru streinătate c-am făcut nescare lucrure bune și mari, atunci să ne aducem amente de cela ce să înstreină pentru noi și pugorî din ceriu pre pămînt și vom afla cum nicedănăoară în veaci de veaci nu vom putea împlea într-acela chip cu streinătatea noastră.

Foarte iaste rea și cumplită pohta aceaia sau liubovul ce avem cătră cineva de semențiia noastră sau de streini, căci că poate în puțină vreame să ne tragă pre noi în lume și focul umilinței noastre cu totul să-l stîngă.

Cum nu iaste putință cu o dată să caote neștine cu un ochiu în ceriu, cu altul pre pămînt, așea nu iaste putință ca să n-aibă primejdă sufletului, de nu să va streina desăvîrșit și cu mentea și cu sufletul de toți de-ai săi și de streini.

Multă vreame și cu multă trudă să agoniseaște întru noi chip și nărav bun și în puțină vreame și pre lesne poate să să piiardză toate ceale ce le-am agonisit cu trudă.

Cela ce, deaca să desparte de lume, să întoarce iară și să ameastecă cu mireanii sau petreace aproape d-inșii, nice într-un chip nu va hi să nu cadză într-unul de-aceste /28v/ trei laturi și în valurile lucrurilor celor reale a lor, sau-și va spurca inima cu gînduri, aducîndu-și amente de răutățile lor sau, de nu să va spurca așea, el să va spurca cu mîndrie și cu deșartă mărire, osindind pre ceia ce să spurcă, și el tot să va spurca.

---

[10] Fac. 12, 1.

Pentru visuri ce sîmt şi urmadză celora ce-s de curund călugăriţi

Cum mentea înțeleagerii noastre iaste cu totul lipsită şi plină de toată nepriceaperea, nu putem să tăgăduim, căci că cum aleage gîrtanul bucatele şi dă de le înțeleagem şi audzul gîndurile cealea ce sîmt în mentea noastră şi boala ochilor o arată soarele, aşea şi cuventele arată neînțeleagerea sufletului. Însă liubovul cîteaorea îndeamnă după cît poate priimi putearea. Derept-aceaia îmi pare, iară nemică nu-mi prepuiu, să să cuvie să urmeadze după cuvîntul streinătății, însă mai vîrtos într-înse să puiu să fac puținеale cuvente şi pentru visuri, ca să nu rămînem neînvățați nice de vicleşiugu acestui drac amăgeu.

Visul iaste o clătire şi o îmblare a menței, stînd trupul neclătit şi neîmblat.

Nălucirea ias /29ʳ/ te zbuiuguire a menței, stîndu nedormind şi deşteptat trupul. Nălucirea iaste înşelăciunea ochilor, cînd mentea şi gîndul doarme. Nălucirea iaste o vedeare fără de chip ce îndată să naşte şi îndată iaste nevădzută. Începătura pentru carea am vrut mai apoi de rîndul streinătății ce-au trecut să grăim pentru visuri iaste la arătare. Deaca lăsăm noi pentru Dumnedzău casele noastre şi semențiile noastre şi ne vendem pre sine pentru liubovul lui Dumnedzău întru streinătate, atunci dracii încep a să nevoi să supere şi să ne turbure cu visuri, arătînd noaă cum ai noştri plîng şi să ucig pentru noi şi mor şi-s învăluiți şi năpăstuiți pentru noi. Cela ce creade în visuri să asamănă celuia ce aleargă după umbra sa şi să nevoiaşte să o prindză.

Dracii mărirei ceii deşearte, ne arată în vis prorocii, că fiind ei vicleani ş-amăgei, meşterşiuguiescu de însămneadză cu neşte lucruri înşelătoare de tocmealele ce vor să hie înainte şi ne arată şi ne spun mainte să le priceapem în somn, pentru ca să ne mirăm şi să ne paie bine vădzînd că să împlu lucrurile ce-am vădzut în vis. /29ᵛ/ Şi de-aciia înceapem a ne mîndri ş-a ne înălța, gîndind că sîmtem aproape de darul prorociei ş-a ştiinței.

Dracul, întru ceia ce-l cred, de multe ori iaste găcitor, iară întru ceia ce-l ocărăsc, pururea să arată menciunos. Chipul pentru carele găceaşte diavolul de cealea ce vor să hie înainte iaste aşea: fiind el duh, veade şi

cunoaşte toate lucrurile cîte-s în văzduh, şi deaca priceape că va să moară neştine, el spune în vis celuia ce iaste prost cu mentea.

Nu pot nice într-un chip dracii să ştie adevărat de cealea ce vor să hie mainte de ce nu vin; numai atîta ce pricep şi ei pentru lucrurile ce văd şi într-acesta chip şi vraciul şi otrăvitorii pot să ne spuie de moarte mainte până nu să face.

De multe ori dracii, slujitorii întunearecului, să schimbă în făptura îngerilor luminei şi în chipul mucenicilor ş-a svenţilor, de ni să arată noaă în vis; iară după ce ne deşteptăm din somnu, simtem împresuraţi de bucurie şi de mîndrie. Şi aceasta să-ţi hie sămnul înşelăciunei lor ş-a vicleşiugului lor. Îngerii cei buni ne arată noaă munci şi giudeţuri şi pati /30r/ me reale şi despărţire de lume; şi deaca ne deşteptăm, încutremuraţi şi mîhniţi ne aflăm.

Deaca înceapem a ne pleca dracilor în somnu, deacii şi cînd sîmtem deşteptaţi rîd şi-şi bat gioc de noi. Cela ce creade visurilor iaste cu totul neînţelept şi neiscusit, iară cela ce nu creade nice unul, acela iaste filosof.

Creade numai duhurilor celora ce-ţi vor arăta munci şi giudeţ. Iară şi pentru aceastea de ţi să va tîmpla a fi prea spăriiat să cadzi în oceinţă, tu să pricepi bine că ş-acesta lucru iaste de la diavolul.

Aceasta iaste a treia stepenă, cu carea curăm şi agiungem întru numărul fericitei Troiţe. Tu, cela ce te-ai suit păn-aicea pas suindu-te dirept, nu căota, nice te pleca nice în stînga, nice în direapta.

Cuvînt al patrul. Pentru fericita şi pururea pomenita ascultare

Cu sămăluire şi cum să cuvine mai apoi de cealea ce-am grăit mainte, mărgînd înainte cuvîntul nostru, agiunsăm la nevoitorii şi chinuitorii lui Hristos carii, răbdînd pănă în sfîrşit şi biruind vrăjmaşii săi, să încunună. Căci că hiecare /30v/ roadă iaste şi înfloreaşte mainte de-acia rodeaşte, aşea, într-acela chip, să naşte şi sîrguiaşte mainte dicît toată ascultarea, streinătatea lumiei ş-a voiei sale. Că cu aceaste doaă bunătăţi, ca cu neşte aripi de aur, sufletul cel curat fără de nice o leane să suie în ceriu cu mare osîrdie. Că de-aceasta şi David, fiind îndireptat de Duhul Svînt, cîntă şi dzise: „Cine-mi va da árepi ca de porumb să zbor" cu truda şi cu nevoinţa, „şi să mă odihnesc"[1] cu vedearea cea dumnedzăiască şi cu smerenia?

Nice acesta chip şi port a viteajilor vonici a lui Hristos să nu-l treacem, ce să-l arătăm cu cuvîntul nostru, în ce chip ţin scutul credinţei ce au cătră Dumnedzău şi cătră duhovnicul nevoinţelor sale, lepădînd cu acesta şi sprejenind toată necredinţa şi schimbarea locului; şi cum ţin pururea în mînule sale zmultă sabie sufletească, adecă cuvîntul lui Dumnedzău, de ucig şi omor toată voia sa, carea le iaste de smenteală; şi cum simt îmbrăcaţi cu platoşe de hier a răbdărei ş-a smereniei ş-a blîndeaţelor, de sprejenesc şi gonescu cu nusa toate ocărăle şi dosădzile şi cuventele ceale ascuţite de svadă şi de mustrare, poartă încă şi în capul său, ca un coiufu de mîntuire, agiutoriul /31r/ şi acoperămîntul rugei igumenului lor; şi încă fără de-aceastea stau nu cu picioarele duplecate şi lipite, ce despărţite şi întinse spre slujba fraţilor şi spre rugă neclătite.

Ascultarea iaste o lepădare desăvîrşit a voiei ş-a firei sale ş-a sufletului, adecă vieţei ceii trupeşti, carea să arată la arătare cu lucrurile trupului sau nu să nice arată. Ascultarea iaste omorîrea mădularelor trupului într-o mente vie. Ascultarea iaste o clătire proastă într-umplearea învăţăturei mai marelui său, fără de nice o întrebare.

---

[1] Ps. 54, 6.

Ascultarea iaste o moarte de bună voie, o viiață fără de nice o hicimășie, ce nu ispitește, nice mai întreabă să știe lucrul ascultărei ce are a face după învățătura duhovnicu său, primejdă fără de grije, carea nu grijeaște în mentea sa ascultoiul cel adevăr, oare înotînd pre mare că să va îneca, oare mărgînd pre uscat că va cădea în tîlhari pentru ascultare, știind că de i să va tîmpla și moarte, el va dobîndi cunună de măcenic. Ce învățat răspuns cătră Dumnedzău, căci că nu să învață cum va răspunde lui Dumnedzău pentru ce lucru face, ce fiece tot pentru ascultare face. Ascultarea iaste o moarte fără frică, o înotare fără de primejdă, o călătorie adormită și fără de grije.

Ascultarea iaste /31^{v}/ o groapă voiei și pohtei sale și o sculare a smereniei. Cela ce-și omoară voia sa cu ascultarea, nice pricească, nice întoarce cuvîntul altuia, nice întreabă cum și în ce chip i să va tîmpla întru cealea ce-l învață, oare bine va păți, oare rău. Căci că nastavnicului aceluia ce ș-au omorît sufletul și voia sa, acela va da răspuns lui Dumnedzău de toate cealea ce-l ascultă acela. Ascultarea iaste o lepădare a sămăluirei întru mulțimea sămăluirei, căci că ascultoiul cel adevărat să cade să priimască toate învățăturile duhovnicu-său, fără de nice o sămăluire și fără de ispită, și să asculte ca și întru ceale bune, întru cealea ce-i pare lui că-s reale și să arunce rasăjdenia sa întru mulțimea sămăluirei duhovnicului său, ca și Ávraam cîndu-i dzise să-și giunghe pre fiiu-său, aruncă sămăluirea sa întru mulțimea sămăluirei lui Dumnedzău.

Începătura omorîciunei mădularelor trupului iaste dureare și scîrbă; și mijlociiul uneori dureare și scîrbă, alteori fără dureare, iară sfîrșitul iaste un răpaos desăvîrșit a menției, fără de nice un val de grije și fără de nice o simțire sau înțeleagere a durerei. Atunci numai ce să veade că-l doare și să scîrbeaște fericitul mort, celuia ce i-i viiața întru Dumnedzău, și pre pămînt petreace ca un mort, cînd să veade pre sine făcînd voia sa, că să teame de sarcina păcatelor sale, să nu cumva facă voia sa întru ceva.

Cîți ați început a vă dezbrăca de împidecarea învățăturei ceii sufletești /32^{r}/ pohtind să hiți mai iscusiți și mai iușori, ca să puteți cură întru păpriștea războiului vieței călugărești; cîți veți să luați giugul lui Hristos asupra voastră, adecă până la moarte ascultare; cîți vă nevoiți să puneți sarcina voastră pre grumadzii altora, ca să dea aceia răspuns pentru voi; cîți de bună voia voastră vreți să vă scrieți prețul vostru întru catestihul ce veți să faceți, pentru ca să șerbiți lui Dumnedzău și igumenilor voștri, și în locul acelora veți să vă scrieți întru slobodzia cea cerească carea iaste pururea; cîți simteți rădicați de mînule altora, adecă a mai marilor voștri,

şi înotînd veţi să treaceţi fără de primejde luciul aceştii mări cu valuri multe, să ştiţi că o cale oarecarea scurtă şi cumplită aţi început a îmbla, carea să află de are numai un vicleşiug şi acesta să cheamă însuşi şie învăţătoriu, ce însămneadză un liubov necuvios ce are întru sine fiecarele, dintru carele să naşte volniciia oare a posti, oare a canonisi, să n-aibă de nime învăţătură, ce să facă tot pre voia sa pentru liubovul ce are întru sine. Care vicleşiug a volniciei cine-l va lepăda cu totul de tot, cealea ce-i par lui bune şi sufleteşti şi îngăduite lui Dumnedzău, acela va agiunge mainte de ce nu va purceade. Căci că vicleanul de multe ori supără pre ceia ce să află supt ascul /32^{v}/ tare de le pun gînd în mentea lor cum să trudesc în deşert şi nu fac nice post, nice tăceare, nice rugă curată, nice altele de cealea ce să cad călugărului. Pentr-acea, să cade să fugim de acesta gînd şi să socotim cum aceastea toate simt ca o nemică cătră ascultarea cea adevară şi cum aceasta împle locul acelora tuturor cînd să va tîmpla să nu fie cum să cade pentru piadeca ascultărei. Căci că ascultarea iaste aceasta ca să nu nedejduiască pre sine fiecarele macar şi de lucrure bune pănă la svîrşitul vieţei sale şi aceasta iaste ascultare adevărată; nu numai de răutăţi să să părăsască pentru învăţătura duhovnicului său, ce nice tocma lucrurile ceale bune să nu facă fără de svatul şi fără de ştirea aceluia şi să aibă voia sa pururea întru giudeţul mai marelui său, iară nu într-al său.

Derept-aceaia noi, ceia ce socotim într-înimile noastre şi vom să ne plecăm grumadzii noştri supt voia lui Dumnedzău şi supt ascultarea mai marilor noştri pentru smerenie înţeleaptă şi pentru dobînda speseniei noastre, mainte pănă nu întrăm într-această ceată de luptare, de avem mente şi înţelepciune, să întrebăm şi să cercăm cu mare înţelepciune îndireptătoriu şi mai mare, să ispitim viiaţa lui de lucrure bune şi de liubov ce are cătră Dumnedzău şi de-nţelesul svintelor Scripturi, ca nu cumva, în loc de cîrmaci iscusit, să să afle încă ucenic şi nămit şi în loc de vraci, bolnav şi deprins în pohte şi în chinuri, alegînd să avem un fără de pohte şi plin de bunătăţi, noi să dăm pre unul plin de pohte şi lucrure reale; şi pentru neînţelepciunea şi nepriceaperea lui, în loc de linişte, noi vom cădea în lu /33^{r}/ ciul mărei, de vom păgubi şi ni să va răsipi curabiia şi vom piiarde sufletul nostru în loc ce-ar hi a-l dobîndi. Iară deaca întrăm în păpriştea credinţei ş-ascultărei, deacii să nu mai ispitim nice într-un lucru puitoriul nevoinţei noastre cel bun şi îndereptătoriul şi dascălul nostru, macar s-am şi vedea într-îns, ca şi într-alţi oameni, vro greşală mititea carea cumva, iară

de vom face într-alt chip, nemică nu vom dobîndi dintr-ascultarea noastră, cîți vom ispiti și vom iscodi pre îndireptătoriu.

Trebuiaște în tot chipul ceia ce pohtescu și vor să aibă credință tare și neîndoită și smerenie cătră mai marii săi igumeni și duhovnici să ție într-înima sa pururea neuitat lucrurile lor ceale bune și învățăturile, ca să poată cînd vor sămăna într-înși diavolii vro necredință în săprotiva acelora, să le astupe gura și să-i gonească cu chipuri bune ce-și vor <a>duce amente d-inșii. Căci că cît să adaoge credința într-înima noastră cătră mai marii noștri, atîta și trupul iaste mai schitaci și mai ascultoiu pre slujbă. Iară carele să împiadecă de greșeaște osindind mai marele și duhovnicul său, acela cade întru ocara necredinței. „Și fără de nice o îndoire, toate lucrurile ce simt din necredință iaste păcat”[2].

Cînd te îndeamnă gîndul tău să iscodești și să osin /33^{v}/ dești viiața și tocmala mai marelui tău ș-a igumenului, fugi de-acesta gînd ca de un gînd de curvie. Nice întru chip să nu dai slobodzie întru tine, nice întrare, nice începătură acestuia șearpe, acestuia viclean și înșelătoriu gînd, ce mai vîrtos împomciș acestuia drac ce-ți dă aceastea gînduri să-i răspundzi cu îndrăznire și să-i gici: „O, înșelătoare, n-am luat eu asupra mea să giudec mai marele mieu, ce acela au luat să giudece pre mene! Nu simt eu giudeț aceluia, ce acela iaste mie!”

Părinții au dzis că cîntarea iaste armă sufletului celor tineri, în săprotiva menței ceii rea și scîrbită, iară ruga dzic că iaste zid în săprotiva tuturor năpăștilor; și lacrămile ceale curate dzic că simt feredeu ce spală și curățesc mentea ca un botedz oarecarele; și fericita ascultare au svătuit că iaste răbdare de măcenie fără de carea nime de cei păcătoși nu să va spodobi să vadză pre Dumnedzău. Și bine au svătuit părinții ascultarea în loc de măcenie, căci că nu numai ceia ce răbdă moarte pentru mărturia credinței ce simt măcenici, ce și ceia ce-și omor trupul pentru ca să facă învățăturile lui Dumnedzău, ce fără de-aceasta ascultare ce să pleacă trupul sufletului, nu-i putință să vadză neștine pre Dumnedzău.

Ascultoiul însuși pre sine să giudecă și să osindeaște și de-are ș-arăta că pentru liubovul lui Dumnedzău nu poate asculta cumu să cade desăvîrșit, însă de giudețul și de munca neascultărei el să izbăveaște. Iară de-are arăta /34^{r}/ că ș-ascultă întru lucrul ce iaste învățat desăvîrșit și cum să cade și de va face întru ceva pre voia sa, iară nu pre voia celuia ce-l

---

[2] Rom. 14, 23.

învață, ascultarea lui nu i-i nice de un folos și sarcina păcatelor sale tot el o va purta însuși. Și de-l va învăța nepărăsit egumenul și mai marele său pentr-această greșală, bine va hi, că ș-aceasta va folosi și pre unul și pre altul. Iară de va tăcea, altă nu mai am ce gice, fără numai aceasta, că și neascultoiul ucenic și neînvățătoriul igumen își vor păgubi sufletele și vor hi destonici muncilor amîndoi.

Ceia ce fără de nice o ispită să nevoiesc să săvîrșască voia lui Dumnedzău, plecîndu-se cu prostie mai marilor săi, aceia bună cale călătoresc și vor agiunge cu voia lui Dumnedzău întru desăvîrșit. Nu rădică întru sine hicimășia diavolului să iscodească păstorii săi cu cuvente ascunse și să să arate mai înțelegători decît dinși.

Întăiu mainte de toate să ne ispoveduim păcatele noastre toate unuia bunului giudeț și duhovnicului nostru într-ascuns, iară de ne va gice, macar și la arătare, înaintea tuturor. Căci că ranele arătate și lecuite n-adaog mai spre rău, ce să tămăduiesc curund.

Căci că mi să tîmplă mie a mearge într-o mănăstire și vădzuiu un giudeț înfricat a bunului giudeț și păstoriu. Că fiind și aflîn /34^v/ du-mă acolo, să tîmplă de veni acolea un tîlhar să să împreune vieței călugărești și să ia călugăria, ce de rîndul lui, bunul acela vraci și păstoriu sufletelor învăță. În șeapte dzile tot să hie pre odihnă pentru ca să vadză numai tocmala mănăstirei și cinul călugăresc. Și după șeapte dzile-l cheamă păstoriul și-l întreabă oare place-i a fi petrecătoriu cu nuși și deaca-l vădzu că cu toată adevara să giuruiaște să petreacă cu dinși, îl întrebă iară ce răutate au făcut pre lume. Și după ce-l vădzu că cu un cuvînt numai ispovedui toate, cu osîrdie atuncișı, vrînd iară să-l ispitească, înțeleptul păstoriu îi gice: „Hi-mi-are voia să le spui înaintea tuturor fraților aceastea ce-mi ispoveduiși mie”. Iară el, ca cela ce cu adevăr își ură păcatele sale și toată rușinea nu o socoti cu toată inima, să giurui de dzise: „Nu numai înaintea tuturor călugărilor, ce, de veri vrea, și în mijlocul Alexandriei le voiu spune”.

Mai apoi de-aceastea, adună păstoriul într-o dumenecă în beseareca toate oile sale ceale cuvîntătoare, adecă călugării, ce era doaă sute și treidzeci de număr. Și dumnedzăiescu săbor fiind adunat – căci era într-o dzi dumenecă – și după, deaca să sfîrși de cetit svînta Evanghelie, să aduce, deacii, la mijloc osinditul acela, carele era cu totul curat și nevinovat de /35^r/ toate păcatele pentru umilința ce avea, împîns de neşte

frați oarecarii și cam de-abia și bătut și cu mînule înapoi legat și îmbrăcat cu un sac de păr și preste tot capul cenușat, atîta cît să întristară toți și să mirară de vedeare ca aceaia și cu lacrămi începură a-l gîlcevi, că nu știa nime ce lucru va să hie acesta. Deacii, deaca sosi în ușea beserecei, strigă acel svînt cap a milostivului giudeț cu glas mare și-i dzise: „Stăi, că nu ești destonic să întri, nice să te apropii de acest svînt loc!"

Iară el să spărie de acel glas a păstoriului ce-i strigă din svîntul oltar, căci că-i păru, cum ne și spuse mai apoi și cu blăstăm ne adeveri, că n-audzi glas de om, ce de tun, și îndată de sîrg cădzu cu fața la pămînt și să cutremura cu totul de frică. Și dzăcînd gios la pămînt și pămîntul cu lacrămi udînd, i să dzisă iară de la acel minunat vraci, ce agonisiia întru tot spăsenia lui și chip de mîntuire tuturor făcea și arătare de smerenie, să spuie la arătare toate pre rînd cîte-au făcut, înaintea tuturor. Iară el, cu groază spunea toate, una cîte una, și lucrure ca aceastea spunea, cît să temea toți, nu numai păcate trupești ce făcuse după fire și denafară de fire, cu dobitoace cuvîntătoare și mute, ce încă și farmăci și ucideri /35^{v}/ și ș-altele carele nu să cade să audză neștine, nice cu scriptura să le spuie. Iară deaca să ispovedui și spusă toate păcatele sale cîte făcuse, învăță acei și să-l tundză și să-l împreune cu alalți frați.

Iară eu mă miraiu de înțelepciunea svîntelui aceluia și-l luaiu în laturi de-l întrebaiu pentru cît făcu într-acesta chip neaudzit și nevădzut. Iară adeveritul vraciul acela, el dzise: „Pentru aceaste doa lucruri: una, întâiu ca să izbăvăsc pre cela ce să ispovedui cu această rușine trecătoare de ceaia ce va să hie în veaci, cum și fu. Căci că nu să sculă de la pămînt, o, frate Ioane, pănă nu dobîndi desăvîrșit iertare de toate păcatele. Și nu cumva să nu credzi, căci că oarecarele dintru frați, unul de ceia ce sta acolea, mi-au spus de gice c-au vădzut un om înfricat țiind o hîrtie scrisă și un condeiu și pre păcat ce spunea cela ce dzăcea la pămînt elu-l rădea cu condeiul ce ținea. Și într-acesta chip să și cuvine, după cuvîntul proro-cului ce gice: «Dzis-am că voiu vădi fărădelegile meale ce-s asupra mea înaintea ta, Doamne, și svinția ta veri ierta necurăția inimiei meale»[3].

Iară a doa iaste căci că am unii din călugări de au păcate neispoveduite. Derept-aceaia cu acesta-i plec și pr-inșii spre ispoveadanie, fără de carea nime nu va dobîndi iertare de păcate".

---

[3] Ps.31, 6.

Și ș-al /36ʳ/ tele multe destonice a fi minunate și pomenite am vădzut de la acest păstoriu ce-i pururea pomenit și de la turma svinției sale, ce dintr-înse multe mi-i voia să vă spuiu. Căci că petrecuiu vreame multă cu nușii, luînd amente și socotind viiața lor și tocmala petreacerii lor și mă miraiu foarte cum aceia, fiind oameni pementeani, viață cerească și îngerească petrecea. Era aceia legați cu o legătură nedezlegată a liubovului și încă mai minunat că fiind ei cu atîta liubov împreunați și legați cît nu să afla într-înșii vro îndrăznire carea cumva rea și fără de rușine, nice cuvente deșearte. Și mainte de toate socotiia și petrecea așea, să nu cumva smentească *întru ceva* firea vrunui frate. Iară de să vrea arăta sau de să vrea afla neștine dintr-înșii să aibă zavistie pre cineva, egumenul îl goniia din mănăstire și-l închidea într-altă mănăstire ca un vinovat, care loc era împărțit și însîngurat ca o temniță. Și de să tîmpla vrodănăoară să pîrască neștine din frați pre cineva cătră svințiia sa, atuncișî învăța acela cuviosul păstoriu să-l gonească din mănăstire, de gicea că nu să cade să lase în mănăstire să petreacă un drac vădzut.

Vădzuiu eu într-acei cuvioși călugări de folos și minunate lucrure cu adevăr /36ᵛ/ frăție întru numele lui Dumnedzău adunată și împreunată, carea avea minunat și lucrul și vedearea, că așea într-acesta chip să nevoia și să învăța întru îndireptările dumnedzăești. Și îndirepta unul pre alalt întru viiața cea sufletească, atîta cît nu le trebuia nemică să le aducă amente sau să-i îndeamne spre-aceastea lucrure cel mai mare a lor, ce înșiși de bună voia sa, unul pre-alalt să deștepta întru trezvirea cea dumnedzăiască. Că era într-înși o învățătură dumnedzăiască oarecarea, cuvioasă, întărită și deprinsă, carea o ținea cu mare nevoință și cu smerenie.

Că de să vrea tîmpla cîndva cînd nu vrea hi egumenul de față să înceapă neștine dinșii a cleveti pre cineva sau a osindi sau a grăi cuvente deșearte, atunci altul din frați îi vrea aduce amente cu o arătare oarecarea într-ascunsă ca să să priceapă și să tacă. Iară de nu să vrea priceape, nice vrea socoti ce va să hie acel sămnu, celalalt frate ce-i făcea să tacă îi făcea metanie și trecea, ca să-și aducă amente cu celalalt sămn și să-și priceapă lipsa și greșala sa. Avea încă ș-aceasta obicină: cînd vrea vorovi împreună, nu vrea treace să nu grăiască de moarte și de giudețul ce va să hie.

Nu voiu treace cu tăceare, ce voiu spune înălțimea lucrurelor celor bune și minunata nevoința a mágherului mănăstirei /37ʳ/ aceiia. Vădzîndu-l eu întru poslușania sa pururea plin de o scîrbă svîntă și nepărăsită,

lacrămi curînd dintr-ochii lui, mă rugaiu să-mi spuie pentru ce lucru au dobîndit dar ca acela. Iară el, fiind nevoit de mene să-mi spuie, răspunsă şi-mi dzise: „Nicedănăoară n-am gîndit în mentea mea că slujesc a oameni, ce lui Dumnedzău. Şi mă osindesc însumi pre mene că nu-s destonic nicedănăoară a fi odihnit şi miluit; vădzînd para acestuia foc, îmi aduc amente de para focului celui de veaci."

Să audzim ş-altă îndireptare a lor mărită. Că nice la masă şedzînd nu mai părăsiia din lucrul menţei, ce, cu o tocmală însămnată şi cu o arătare neştiută, îşi aducea amente unul altui de ruga ce petrecea în sufletele lor fericiţii. Şi aceasta nu o făcea numai la masă, ce şi la toată împreunarea şi adunarea şi tîmpinarea sa. Iară de să vrea tîmpla să greşască ceva, ei-l ruga alţi fraţi cu multă rugămente să-i lase pr-inşii să grijască şi să dea samă de greşala lui şi să ia ei certare şi zăpreaştenie, să canunisască pentr-însul; pentr-aceaia marele acela ştiind tocmala ucenicilor le da şi canun mai iuşor, căci că ştia că aceia ce iau să canunisească nu simt vinovaţi. Derept-aceaia nice dup-aceaia nu mai iscodiia să ştie carele au făcut greşala.

Unde /37^{v}/ să fie într-aceia cuvînt de rîs sau deşert, să scornească rîs sau şagă? Ce de vrea începe neştine a să prici cu altul, iară altul trecînd, deaca audziia, făcea metanie înaintea lor şi-i împărţiia şi mînia le potoliia. Sau de ţinea mînie neştine pre fratele său pentru ceva, atuncişi spunea celuia ce era al doile după igumen mai mare şi-i chema de-i făcea să să împace mainte pănă n-apune soarele. Iară pentru nesălniciia lor de nu vrea asculta şi de nu să vrea împăca, avea aceasta certare că nu le da bucate să mănînce pănă nu să vrea împăca sau i gonia din mănăstire.

Ci nu era într-înşii această tocmală destonică a fi lăudată să fie făcută în deşert şi fără folos, ce multă dobîndă şi folos să arăta făcînd. Căci că mulţi într-aceia cuvioşi părinţi să afla făcători de minuni întru viiaţa cea de nevoinţă şi provideţi şi sămăluitori gîndurilor şi smeareni înţelepţi. Putea neştine să vadză într-înşi o vedeare înfricată şi îngerilor asămănată cărunteaţe cinstite şi cuvioase a toată svinţiia, ş-a să ruşina mulţi d-inşii, a cură încoace şi încolea ca neşte cuconi tineri întru ascultare şi întru posluşanie şi avînd laudă mare pentru smerenia sa.

Vădzuiu acolo, într-aceaia mănăstire, bărbaţi avînd cîte cincidzeci de ai întru posluşeanie şi supt ascultare. Ce lor mă rugaiu să-mi spuie ce mîngîiare şi ce folos au dobîndit dintr-atîta trudă, /38^{r}/ dintru carii unii să

grăiia c-au agiuns tocma într-adîncul înţeleaptei smerenii cu carea gonesc şi biruiesc toate pohtele şi războiul; alţii să grăiia că petrec într-atîta linişte a inimiei lor, cît de-aciia nu mai simt nice dureare, nice dosădzi, nice ocăr, nice altă răutate cîtă s-are păţi şi să le-are face neştine.

Vădzuiu unii dintr-acei svinţi oameni, carii-s destonici pururea a fi pomeniţi, avînd o vedeare şi un chip îngeresc şi cu cărunteaţe înfrămşeaţi, fiind deprinşi întru blîndeaţe adînci şi într-o prostie legaţi dintru bună voia lor, iară nu din fire, ce dintru nevoinţă îndireptaţi de Dumnedzău nu fără de înţelepciune şi fără sămăluire, după cumu-s bătrînii din lume, mireanii, de li-i tocmala a le gice neînţelepţi şi balamuţi. Ce aceia denafară ei era toţi blîndzi, smeareni cătră toţi, veaseli şi luminaţi; era-le şi chipul şi cuvîntul fără de mîndrie şi fără înşelăciune, lucru ca acela ce întru puţini bătrîni să află; iară dinlontru, în sufletele lor, ca neşte cuconi ce nu ştiu a face rău totdeauna sughiţa şi doriia de Dumnedzău şi de mai marele lor şi avea ochiul menţei lor mînios şi dîrz /38v/ în săprotiva dracilor ş-a pohtelor.

„Nu mi-are sosi aii vieţei meale, o, svinte cap, igumene, şi iubiţii lui Dumnedzău, fraţi şi săbor, de-aş vrea să spuiu bunătăţile acelora fericiţi şi svinţiia vieţei lor, carii cu înălţimea lucrurilor celor bune să asămăna vieţei cereşti; însă mai bine iaste să înfrămşăm şi noi cuvîntul nostru dintru truda şi din sudorile acelora şi să vă îndemn întru pomenirea iubiţilor lui Dumnedzău, dicît di-nvăţăturile noastre ceale proaste. Căci că „fără de nice o price, cel mic de la cel mai mare să înfrămşadză şi să podobeaşte”[4]. Pentr-aceea vă rog să nu gîndiţi că doară noi scriem ceva amăgitură şi menciună, căci că tocmala necredinţei iaste să strice şi să piiardză folosul ce-are hi neştine să dobîndească deaca nu va creade. Derept-aceaia să ne apucăm cu cuvîntul iară de cealea ce-am grăit mai sus. Un om oarecarele ce-l chema Sídor, din cărtularii cei mai mari şi mai de cinste din cetatea Alexandriei, să lepădase de lume mai în tot de-aceasta vreame şi să călugărise în mănăstirea ce-am pomenit mai sus, pre carele l-am apucat şi eu acolo. Ce prins, deaca-l priimi minunatul acela păstoriu, vădzîndu-l că iaste cărtulariu şi năprasnic şi jestoc şi măreţ şi mîndru, ce făcu înţeleptul? Me /39r/ şterşiugui şi birui hicimăşiia şi mîndriia diiavolului cu un meşterşiug omenesc şi gice cătră Sídor: „De

[4] Evr. 7, 7.

pohteşti şi de ţi-i voia să porţi asupra ta giugul lui Hristos, o, Sídore, mainte de toate mi-i voia să te gătedzi, spre ascultare să ţii!" Iară el răspunse: „Cum să dă hierul în mînule faurului să facă oare cu focul, oare cu ciocanul ce lucru-i va hi voia cu nus, aşea, într-acela chip, o, svinte părinte, mă dau şi eu supt ascultare întru mînule svinţiei tale!"

Iară mare acela să cam miră şi foarte-i plăcu pilda şi cuvîntul ce-i răspunse şi îndată deade spre lucru pre Sídor tarele şi firul şi-i dzise: „Voia mi-i, o, frate, să stai denafară, înaintea porţei, şi să cadzi să faci metanie tuturor cîţi vor întra ş-a cîţi vor ieşi şi să gici: «Roagă-te pentru mene, părinte, că simt neputincios şi păcătos!»"

Şi aşea ascultă, cum ascultă îngerii de Dumnedzău, iară deaca petrecu acesta şeapte ai într-aceasta ascultare şi sosi într-o smerenie şi într-o omilinţă mare, vru pururea pomenitul egumen după leagea acelor şeapte ai şi după nemăsurată răbdarea lui să-l împreune ca un destonic întru ceata fraţilor, încă să-l şi hirotonisască. Iară el făcu multă rugămente cu mene, neputinciosul, şi cu alţii cătră păstoriu să-l lase a /39v/ colea să sfîrşească viiaţa sa întru posluşania sa, carele cu cuvîntul său deade sămnu de pricepură toţi oarecum ca în pre-ascuns cum s-apropie şi sfîrşitul vieţei sale şi chemarea cătră Dumnedzău, cum şi fu.

Că deaca-l lăsă învăţătoriul într-aceaiaşi tocmală, deaca trecură dzeace dzile cu ocară şi cu ruşine ce răbdă, ieşi dintr-această viiaţă cu mare mărie cătră Dumnedzău. Şi, a şeaptea dzi după moartea sa, luă cu sine şi portariul mănăstirei că-i era dzis fericitul: „De mă voiu spodobi să aibu îndrăznire cătră Dumnedzău, neîmpărţit de mene ş-acolo veri hi curund". Carea şi fu mai spre mare credinţă a neruşinatei lui ascultări şi asămănată a lui Dumnedzău smerenii.

Întrebaiu eu pre-acest mare Sídor până era viu, ce gînd şi ce lucru are mentea lui stînd înaintea porţei şi nu-mi ascunsă, vrînd să mă poldzuiască pururea pomenitul acela. „Dintăiul întoarcerei meale, ice, eu gîndiiam aşea, că simt vîndut pentru păcatele meale. Şi pentr-aceaia mi să cade să fac aceaia metanie să cadz la picioarele tuturor, carea o şi făceam cu mare amar şi cu greutate grea şi încruntă. Iară deaca trecu un an încheiat de-aciia, mă aflaiu fără de nice o scîrbă a inimiei aşteptînd de la /40r/ Dumnedzău plată pentru răbdarea mea. Şi iară deaca trecu ş-alt an, eu gîndiiam întru simţirea inimiei meale că nu sîmt destonic petreacerei aceiia mănăstiri, nice vederei şi graiului acelora părinţi sau a mă cumeneca de Dumnedzău iar ca taină sau a vedea ş-a prăvi în faţa nescui.

Pentru care lucru plecam gios ochii mei și încă mai gos chitirea și înțelepciunea mea și mă rugam celora ce întra și ieșiia să roage Dumnedzău pentru mene".

Ședzînd noi împreună dănăoară la masă, marele acela nastoatel își plecă svîntul său rost cătră ureachia mea și-mi dzise: „Voia ți-i să-ți arăt întru căruntеațe adînci și întru un om bătrîn o înțelepciune dumnedzăiască și o smerenie svîntă?" Iară rugîndu-mă eu, strigă marele acela de la a doa masă pre un călugăr, anume Lavréntie, carele să afla că iaste în mănăstire de patrudzeci și opt de ai și era al doile preut sventei beseareci și svîntului oltariu. Deaci vene și făcu metanie igumenului și luă blagoslovenie de la dins și deaca să sculă, nu-i dzise nemică, ce-l lăsă stînd așea înaintea measei nemîncat și începuse atunci a mînca. Deacii stătu dirept și neclătit ca la un ceas mare sau și doaă, pănă-mi începu a-mi hi ruși /40[v]/ ne să și caot și în fața aceluia bunului lucrătoriu, vădzîndu-l cu totul alb de căruntеațe, om de șeaptedzeci de ai, și așea stătu fără de nice un răspuns până ce sfîrșiră toți de mîncat. Iară deaca ne sculăm de la masă, fu tremis de la acela cuvios igumen la marele Sídor, ce-i pomenit mai sus, să-i cetească începătura psalmului din treidzeci și noaă.

Iară eu, ca un viclean ce-am fost, nu mai părăsiiam de-a ispitirea starețul și de-a-l întrebarea ce-au gîndit stînd acolea la masă. Și răspunse de-mi dzise: „Pus-am asupra păstoriului chipul lui Hristos și nice leac, nemică, n-am gîndit că iau învățătură de la dîns, ce ca de la Dumnedzău. Pentr-aceea, o, părinte Ioane, n-am stătut ca înaintea unei mease omenești, ce ca înaintea jărtăvnicului dumnedzăiescu am stătut, rugîndu-mă lui Dumnedzău. N-am lăsat nice întru chip să gîndească inima mea ceva vrun gînd rău spre păstoriu, pentru credința și pentru liubovul ce am cătr-îns. Că gice Apostolul: «Liubovul nu gîndeaște rău altuia»[5]. Însă să știi ș-aceasta, o, părinte, cînd să dă neștine pre sine supt prostie și supt blîndeațe de bună voia sa, deacii nu camai dă loc sau vreame vicleanului să stea în săprotiva ta!"

Cum era cu a /41[r]/ devărat acela direptu mîntuitoriu și păstoriu oilor celor cuvîntătoare pentru agiutoriul lui Dumnedzău, așea într-acesta chip avea și iconom în mănăstire *trimis de Dumnedzău*, ca și sine, cu mente întreagă, blînd, lin, cum să află puțini foarte. Acesta marele părinte,

[5] I Cor. 13, 5.

pentru folosul a mulţi, într-una din dzile să mînie pre acesta iconom fără de nice o greşală şi învăţă să-l gonească atuncişi. Iară eu ştiiam că iaste nevinovat întru greşala ce grăiia păstoriul pr-ins şi osebi de iconomul, către marele acela mă rugam şi-l agiutam de bine ca să-l iarte. Iară înţeleptul acela îmi răspunse şi-mi dzise: „Ştiu şi eu, părinte Ioane, că n-are nice o vină, ce cum iaste cu nedireptul şi cu obidă să apuce neştine pîinea din gura cuconului flămînd, aşea într-acela chip păgubeaşte şi pre sine şi pre lucrător cela ce-i mai mare şi are grije de suflete, deaca nu-i agoniseaşte lui cununi în tot ceasul, cît şti că va putea el răbda, oare cu dosădzi, oare cu ocară, oare cu goniri, oare cu mustrări. Şi de nu va face aşea, să păgubeaşte de trei lucruri mari: întâiu să păgubeaşte de plata ce-are hi să o dobîndească pentru certare; al doile c-are putea să poldzuiască şi pre alţii pentru răbdarea nescui /41v/ şi nu va, iară a treia încă şi mai greu, căci că de multe ori ceia ce ţi să pare că simt mai iscusiţi şi mai răbdători la dureare şi la usteninţă, deaca simt cam părăsiţi de nu-s certaţi, nice dosădiţi de mai marele lor ca neşte destonici, de-acia pierd răbdarea şi blîndeţele ce au.

Că şi pămîntul, macar că iaste bun şi gras, deaca-i lipseaşte de n-are apă, el creaşte pleavilă multă şi spini şi scai. Aşea, într-acesta chip, şi sufletului bun, deaca-i lipseaşte apa dosădzilor ş-a ocărălor, creaşte întru sine spini de mîndrie şi de curvie şi de neteamere.

Şi aceasta ştiind marele Apostol, scrise către Timotheiu: „Dăscăleaşte-i, ceartă-i şi cu vreame şi fără de vreame!”[6]. Iară eu mă priciiam cu adeveritul acela îndireptătoriu şi-i aduceam înainte neputinţa rodului nostru ş-a vremiei şi cum mulţi pentru certare grea şi fără de vreame să leapădă şi să părăsesc şi încă şi de turmă şi de mănăstire să împart. Iară acela, ce era petreacere înţelepciunei, iară-mi răspunse: „Sufletul cela ce pentru liubovul lui Hristos să dă cu credinţă şi cu dragoste în mîna păstoriului său celui sufletesc să i s-are tîmpla a muri şi moarte cu singe, nicedănăoară nu să desparte d-insul, şi încă mai vîrtos de va /42r/ hi avut vrun folos şi vrun bine sufletesc de la dîns întru tămăduirea ranelor celor de păcate aducîndu-i amente de cuvîntul celui ca gice că «nice îngerii, nice mai marii, nice putearnicii, nice altă faptă carea cumva nu ne va putea despărţi de liubovul lui Hristos»[7] ş-a păstoriului. Iară sufletul cela ce nu să va hi aşea întărit şi legat şi linit, mult m-aş mira să nu petreacă în

[6] II Tim. 4, 2.
[7] Rom. 8, 38-39.

mănăstire în zadar şi fără de nice un lucru bun, căci că iaste împletit o ascultare amăgitoare şi menciunoasă".

Şi cu adevărat marele acela nu să înşelă pre sine, nice să amăgi, ce îndireptă şi săvîrşi şi duse lui Hristos suflete curate şi nevinovate a ascultărei.

Să audzim şi să ne mirăm cum să află înţelepciunea lui Dumnedzău în vase de lut pementeşti. Miraiu-mă eu, fiind într-aceaia mănăstire, de credinţa şi de răbdarea şi de ascultare neînfrîmtă întru certarea mai marelui lor şi întru mustrări de multe ori şi goniri ce avea ceia ce era acolea mai tineri călugăriţi, mai de curund, şi de multe ori nu numai de mai marele lor, ce şi de cei mai mici şi mai proşti. Întrebaiu, pentru folosul mieu, un frate oarecarele ce avea cinsprădzeace ai petrecînd în mănăstire ce lui-i era numele Ávvachir, /42^{v}/ pre carele mai vîrtos de toţi-l vedeam dosădit şi obiduit, de multe ori era gonit şi de la masă de slujitori, că era puţinel oarece şi den fire cam limbut fratele şi nesocotit cu limba. Şi dziş cătră însul: „Frate Avvachíre, ce lucru iaste de te vădz în toate dzile gonit de la masă şi te culci de multe ori necinat?" Iară elu-mi dzise aşea: „Creade-mă, părinte, că mă ispitesc părinţii, oare face-mă voiu să fiu călugăr bun, iară nu fac ei între-adins şi cu adevăr aceasta. Derept-aceaia eu, ştiind tocmala igumenului ş-a lor, rabd fără de nice o greutate. Şi iată sîmt cincisprădzeace ai de cînd gîndesc aceasta, după cum mi-au dzis şi ei dintăiu, cînd am întrat într-această mănăstire, că până în treidzeci de ai să iscusesc ceia ce să leapădă de lume. Şi cu direptul o fac aceasta, părinte Ioane, căci că fără lămuritul focului ş-a ciocanului aurul nu să face".

Deacii petrecu acesta vonic a lui Hristos doi ai după ce mă duş eu din mănăstire şi trecu dintr-această viiaţă cătră Dumnedzău. Şi dzise aşea cînd vrea să moară: „Mulţumesc lui Dumnedzău şi voaă, tuturor părinţi, căci că pentru ce-am fost dosădit de voi pentru speseniia mea, am petrecut neiscusit de draci şeaptesprădzeace ai". Şi deaca mu /43^{r}/ ri, învăţă direptul păstoriu şi igumenul să-l îngroape împreună cu alalţi svinţi ce dzăcea acolo ca pre un măcenic cumuşi şi era destonic.

Cum direptul va hi tuturor celora ce-s rîvnitori lucrurilor celor bune de voiu îngropa în groapa tăcerei bunătăţile şi truda lui Machedónie, ce era diiacon mai mare decît toţi cîţi era acolo.

Acesta iubit de Dumnedzău de mîntuirea căruia să grijiia de Domnul, dănăoară, apropiindu-se praznicul svintei Bogoiavlenii, mainte cu doaă

dzile să rugă igumenului să-l blagoslovască să să ducă în cetatea Alexandriei pentr-o treabă a sa şi să giurui că va ieşi curund din oraş pentru pravila şi pentru gătirea praznicului. Iară diiavolul, cela ce nu iubeaşte binele, făcu piadecă arhidiiaconului după ce-l slobodzise igumenul să nu sosască la mănăstire în dzua svintelui praznic, după tocmala ce luasă de la mai mare. Deacii, deaca sosi cu o dzi mai apoi de Bogoiavlenie, îl lepădă mai marele de diiaconie şi-l puse cu cei proşti şi călugăriţi de curund. Iară bunul diiacon şi marele slujitoriul răbdărei priimi fără de nice o scîrbă cuvîntul şi învăţătura părintelui ş-a păstoriului, cum are hi altul în zapreaşteniia, iară nu a sa. Deacii făcu acesta într-acela cin patrudzeci de dzile şi dup-aceea iară-l scoase înţeleptul pă /43^{v}/ storiu şi învăţătoriu întru stepena sa. Şi atunci iară după o dzi fu rugat de arhidiiacon să-l puie iară întru zapreaşteniia cea dintăiu şi în ocară, dzicînd c-au greşit în oraş o greşală oarece neiertat. Iară cuviosul igumen, deaca pricepu că nu spune adevăr, ce pentru smereniia să ceare într-acela chip, să pleacă şi ascultă buna pohtă a bunului lucrătoriu. Şi putea să vadză neştine om cărunt, destonic a să ruşina mulţi d-ins, petrecîndu întru cinul celor de curund călugăriţi şi rugîndu-se tuturor cu curată inimă să roage Dumnedzău pentr-îns, dzicînd c-au cădzut întru greşală de curvie.

Iară mie, smeritului, îmi spuse acesta marele Machedónie pentru ce lucru însuşi de bună voie cură cătră petreacerea aceştiia smerenii, dzicînd că nicedănăoară n-au simţit întru sine atîta iuşiurare şi izbăvire de toate pohtele, nice atîta dulceaţă de lumina cea dumnedzăiască, cît au simţit ş-au priceput atunci. Tocmala îngerilor iaste să nu cadză nicedănăoară, nice să greşască cum dzic oarecarii, căci că nu nice pot; iară tocmala oamenilor iaste să cadză în păcate şi să să tot scoale oare de cîte ori s-are cădea. Numai dracilor iaste tocmala deac-au cădzut cu o dată, să nu să mai scoale nicedănăoară.

Mai apoi de-aceas /44^{r}/ tea iconomul mănăstirei îmi spusă aşea: „Cînd era, ice, tînăr şi petrecea întru chitire dobitocească, mi să tîmplă de cădzuiu într-o cădeare grea a sufletului. Iară eu, avînd obicină nicedănăoară nemică răutate să nu ascundz dinlontrul inimiei meale, nemică deacii numai adaoş să petrec într-acealea păcate, ce de sîrg atuncişi ispoveduiiu vraciului şi păstoriului mieu păcatele meale şi vicleanul şearpe de coadă-l luaiu şi-l vădiiu coada, dzic svîrşitul lucrului.

Iară acela cu blîndeaţă şi cu faţă veaselă îmi dzise, lovindu-mă cam cătinel preste falcă: «Pasi, fiiul mieu şi fără de nice o teamere te apucă

iară de posluşeania ta ca şi mainte!» Iară eu credzuiu atuncişi cu credință aprinsă şi întru puține dzile mă adeveriiu şi vădzuiu unde mă izbăviiu de acea pohtă şi petreceam deacii viiața mea cu bucurie împreună şi cu cutremur făcînd posluşeaniia mea".

Toate lucrurile ceale zidite, cum dzic oarecarii, au întru sine multă împărțire şi aleagere unul de alt. Deaci aşea şi întru săborul acelora frați să afla împărțită şi aleasă nevoința şi năravul unuia de-altuia. Cînd vrea priceape vraciul cel sufletesc pre vrunul d-inşii că iubăsc să să arate cînd să vrea /44^{v}/ tîmpla nescare mireani să vie în mănăstire, pre aceştia-i ocărîia cu ocări mari şi-i punea la ce posluşianie era mai de ocară şi mai fără de cinste, să slujască înaintea mireanilor acelora, atîta cît de-aciia înainte fugiia de să ascundea cînd vrea veni nescare mireani în mănăstire. Şi putea vedea neştine un lucru mare şi mai presus de fire cum deşarta mărire însă şi pre sine să goniia şi din oameni fugiia.

Nu vru Dumnedzău să mă scap de ruga cuviosului părinte. Mainte cu o săptămînă de ducerea mea, chemă cătră sine pre cela ce era al doile după păstoriu mai mare, om minunat, ce-l chema Mína, ce avea în mănăstire cincidzeci şi noaă de ai petrecînd şi posluşi-să întru toate posluşaniile mănăstirei.

Deaci, a treia dzi făcînd noi pravila svîntului prohodnic, de năprasnă să împlu de mirezmă tot locul acela unde dzăcea cuviosul şi rugînd noi pre acela marele păstoriu, ne deade voie să descoperim secriiul unde era pus cuviosul. Şi acesta deaca o făcum, vădzum noi toți unde cură din cinstitele a lui talpe ca din doaă izvoară mir de bună mirezmă. Atunci învățătoriul dzise cătră toți: „Vedeți cum adecă sudorile şi usteninţele lui s-au dus ca un mir lui Dumnedzău /45^{r}/ şi fură priimite cu adevărat".

Însă ş-alte lucrure bune multe ne spunea părinții locului aceluia c-au făcut acesta cuviosul Mína. Ce unul dintr-îns spusără ş-acesta: că dănăoară vru mai marele să-i ispitească răbdarea ce-i dăruisă lui Dumnedzău. Mearse el la chelia egumenului şi-i făcu metanie după cum le era obicina, de lua blagoslovenie sara de la egumen. Iară igumenul îl lăsă de dzăcu aşea cu fața la pămînt până la vreame de toacă, de itros, şi atunci-l blagoslovi şi-l ocărî ca pre un măreț şi nerăbdătoriu şi-i dzise să să scoale de la pămînt. Căci că ştiia cuviosul acela păstoriu că va răbda bărbăteaşte. Derept-aceaia făcu ş-aceasta însămnare pentru folosul şi pentru măriia altora tuturor.

Un ucenic acestuia cuvios al Mínei, care ştiia bine toate lucrurile svîntului său dascal, ne adeveri de dzise că l-au iscodit şi l-au întrebat: oare într-acea metanie cu faţa la pămînt ce-au făcut igumenului arumit-au sau aţipit-au? Şi i-au adeverit aşea: că nu, cum să dormiteadze, ce încă au şi cetit Psaltirea toată dzăcînd cu faţa la pămînt.

Nu voiu să las pentru leane să nu înfrămşedz cununa /45ᵛ/ cuvîntului nostru cu zmaragdul învăţăturei ce ni-i înainte. Dănăoară rădicaiu cuvînt de tăceare către oarecarii de acei nevoitori şi chinuitori: „Pentru ce nu să dau pre sine întru tăceare să petreacă întru săhăstrie?". Iară ei, cu faţă veaselă şi zimbindu-se, dziseră către mene: „Noi, părinte Ioane, fiind oameni trupeşti şi pementeşti, petreacem şi vieţuim viiaţă şi mai pementească, svătuind întru noi aceasta ca după măsura neputinţei noastre să ne apucăm şi de războiu, gîndind că mai bine iaste să ne luptăm cu oamenii ce uneori să sirepăsc împrotiva noastră!"

Altul iară de acei svinţi pururea pomeniţi, avînd mult liubov dumnedzăiesc şi îndrăznire către mene, îmi dzise cu blîndeaţe: „De eşti şi tu, o, preaînţelepte, să hii luat cu toată ruga sufletului tău şi să hii dobîndit întru tine lucrul şi putearea cuvîntului celuia ce gice înţelepteaşte: «Toate lucrurile le pot face cu putearea lui Hristos, celuia ce mă întăreaşte»[8], de iaste „Duhul Svînt să hie pogorît spre tine" cu roa curăţiei ca şi pre fecioară, de iaste „putearea răbdărei cea de sus să te hie umbrat"[9] şi să te hie cuprins. /46ʳ/ Încinge mijlocul tău, cum feace dumnedzăiescu om, Iisus Hristos, cu fotă de ascultare, şi te scoală de la cina tăcearei tale şi spală picioarele fraţilor cu suflet zdrobit şi le sărută; cu inimă înfrîmtă şi omilită, mai vîrtos te tăvăleaşte supt picioarele săborului, smerit, cu înţelepciune, la loc şi la vreame cînd trebuiaşte. Să nu te nedejduieşti pre sine, ce să-ţi pleci înţelepciunea supt svatul şi supt înţelepciunea altora. Pune în poarta inimiei tale portari şi străjeari năsîlnici şi năprasnici şi treaji, ce simt patru bunătăţi sufleteşti, adecă direptatea, bărbăţiia, înţelepciunea, curăţiia. Opreşte-ţi mentea cea neoprită ce îmblă decicia şi iase din trup fără de vreame şi fără de ştire.

Găteadză-te ca să aibi întru rădicarea mădularelor tale ceale turburate tăcearea sufletului tău alinată, care lucru iaste mai minunat decît toate.

Fii neclătit şi nespăriiat întru mijlocul furtunei ş-a pohtelor diiavolilor, cu bărbăţiia sufletului.

---

[8] Fil. 4, 13.

[9] Lc. 1, 35.

Îneacă şi-ţi opreaşte limba şi o potoli cînd să amăreaşte şi să mînie, ca să nu salţi întru cuvente de price şi de svadă. Nevoiaşte-te şi te /46^{v}/ luptă de şeapte ori cîte de şeapte într-o dzi cu doamna pohtelor celor reale a pîntecelui şi nu o asculta pre voia ei.

Bate şi găvozdeaşte în lemnul sufletului, adecă în trupul omorît şi răstignit, cuiul, adecă mentea, să hie întărită şi ţepenită ca un cuiu întru lemn de cruce, pentru ca să poată, fiind bătut ca pre un ileu, des, ca de neşte ciocane, de ocări ocărît, obiduit, mustrat, dosădit şi nice leac să nu să frîngă sau să să zdrobască, ce tot neted şi neclătit întru pohte să să afle.

Dezbracă-te de toată voia ta ca de un veşmînt spart şi întinat şi aşea gol să întri să te lupţi întru viiaţa călugăriei, lucrul cela ce-i de puţini şi cu mare greutate să priceape şi să agoniseaşte.

Îmbracă-te deacii cu platoşe de credinţă cătră puitoriul nevoinţei tale, igumenul, ca să nu fie spartă sau împunsă de vro necredinţă, să pricepi că fără de nice o pohtă rea te nevoiaşte pentru spesenia ta.

Biruiaşte şi opreaşte cu frîul curăţiei pipăirea şi atingerea a toate pohtele, care pipăire are nărav a sălta întru lucruri de ruşine şi de nebunie.

Închide ochii tăi cu învăţătura şi cu a /47^{r}/ ducerea amente a morţei, carii au nărav a socoti ş-a prăvi în tot ceas măriia şi frîmseaţele trupurilor ş-a tuturor lucrurilor cîte să văd, căci că nu iaste slobod să socotească neştine tocmala lucrului celuia ce nu este iertat să-l aibă sau să-l pohtească.

Întoarce şi potoleaşte mentea cea iscoditoare şi o strînge ca să să grijască de-ale sale, că pănă iaste întru nesocotinţă totdeauna osindeaşti pre fratele său cum el petreace cu leane, şi să arăţi pururea cătră de-aproapele tău liubov şi milostivire fără de nice o înşelăciune.

Ca să cunoască toţi pentr-aceastea lucruri cu adevărat o, preaiubite părinte, că noi simtem ucenici lui Hristos, atunci cînd vom avea liubov unul cătr-alalt.

Vino, vino, iară-mi dzice acela bunul mieu priiatin; vino aicea de petreci cu noi şi te luptă în săprotiva vrăjmaşilor sufletului tău şi bea în tot ceas ocări şi dosădzi ca neşte apă vie. Pentru că şi David proroc, socotind toate frămseaţele cîte-s pre supt ceriu, mai apoi de toate să miră şi dzise: «Iată ce lucru iaste în ceastă lume mai bun şi mai frumos!», nemică altă fără de ceea ce-i «a petreace fraţii împreună»[10].

[10] Ps. 132, 1.

Iară de nu ne-am încă spodobit să dobîndim darul aceştiia răbda /47v/ ri şi ascultări, mai bine iaste de-aciia încai să ne cunoaştem neputința noastră, să stăm departe de nevoința cea cu chip, osebi de vonicii lui Hristos şi să lăudăm pre ceia ce chinuiesc şi să nevoiesc şi pentru răbdarea acestora să ne rugăm!"

Biruit fuiu eu de cuventele acestui bun părinte şi învățătoriu ales, vorovind cu mene din cuventele Evangheliei ş-a prorocilor, însă mai vîrtos pentru liubovul lui, atîta mi să îndrăgi petreacerea obştei, cît am vrut eu, fără de nice o îndoire, cinstea bătrîneațelor meale să o dau supt fericita ascultare.

Încă-mi mai aduc amente de un lucru foarte de folos a bunătăților fericiților acestora oameni. Iarăşi ieşind ca dintru raiu voiu să vă aduc înaintea voastră neînfrămşată şi fără de poldză adunare de spini a cuventelor meale.

Stînd noi de multe ori la rugă, părintele şi păstoriul socotiia şi lua amente pre unii ce voroviia andesine, de carii învăță o săptămînă să stea denafară de uşea besearecii, să facă metanii tuturor cîți vor întra şi vor ieşi, macar să vrea hi şi clirici, adecă preuți.

Iarăşi vădzuiu eu pre unii din frați mai vîrtos decît toți cu socotin /48r/ ță întru cetire, mai vîrtos întru-ncepătura cîntărilor, atîta cîtu-ți părea cu chipul şi cu fața că voroveaşte cu altcineva şi întrebaiu să ştiiu înțeleagerea obiceaiului acestui fericit. Şi el nu vru să ascundză nemică pentru folosul mieu, ce răspunse şi dzise: „Eu, o, părinte Ioane, am obiceaiu în tot ceas cînd să înceape pravila de adun toate gîndurile menței meale ş-a sufletului mieu şi le puiu înaintea ochilor miei şi le chem dzicînd: «Veniți să ne închinăm şi să cădem înaintea lui Hristos, împăratul şi Dumnedzău nostru»"[11].

Şi iarăşi socotiiu şi luaiu amente că face aceasta şi carele era ospătar, căci că vădzuiu la brîul lui legată o tăbliță metiutea şi pricepuiu că în toate dzile scrie gîndurile sale şi aceastea toate le ispoveduiaşte păstoriului. Şi nu vedea numai pre-acesta făcînd aşea, ce ş-alții mulți de ceia ce petrecea acolo făcea într-acesta chip şi, cum pricepeam eu, era ş-aceasta învățătura şi tocmala mai marelui lor.

Oarecarele, unul din frați, fu gonit într-una de dzile de păstoriu, căci că pîrî pre alt frate de dzise către îns că iaste limbut şi svadnic şi răbdă

[11] Ps. 94, 6.

denafară de poarta /48ᵛ/ mănăstirei şeapte dzile rugîndu-se să-l iarte să între iară în mănăstire. Şi deaca ştiu de-aceasta iubitoriul de suflete acela părinte iscodi şi află că n-au mîncat nemică într-aceale şease dzile şi-i adeveri să ştie că de va vrea să petreacă iară în mănăstire îl va pune în cinul celora ce să pocăiesc.

Şi cumu şi priimi aceasta cu bucurie căindu-se, învăţă păstoriul să-l ducă întru mănăstirea cea osebită unde să pocăia şi plîngea ceia ce cădea în păcate, care lucru şi fu.

Însă deaca pomenim de petreacerea ce-am dzis mai sus, să şi grăim ceva puţinel pentru rîndul ei. Era un loc departe de mănăstirea cea mare, ca la o milă, fără de mîngîiare, ce să chema temniţa, întru carea nicedănăoară nu să iviia fum, nice vin, nice unt în bucate, nice altă nemică, fără numai pîine şi legume proaste. Într-acesta loc părintele şi bunul păstoriu închidea pre ceia ce vrea greşi întru ceva mainte de ce nu-i vrea chema să-i bage iară în mănăstire, nu putea ieşi de-acolo. Şi nu petrecea toţi întru loc, ce osebi şi despărţiţi sau, mai mult, cîte doi, şi şedea acolo până cînd adeveriia Dumnedzău igumenului că simt iertaţi. Şi era pus /49ʳ/ de igumenul într-acela loc mai mare pr-inşii un om mare şi înţelept, anume Isáac, care le da loc căruiaş după tocmala sa. Şi acesta cerea de la ceia ce-i era lui daţi să facă totdeauna rugi, să să roage nepărăsit. Avea şi zmiceale multe de finic, de-i punea cîte o dată de şi lucra, pentru ca să-şi poată goni leanea. Aceasta era tocmala, aceasta petreacerea şi viaţa fericiţilor acelora carii cerca cu adevăr şi vădzură faţa Dumnedzăului lui Iácov.

Şi bine iaste de să va mira neştine cu smerenie de truda şi de usteninţa svinţilor acelora oameni. Iară de va rîvni cu nevoinţă întru ceva, iaste agiutoriu de mîntuire, iară cine va vrea îndată să urmeadze şi să să asamăne vieţei acelora, cu totul iaste neputinţă şi nebunie, căci că mari-s stepenele cinului celora ce lucreadză lui Dumnedzău.

Cînd ne dosădim şi ne amărîm întru canunisirea şi zapreaşteniia ce ne dau pentru păcatele noastre, atunci să ne aducem amente de greutatea păcatelor noastre pentru ca să putem răbda, până cînd va vedea Dumnedzău nevoinţa şi greutatea noastră, a nevoitorilor şi ne va curăţi de /49ᵛ/ păcatele noastre şi ne va schimba întru bucurie scîrba aceea ce ne înghite inimile noastre, cum gice fericitul David proroc cătră Dumnedzău: „După cîtu-s durerile inimiei meale, după atîta bucurarea şi veselirea mîngîierile

tale sufletul mieu întru vreamea sa"[12]. Să nu uităm cela ce dzise către Dumnedzău: „O, Doamne, cîte scîrbe de multe şi de reale-mi arătaşi şi iară te întoarseşi de mă înviseşi; şi dintr-adîncul pămîntului după ce cădzuiu, iară mă scoaseşi şi mă traseşi cătră tine"[13].

Ferice de cela ce iaste în toate dzile ocărît şi dosădit pentru Dumnedzău şi să nevoiaşte pre sine să nu răspundză, nice să să îndirepteadze, că cu mucenicii va dănţui şi cu îngerii îndrăznire va dobîndi.

Ferice de călugărul cela ce să socoteaşte pre sine că iaste destonic a fi ocărît şi mustrat în tot ceas!

Ferice de cela ce-şi va omorî cu totul voia sa şi-şi va da învăţătoriului său celui sufletesc grijea sa şi osîrdiia sa, că acesta va sta de-a direapta răstignitului.

Cela ce leapădă de la sine sau de-şi primeaşte cu mînie mustrarea şi certarea pentru vină sau şi fără de vină, acesta să leapădă de speseniia /50ʳ/ sa. Iară cela ce va priimi mustrarea fără dureare sau şi cu dureare, de sîrg va dobîndi iertare de păcatele sale.

Arată lui Dumnedzău nevădzut dinlontrul sufletului tău credinţă curată şi fără înşelăciune ce ai cătră părintele tău cel sufletesc şi Dumnedzău va adeveri pentru liubovul tău ce ai cătră îns nevădzut, de-ţi va hi de-aciia mai blînd şi mai milostiv.

Cela ce ispoveduiaşte toate gîndurile sale ceale reale şi pohtele şearpelui mai marelui său şi igumenului, acela arată credinţă vie şi tare ce are întru sine. Iară cela ce le-ascunde întru inima sa, acela îmblă rătăcind fără de cale.

Celuia ce i-i voia să ştie oare-i liubov adevărat cătră fraţi, atunci să să adeverească dintr-aceasta, cînd să va vedea pre sine că plînge întru greşala fratelui său şi iară că să bucură de darul şi de folosul lui. Cela ce vorovind cu altul priceaşte să-şi adeverească cuvîntul său, macar s-are grăi ş-adevăr, să ştie că cu boala dracului boleaşte, adecă cu mîndrie.

Şi de va face aceasta voroavă cu neştine de protiva sa, doară să va şi tămădui pentru mustrarea celor mai mari, iară de să va afla făcînd cătră cei /50ᵛ/ mai mari şi mai înţelepţi decît sine, aceasta boală nu să poate

[12] Ps. 93, 19.
[13] Ps. 70, 23.

tămădui cu meşterşiug omenesc. Cela ce nu va hi smearin cu cuvîntul, adevărat că nice cu lucrul nu va hi.

Căci că cela ce nu-i credincios întru puținel, nice întru mult nu va hi şi acela iaste şi nesmearin, căci că carele nu să smereaşte, nice să pleacă cu cuvîntul, nice cu lucrul nu va asculta şi acesta să trudeaşte în zadar şi nu va dobîndi altă din svînta ascultare ce s-au giuruit să facă, fără numai muncă şi pagubă şie.

De va avea neştine firea sa curată şi fără înşelăciune întru ascultare cătră părintele său cel sufletesc, acela aştaptă în toate dzile moartea ca un somnu şi ca o viiață, nemică nu să teame, că ştie bine că în vreamea morței sale nu va da el răspuns lui Dumnedzău pentru sine, ce va da derept d-îns părintele său cel sufletesc.

Cela ce întru măriia lui Dumnedzău ia de la părintele său cel sufletesc fără de nice o nevoie diregătoriia vrunii posluşianii şi nu-şi socoteaşte mainte nedestoniciia sa şi de va păți ceva vro împidecare ce n-au avut nedeajde că va păți, să nu dea vina celuia ce-au dat arma, ce celuia /51^{r}/ ce-au luat, căci c-au luat armă să stea bărbăteaşte înaintea vrăjmaşiului, iară el să împunse într-înimă.

Iară de va hi luat de nevoie aceaia posluşanie îndemnat de svînta ascultare pentru liubovul lui Dumnedzău şi de va hi spus mainte neputința sa egumenului, să stea cu nedeajde că de-au şi cădzut, ce însă n-au murit.

Nu mă pricep cum am uitat, o, iubiților, să vă mai puiu încă într-această masă sufletească ş-altă pîine dulce, de lucruri bune. C-am vădzut într-aceaia mănăstire ascultoi întru Dumnedzău, carii să zdrobiia înşişi pre sine cu dosădzi şi cu ocări şi cu blăstămi pentru Dumnedzău, ca să poată cu acesta obiciaiu să să găteadze, să nu să turbure cu mînie cînd vor hi pedepsiți şi ocărîți de cei denafară, cum are hi deprinşi, aşea să nu să scîrbască pentru ocări. Sufletul cela ce gîndeaşte pururea ca să să răscumpere din păcate ca cu un frîu să opreaşte de-acesta gînd să nu cumva greşască.

Iară cela ce nu gîndeaşte să să ispoveduiască stă pururea în întunearec şi în orbiia menției, fără de nice o teamere şi fără de nice o ruşine greşeaşte şi face rău. Cîteaorea /51^{v}/ cînd nu-i de față duhovnicul nostru, noaă de ni să nălučeaşte fața lui cum are sta aproape de noi şi ne ferim de toate voroavele şi de cuvente şi de somn şi de bucate şi de alte de toate cîte ştim că nu iubeaşte, nice-i place, atunci să cunoaştem că avem

ascultare adevară şi neînşelătoare. Căci ucenicii cei leaneşi şi menciunoşi să bucură cînd lipseaşte dascalul lor. Iară cei înțelepți şi nevoitori socotesc aceasta lipsă de mare pagubă.

Întrebaiu dănăoară pre unul de-acei iscusiți călugări rugîndu-mă să-mi spuie cu ce chip de ascultare are smerenie, adecă cum poate adeveritul ascultoiu să hie şi smearin, iară elu-mi răspunse, dzicînd: „Adeveritul posluşnic de va hi înțelept şi cu mente bună, s-are învie morți, s-are dobîndi lacrămi, s-are avea dar să învengă şi să biruiască războiul şi pohta trupului ş-a diiavolului, gîndeaşte că tot pentru ruga duhovnicului său săvîrşeaşte unele ca acealea şi atunci rămîine astreinat şi izbăvit de toată mîndriia şi de mărirea cea deşartă". Că cum să va şi înălța pentru ceaia ce gice c-au făcut pentru agiutoriul altuia, iară nu pen /52^{r}/ tru nevoința sa.

Iară săhastrul nu priceape acesta lucru, nice are acesta dar ş-aceasta smerenie, căci că înălțarea-l face de-i pare că toate să întorc într-aceea direptate, ce gîndeaşte că numai pentru nevoința sa simt aceale lucruri ce le face.

Cela ce petreace supt ascultarea egumenului, deaca scapă şi biruiaşte ceale doaă vicleşiuguri şi legături a diiavolului, adecă neascultarea şi mîndriia, deacii petreace în veaci ascultoiu şi şerb lui Hristos.

Nevoiaşte şi să luptă diiavolul să împengă cîte o dată şi să spurce ascultoii cu spurcăciune şi să-i facă împietriți cu inima, să nu poată scoate lacrămi; într-alte date, iară-i nevoiaşte şi-i sileaşte să hie învăluiți cu firea prespre obicina lor, cu mînie şi cu urgie, aorea seci şi fără de smerenie şi fără de lucrure bune, mîncăcioşi şi leaneşi la rugă, somnuroşi şi cu mentea întunecați, pentru ca să-i facă cu acesta chip să le paie că nu li-i de nice un folos de ascultarea şi de posluşianiia lor şi aşea să-i înşeale să părăsască de-a se luptarea şi să să întoarcă îndărăpt şi să-i dezbeare cu totul dintru nevoința chinuirei lor. /52^{v}/ Şi nu-i lasă să să priceapă, că de multe ori luarea celora ce ne par noaă bune, de carele socoteaşte Dumnedzău înțelepțeaşte ne dă agiutoriu de mai mare şi de mai adîncată smerenie.

Acesta înşelătoriu şi drac amăgeu să goneaşte de multe ori de unii pentru răbdarea, deacii, încă grăind el cu noi, alt arhanghel drăcesc vine de să nevoiaşte într-alt chip să ne înşeale pre noi.

Vădzuiu călugări posluşnici carii, pentru ruga duhovnicului lor, era ascultoi cu bună umilință, blîndzi, postnici, nevoitori, fără de războiul

pohtelor, caldzi spre lucrure bune. Ce d-inşi apropiindu-se diiavolii le sămănară într-înimile lor că de-aciia pot să iasă în săhăstrie şi întru viiaţa sîngurată mai spre mare şi desăvîrşit nevoinţă şi curăţie. Şi cu aceastea amăgituri şi vicleşiuguri să înşelară şi ieşiră din linişteа ascultărei şi întrară într-adîncul tăcerei ş-a săhăstriei şi acolo-i agiunse furtuna pohtelor; şi fiind înşişi fără de cîrmaci şi fără de mai mare sufletesc nu putură, nice să pricepură, cum să vor izbăvi de valurile pohtelor ş-a înecărei, ce cădzură întru nevoie ticăiţeaşte mişeii şi periră într-această mare spurcată şi sărată a poh /53^{r}/ telor.

După cumu-i tocmala mărei de să turbură şi să învăluiaşte şi să sirepeaşte şi pentru mare furtună să fac valuri mari pentru ca să curăţască şi să gonească cu valurile sale iarba şi scîrnăviia şi să scoată în afară toate lucrurile cîte mînă şi duc întru sine apele, aşea, într-acela chip de nevoie iaste şi mărei pohtelor ş-a gîndurilor a să mesteca ş-a să turbura de pohte reale ş-a păţi vicole şi vivoră de înfricate şi fără de măsură văpturi, a năpăştilor vicleanilor duhuri, mai presus de putearea sufletului, pentru ca să poată arunca iară afară la uscat iarba păcatelor şi hriascurile mîndriei ce-au întrat pentru vreamea liniştiei menţiei de rîurile pohtelor şi aşea să rămîie sufletul smerit şi alinat. Să socotim pre-amănuntul şi vom afla mai apoi de furtună şi de valurile mărei că iaste şi linişte mare.

Cela ce cîteaorea ascultă de duhovnicul său, cîteaorea n-ascultă, să asamănă unui om ce cîteaorea pentru ca să să tămăduiască pune leacuri pre boala ochiului său, alteori aruncă var şi pentr-aceaia cum gice „de zideaşte unul, iară altul strică, ce folos dobîndesc, fără numai trudă?[14]

Să nu te înşeli, o, fiiule ş-ascultoiul lui Dumnedzău de duhul mîndriei, să ispovedueşti păcatele tale părin /53^{v}/ telui tău celui sufletesc ca de la faţa altuia pentru ca să nu-ţi fie ruşine. Că bine să ştii că nu veri scăpa de ruşinea ceaia ce va să hie în veaci. Fără de această ruşine trecătoare descoperi şi goleaşte vraciului celui sufletesc ranele sufletului tău şi dzi cu rugămente: „Nu te o, scîrbi de ranele meale, părinte! A mea-i vătămătura, pentru leanea mea iaste, iară nu pentr-altuia. Nice iaste neştine vinovat păcatelor meale, nice om, nice diiavol, nice trupul, nice altă nemică, ce numai leanea mea!"

Şi cînd te ispoveduieşti, fii şi cu obiciaiul şi cu chipul şi cu gîndul ca un osindit plecat gios de ruşine şi, de iaste putinţă, spală cu lacrămi picioarele vraciului tău celui sufletesc ca Magdalína lui Hristos.

[14] Sir. 34, 25.

Tocmală au de multe ori dracii oare să ne pleace să nu ne ispoveduim, oare să ne ispoveduim ca de la fața altora, oare să ocărîm și să clevetim pre alții că-s vinovați păcatelor noastre.

Cum urmeadză toate lucrurile năravului cîte simt născute dintr-îns și toate lucrurile ceale bune pre cătinel, pre cătinel pier de năravul cel rău, cu cît mai /54r/ *filă liberă, cu însemnări făcute ulterior de cititori* /54v/ vîrtos năravul cel bun va urma lucrurilor celor bune și încă mai vîrtos cînd va avea agiutoriu mare pre Dumnedzău.

Nu te veri trudi ai mulți, o, fiiul mieu, să aibi întru tine fericitul răpaos menției tale. De te veri da cu tot sufletul dintru-ntăiul călugăriei tale să rabdzi ocărăle și sudalmele.

Să nu te gîndești că doară nu ți să cade a ispovedui de bună voia ta păcatele tale păstoriului ș-agiutoriului tău ca și lui Dumnedzău, cu chip smerit și plecat. Căci că eu am vădzut osindiți legați cu legătură de multe păcate, carii cu obiceaiu mîhnit și smerit și cu ispovedanie mare și adevărită și cu rugămente înfrîmsără și muiară năsîlniciia giudețului și duhovnicului său și schimbară mîniia lui întru milă și întru blîndeațe. Pentr-aceaia și Ioan Botedzătoriul cerea mainte ispoveadanie de la ceia ce veniia să să boteadze de la dinsul[15], nu că doară-i trebuia lui acea ispovedanie altora, ce mîntuire lor agonisiia. Să nu ne <m>irăm, nice să ne teamem, căci avem luptare și după ispoveadanie, că mai bine iaste să ne supărăm și să /55r/ [*filă liberă, cu diferite însemnări făcute ulterior*] /55v/ ne luptăm cu gîndurile ceale de curvie a trupului, decît să him supărați și luptați de mîndrie și de înălțarea inimiei noastre, numai să stăm smeriți întru luptare și să ne cunoaștem neputința noastră. Nu alerga, nice zbura înălțîndu-te cînd audzi spuind neștine de petreacerea și de ciudesele părinților săhastri ce petrec în bezmălvie, cărora li-i inima înălțată la Dumnedzău, căci că te-ai ales să îmbli pre calea celui dintăi mucenic, lui Stéfan, pentru ca să sosești întru soțiia ucenicilor lui Hristos și să hii ucis ca de niște pietri colțurate de cuvente de ocară și de sudalme și de ți s-are tîmpla și să cadzi luptîndu-te și să te vatămi, nice așea să nu ieși din săborul mănăstirei, căci că atunci ne trebuiaște mai vîrtos vraci sufletesc cînd simtem răniți.

Că petrecînd în mănăstire întru săborul fraților și aproape de părintele tău cel sufletesc carele poate să-ți agiute și de te împiadeci de

---

[15] Cf. Mt. 3, 6.

piiatră îmblînd şi te vatămi, dară în săhăstrie unde n-ai nice un agiutoriu, că nu te veri împideca numai, ce veri de tot cu totul muri.

Cînd simtem întru soţii şi de /56r/ păţim ceva, vro scîrbă de pohta trupului nostru, atuncişi de sîrg sar dracii asupra noastră de-şi află prilej pre îndemînă, însă mai vîrtos, cum ai gice prespre mînă şi de nebunie, că pentru ce simtem întru soţii păţim aşea, iară de-am hi în săhăstrie, n-am cădea. Şi aceasta o fac ca să adaogă cădeare spre cădeare şi alte vătămări multe asupra ranelor noastre.

Cîndu-şi prepune vraciul şi duhovnicul nostru că nu să priceape, nice poate tămădui boala noastră, atunci trebuiaşte să ne ducem la alt vraci şi duhovnic, că fără de vraci iscusit puţini să tămăduiesc. Şi cine va putea prici înaintea noastră pentr-aceasta ce gicem noi, că fiece curabie de n-are curăbiiariu procopsit şi iscusit oare să îneacă, oare să zdrobeaşte, căci că fără cîrmaci are peri cu totul.

Aşea şi călugărul cela ce iaste supt ascultarea duhovnicului său şi cade întru nevoie, mai rău cade şi greşeaşte deaca petreace însuşi fără de părinte sufletesc.

Dintr-ascultare naşte smerenie şi din smerenie naşte linişte menţiei carea nu mai simte de-aciia nice o pohtă. Căci că Dumnedzău întru smereniia noastră îşi aduce amente de noi şi ne izbăveaşte de vrăjmaşii noştri şi de toate pohtele.

De-aciia nice un /56v/ lucru nu ne va împideca, nice ne va opri să nu putem gice că doară ascultarea nu naşte pre curăţie, cu carea dobîndim smereniia cea desăvîrşit. Căci că smereniia iaste începătură nepohtirei, ca şi Moisi legei jidoveşti, şi curăţiia, carea iaste fată smereniei, face şi naşte desăvîrşit pre înmă-sa, pre smerenie, ca şi Máriia, sora lui Moisí, carea era născută din soborul jidovăsc, iară mai apoi făcu desă-vîrşit săborul.

Fără de nice o îndoire simt destonici a lua de la Dumnedzău în tot chipul muncă ceia ce după ce să iscusesc şi să poldzuiesc de la vraciul său cel sufletesc, îl lasă şi să duc la altul să să tămăduiască desăvîrşit şi încă de la dîns nu s-au tămăduit bine cum trebuiaşte.

Nu ieşi din mîna celuia ce te-au priimit şi te-au dus lui Dumnedzău, căci că nicedănăoară în viiaţa ta nu te veri mai stidi de altul decît de-acela.

Cum nu iaste putinţă să nu paţă nevoie şi smenteală cela ce nu-i iscusit întru războaie deaca iase însuşi din soţiile sale, aşea şi călugărul cela ce nu şti încă pohta păcatelor, mainte de ce nu să va hi iscusit şi să să hie gătat întru războiul pohtelor trupului ş-a sufletului, nu iaste putinţă să

nu hie fără de primejde sufletească deaca mearge în săhăstrie. Că vonicul cela deaca iaste rănit, pate nevoie trupască, iară acesta călugăr – a /57ʳ/ nevoie şi premejde sufletească. Pentr-aceaia gice Scriptura: „Mai bine iaste să petreacă doi împreună decît unul”[16], mai bine iaste ascultoiul şi posluşnicul fiiu să petreacă cu părintele său cel sufletesc şi, cu agiutoriul Duhului Svînt, să să nevoiască şi să să lupte cu năravurile ceale reale ce-au deprins.

Cela ce părăseaşte pre cel orb de purtătoriul său şi turma de păstoriu şi pre cela ce nu priceape calea rătăcirei sale de îndireptătoriul său şi cuconul de părintele său şi curabiia de cîrmaciul său, acela dă acestora tuturor agiutoriu de primejde şi nevoie mare. Şi cela ce n-are agiutoriul duhovnicului său şi va să să lupte împrotiva duhurilor celor nevădzute, să omoară d-inse.

Bólnavii ceia ce mărg dintăiu în casa vraciului să-şi socotească şi să-şi ia amente boala sa, ca să priceapă mai apoi cît folos au dobîndit de la vraci.

Aşijdere şi ceia ce petrec supt ascultare să socotească cîtă smerenie au agonisit pentru ascultare. Întru posluşnici iaste sămn adeverit a tămăduirei lor ceii sufleteşti smereniia cu carea să obiduiesc înşişi pre sine şi întru cei păcătoşi /57ᵛ/ iuşiurarea durerilor. Firea ta să-ţi hie oglindă întru carea, deaca veri socoti, te veri cunoaşte pre sine şi te veri vedea în ce chip iaste ascultarea ta şi eşti oare cu adevărat posluşnic.

Ceia ce petrec întru tăcearea pustiei, adecă în săhăstrie, întru ascultarea duhovnicului său, simt supăraţi numai de draci. Iară ceia ce petrec întru soţiia săborului, şi cu dracii şi cu oamenii să luptă. Şi cei dintăiu, cu prăvirea ceaia ce văd pre duhovnicul său, pururea mai cu multă nevoinţă fac învăţăturile lui. Iară ai doii, pentru căci că şi lipseaşte cîteaorea acela dintru ei, să smentesc cît într-oarece de n-ascultă. Iară de simt schitaci şi nevoitori de rabdă truda şi greutatea durerilor şi amărăciunei de carele simt împresuraţi adease, atunci, împlu scădearea aceaia şi paguba şi dobîndesc încă mai mult decît aceaia ce-au pierdut şi iau mai cu asupră cununi.

Să ne socotim cu toată socotinţa pre sine să nu cumva greşim cu vro simţire a noastră. Căci că cînd iaste pristaniştea plină de curabii, atunci, învăluindu-le vîntul încoace şi încolo şi lovindu-se una de-alaltă, pre lesne să răsăpă /58ʳ/ sc, încă mai vîrtos de vor hi prelontru găurite şi mîncate de cari.

---

[16] Ecl. 4, 9.

Aşea într-acela chip şi călugării ce vor să să întoarcă întru moşiia cea cerească să ispitesc de scîrbe deaca nu să iau amente şi să iscusesc clătindu-se şi mutîndu-se de mîniia nerăbdărei şi de carii mîndriei ş-a mărirei să răsăpăsc şi pier.

Pănă ne aflăm supt duhovnicii noştri să ne socotim cu tăceare foarte mare, să nu grăim vrun cuvînt de price înaintea lor, ce să him pururea cum n-am şti, nice-am priceape nemică, căci că omul ce-şi opreaşte limba cu tăcearea arată că iaste iubitor şi fiiu înțelepciunei şi pururea agoniseaşte înțeleagere multă.

Vădzuiu posluşnic unde apucă poveastea şi cuvîntul din gura mai marilui său şi mă oceiuiu de posluşaniia lui, că-l vădzuiu mîndrie, mai vîrtos decît ascultare, luînd dintr-aceasta.

Cu toată trezvirea să ne trezvim şi cu socotință să ne socotim cum şi cînd vom mai aleage posluşianiia mănăstirei şi ascultarea mai înainte decît pravila şi decît ruga, căci că nu să tîmplă să hie totdeauna aşea, ce numai cînd va învăța mai marele şi cînd va hi vro treabă mare sau vro nevoie.

Socoteaşte-te pre sine foarte bine cînd eşti cu nescare frați mai dirept sau mai bun decît dinşii, că doaă răutăți veri face: /58^{v}/ întăiu veri sigeta frații tăi şi veri răni cu cuvente menciunoase şi amăgitoare şi deacii pre sine te veri mări în tot chipul cu hicimăşie înaltă şi cu mîndrie.

Nevoiaşte-te de fii ascuns întru lucrurile ceale sufleteşti, să nu arăți aceastea, nice cu lucrurile trupului, nice cu sămn, nice cu cuvente, nice cu pildă, pănă te veri învăța să nu osindeşti, nice să înfruntedzi pre fratele tău.

Iară de eşti dîrz şi sîrghiş spre aceasta pohtă a osindei, fă aşea, întru toate lucrurile ceale denafară să te aseameni fraților tăi, să nu te nevoieşti a fi mai bun decît dinşi cu ruga sau cu lacrămile, să nu fii neasămănat într-aceastea cu înălțarea şi cu mîndriia.

Vădzuiu ucenic neiscusit lăudîndu-se cu bunătățile dascalului său înaintea a neşte oameni, păindu-i că va dobîndi mărire şi cinste din truda altora şi din binele a strein, iară el agonisi şie mai vîrtos ocară şi ruşine, că dziseră cătră însul aceia toți: „Cum crescu un pom bun mlădiță aşea de sacă şi fără de roadă?"

Să nu ne paie că simtem trăpealívi cînd răbdăm bărbăteşte mustrarea părinte /59^{r}/ lui, ce cînd simtem înfruntați şi ocăriți de toți oamenii şi de vom răbda, căci că părintele nostru şi pentru smereniia ce ni să cade să avem cătr-îns, şi mai vîrtos pentru că ne stidim d-ins, pentr-aceaia şi răbdăm.

Priimeaşte şi bea cu osîrdie ocărăle şi batgiocurile de la toţi oamenii *ca neşte apă vie*, căci că cela ce te ocăreaşte şi te batgiocureaşte, acela va să te adape cu o băutură de spăsenie cu carea să te curăţască de toate gîndurile curviei ş-a spurcăciunei sufletului. Ce cu băutura aceiia ape va răsări în sufletul tău şi va străluci o curăţie foarte mare şi nu să va împuţina dintr-înima ta lumina darului lui Dumnedzău.

Nime să nu se laude întru gîndul său vădzînd săborul fraţilor că să odihneaşte sau nice va pre îngăduinţă pentru posluşaniia sa sau pentru înţelepciunea sa, ce să să socotească că furii cei nevădzuţi, adecă dracii, îmblă prinpregiur.

Să aibi în mentea ta şi să-ţi aduci amente pururea de cuvîntul cela ce dzice Hristos: „Deaca faceţi toate de cîte simteţi învăţaţi, atunci voi giceţi că simteţi şerbi fără de nice o treabă, că ce vă s-au cădzut să faceţi, voi aţi făcut”[17]. Iară truda şi nevo /59^{v}/ inţa noastră după cumu-i giudeţul lui Dumnedzău, nime nu şti în ce chip va hi, numai la vreamea morţei noastre. Deaci să nu ne îndireptăm pre sine mainte de giudeţul lui Dumnedzău.

Viiaţa obştei iaste un ceriu oarecarele pementesc, derept-aceaia să ne nevoim într-însă, să şerbim lui Dumnedzău cu frică şi cu dragoste, ca şi cum slujesc îngerii într-acesta chip să ne sfătuim într-înima noastră.

Aceştia ce petrec într-acest ceriu pementesc uneori să află întru nevoinţa lor nesimţiţi şi cu inimile grei cum are hi împietriţi. Alteori iarăşi să mîngîie cu omilinţă ca să fugă de la dinşi mîndriia pentru greutatea împietrirei şi să-şi mîngîie truda cu lacrămile omilinţei.

Puţinel foc multă ceară topi, aşea şi puţinea dosadă de multe ori să tîmplă de-nmuie şi potoli *toată năprăsniciia inimiei şi împietrirea şi nesimţirea ei curăţi.*

Vădzuiu dănăoară doi oarecarii leşiuind în taină ş-ascultînd să audză usteninţele şi suspinile călugărilor ceia ce să nevoia. Deaci unul făcea aceasta ca să-şi aducă amente şi să urmeadze sventelor acelora lucruri, iară /60^{r}/ altul pentru ca să vădească aceastea cu mustrare şi cu ocară la vreame pre îndemînă şi să oprească lucrătorii lui Dumnedzău din lucrurile lui Dumnedzău ceale bune.

Nu fii tăcut numai aşea dobitoceaşte, fără de nice o sămăluire, ca să nu faci altora sămăştenie şi amărăciune. Nice fii posomorît şi trîndos cu chipul şi cu îmblarea, ce să hii schitaci şi sîrghiş. Iară de nu, mai rău veri

[17] Lc. 17, 10.

hi dicît cei îndrăciți și învăluiți carii smentesc și pre sine și pre altul. Vădzuiu cum gice Ióv: „De multe ori une suflete spurcate cu aceasta pohtă fiind trîndoşi şi leaneşi şi posomorîți şi scîrbiți şi cu fața schimosiți, făcîndu-se cu acesta chip că simt sufleteşti!" şi mă miraiu de vicleşiugul aceştiia răutăți, cum de multe ori păcatele şi pohtele să ascund cu chip de lucrure bune.

Cela ce stă în mijlocul celora ce simt adunați întru pravila besearecei poate să agonisască mai mult din ruga ce să roagă întru sine, decît din cîntări şi din cetiri, căci că de multe ori ne împidecăm de gîndim să nu luăm amente cîntările pentru căci nu înțeleagem şi pen /60ᵛ/ tru căci ne vedem şi ne prăvim chipul şi feațele unul altui şi pentru gîlceava glasurilor ş-a cîntărilor; pentr-aceastea de multe ori iaste furat sufletul nostru de leane şi de mîhniciune. Derept-aceaia cînd stăm noi în besearecă, mai bine-i şi mai de folosu-i să-şi ia amente careleşi de sine ruga sufletului său. Luptă-te pururea cu toată putearea ta în vreamea pravilei tale de strînge gîndul menției tale întru tine, căci că mentea nice o dată nu iaste să nu hie învăluită şi răşchirată afară din matca sa. Derept-aceaia de cîte ori s-are ieşi, de-atîtea ori tot să o aduni, căci că şi Dumnedzău nu ceare de la ceia ce simt supt ascultare rugă curată de gînduri.

Pentr-aceaia nu te scîrbi s-are întra dracul şi întru ruga ta să fure mentea şi gîndul tău, ce stă cu suflet veasel adunîndu-ți şi suindu-ți gîndul iară cătră Hristos, că numai îngerilor şi cetățeanilor cereşti li s-au dat să nu li să nice o dată fure mentea.

Cela ce să lasă întru nedeajdea lui Dumnedzău şi să sfătuiaşte într-ascuns să nu să împarță nicedănăoară dintru luptarea mănăstirei unde petreace /61ʳ/ până la moartea sa, ce să rabde cu miile morți a trupului său ş-a sufletului şi va gîndi că, de va şi greşi, iară să să pocăiască şi din loc să nu iasă, acela nu va cădea pre lesne nice într-una cîte-am dzis mainte.

Iară îndoirea inimiei carea va să cearce neştine locuri mai cu credință şi cu odihnă şi să schimbe locuri multe, are tocmală de face căderi şi năpăşti.

Derept-aceaia, ceia ce să mută pre lesne din loc în loc simt cu totul neiscusiți, că nu iaste nice un lucru să seace sufletul de lucruri bune aşea ca nerăbdarea.

De veri mearge într-altă mănăstire neştiută să tămăduieşti sufletul tău şi va hi vraciul şi duhovnicul necunoscut, să nu te priimeşti numaidecît, ce să fii ca un leaşnic şi să iscodeşti frații şi mai marele lor a cîți petrec acolea.

Şi deaca veri cunoaşte din lucrurile lor ş-a igumenului că simţi ceva folos întru boala pohtelor tale, mai vîrtos întru nălţarea şi întru mîndriia sufletului tău carea ţi se cade să o cerci. Atunci să mergi deacii să te vendzi pre sine pre banii ascultărei /61^{v}/ cu hîrtie de smerenie şi cu scrisoare de posluşanie înaintea marturilor îngeri, înaintea cărora rupe şi calcă hîrtiia ta de bună voie întru toate lucrurile.

Că de veri îmbla de bună voia ta încoace şi încolea alegînd locuri, să ştii că veri strica şi veri piarde cinstitul preţ cu carele te-au răscumpărat Hristos cu cinstitul său singe.

Deaci locul şi mănăstirea unde te-ai călugărit, aceaia să-ţi hie groapă mainte de groapa morţei trupului tău. Căci că nime nu iase din groapă pănă la învierea a toată lumea, iară de-au şi ieşit neştine, socoteaşte că iară au murit. Aşea şi călugărul, deaca fuge din mănăstirea sa şi lasă locul său cel dintăiu, nu va hi ca să nu moară moarte cu păcate, de carea să ne rugăm lui Dumnedzău să nu o păţim.

Ceia ce simt la posluşanie mai leaneşi, cînd le dau mai marii lor posluşianii greale, să pohtesc să stea mai vîrtos la rugă, iară cîndu-i mai iuşor, atunci fug de rugă ca de foc.

Simt unii carii pentru odihna şi pentru voia fraţilor lasă posluşaniia ce-au luat să facă, pentru ca să posluşas /62^{r}/ că fraţilor acelora; alţii lasă pentru leanea, alţii iară o lasă pentru mărirea şi alţii iară o lasă pentru ca să poată posluşi mai cu osîrdie întru tot locul pentru liubovul a tuturor.

De te veri apuca a nu te socoti mainte pre sine bine, ce te veri grăbi de te veri giurui să petreci neclătit şi nemutat în mănăstire şi dup-aceaia, de veri cunoaşte cu ochiul menţiei tale şi veri priceape întru tine că nu faci nice un sporiu sufletului tău într-acela loc şi veri gîndi cum veri putea mai curund să ieşi de-acolea să te duci aiurea unde veri putea să te spăseşti, socoteaşte bine să nu cumva faci acesta lucru din mentea ta, că oare în ce loc te veri duce, după tine veri trage şi năravul tău. Căci că schimbarea locului nu iaste schimbare inimie ş-a năravului, ce cine iaste rău întru loc, va hi rău şi într-alt loc, ca şi cela ce iaste bun şi iscusit întru loc, iaste iscusit şi bun întru toate.

Ocărăle şi sudalmele în lume au făcut de multe ori svade şi răscoale multe, aşea săturarea pîntecelui în mănăstire face toate căderile şi greaşealele, că din bucatele ceale multe să nasc ş-altele toate. /62^{v}/

Deaci, de veri birui și veri oblădui cu doamna lăcomiei pîntecelui, veri putea întru toată ședearea și în tot locul să agonisești fără pohtire și curăție menței; iară de te va birui aceaia și va oblădui cu tine și fără de groapă, întru multe căderi de păcate veri avea primejdă.

Dumnedzău uneori lumineadză ochii celora ce simt supt ascultare, ca să cunoască bunătățile învățătorilor și a duhovnicilor săi, alteori întunecadză, ca să nu-și cunoască greșealele sale, iară diiavolul, cela ce nu iubeaște binele, să ne*voiaște* tot îndărăpt să facă.

Să fie noaă, o, fiiul mieu, chipul și pilda călugăriei noastre argintul cel viu, ce deaca-l torni în fiece să răntună de desupt și rămîine tot neamestecat și neîmpreunat de necurății și de scîrnăvii, așea, într-acela chip și noi, să nu ne spurcăm de nice o pohtă a celora ce ne amestecăm și ne împreunăm cu nușii.

Ceia ce simt mai nevoitori spre lucrurile ceale bune să să socotească mai vîrtos decît alții, ca nu cumva să osindească pre cei leanești și pentr-acea să fie mai osindiți dicît aceia. Pentr-aceasta gîndesc că s-au îndireptat și Lot, că petrecînd pre mijloc de oameni păcă /63[r]/ toși și răi în Sodom, nu să arătă întru nemică ca să-i osindească.

Pururea ne trebuiaște să ne ferim sufletele noastre și mentea noastră să fie alinată și neturburată de pohtă, mai vîrtos în vreamea cetitului ș-a rugei ce facem cătră Dumnedzău, că tocmala dracilor iaste să împiadece și să piardză cu valuri ruga noastră.

Acela iaste adevărat șerb și slujitoriu lui Dumnedzău carele stă cu trupul în mijlocu de oameni, iară cu mentea ucide în poarta ceriului pentru ruga.

Dosădzile și ocărăle și altele ca aceastea simt în sufletul poslușnicului în chipul amărăciunei pelinului, iară laudele și cinstea și mărirea simt întru cei pohtitori la dulceți în chipul mierei: tot dulceață naște într-înși. Deaci să socotim cum firea amînduror acestora nu să tocmăsc, căci că pelinul curățeaște hiarea și amărăciunea boalelor, iară miarea creaște aceaia amărăciune împreună cu hiarea.

Cade-să să creadem fără de nice o grije mai marilor celora ce au grijea nostră, carii ne-au priimit dumnedzăiaște, să ne-are și părea că ne învață nescare lucruri să stea împomciș spăseniei noastre. Căci că întru lucrurile ce simt arătate /63[v]/ că stau în săprotiva lui Dumnedzău nu ni să cade să ne plecăm nemărui; iară întru cealea ce simt neîndoite cătră voia

lui Dumnedzău, să lămureaşte credinţa noastră cătră aceia cum să lămureaşte aurul într-o căşiuţă de lut a adevăratei smerenii. Acesta iaste sămnul credinţei noastre ceii adeveare cînd, deaca vedem noi că ne învaţă mai marii noştri învăţăturile cealea ce simt îm pomciş celora ce nedejduim noi, fără de nice o îndoire ascultăm.

Dintr-ascultare, cum am dzis şi mainte, naşte smereniia şi din smerenie naşte sămăluirea, cum şi marele Ioan Casiián, întru „Cuvîntul său unde scrie pentru sămăluire", gice mai frumos şi mai înalt; şi din sămăluire să varsă o strălucire întru suflet, adecă visuri dumnedzăeşti şi videanie, dintru carea să naşte de-aciia provideanie, adecă şti ce va fi înainte. Deaci cine nu va cură cu osîrdie pre acest drum bun a ascultărei, vădzînd atitea bunătăţi gătate înaintea sa? Pentr-această mare bunătate gice acela bunul cîntătoriu Davíd: „Tu, o, Dumnedzăul mieu, cu mila ta gătaşi mişelului ascultoiu întru inima lui pe /64r/ treacere venirei tale"[18].

Nu uita întru toată viiaţa ta marele chinuitoriu acela carele, în optsprădzeace ai ce posluşi mai marelui său stareţ, nu audzi cu urechile sale ceale denafară să-i dzică acela că să va spăsi şi pentr-aceaia nu-l părăsi să nu-i posluşască. Derept-aceaia, toată dzile audziia dinlontrul său cu urechile inimiei, de la Dumnedzău dzicîndu-i nu „Spăsi-te-veri", că aceasta iaste încă să să roage şi fără de ştire, ce „Spăsitu-te-ai", care lucru iaste ştiut şi adevărat.

Simt oarecarii dintr-ascultoi uitaţi întru leane, carii deaca simt tilcuirea şi blîndeaţele duhovnicilor săi, îi îndulcesc cu cuvente bune şi dulci şi cu cealea ce ştiu că li-i pre voie lor, pentru ca să-i pleace să le dea învăţătură după voia sa, cum le mai place lor. Derept-aceaia, să ştie unii ca aceia c-au cădzut de tot şi s-au scăpat de cununa ispoveadaniei, căci că ascultarea iaste desăvîrşit despărţire şi izbăvire de tot răspunsul şi de toată făţăriia a pohtei sale.

Simt unii carii priimăsc învăţătura mai marilor săi şi, deaca pricep că nu iaste pre voia lor, nice priimăsc cu drag, părăsesc şi nu vor să asculte cu osîrdie; şi /64v/ sîmt alţii iarăşi, macar să şi pricep voia lor, mai cu osîrdie şi mai cu fără de îndoire ascultă. Să socotim carele dintr-aceşti doi ascultă mai bine şi mai cu credinţă.

Nu iaste putinţă să să împomcişeadze diiavolul însuşi şie şi voiei sale, carele iaste pururea viclean şi pohteaşte să vadză petrecînd cu leane,

[18] Cf. Ps. 67, 11.

să nu facem învăţătura lui Dumnedzău. Şi cînd află nescare călugări într-acesta chip nu li să împomcişeadză, şi te pot adeveri ceia ce petrec cu leane în săhăstrie deusebi sau şi în mănăstire.

Pentr-acea, ceia ce-i veade că să nevoiesc şi fac voia lui Dumnedzău paşte ca să-i gonească din chiliia lor, ca să-i facă leaneşi şi să smentească. Despărţirea ceaia ce vom să o facem din locul şi din chiliia noastră să ne fie noaă sămn şi arătare cum, petrecînd acolea, îngăduim lui Dumnedzău, cînd simtem luptaţi, să fugim de-acolo, căci că, cînd avem luptă de diiavolul, iaste sămn că-l luptăm şi noi pr-ins. Pentr-acea, cînd avem vro năpăstuire de folos sufletelor noastre, nu ni să cade să ne împărţim de chelia noastră.

Nu voiu să fiu ascundzătoriu nedirept şi lacom fără de omenie, să tac şi să nu vă spuiu şi voaă carea nu să cade a o tăcea. Ioan, acela marele Savaítin /65^{r}/ îmi spuse un lucru destonic a-l audzi. Şi eu, o, părinte cuvioase, am cunoscut din cuvîntul lui carele am ispitit, cum acela om iaste fără de nice o pohtire şi streinat de toate menciunele. Acesta-mi povesti aşea: „Avut-am într-Asíia, de unde sîmt, în mănăstirea mea un călugăr bătrîn foarte nesocotitor şi cu nărav nou şi neoprit, cu limba şi cu lucrul nesămăluitor. Aceasta dzic nu că doară voiu să-l osindesc, ce ca să arăt *că* grăiesc adevăr. Acesta nu ştiu cum dobîndi un ucenic tînăr ce-l chema Acachie, oarecum prost cu năravul şi înţelept cu gîndul, carele atîta răbdă de stareţul său, cît mulţi doară şi nu vor crede, căci că nu numai cu dosădzi şi cu ocăr, ce şi cu rane, în toate dzile-l zdrobiia; şi aceasta răbdare nu era dobitocească, fără de sămăluire. Deaci, vădzîndu-l eu chinuind prea ca un rob cumpărat, de multe ori, tîmpinîndu-l, îi gicea: «Ce faci, frate Acachíe, cum ai petrecut astădzi?» Iară el, ca înaintea lui Dumnedzău, îmi arăta uneori ochii veniţi, alteori grumadzii îmflaţi de /65^{v}/ ucisetruri, alteori capul crepat. Deaci, ştiindu-l eu pentr-aceasta cum acela iaste lucrătoriu ascultărei, îi gicea: «Bine, bine, rabdă şi te veri poldzui!»

Făcu acesta noaă ai supt ascultarea amărîtului şi milostivului stareţ şi trecu dintr-această viiaţă cătră Dumnedzău. Şi deaca fu el îngropat în gropniţa părinţilor, a cincea dzi, mărse acela dascalul lui Acáchie cătră un stareţ mare de ceia ce era acoló într-acela loc şi-i dzise: «Părinte, fratele Acáchie au murit». Iară deaca audzi părintele, răspunse şi-i dzise: «Creade-mă, frate, că nu te credz», iară el dzise: «Vino de vedzi». Sculă-să de sîrg stareţul şi, deaca sosi la gropniţă împreună cu dascalul fericitului nevoi-

toriului aceluia, strigă ca către un viu către cela ce cu adevărat şi după moarte era viu, şi dzise: «Frate Acáchie, au murit-ai?» Atunci acela înţeleptul ascultoiu arătînd şi după moarte ascultare răspunse către marele acela: «Cum să hie putinţă, părinte, să moară omul cela ce iaste lucrătoriu ascultărei?»

Atunci stare /66ʳ/ ţul acela, ce era lui mainte dascal, cu frică şi cu cutremur cădzu cu faţa sa la pămînt şi cu multe lacrămi şi cerşu de la egumenul lavrei aproape de gropniţă o chelie; şi petrecu acoló deacii viiaţa sa înţelepţeaşte, dzicînd pururea către părinţii aceia: «Iertaţi-mă, căci c-am făcut ucidere dosădind atîta pre-acesta frate». Iară mie-mi pare, o părinte Ioane, să fie oare marele Ioan cela ce grăi către mort. Căci că fericitul lui suflet ş-alt lucru mare-mi spuse ca de alt oarecine; ş-au fost însuşi cu sine, cum am şi înţeles mai apoi şi m-am adeverit dintru cuventele lui".

„Alt călugăr, iarăşi tînăr, fu ucenic, în mănăstirea sa într-Asíia unui dascal foarte blînd şi om bun, carele, vădzîndu-se pre sine socotit şi cinstit de dascalul său, socoti şi află un meşterşiug de spăsenie bun şi frumos, carele iaste întru mulţi de smenteală: rugă-să stareţul său să-l prostească să să ducă, că avea ş-alt ucenic şi pentr-aceaia nu putea să-l scîrbască. Deaci-l prosti şi să duse cu carte de la stareţu său într-o mănăstire oarecarea ce era în /66ᵛ/ Pont. Şi întâia noapte ce întră în mănăstire să veade în vis pre sine strîns şi întrebat să dea răspuns pentru greşealele sale şi mai apoi, după acea întrebare înfricată, să vădzu pre sine scîrbit şi rămas datoriu cu o sută de litre de argint. Şi deaca să deşteptă, sămălui visul acela ce vădzu şi dzise «Smerite Antíohe – că aşea-i era numele –, cu adevărat mult încă vom hi în grije până a împlea datoriia noastră».

Şi deacii, deaca petrecuiu în mănăstire, íce, trei ai plecat supt ascultare, fără de nice o sămăluire sau întrebare, ocărît şi scîrbit de toţi ca un stranic, căci că nu era alt stranic într-aceaia mănăstire fără de mene, vădzuiu iară în vis un om arătîndu-mi cum am plătit dzeace litre de datoriia mea. Şi deaca mă deşteptaiu, pricepuiu visul şi dzişi: «Încă acmu sînt dzeace, dară cînd voiu plăti datoriia mea?» Atunci gîndiiu întru mene: «Smerite Antíohe! Mai multă trudă şi ocără-ţi trebuiesc». Deacii, începuiu a mă face nebun, a nu mă priceape, iară posluşaniia mea nice întru chip nu o părăsiia, pentru care lucru, vădzîndu-/67ʳ/ mă întru tocmală şi întru osîrdie ca aceaia, nemilostivii părinţi îmi gicea să fac toate posluşianiile cealea ce era mai greale în mănăstire.

Deaci petrecuiu într-acesta chip treisprădzeace ai şi vădzuiu iară unde veniră ceia ce mi să arătase mainte şi scrisără desăvîrşit şi fără de grije plata datoriei meale. Iară cînd mă scîrbiia şi mă amărîia ceia ce petrecea în mănăstire întru ceva, eu mi-aducea amente de datoriia mea şi răbda bărbăteaşte".

Aceastea-mi spuse, părinte Ioane, acela înţeleptul Ioan, ca de alt oarecine. Pentr-acea-şi schimbă numele Antíoh, iar cu adevăr însuşi acela era, ce cu ascultare desăvîrşit şi cu răbdare rupsă cu mare puteare catastihul datoriei sale.

Iară în ce chip fu acesta părinte sămăluitoriu dintr-acea ascultare mare şi desăvîrşit, să audzim.

Şedzînd acesta dănăoară în mănăstirea lui Sveatii Sáva, veniră la dinsul trei călugări tineri de vrea să fie ucenici lui, pre carii ospătă şi-i şi priimi aciişi cu bucurie; şi vrînd să-i odihnească de truda călătoriei, a treia dzi le dzise stareţul: „Fraţii miei, /67^{v}/ iertaţi-mă că nu poci să priimăsc nice unul de voi să petreacă cu mene, căci că simt om din fire viclean şi curvariu". Iară ei nu să smentiră pentr-aceastea cuvente a stareţului, că ştiia lucrurile ceale bune a lui. Şi deaca-l rugară mult foarte şi nu-l putură pleca, atunci cădzură la picioarele lui, de-l rugară săvai numai să-i înveaţe şi să să îndirepteadze d-ins în ce loc şi în ce chip li să cade să petreacă.

Deaci să plecă stareţul şi pricepu că cu smerenie şi cu ascultare vor priimi cuvîntul ce le va gice şi dzise unuia: „Dumnedzău va, fiiul mieu, să şedzi în săhăstrie cu un părinte duhovnic, să i te pleci lui supt ascultare". Dzise şi celuia al doile: „Du-te de-ţi vende toată voia ta şi o dă lui Dumnedzău şi ia crucea ta, adecă răbdarea scîrbelor, şi petreci în săbor şi în obşte cu fraţii şi veri avea cu credinţă visteariu în ceriu". Deacii dzise şi celuia al treile: „Tu, să te adevereşti întru inima ta şi să aibi în mentea ta până la datul sufletului tău cuvîntul cela ce dzise Hristos: «Carele va răbda până în sfîrşitul vieţei sale, să va spă /68^{r}/ si»[19]. Deaci te du şi, de iaste putinţă, nu lăsa în firea omenească a aleage să hie altu mai jestoc şi mai năprasnic decît stareţul tău întru Dumnedzău; pre cela ia să-ţi fie dascal şi îndireptătoriu întru calea lui Dumnedzău şi rabdă totdeauna cu nusul. Bea în toate dzile ca neşte lapte şi ca neşte miare ocărăle şi îngînăturile şi toate dosădzile". Iară fratele dzise cătră marele Ioan: „Dară de va petreace

[19] Mt. 10, 22.

unul ca acesta cu leane şi cu nesocotinţă, părinte, ce voiu face?" Stareţul îi răspunse: „Să-l ai vedea curvind, încă să nu te duci de la dins, ce să gici întru tine: «Soaţă, pentru ce-ai venit aicea?» N-ai venit să iai pildă de filosofie de la dîns, ce-ai venit ca să rabdzi jestociia şi năprăsnicia lui. Şi atunci veri vedea dusă de la tine şi perită gîmfătura mîndriei şi veştidzită aprinderea trupului tău".

Să ne nevoim cu toată putearea noastră, toţi ceia ce vom să ne teamem de Dumnedzău, ca să nu agonisim în mănăstire – carea iaste învăţătură şi dăscălie de lucruri bune –, mai vîrtos înşilăciune şi răutate, cumpliciune şi mînie şi săltare rea. Că să tîmplă în mănăstire uneori că învaţă mai curund a face păcate şi răutăţi, decît bu /68^{v}/ nătăţi, şi nu iaste a să mira. Că până iaste omul prost de şti numai plugul şi curabiia, nu să într-armadză atîta spre vrăjmaşii împăratului. Iară deaca să văd c-au luat peceatea, şi sămnul împăratului, şi scutul, şi sabiia, şi arcul, şi suliţa, şi simt îmbrăcaţi cu veşmente voniceşti, atunci mărg cu dinţii scîrşcînd asupra lor şi să nevoiesc în tot chipul să-i ucidă. Pentr-aceaia să nu dormim cu leane şi cu mîhniciune.

Vădzut-am cuconime, tiutei frumoşi şi blîndzi, mărgînd în şcoală pentru înţelepciunea şi pentru învăţătura ce-i de folos şi nemică altă n-au învăţat acoló, numai vicleşiug şi răutate pentru ameastecul ce s-au amestecat cu alţii ce petrec în şcoală. Carele are mente de înţeles, ca să înţeleagă aceasta pildă. Nu iaste putinţă să nu adaogă în toate dzile ceia ce cu tot sufletul să dau pre sine să înveaţe meşterşiug. Aşea şi ceia ce să dau cu toată voia şi cu toată putearea întru învăţătura lucrurilor celor bune, adaog totdeauna din bine întru bine. Ce unii d-inşii cunosc adaosul, iară alţii, pentru înţelepciunea lui Dumnedzău, nu pot să cunoască, pentru ca să nu cadză în mîndrie să-şi piardză plata.

Neguţăto /69^{r}/ riul cela ce iaste iscusit şi procopsit, bagă samă în toate sări dobînda şi paguba ce are prespre dzi, însă nu poate să ştie pre-amănuntul, deaca nu scrie în catastih cheltuiala şi dobînda. Aşea şi noi, deaca vom scrie în mentea noastră lucrul şi nevoinţa a tot ceasul, pre lesne vom cunoaşte sămăluirea a toate dzilele.

Neînţeleptul şi nebunul ucenic şi călugăr, de cîte ori iaste ocărît şi dosădit de dascalul său, de-atîtea ori să amăreaşte şi să scîrbeaşte şi în săprotivă lui priceaşte, pentru ca să tacă mai marele lui, să nu-l cearte, de sîrgu-i face metanie, nu pentru smereniia, ce pentru că va să oprească

mustrarea ce are de către îns. Iară tu, de ţi-i voia să fii desăvîrşit, cînd eşti mustrat de mai marele tău să taci, şi-l lasă să dzică cîte-i va plăcea şi priimeaşte cu bucurie mustrarea aceluia, căci că iaste curăţire sufletului de pohte, însă mai vîrtos luminare de curăţie, cu carea să lumineadză omul şi leapădă de asupra sa întunearecul pohtelor trupului cu carele întunecadză sufletul lui. Iară deaca părăseaşte vraciul sufletului tău de-a grăirea, atunci /69ᵛ/ te roagă să te iarte, că pănă iaste mînios, nice pocăinţa ta nu va priimi.

Toţi, noi ce ne aflăm petrecînd în săborul fraţilor, ni să cade să ne luptăm în tot ceasul cu toate pohtele, însă mai vîrtos ni să cuvine să ne nevoim în săprotiva acestor doaă, adecă lăcomiei pîntecelui şi mîniei, căci că aceaste doaă pohte în săbor îşi află prilej pre lesne. Obiciaiu are diavolul de pune întru ceia ce petrec supt ascultare pohtă de lucruri bune, cealea ce întru locul ce şed nu-i putinţă să le facă. Aşijdere pun şi în mentea celora ce simt în săhăstrie ceale ce nu li-s pre îndemînă a le face, ş-aceasta o fac pentru ca să fure pacea şi linîştea menţei lor cu un chip bun şi să-i facă să piardză ceaia ce au pentru ceaia ce n-au, nice pot să o aibă.

Deşchide şi socoteaşte bine mentea şi gîndul neiscusiţilor posluşnici şi veri afla într-aceia un gînd înşelătoriu şi amăgitoriu, căci că gîndesc să urmeadze lucrurilor săhăstriei, adecă post desăvîrşit, rugă neînvăluită şi nerăşchirată de gînduri, urîciune desăvîrşit deşeartei măriri, aducere amente de moarte neuitată, totdeauna umilinţă cu totul părăsi /70ʳ/ re de mînie, tăceare adîncată, curăţie mare, care bunătăţi nu poate neştine să le aibă dintăiu pentru oarecare sămăluire a lui Dumnedzău, ce sămăluiaşte fiecăruia spre bine. Şi să înşelară de să mutară în deşert din loc în loc, căci că-i îndemnă vrăjmaşiul diiavolul să cearce această mainte de vreame, pentru ca să nu le poată nice la vreame dobîndi.

Şi iarăşi amărîtul şi amăgeul diiavol laudă săhastrilor iubirea stranicilor ce au ceia ce petrec în săbor, posluşaniia, iubirea frăţască, petreacerea cea bună unul cu alalt, slujba celor bolnavi, ş-altele ca aceastea, pentru ca să-i facă şi pre-aceştia, ca şi pre ceia dintăiu, să hie nerăbdători, amăgeul acela şi vicleanul.

Puţini simt cu adevărat să poată petreace cu sămăluire în săhăstrie, numai ceia ce s-au spodobit, de-au dobîndit mîngîiarea cea dumnedzăiască, ca să-şi poată mîngîia trudele şi să-şi agiute întru războiul pohtelor.

După tocmala pohtelor şi păcatelor noastre, să aleagem şi chipul vieţei şi dascalul căruia ne vom pleca. Pentr-acea, de eşti pre lesne ple /70[v]/ cat spre pohta săturarei pîntecelui ş-a curviei, caotă un duhovnic jestoc şi nevoitoriu să hie văzdîrjnic şi posnic mare şi nemîngîitoriu cu bucatele şi cu mîncările, iară nu făcătoriu de minuni, a fi gata cu masa<n>tinsă cătră toţi. Iară de pricepi că eşti mîndru şi măreţ, să caoţi un păstoriu sufletului tău să fie nemilostiv şi sîrghiş a te mustra ş-a te ţinea scurt întru smerenie, iară nu blînd şi iubitoriu la oameni.

Să nu cercăm dascali să hie proroci şi provideţi, să ştie şi să vadză ce va fi înainte, ce mainte de toate să hie smeareni şi iscusiţi, ca să ne vrăciuiască de boala sufletelor noastre şi aceasta iscusire să să arate din năravul lor cel bun şi din locul ce şed.

De nu poţi cu adevărată ascultare să rabdzi mustrarea mai marelui tău, tu să iai pildă de la acela direptul Avvachír, de carele am pomenit mainte şi să gîndeşti pururea că nu te dosădeaşte îndeadins, ce te ispiteaşte mai marele tău şi nicedănăoară nu veri greşi.

Cînd eşti mustrat şi dosădit totdeauna de mai marele tău şi iai întru tine mai mare credinţă şi liubov /71[r]/ cătr-însul de gîndeşti binelui, atunci să-ţi hie sămnul acesta cum Duhul Svînt au pogorît nevădzut şi s-au sălăşluiut întru sufletul tău şi putearea celuia de sus te-a umbrat. Însă pentr-aceaia nu te lăuda, nice te bucura, căci rabdzi bărbăteaşte mustrările şi ocărăle. Ce mai vîrtos şi tînguiaşte[20], cum-ai hi făcut un lucru să ţi să cadză a fi ocărît şi dosădit şi cum-ai hi turburat sufletul dascalu-tău ş-a vecinu-tău asupra ta să te mustre.

Nu te mira de care lucru voiu să dzic, căci că am martur pre Moisí, că mai lesne iaste a greşi lui Dumnedzău, decît duhovnicului nostru, căci că de vom mîniia pre Dumnedzău, îndireptătoriul şi duhovnicul nostru ne va putea împăca iară cu svinţiia sa, iară de să va scîrbi acela duhovnicul nostru pre noi, de-aciia nu vom mai avea pre nime să-l îmblîndzească şi să-l roage pentru noi să ne iarte. Şi aceaste doaă lucruri mie-mi pare că să suie amîndoaă într-o înţeleagere şi într-o sămăluire. Căci cînd au greşit lui Dumnedzău jidovii de-au făcut viţel şi vrea Dumnedzău să-i piardză şi să-i răsăpască cu totul, atunci stătu de să rugă Moisí pentr-înşi cătră Dumnedzău şi dzise: „De veri ierta păcatele lor, tu le iartă, iară de nu, piarde şi pre mene cu dinşi", şi îndată-i iertă Dumnedzău pentru Moisí şi

---

20 Adnotat: *plînge*.

scăpară de perire. Iară cînd gre /71ᵛ/ șiră Dathan și Aviron și Máriia, sora lui Moisí, pățiră muncă rea și amară.

Să socotim și să sămăluim pre-amănuntul foarte cu trezvire, cînd simtem mustrați și obiduiți de păstorii și de dascalii noștri, să răbdăm cu mulțămire și cu tăceare, să nu răspundem nemică, nice să pricim și cînd ni să cuvine să răspundem pentru cuvîntul cel adevăr. Iară mie-mi pare ce s-are cădea să tăcem și să nu răspundem nemică împrotiva a toate cîte simt noaă de ocară și de mustrare, căci că atunci iaste vreamea să agonisim pentru răbdare darul lui Dumnedzău. Iară pentru ocara ce mearge spre altul, să cade să răspundem, pentru ca să ținem legătura liubovului nedezlegată și pace neîmputată.

Ceia ce au fugit de ascultare, aceia-ți vor spune folosul ei, căci că pănă au petrecut supt ascultare, păn-atunci a cunoscut întru care ceriu au fost stînd.

Ceia ce cură cu osîrdie pentru ca să agiungă întru nepohtire și întru Dumnedzău, în care dzi nu iaste ocărît și obiduit, el socotează pagubă multă atunci. /72ʳ/

Ca lemnul cît iaste clătinat și bătut de vînt, atîta să mai adîncadză și să întăresc rădăcinile lui, așea și ceia ce petrec supt ascultare agonisesc și-și fac sufletele mai tari și neclătite de vîntul năpăștilor.

Cela ce petreace în săhăstrie, acela-și cunoaște putința sa și, deaca iase dintr-acela cin și să vende pre sine supt ascultare, acesta, în locul ce-au fost orb, va vedea fără de nice o trudă cătră Dumnedzău.

Stați, stați și iară vă dzic să stați supt ascultare, frați chinuitori, alergînd cu osîrdie pre calea lui Hristos, ascultînd înțeleptul acela ce strigă și gice de rîndul vostru: „Dumnedzău-i lămuri ca neşte aur într-o cășiuță de lut", mai vîrtos în obște și în mănăstire, „și ca o giungheare de jărtvă-i priimi prinși în brațele milei sale"[21]. Ce măriia și ținearea lui iaste neschimbată, cu părintele cel fără de început și cu Duhul Svînt celui închinat. Amin.

Întrecu oarecînd Ioan pre Pétră, întrecut-am de-am apucat și noi ascultarea mainte decît po /72ᵛ/ căința, căci că cela ce sîrgui înainte iaste chipul ascultărei și celalalt a pocăinței.

---

[21] Sol. 3, 6.

Stepena a cincea. Pentru pocăinţă de carea să cade cu adevărat să ne grijim şi să ne învăţăm pururea ce într-însă-i şi pentru temniţa cea iubită de Dumnedzău şi de svinţii osindiţi

Pocăinţa iaste o chemare şi o înnoire darului ce-au dobîndit neştine întru botedz. Pocăinţa iaste arăvona ce dă sufletul lui Dumnedzău pentru ca să apuce altă viiaţă, să petreacă mai într-alt chip de cum au petrecut, adecă mai bine. Cela ce să pocăiaşte iaste cumpărătoriu de smerenie. Pocăinţa iaste un răpaos trupului pururea fără de nedeajde. Pocăinţa iaste o sămăluire ce nu să mai grijeaşte nice de un bine aceştii lumi, ce numai ce să grijeaşte de sine, cumu-şi va răscumpăra păcatele sale. Pocăinţa fată nedeajde-i şi lepădare fără de nedeajde-i, că numai cela ce are nedeajde să pocăiaşte. Cela ce să pocăiaşte iaste un vinovat care, pentru vină, nu-i gonit de Dumnedzău, pentr-acea-i izbăvit de toată ruşinea. Pocăinţa iaste o apropiiare şi un liubov cătră Dumnedzău, pen /73r/ tru lucrurile ceale bune ce simt în săprotivă păcatelor. Pocăinţa iaste o curăţire firei. Pocăinţa iaste o răbdare de bună voie tuturor scîrbelor şi năpăştilor. Cela ce să pocăiaşte iaste un meşter şi lucrătoriu de trudă şie. Pocăinţa iaste o scîrbă tare a pîntecelui cu foamea şi cu postul şi o zdrobire tare inimiei, ce răneaşte şi înghimpă vîrtos sufletul.

Curăţi şi vă adunaţi, veniţi şi ascultaţi şi vă voiu spune: toţi cîţi aţi mîniiat pre Dumnedzău, strîngeţi-vă şi vedeţi cîte lucruri au arătat Dumnedzău sufletului mieu pentru întărirea voastră. Să sîrguim şi să cinstim mainte poveastea ocărîţilor şi cinstiţilor lucrători. Să audzim şi noi şi să ferim şi să facem cîţi am păţit ceva, vro cădeare sau vro greşală fără de nedeajde. Sculaţi din cădearea păcatelor şi şedeţi în liniştea lucrurilor celor bune, cîţi dzăceţi într-adîncul păcatelor. Ascultaţi, fraţii miei, cuvîntul mieu şi vă plecaţi urechile voastre, cîţi cu adevărată întoarcere pohtiţi iară să vă împăcaţi cu Dumnedzău.

Audziiu eu, neputinciosul, un cin /73v/ şi o petreacere mare şi minunată şi smerită de la ceia ce petrecea în mănăstirea ceia osebită, ce să

cheamă temnița, ce era supt oblástiia pomenitului aceluia, lumina luminelor, ce lui mă rugaiu, direptului egumen, încă până petrecea eu acolo, să mă blagoslovească să mărg acolo; și acela mare părinte feace pre voia mea, că nicedănăoară, întru nemică, nu vru să scîrbască sufletul mieu.

Și deaca întraiu într-acea mănăstire a celora ce să pocăia și loc cu adevărat plîngătorilor, socotiiu cu adevăr și vădzuiu să nu iaste mai mare îndrăznire să dzic lucru ca acela „ce n-au vădzut nicedănăoară ochi de om leaneș și urechi a om nepricepător n-au audzit și într-înima a om iubitor la păcate n-au întrat”[1] lucrure și cuvente ce pot să nevoiască pre Dumnedzău.

Vădzut-am unii dintr-aceia ce fusease mainte păcătoși, iară atunci, pentru pocăința, era fără de nice o greșală, carii sta în picioare dirept toată noaptea afară pre frig până a doa dzi, neclătiți cu pi /74r/ cioarele și de somn cu omilință legănați, pentru nevoința ce-și nevoiaște firea și nice o odihnă nu da șie, ce mai vîrtos cu rane și cu ocăr și cu dosădzi să stîrniia înșiși pre sine. Alții căota în ceriu cu omilință și agiutoriu cu tînguiri și cu glăsituri chema de-acolo.

Alții sta la rugă cu mînule legate înapoi ca nește osindiți pre moarte, cu feațe neagre și păinjinite la pămînt plecați și pre sine să osindiia că nu-s destonici să caote în ceriu, n-avea ce gice sau ce răspunde sau cum să ruga cătră Dumnedzău de scîrba gîndurilor ș-a firei, nice afla în ce chip sau de unde să facă ruga sa, numai ce-și da sufletul sîngur lui Dumnedzău, fără de graiu și mentea fără de glas, plină de întunearec și de duhul oceinței, pentru scîrbă aducîndu-și amente de sarcina păcatelor.

Alții ședea pre pămînt, în țărînă, îmbrăcați cu drăștii de păr și-și acoperiia fața cu genunchele sale și cu fruntea să ucidea de pămînt. Alții să bătea totdeauna în piept și-și glăsiia viiața și sufletele sale. Unii de-aceia uda fața pămîntului cu lacrămile sale, alții iară, neavînd lacrămi, să bătea înșiși pre sine. /74v/ Alții ca de nește morți plîngea de sufletele sale, nu putea răbda jealea inimiei sale. Alții ținea dintr-înimile sale și cu usnele opriia să nu iasă glas din gurile sale, însă uneori nu mai putea ținea, ce de năprasnă <țivliia>.

Vădzuiu eu acoló unii gîndind de păcatele sale cu un chip ce-ți părea că-s buiuguiți cu mentea și nebuni de scîrbă mare și, de mîhniciune ce avea, era ca nește muți și toți negri ca nește amurțiți, ce nu simt nice un lucru

[1] I Cor. 2, 9.

aceştiia lumi. Şi deacii le era mentea lor pogorîtă şi adîncată într-adîncul smereniei şi lacrămile ochilor săi uscate şi prăjite de focul scîrbei ş-a grijei ce avea pentru păcatele sale. Alții şedea pre pămînt mîhniți cu feațele plecate şi clătiia totdeauna cu capul şi ca neşte leiu răcniia dintr-înimile sale şi suspina. Alții dintr-înşii, avînd nedeajde bună pentru pocăința ce făcuse, cerea şi să ruga pentru iertăciune desăvîrşit de la Dumnedzău. Alții, cu o smerenie negrăită, să osindiia pre sine că nu-s destonici a fi iertați şi striga tare că nu vor putea răspunde lui Dumnedzău, nice să vor putea ră /75r/ scumpăra de păcatele sale. Unii să ruga lui Dumnedzău să hie munciți şi pedepsiți într-această lume şi acolo, în ceaia ce va să hie în veaci, să hie miluiți. Alții fiind zdrobiți de greutatea firei, aducîndu-şi amente de păcatele sale, gicea nice să hie munciți, nice să să spodobască împărățiia ceriului, că le soseaşte.

Vădzuiu într-acela loc suflete zdrobite şi smerite, pentru sarcina firei lor aducîndu-şi aminte de greşealele sale, să pleca în pămînt cu obidă, de putea să moaie şi să umilească tocma şi vîrtoşimea şi nesimțirea pietrilor cu glasurile acealea ce striga ei cătră Dumnedzău, căci că-şi pleca ochii în pămînt şi gicea aşea: „Ştim, ştim, o, Dumnedzăul mieu, că simtem destonici a toată pedeapsa şi munca şi-i cu direptul, căci că nu vom agiunge noi a da răspuns, nice a plăti datoriia noastră, nice tocma s-am chema toată lumea să plîngă pentru noi. Numai de-aceasta ne rugăm, aceasta cearem, de aceasta, ca neşte şerbi, ne cucerim: «Nu ne mustra, nice ne certa cu urgiia ta»[2], nice ne pedepsi cu giudețul tău cel dirept, ce ne miluiaşte şi ne cruță pre noi scîrbiții şi osindiții, destul ni-i noaă să ne izbăvim de groaza ta /75v/ cea mare şi de muncile cealea ce-s fără nume şi neştiute. Căci că iertare desăvîrşit nu cutedzăm să cearem, că cu ce obraz şi cu ce îndrăznire am cutedza să facem aceasta noi ce n-am ferit giurămîntul nostru, ce mai vîrtos, mai apoi decît întâiu, mila şi iertarea ce ne-ai dat am spurcat ş-am întinat!"

Putea să vadză fiecine într-acela loc, o, iubiții miei, putea să vadză cu adevărat cuventele lui David, oameni ce să trudiia şi-şi pleca feațele sale în pămînt pănă la svîrşitul vieței sale şi îmbla trişti şi mîhniți în toate dzile şi puțiia de putregiunea ranelor trupului lor[3] şi nu le mai era nice o

[2] Ps. 6, 1; 37, 1.
[3] Ps. 37, 5-6.

grije de trup, carii uitase de-a mîncarea pîinea sa[4] şi apa băutura lor cu lacrămi o amesteca şi o bea şi mînca cenuşe şi spudză cu pîinea sa[5]; şi li să lipisă oasele de trup şi încă şi-acealea uscate ca neşte fîn[6], nemică altă de la dinşii n-audziiai fără de-aceastea cuvente: „Amar, amar! Vai de noi, vai de noi! Cu direptul, cu direptul! Cruţă-ne, cruţă-ne, despuitoare!". Alţii grăiia: „Miluiaşte, miluiaşte!", alţii striga mai cu omilinţă: „Iartă despuitoare, iartă, de iaste putinţă!"

Vedea vreai întra-/76ʳ/ ceia limbile lor arse de seate şi ieşite afară din gură ca a cîinilor. Unii să munciia înşişi pre sine pre năduv cînd arde soarele; alţii pre frig şi pre ger să pedepsiia; alţii cîte puţinea apă bea, numai cît să nu moară de seate numai; alţii cîte puţinea pîine lua şi încă toată nu o mînca, ce, cu mînule sale, departe o lepăda, dzicînd că nu-s destonici să mănînce bucate omeneşti, pentru căci au făcut lucruri dobitoceşti.

Unde să poţi vedea într-aceia chip de rîs sau cuvente deşearte sau vrajbă sau mînie, cît nu să nice cunoştea deacii să hie vro mînie în oameni, atîta stînsease şi pierdzuse plîngerea cu totul pre mînie. Unde să să afle într-aceia price sau svadă? Unde să hie dzi de praznic sau de odihnă sau de veselie trupască? Unde să hie îndrăznire? Unde să hie vro nedeajde de bucate bune şi de mîncări? Unde să hie chip de mărire deşartă? Unde să hie miluire trupului? Unde să hie gînd de-a bearea vin? Unde să hie gustare de poame? Unde să hie mîngîiare de fierturi şi de dzămi? Unde să hie îndulcire grumadzilor? Toată nedeajdea acestora lucruri să stînsease în ceastă lume a celora. Unde să hie /76ᵛ/ într-aceia vro grije ceva de vrun lucru pementesc? Unde să osindească pre neştine din oameni? Nice într-un chip.

Ce numai aceastea ce grăiia şi striga ei pururea cătră Dumnedzău. Unii dintr-înşii să ucidea în piept tare şi striga cătră Dumnedzău cum are sta în poarta ceriului: „Deşchide noaă, o giudeţ, deşchide noaă uşea ceaia ce-am închis noi pentru păcatele noastre"; alţii gicea: „Arătă-ne numai faţa ta şi ne vom spăsi"[7]; altul iară: „Lumineadză smeriţii tăi şerbi ce şed

[4] Ps. 101, 5.
[5] Ps. 101, 10.
[6] Ps. 101, 12.
[7] Ps. 79, 4 şi 20.

în întunearec şi în umbra morţei"[8] şi iară altul: „Să ne tîmpine mai curund, o, Doamne, mila ta, că iată, perim, iată-ne oceim, iată meserim şi sărăcim foarte"[9]; alţii gicea: „Oare mai lumina-va Dumnedzău întru noi?", alţii: „Oare trecut-au sufletul nostru datoriia cea nerăbdată? Oare mai face-i-să-va lui Dumnedzău milă de noi? Oare mai audzi-l-vom să dzică cătră noi: «Ceia ce simteţi în legături, ieşiţi! Şi voi, ceia ce simteţi în iadul pocăinţei, fiţi iertaţi»? Oare putem creade că ţipetele rugei noastre au întrat în urechile lui Dumnedzău?"

Toţi şedea şi prăviia puru /77r/ rea moartea înaintea ochilor săi şi gicea: „Oare cum ni să va tîmpla până în cea de-apoi? Oare cum vom răspunde? Oare cum va hi la svîrşitul nostru? Oare hi-vom chemaţi întru mărirea ce va să hie? Oare dobîndi-vom iertare de păcate, noi ce simtem întunecaţi şi smeriţi pentru păcatele noastre şi osindiţi? Oare putut-au ruga noastră să între înaintea lui Dumnedzău, au opritu-s-au şi s-au întors înapoi cu direptul, smerită şi ruşinată? Au doară au şi întrat şi nemică n-au folosit? Sau cît au îmblîndzit pre Dumnedzău, cît-au agiutat, cît-au biruit? Căci că iaste tremisă din guri şi din trupuri spurcate şi scîrnave, pentr-aceaia are puţină puteare? Oare împăcat-au desăvîrşit giudeţul cu noi, au numai puţinel? Oare plătitu-ne-am cu giumătate de ranele noastre, pentru că aceastea-s mari şi trebuiesc sudori şi trude multe? Oare apropiatu-s-au de noi îngerii, socotitorii noştri, au tot încă stau departe, că de nu să vor apropiia aceia, toată truda noastră va hi fără de folos şi fără roadă, şi ruga noastră nu va avea puteare şi îndrăznire, nice árepi de /77v/ curăţie să să suie cătră Dumnedzău, de nu să vor apropiia îngerii să o ia şi să o ducă lui Dumnedzău".

Că şi de multe ori să mira unul cătr-alalt şi grăiia: „Oare, fraţilor, sporim înainte ceva? Oare dobîndi-vom iertare? Oare priimi-ne-va iară? Oare deşchide-ne-va?" Alţii împrotiva acestora răspundea iară: „Cine şti, cum dziseră fraţii noştri nineviteanii, doară cumva să va întoarce Dumnedzău şi ne va încai de mulţimea muncilor izbăvi? Însă noi să nu ne lenim, ce să ne nevoim de cîtu-ni-i putearea noastră, deaci, de ne va deşchide Dumnedzău, bine va hi, iară de nu, lăudat să hie Dumnedzău, că cu direptul au închis. Însă noi nepărăsit să batem până la svîrşitul vieţei

[8] Lc 1, 79.
[9] Ps. 78, 8.

noastre, cîndai bunul Dumnedzău, vădzînd neobrăjeniia şi răbdarea noastră, să va milostovi de ne va deşchide".

Pentr-aceaia înşişi unul pre-alalt să îndemna dzicînd: „Să curăm, fraţilor, să curăm, că trebuiaşte să alergăm şi drumului greu, pentru căci c-am rămas înapoi de soţiile noastre, să curăm fără de nice o milă acestui trup scîrnav şi viclean, ce să-l omorîm şi noi, cum ne-au omorît /78r/ şi el pre noi cu moartee de păcate", cumu-şi şi făcea aceia osindiţi[10].

Într-aceia să vedea genunchile ţeapene şi cîrceite de mulţimea mătaniilor ce făcea, ochii scurşi şi lucii şi afundaţi în cap pentru somn, căci nu dormiia şi feaţele lor zgîrîiate şi pîrjolite de herbenteala lacrămilor, uscaţi şi galbeni cît nu să cunoştea din cei morţi; durea-i pieptul de rane şi de uciseturi ce să ucidea şi şchipiia singe, pentru căci să bătea în piept.

Unde să hie într-acela loc asternut tocmit? Unde să hie veşmente spălate şi noaă, ce sparte şi întinate şi de păduchi pline. Ce iaste împrotiva acelora patima cea rea ce pat ceia ce-s îndrăciţi? Ce-i scîrba celora ce plîng după morţi? Ce-i dosada celora ce-s închişi în temniţă? Ce-i munca şi pedeapsa ce pat vinovaţii şi tîlharii pentru ucideri ce-au făcut? Nemică nu iaste cu adevărat munca acestora ce o iau de nevoie, împrotiva acelora ce răbda de bună voie, şi să nu vă paie că doară simt nescare poveşti seci aceastea ce vă spuiu. Ruga-să de multe ori aceştia marelui giudeţ, aceluia carele era în oameni /78v/ ca un înger şi păstoriului lor, adecă egumenului, să le puie în mînă şi în grumadzile gîturi de fier şi cu picioarele să-i bage în gros şi să nu-i sloboadză dintr-acealea legături mainte pănă nu-i va lua groapa, însă şi după moarte să le hie groapă acealea legături să nu-i mai îngroape.

Nu voiu ascunde nice această omilită smerenie şi zdrobit liubov cătră Dumnedzău şi pocăinţa acelora cu adevăr fericiţi. Cînd vrea aceia bunii cetăţeani a pocăinţei să să ducă dintr-această lume cătră Dumnedzău şi să stea înaintea acelui giudeţ nepriimitoriu la mîzdă, să ruga marelui aceluia cu blăstăm, pre cuventele nastavnicului, să nu-i îngroape ca pe alţi oameni, ce ca pre neşte dobitoace, să-i arunce oare într-apă, oare la cîmp să-i mănînce hierile. Care lucru îl şi făcea de multe ori, de-i asculta acela părinte, lumina sămăluirei şi învăţa să-i scoaţă fără de cinste şi fără cîntări.

Şi ascultaţi ce vedeare înfricată şi omilită era cînd să apropiia ceasul morţei lor, cînd vrea cunoaşte osindiţii aceia că va să moară vrunul d-in

[10] Adnotat: *fericiţii*.

/79[r]/ șii, încă pănă era mentea lui întreagă, să aduna pregiur dins și cu seate plîngea și jeliia cu chip umilit și mîhnit și cu cuvînt obiduit, clătinînd cu capul, îl întreba pre cela ce muriia și ardea de milă ce avea pentr-însul și-i gicea: „Ce iaste, o, frate și osindite, cumu-i ce gici, ce nedejduiești, cumu-ți pare, dobîndit-ai dintru dată ce-ai căutat, au ba? Deșchisă-ți-s-au, au tot ești vinovat? Agiuns-ai, au n-ai putut? Luat-ai ceva vro adeverință, au tot nedeajde îndoită ai? Luat-ai slobodzie, au tot să leagănă și să îndoiaște gîndul? Simțit-ai vro lumină într-înima ta, au tot ești întunecat și ocărît? Fu întru tine vrun glas de să-ți dzică: «Iată, ești sănătos»[11], sau «Iertatu-ți-s-au păcatele?»[12], sau «Credința ta te mîntui?»[13] Au doară tot acela audzi ce gice «Să să întoarcă păcătoșii în iad»[14] și «Legați-i mînule și picioarele și-l aruncați în întunearecul împărțit»[15] și «Ca să să ia cel păcătos dintre ochi ca să nu vadză mărirea lui Dumnedzău»[16]? Ce gici de toate? Spune-ne noaă, frate, că te rugăm, ca să știm și noi întru care ceată ne vom afla, /79[v]/ că vreamea vieței tale de-acmu s-au închis și alta nu veri mai putea să afli nicedănăoară".

Cătr-aceastea cuvente unii de ceia ce muriia răspundea: „Lăudat să hie Dumnedzău, ce nu întoarsă, nice opri ruga noastră, nice mila sa de cătră mene"[17]. Alții iară: „Lăudatu-i Dumnedzău, ce nu ne deade să him vînat și mîncare dracilor"[18]. Alții gicea cu greu și cu dureare cuvîntul acela: „Oare treace-va sufletele noastre apa cea nerăbdată a duhurilor din văzduh?" Și aceasta gicea, pentru căci că încă n-avea nedeajde, ce aștepta să vadză ce va hi la acel giudeț înfricat. Alții iară răspundea mai cu dureare dicît aceasta și gicea: „Amar sufletului aceluia ce n-au ferit giuruirea sa ce s-au giuruit, că numai într-acesta ceas ce va cunoaște ce i s-au gătat".

Iară eu, deaca vădzuiu ș-audziiu într-înșii aceastea, puținel de nu cădzuiu în oceință, socotind leanea mea și sămăluindu-ă cu patima lor cea rea.

---

[11] Ioan 5, 14.
[12] Mt. 9, 2.
[13] Lc. 18, 42.
[14] Ps. 9, 17.
[15] Mt. 22, 13.
[16] Is. 26, 10.
[17] Ps. 65, 19.
[18] Ps. 123, 6.

Iară în ce chip gîndiți c-a fost tocmirea acelui loc și petreacerea? Tot întunecat, tot împuțit, tot săc și tîrcav, că cu direptul îi era numele temnița și osindirea, atî /80r/ ta cît și însăși vedearea aceluia loc era învățătoriu a toată pocăința și plîngerea. Însă cealea ce simt într-alalți greale și neprimite, iară întru ceia ce ș-aduc amente cum au cădzut din lucrurile ceale bune și din bunătatea cea sufletească, iale simt iubite și pre lesne priimite. Căci că sufletul ce să scapă din îndrăznirea ce-au avut mainte cătră Dumnedzău și cade din nedeajdea nepohtirei și strîcă și dezleagă peaceatea curăției și-i dezbrăcat și furat de bunătatea darului sufletesc și-i streinat de mîngîiarea cea dumnedzăiască ș-au lepădat prieteșiugul ce-au avut cu Dumnedzău ș-au stîns focul cel bun a lacrămilor. Și deaca-și aduce amente de-aceastea daruri ce-au pierdut pentru leanea sa, atîta-i împuns de dureare și de scîrbă, cît nu numai usteninţele și pedeapsele ce-am dzis mainte, ce le primeaște cu toată osîrdiia, ce încă mai mult să nevoiaște să să omoară pre sine însuși pentru credință, cu postul și cu nevoința lucrurilor celor bune, însă de va hi într-îns și ceva scînteaie de liubovul și de frica lui Dumnedzău. În ce chip /80v/ era și fericiții aceia.

Că avînd aceastea în mentea sa și gîndind înălțimea bunătăților întru cealea ce cădzuse, grăiia: „«Aducemu-ne amente de dzilele ceale dintăiu»[19] și de focul acela a nevoinței noastre". Alții strîga cătră Dumnedzău dzicînd: „Unde simt milele tale ceale de demult, o, Doamne, carele arătași sufletelor noastre întru adevara ta?"[20] „Adu-ți amente de mustrările" și de usteninţele „șerbilor tăi"[21] Alții gicea: „Cine mă va putea pune în luna dzilelor celor de mainte, întru care mă feriia Dumnedzău, cînd lumina sveaștnicul luminei desupra capul inimiei meale ș-a menției meale"[22]?

Și într-acesta chip aducîndu-și amente de-ndireptările de mainte, plîngea ca neşte cuconi mici și gicea: „Unde-i curățiia rugei noastre? Unde iaste îndrăznirea? Unde iaste darul cel dulce a lacrămilor ce aveam pentru amărăciunea păcatelor noastre? Unde iaste nedeajdea a înțelepciunei ceii întregi ș-a curăției ceii desăvîrșit? Unde iaste așteptarea fericitei nepohtiri? Unde iaste credința ce-aveam cătră păstoriul și egu /81r/ menul nostru? Unde iaste agiutoriul rugei lui ce să arăta întru noi? Periră aceastea toate

[19] Ps. 142, 5.
[20] Ps. 88, 48.
[21] Cf. Ps. 88, 49.
[22] Iov 29, 2-3.

și să stînsără cum nu și s-are hi arătat niceodată și cum n-ară hi fost nicedănăoară, așea fără de veaste trecură".

Aceastea dzicînd și plîngînd, unii dintr-înși să ruga să să îndrăcească și să pață rău într-această lume, pentru ca să să izbăvască de munca ce va să hie în ceaia lume, alții să ruga lui Dumnedzău să cadză în boală și în stricăciune, alții să-și piardză ochii, să hie omilită vedeare tuturor cîți-i vor vedea, alții să hie slăbănogi și bolnavi, númai să nu le hie a gusta de muncile ce simt acoló. Iară eu, o, iubiții miei, vădzînd mîhniciunea și plînsul acelora, mă uitaiu pre sine și mirîndu-mă d-inși, ieșiiu cu totul din mente și nu putea să mă opresc din omilință și din lacrămi.

Însă trebuiaște să ne întoarcem iară la poveastea noastră de carea ne-am depărtat. Petrecuiu eu într-aceaia temniță treidzeci de dzile, deacii, mă întorș nerăbdătoriul de mene iară în mănăstire în obște cătră marele acela păstoriu. Iară el, deaca-mi căotă și mă vă /81^{v}/ dzu cu totul izmenit și spămîntat, pricepu preaînțeleptul schimbarea feații meale pentr ce-i și-mi dzise: „Ce lucru iaste acesta, părinte Ioane, vădzuș nevoitorii ceia ce să trudesc și să ustenesc?", iară eu dziș: „Și vădzutu-i-am, părinte și m-am mirat ș-am sămăluit că mai ferice iaste de ceia ce după cădeare plîng și să pocăiesc într-acesta chip, decît ceia ce n-au cădzut nicedănăoară, nice plîng; căci că aceia cu cădearea ce-au cădzut s-au sculat o sculare ce nicedănăoară n-are primejde". Iară el dzisă: „Așea iaste".

Și-mi spusă nemenciunoasa a lui limbă că „mainte de dzeace ai am avut, íce, aicea un frate foarte podvijnic și nevoitoriu și vădzîndu-l eu pr-ins avînd atîta foc dumnedzăiesc, mă cutremuram pentr-îns și mă temeam foarte de zavistiia diiavolului, ca nu cumva de multă cale ce face „își va împideca de vro piatră piciorul său"[23], cum să tîmplă celora ce îmblă reapede, care lucru și fu. Deacii, veni la mene într-o sară noaptea și-mi arată rana la aiave, ceare leac, pohteaște arsură de-ndireptare, țipă tare pentru păcate /82^{r}/ le sale și, deaca vădzu vraciul, adecă pre mene, păstoriul, că nu-s foarte cumplit și jestoc cătră însul, pentru că să cădea a fi milcuit, să aruncă pre sine la pămînt, gios, tăvăleaște-să la picioarele meale, udă-le cu lacrămi multe, ceare-să să hie osindit și trimis în temnița ce-ai vădzut și strigă că nu-i putință să nu margă el acoló!

Deacii, atîta nevoi milostivirea vraciului, cît o adusă întru năprăsnicie, lucrul carele de puține ori să face întru cei bolnavi și încă mai

[23] Ps. 90, 12.

mărit. Sosi aciişi la ceia ce să pocăiesc, fu de sîrg cetaş şi soţie celora ce să trudiia, fu rănit într-înimă ca de o spată de grijea ceaia ce iaste pentru liubovul lui Dumnedzău. Deaca mearse acoló, a opta dzi trecu dintr-această lume cătră Domnul şi să rugă să nu-l îngropăm, iară eu ca pre un destonic îl aduş aicea şi-l îngropaiu cu părinţii. Derept-aceaia şi după o săptămînă de robia pocăinţei, să dezlegă din temniţa trupului şi din cădearea păcatelor.

Şi iaste oarecine de-au înţeles la aiave cum nu s-au sculat mainte de la nedestonicile şi spurcatele mea /82ᵛ/ le picioare pănă nu îmblîndzi pre Dumnedzău cu smereniia şi cu omilinţa ce-arătă. Şi nu iaste a să mira. Căci că şi el luă într-înima sa credinţa curvei aceiia, cu aceaia adeverinţă, ş-acela spălă picioarele meale, pentru că şi Hristos dzise că „toate lucrurile să pot celuia ce creade”[24].

Vădzuiu suflete necurate îndrăcite şi fărmăcate întru pohte şi în iubiri trupeşti, carele luară prilej de pocăinţă din pohta cea vicleană şi o schimbară aceasta întru liubovul lui Dumnedzău şi săriră şi biruiră de sîrg toată teamerea cea trupască şi lumască şi, fără de saţiu, să răsădiră întru liubovul lui Dumnedzău. Pentr-aceaia şi Dumnedzău nu dzisă curvei aceiia carea dup-aceaia fu curată, „că doară aceaia să temu mult”, ce dzisă „că iubi mult” şi putu pre lesne cu pohta cea sufletească să gonească de la sine pohta cea trupască[25].

Şi nu că doară nu ştiu, o, minunaţilor, cum chinuirea şi nevoinţa fericiţilor bărbaţi ce-am spus unora va hi necredzută, altora cu nevoie a creade, altora să va arăta lucru de-a naşterea oceinţă. Iară cine va hi o /83ʳ/ m bărbat şi nevoitoriu şi să aibă proizvolenie bună, va lua dintr-aceasta mai vîrtos strămurare şi sigeată de nevoinţa şi osîrdie pentru liubovul ce-l nevoiaşte să rîvnească şi să-şi aducă amente de lucrurile lor. Iară cela ce-i mai gios decît acesta cu osîrdiia, îşi cunoaşte neputinţa, sa şi agoniseşte mai pre lesne smerenia cea înţeleaptă cu ocara ce să ocăreaşte pre sine, aleargă ş-acesta după cel dintăiu, şi nu ştiu cîndai doară va şi agiunge. Iară omul cel nesocotitoriu şi leaneş, ca să nu şi să atingă de-aceastea ce-am dzis, ca nu cumva să cadză în oceinţă şi să piardză şi cel puţinel ce-au lucrat şi să va împlea pr-insul cuvîntul cela ce dzise Hristos: „De la cela ce n-are osîrdie desăvîrşit şi cea puţinea ce are să va lua de la dins”[26].

---

[24] Marcu 9, 23.
[25] Lc. 7, 47.
[26] Mt. 25, 29.

Nu iaste putință nice noaă, carii am cădzut în groapa păcatelor, să ieşim afară şi să ne izbăvim, de nu ne vom afunda într-adîncul smereniei acelora ce să pocăiesc.

Alt lucru iaste scîrba smereniei celora ce plîng, carii de-aciia nu mai cad în păcate, ce numai ce să scîrbăsc pentru păcatele ce-au făcut, şi alta-i nepriceaperea şi osinda firei celora ce petrec în păcate, şi alta iaste /83^{v}/ smereniia ce cu putearea lui Dumnedzău să dă întru cei desăvîrşit, carea-i îmbogăţeaşte cu daruri sufleteşti. Să nu ne nevoim să dobîndim aceasta a treia smerenie numai cu cuventele, lăudîndu-ă cu cuvente bune şi frumoase, căci că în deşert vom cură. Sămnul a doa smerenie iaste răbdare desăvîrşit tuturor ocărălor, gîndind că i să cad aceastea pentru păcatele sale. De multe ori năravul cel rău domneaşte şi robeaşte şi pre cei ce plîng şi nu cad în păcate, că-i fac de gîndesc cum s-au spodobit de-au dobîndit atîta dar de lacrămi şi de bunătăţi şi nu-i a să mira nice de-aceasta.

Cela ce va să afle cu sămăluirea sa taina tocmealelor lui Dumnedzău ş-a căderei ce cad sufletele în păcate, acela iaste întunecat cu totul şi cu sufletul nepriceput, căci că nu poate fără mare greutate să priceapă care cădeare ni să tîmplă pentru leanea şi nesocotinţa sufletului nostru şi carea ne vine dintru părăsirea ce ne părăseaşte Dumnedzău pentru înţelepciunea svenţiei sale şi carea ne iaste pentru întoarcerea lui Dumnedzău ce-şi întoarce faţa sa de către noi. Căci că pentru păcatele ce nu să părăseaşte să să pocăiască lasă Dumnedzău de cade omul /84^{r}/ în păcate mai mari şi mai greale. Însă oarecine-mi spusă aşea, că cădearea ce ni să tîmplă dintru înţelepciunea cea dumnedzăiască, curund ne putem scula, căci că Dumnedzău pentru mai mare folosul nostru să să iarte cădearea, nu ne lasă vreame multă să him ţinuţi într-însă.

Toţi noi cîţi am cădzut, mainte de toate să ne luptăm cu dracul scîrbei ş-a blăznirei, că acesta stă aproape de noi în vreamea rugei noastre, de ne-aduce amente îndrăznirea ce-am avut cu Dumnedzău, mainte de ce-am cădzut în păcate, pentru ca să ne scîrbască şi să ne blăznească să părăsim ruga.

Să nu ne mirăm, nice să ne blăznim cădzînd în toate dzile, nice să ne întoarcem îndărăpt din începătura cea bună ce-am început, ce s<ă> stăm bărbăteaşte cu bună nedeajde, căci că îngerul ce fereaşte sufletul tău va priimi răbdarea ta şi nu te va lăsa să rămîi înfruntat şi ocărît. Pănă iaste rana herbente şi încruntată să tămăduiaşte lesne, iară cea bătrînă şi nesocotită,

deaca să ususă şi înscorţoşadză, cu nevoie să tămăduiaşte şi trebuiaşte trudă multă şi her şi brici şi foc păn-a să /84v/ tămădui.

Multe rane simt netămăduite, pentru căci rămîn vreame multă nelecuite, însă de la Dumnedzău să pot toate, pentr-aceaia nu trebuiaşte să ne părăsim. Mainte de cădeare, dracii ne adeveresc că Dumnedzău iaste milostiv pentru ca să cădem, iară deaca cădem, ne spariu că iaste mînios şi nemilostiv, pentru ca să ne spăriem şi să ne oceim.

Cînd eşti cădzut în vru păcat mare şi de-aciia cadzi într-altul mai mic şi eşti scîrbit pentr-aceasta, atunci îţi grăiaşte dracul aşea: „Mai bine ai hi făcut un păcat mare, că acesta nu-i nemică", iară tu să nu-l credzi atunci, că va diiavolul să te tăvăleşti totdeauna în păcate. Că de multe ori darurile ceale mici au îmblîndzit ş-au potolit mîniia giudeţului. Aşea şi păcatele ceale mici ce să fac adease şi să adună întru loc, întorc direptul giudeţ, pre Hristos cel milostiv, întru mînie şi urgie.

Cela ce cu adevărat să dă de bună voia sa pedeapselor şi usteninţelor pentru păcatele sale, acela fie în ce dzice nu plînge, sămăluiaşte c-au pierdut toate lucrurile ceale bune cîte-au făcut într-acea dzi.

Nime de ceia ce plîng pentru păcatele sale să nu să încreadză până la svîrşi /85r/ tul vieţei sale, că un lucru ce-i neştiut şi nevădzut nu poate să hie încredzut. Pentr-aceea dzise prorocul: „Slăbeaşte-mă cu credinţa, să mă adeveresc, să mă odihnesc de aprinderea firei, mainte pănă nu mă duc dintr-această lume fără de adeverinţă"[27].

Iară unde iaste osîrdie şi liubov desăvîrşit, carele goneaşte frica cu adeverinţa iertărei păcatelor ce să dă de la Duhul Svînt, încă şi unde iaste smerenie mare şi nesămăluită, acolo simt dezlegate legăturile[28]. Că ceia ce fără de-aceaste doaă, adecă fără de osîrdie sufletească şi liubov şi fără smerenie, să duc din ceastă lume să nu se înşeale, că doară li-s iertate păcatele, căci că simt legaţi.

Numai ceia ce simt în lume ce să află astreinaţi de-aceaste doaă adeverinţe, mai vîrtos de ceaia dintăiu. Alţii iară, curînd pre calea aceştiia vieţi cu lucruri de milostenie, la ieşitul lor din ceastă lume au cunoscut dobînda sa.

Cela ce să plînge pre sine cu pocăinţa păcatelor nu poate priceape pre lesne plînsul sau cădearea sau ocara altuia.

---

[27] Ps. 38, 18.

[28] Cf. II Cor. 3, 17.

Cîinele ce-i mușcat de hiară, pentru durearea vătămăturiei mai cu mu /85v/ ltă mînie și năprăsnicie să porneaște pr-insă.

Să ne socotim cîndai au părăsit firea noastră de-a nevădirea, nu pentru că doară să cunoaște că iaste curată, ce pentru să scape de supărare.

Sămn adevărat să ne hie cum ne-am dezlegat și ne-am izbăvit de legăturile păcatelor, cînd vom gîndi totdeauna că simtem datori și nu ne vom lăuda pre sine să gicem: „Iată cît bine-am făcut și cît rău am pățit".

Nice un lucru nu iaste aseamenea sau mai mare decît mila lui Dumnedzău. Pentr-acea, cela ce să oceiaște, însuși pre sine să giunghe.

Sămnul pocăinței ceii bune și cu grije iaste aceasta, să să gîndească pre sine că-i destonic tuturor scîrbelor cîte să tîmplă noaă și vădzute și nevădzute, și încă și mai mult de-atîta.

Moisí, deaca vădzu îngerul ce-i grăi lui de la fața lui Dumnedzău în căpin, să întoarsă iară în Éghipet – ce însă închipuiaște întunearecul lumiei – și cătră robiia cărămidzilor întru carea era robiți jidovii de faraon – ce să închipuiaște diiavolul, însă iară să sui cătră căpin și nu numai păn-aicea, ce și în Măgura Sináei. Carele va priceape închipuirea aceștiia vederi, nice dănă /86r/ oară nu va cădea în oceință. Marele Iov, din bogat ce era rămasă sărac, ce iară îmbogăți de daori pre-atîta. Așea într-acela chip, omul cel dirept, deaca greșeaște, piarde bunătatea sa cea sufletească, iară deaca să pocăiaște, iaste mai cu mare nedeajde și mai desăvîrșit de daori precît au fost mainte.

Întru cei leaneși, cădearea și greșala ce li să tîmplă du*pă* chemarea ce ne-au chemat Dumnedzău foarte iaste cumplită, căci că leapădă de la sine nedeajdea curăției și gîndesc c-are hi fericiți, săvai numai de-are putea să să scoale din groapa păcatelor, adecă să să părăsască numai.

Socoteaște bine că nu ne întoarcem cătră Dumnedzău tot pre o cale pre-aceaiași ce rătăcim, ce pre alta mai scurtă.

Vădzuiu pre doi oarecarii alergînd într-un chip și deodată pre calea lui Dumnedzău și unul d-inși era bătrîn și mai trecut cu truda călugăriei, iară altul ucenic și întrecu pre stareț și sosi de întră mainte în groapa smereniei.

Să ne luăm amente toți, mai vîrtos ceia ce-am cădzut, să nu bolnăvască inima noastră cu boala bezbójnicului Oregheon, carele schimbă cu spurcata a lui mente iubirea lui Dumnedzău ce are pre /86v/ oameni și adeveri cum nice un suflet nu să va spăsi, ce greși blăstămatul că mai cinsti

direptatea sa decît mila lui Dumnedzău; pentr-aceaia învăță a fi oamenii iubitori la dulcețile lumiei aceștiia. Să ascultăm prorocul ce gice: „Întru învățătura mea, mai vîrtos întru pocăința mea, să aprinsă foc și căldura rugiei meale, carea va arde toată scîrnăvia păcatelor"[29].

De ți-i voia să sporești cu pocăința, să-ți hie chip și pildă și scriptură spre-acesta lucru acei svenți osindiți de carii am pomenit mainte, și nu-ți va mai trebui altă carte niceodată întru toată viiața ta, pănă cînd te va lumina Hristos, fiiul lui Dumnedzău și Dumnedzău, și-ți va trimite din ceriu lumina sa întru învierea grijitei pocăințe.

Suitu-te-ai tu, cela ce te pocăiești, în a cincea stepenă a svintei scări, c-ai curățit ceale cinci simțiri cu nusă ș-ai scăpat de munca cea prespre voie cu truda și cu măceniia ce-ai răbdat de bună voie. /87ʳ/

---

[29] Ps. 38, 4.

Stepena a şeasea. Pentru aducerea amente a morţei

Cum sîrguiaşte gîndul mainte decît tot cuvîntul, aşea şi aducerea amente-a morţei ş-a păcatelor sîrguiaşte plînsul şi tînguirea. Pentr-aceaia s-au pus aceastea careaşi după tocmala sa într-această carte: mainte, aducerea amente a morţei şi după însă şi plînsul.

Aducerea amente a morţei iaste o moarte în toate dzile şi un gînd de ieşitul sufletului din ceastă lume şi în toată vreamea suspinare.

Frica morţei iaste usebirea firei carea s-au născut din neascultarea lui Adám, dintru carea urmadză moartea ce iaste muncă neascultărei, iară cutremurul morţei iaste sămnu de păcate nepocăite.

Spărie-să Hristos de moarte, ce nu să cutremură d-insă, ce mai vîrtos o birui, pentru ca să-şi arate usebirea a doaă firi: a ceii dumnedzăeşti şi ceii omeneşti.

Cum iaste pîinea mai de treabă decît toate mîncările, aşea şi aducerea amente a morţei iaste mai de treabă omului decît toate lucrurile.

Aducerea amente a morţei întru ceia ce petrec în săbor naşte dureare şi scîrbă şi dulceaţă dosădzilor. Iară întru ceia ce-s despărţiţi /87v/ de tot vălăşagul, naşte lepădare de grijile trupului, rugă pururea şi ferinţă menţei, carele aceaste trei sîmt şi înme şi feate aducerei amente a morţei, că dintr-însă nasc şi într-însă petrec.

Ca şi cositoriul, deaca l-ameasteci într-argint, să cunoaşte chipul şi vedearea lui, aşea şi întru ceia ce-s sămăluitori şi schimnici mari iaste arătată şi ştiută frica morţei şi carea iaste din fire şi carea-i prespre fire.

Acesta iaste sămn adevărat ceia ce-şi aduc amente de moarte de la toată inima, cînd de bună voia sa gonesc de la sine toată pohtirea şi iubirea tuturor dulceţilor cîte-s pre lume şi părăsesc cu totul şi leapădă dintru sine voia sa.

Iscusit şi bun nevoitoriu iaste cela ce-şi aştaptă în toate dzile moartea, cum i-are hi dzua lui cea mai de-apoi. Iară cela ce nu să laudă cu bunătăţile sale, ce cu adeverită smerenie o pohteaşte în tot ceasul, acela iaste svînt cu adevăr.

Nu iaste toată pohta morţei bună. Căci că simt unii de greşesc puru /88r/ rea pentru nevoia năravului celui rău ce-au deprins în păcate şi cu

acesta prilej o roagă cu smerenie; şi simt alţii de nu vor să să pocăiască şi pentru oceinţă-şi roagă moarte. Şi alţii, pentru deşartă mărire a lor, să ţin că-s fără de păcate şi nu să tem d-insă. Şi simt alţii, doară să află ş-acmu, carii, fiind aprinşi de lucrul Duhului Svînt şi de liubovul ce au într-înima sa cătră Dumnedzău, pohtesc să iasă din această streinătate şi să zboare în moşneniia cea cerească.

Iscodesc oarecarii din creştini de dzic: „Pentru ce, făcînd noaă atîta bine pomenirea morţei, ne-ascunsă Dumnedzău să nu ştim ceasul şi vreamea morţei?" Nu să pricep că Dumnedzău cu aceasta tocmi şi făcu minunat mîntuirea noastră, că nime, deaca ş-ară şti moartea mainte cu mulţi ai, n-are veni cătră botedz sau cătră călugărie, ce toate dzilele sale le-are adăvăsi în păcate şi întru fărădelegi şi numai în ceasul morţei are cură la botedz şi la pocăinţă. Şi pentr-acea, fiind plin de răutăţi pentru păcatele acelor dzile multe ce-au petre /88^{v}/ cut fără pocăinţă, are rămîinea neîndireptat, iară de s-are şi îndirepta, n-are hi destonic a lua plată deplin pentru îndireptarea lui.

Tu, cela ce-ai dobîndit dar de lacrămi, socoteaşte să nu credzi plîngînd acela cîine, diavolul, ce-ţi gice că Dumnedzău iaste iubitoriu la oameni, căci că tocmala lui iaste cu aceastea amăgituri şi cu nedeajde deşartă să gonească de la tine lacrămile şi frica lui Dumnedzău. Atunci numai să-ţi aduci amente de mila şi de liubovul lui Dumnedzău ce are spre oameni, cînd te veri vedea tras şi cufundat de diavolul în oceinţă.

Cela ce va să ţie întru sine pomenirea morţei şi giudeţul lui Dumnedzău pururea şi să dă pre sine de bună voia sa întru grijile şi vălăşagurile lumiei, să asamănă celuia ce înoată şi va să bată în palme cu îmbe mînule, care lucru nu poate să nu să îneace.

Pomenirea morţei cea arătată şi tare taie mîncările şi face de fuge de pohta lăcomiei pîntecelui şi aceastea, deaca să taie fără mîndrie, cu aceastea deacii să taie şi pohtele.

Nedurearea inimiei /89^{r}/ întunecă şi orbeaşte mentea, iară mulţimea mîncărilor sacă izvorul lacrămilor. Seatea şi nedormirea strîng inima, iară inima, deaca-i strînsă, izvoreaşte ape, adecă lacrămi.

Greale şi năsîlnice să par întru cei lacomi la bucate acealea ce-am dzis, carii nu iubăsc seatea şi foamea, şi întru cei leaneşi simt necredzute. Iară un om nevoitoriu ce pohteaşte să îngăduiască lui Dumnedzău le ispiteaşte cu osîrdiia şi-şi gioacă cu aceastea. Iară cela ce va totdeauna să le ispitească şi încă d-inse n-au gustat, va să paţă acela scîrbă pentru foamea şi seatea şi alte greutăţi a pocăinţei.

Cum au tocmit ș-au dzis părinții noștri că liubovul cel desăvîrșit nicedănăoară nu cade, așea adeveresc și eu, că cela ce are liubov *și-și aduce amente de moarte* iaste departe de toată teamerea.

Multe faceri simt a menții ceii lucrătoare, ce dintr-înse simt aceastea: gînd și liubov pururea cătră Dumnedzău, aducere amente de Dumnedzău, aducere amente de împărăția ceriului, aducere amente de rîvna și de răbdarea svinților mucenici, aducere amente de măriia lui Dumnedzău, cum să află pretutindirea, cum gice și prorocul: „Eu vădz pre Dum /89[v]/ nedzău pururea înaintea mea"[1], aducere amente de svinții îngeri, aducere amente de ieșitul sufletului din trup, tîmpinarea muncilor ce are sufletul la vamele din văzduh. Dintru mari, am început a șerbi lui Dumnedzău, adecă dintru lepădarea voiei noastre și dintru neiubirea lumiei și dintru liubovul carele nu cade, ș-am săvîrșit întru smerenia cea neturburată și alinată, care lucruri nu lasă sufletul să cadză în păcate.

Spusă-mi dănăoară un călugăr din Eghipet, „că avînd eu, íce, întru simțirea inimiei meale aducerea amente a morței întărită, vruiu, tîmplîndu-mi-să o treabă, să mîngîiu oarece puținel tina trupului mieu, iar de pomenirea morței fuiu oprit ca de un giudeț și încă mai minunat, că vruiu să o și gonesc de la mene și nu o putuiu".

Alt călugăr ce petrecea aicea aproape, într-un loc ce să cheamă Thóla, de multe ori de gîndul aceștii aduceri amente de moarte era buiuguit, cum n-are avea întru sine puteare sufletească; și ca un mort cu totul i să părea că iaste frații ceia ce-l afla pr-ins în chilie.

Nu voiu tăcea să nu-ți spuiu și poveastea lui Isíhie Hori /90[r]/ viteánului. Acesta petrecea pururea cu leane și cu nesocotință, neavînd nice un gînd sau vro nevoință de sufletul său și cînd fu dănăoară să războli foarte rău, că numai nu-i ieși sufletul din trup; și, deaca să întoarsă și să trezvi, ne rugă să ne ducem aciiși dintr-acela loc toți și încuie ușea cheliei sale și petrecu dinlontru doisprădzeace ai; cătră nime nu grăi, nice mult, nice puținel, nice mîncă altă nemică numai pîine și apă, numai ce ședea buiuguit, gîndind în mentea sa de-acealea ce vădzuse la datul sufletului său și așea tăcea cu acela gînd, cît nice chipul său nu schimbă, ce, ca înaintea lui Dumnedzău, își rădica mentea cătră acealea lucruri, fără de nice o simțire de glas, vărsa dintr-ochii săi lacrămi hierbenți. Iară cînd vrea să moară descuiem ușea și întrăm și-l rugăm foarte mult să ne înveațe ceva și numai atîta cît înțeleasem de la dins: „Iertați-mă, nime carele-și va aduce amente de moarte va putea să greșască cîndva". Iară noi ne mirăm d-insul vădzîndu-l mainte așea negrijind

---

[1] Ps. 15, 8.

nemică /90^{v}/ de sufletul său şi schimbat atîta de curund cu fericita schimbare şi închi-puire. Şi deaca-l îngropăm cum să cuvine în gropniţa ce era aproape de cetate, preste puţine dzile cercăm trupul svinţiei sale şi nu-l aflăm. Adeveri Dumnedzău şi cu aceasta, grijita şi lăudata a lui pocăinţă, tuturor celora ce vor după mare leanea sa să să îndireptedze.

Cum prepun oarecarii că adîncul iaste un lucru ce n-are fund, căci că acela loc să cheamă bezdnă, aşea şi gîndul morţei are şi curăţiia şi lucrul cumenţiei neagiunsă de mente de om. Şi aceasta ce dziş o adevereaşte cuviosul de carele v-am dzis înainte. Ceia ce adaog frică prespre frică totdeauna, nu mai părăsesc până cînd supţiiadză şi sfărîmă tocma şi însăşi putearea oaselor.

Să ne adeverim pre sine cum şi-aceasta, adecă frica şi pomenirea morţei cu alte bunătăţi cu toate, iaste darul lui Dumnedzău, căci că de multe ori tocma şi la gropi ne ducem fără de lacrămi oarecum şi împietriţi simtem, iară fără de-aceaia vedeare /91^{r}/ numai cu pomenirea morţei ne umilim.

Cela ce-şi va omorî voia sa întru toate lucrurile, acela cu adevărat îşi va aduce amente de moarte. Iară acela ce tot are apropiiare şi liubov spre vrun lucru, nu va putea să-şi aducă amente curat, ce să va însuşi pre sine vicleni şi să va da de va sluji vrăjmaşilor sufletului său.

Nu adeveri pre toţi cu cuvente liubovul ce ai cătră înşi, ce te roagă lui Dumnedzău să le arate şi să le descoapere în taină, că de veri face într-alt chip, nu-ţi va sosi vreame să poţi arăta şi liubovul ce ai cătr-înşi şi să ţii şi umilinţa.

Nu te înşela, o, nebune şi leaneşe lucrătoriu, că doară veri împlea şi veri săvîrşi vreamea ce-au trecut şi ceasta ce treace, deaca o veri adăvăsi în păcate, cu vreamea ce vine, nice părăsi lucrul ce ţi să cade să faci întru ceas, să-l săvîrşeşti într-alt ceas; căci că nu soseaşte nice o dzi să împli deplin datoriia despuitoriului, carea o ai părăsit într-un ceas.

Nu iaste putinţă să dzică neştine că vom putea petreace cu lucruri bune şi fără de leane, de nu vom /91^{v}/ gîndi cum aceasta iaste dzua cea mai de-apoi a toată viiaţa noastră. Şi iaste minune cu adevărat cum şi păgînii şi înţelepţii elineşti strigară întru cuvînt cu noi şi adeveriră că filosofiia cea adevară iaste învăţătura morţei.

A şeasea stepenă iaste aceasta. Deaci, cine va agiunge pîn-aicea să să suie, deaci nu va camai greşi nice odată, cum gice şi scriptura: „Adu-ţi amente de cea mai de-apoi, adecă de moarte, şi nu veri greşi în veaci”[2].

[2] Sir. 7, 38.

Stepena a şeaptea. Pentru plîns şi pentru lacrămi ce spală şi înălbeaşte sufletul carea iaste botedz pururea şi învăţătoriu şi făcătoriu bucuriei ceii adeveare

Plînsul şi lacrămile ce simt pentru Dumnedzău iaste smerenie sufletului şi liubov inimiei carele stă scîrbit pentru păcatele sale, care liubov cearcă şi aleargă cu mare osîrdie cum are hi rătăcit de Dumnedzău, carele întru rătăcirea sa înseteadză. Deaca-l greşeaşte, cu mare scîrbă şi cu mare trudă aleargă pre ur /92[r]/ ma svinţiei sale şi după îns cu mare dureare strigă, sau putem gice ş-aşea:

Plînsul iaste o îndemnare şi strămurare de aur sufletului, goală şi despărţită de toată găvozdirea şi iubirea lucrurilor celora pementeşti, răsădită întru socotinţa inimiei de svînta scîrbă, carea să paşte din liubovul cel dumnedzăiesc cîndu-şi aduce amente de păcatele sale.

Umilinţa iaste o întrebare şi vădire firei pururea, carea, cu răcoarea menţei ce iaste pentru <ră>scumpărarea păcatelor, face şi adaoge focul ce iaste într-înimă pentru păcatele ce-au făcut.

Ispoveadania cea adevară iaste o uitare lucrurilor celor de treabă a firei, de carea fiind cuprins oarecine dzise: „Uitaiu să mănînc pîinea mea"[1].

Pocăinţa iaste o părăsire de bună voie fără de nice o grije, de toată mîngîiarea şi răpaosul trupului.

Usebirea şi lucrul celora ce să nevoiesc întru fericita plîngere iaste postul şi tăcearea ustnelor, iară usebirea şi lucrul celora ce-au adaos ş-au sporit întru /92[v]/ plîns iaste blîndeaţele şi neaducere amente de scîrbă, adecă să nu să mînie pre nime, nice să-şi aducă amente de-i va hi greşit neştine.

Iară celora ce simt desăvîrşit întru plîngere, iaste smereniia cea cu înţelepciune, seatea şi pohta ocărălor ş-a sudalmelor de bună voie foarte şi scîrbe, neosindire celora ce greşesc, milă mai presus de puteare. Cei dintăiu simt destonici a fi priimiţi de Dumnedzău, ai doii li să cade a fi lăudaţi, iară ai treii, ceia ce pohtesc a fi scîrbiţi şi înseteadză a fi ocărîţi şi

[1] Ps. 101, 5.

dosădiți, ferice d-inșii, căci că aceia să vor sătura de acea mîncare ce nicedănăoară d-insă nu să satură.

Tu, cela ce te-ai spodobit de-ai dobîndit dar de lacrămi, ține-l și fereaște cu toată putearea ta, că de nu-l veri întemenici tare, are tocmală de piare și fuge foarte pre lesne de vălășaguri și de griji trupești și de hrană, și mai vîrtos de cuvente multe și deșegi să topeaște ca ceara de foc.

Plînsul și izvorul lacrămilor spală și /93[r]/ curățesc păcatele și iaste după botedz alt botedz mai mare și mai tare, de iaste vro îndrăznire să grăim, căci că botedzul cel dintăiu iaste curățire și izbăvire de păcatele și de răutățile ce-au fost mainte a strămoșilor noștri, iară aceasta a doa spală și curățeaște păcatele ce să fac dup-aceaia dintăiu; și aceaia, deaca o primim toți cînd simtem cuconi, noi o spurcăm, iară cu aceasta curățim ș-aceaialaltă. Care botedz, de nu s-are hi dăruit dintru mila lui Dumnedzău întru oameni, rari și puțini s-are spăsi cu adevăr.

Suspinile și scîrbele strîgă cătră Dumnedzău să ne miluiască, iară lacrămile cealea ce simt din frică să roagă și să suceresc, iară cealea ce simt din svîntul liubov, arată cum ruga noastră o a primit Dumnedzău.

Cum nu să apropie nice un lucru întru înțeleapta smerenie ca plînsul pocăinței, așea nice un lucru nu iaste mai împomciș lui, ca rîsul fără de ispravă.

Tu, cela ce te nevoiești, să ții întru tine pururea scîrba cea cu bucurie, ceaia ce-i plină de bucuriia adeveritei și /93[v]/ fericitei umilințe, și nu părăsi de a o agonisirea pănă cînd te va rădica dintru lucrurile aceștii lumi putrede și te va pune înaintea lui Hristos curat de toate scîrnăviile păcatelor.

Nu părăsi de-a închipuirea și de-a ispitirea întru tine adîncul focului de veaci și slugile ceale năsîlnice și nemilostive a giudețului celui neplecat spre iertare și nemilostiv, prăpastea ceaia ce n-are fund, ce iaste dedesuptul pămîntului și iase din focul cel întunecat și împuțit dintr-adîncul prăpăștilor celor strîmte și groaznice a celor locuri înfricate.

Să ținem pururea într-înima noastră chipul acelora lucruri, ca să putem opri curviia ce iaste întru sufletele noastre, pentru multă frică și teamere să părăsască aceasta răutate și să să împreune cu curățiia cea neputredă, să priimască plînsul carele străluceaște și lumineadză mai curat și mai luminat decît focul.

Stă întru rugămentea rugei tale cu cutremur ca un vinovat și făcătoriu rău înaintea u /94[r]/ nui giudeț, pentru ca să poți și cu chipul denafară și cu obiceaiul dinlontru să stîngi și să îmblîndzești mîniia și urgiia direptului

giudeţ. Că svinţiia sa nu poate răbda să nu socotească şi să nu mîngîie sufletul cela ce stă cu trudă şi cu dureare întru mare amar şi scîrbă pentru păcatele sale, nice va să hie nevoit şi trudit cela ce nu-i putinţă a-l nevoi sau a-l îndemna. Cela ce-au agonisit întru sine lacrămi sufleteşti, aceluia în tot locul iaste prea îndemînă a plînge, iară cela ce lucreadză numai cu lacrămile denafară, acela nu mai părăseaşte de-a cercarea locuri şi chipuri împărţite de feaţe de om şi de glasuri omeneşti.

Ca şi visteariul ce iaste într-ascuns, mai nevoie-i a hi furat decît cela ce dzace în mijlocul tîrgului, aşea şi lacrămile cealea ce-s într-ascuns sufleteşti, mai nevoie iaste a le fura diiavolul, decît plînsul şi tînguirea ce iaste denafară la arătare.

Nu fii ca ceia ce îngroapă morţii, ce uneori plîng, alteori să îmbată pentr-înşii, ce fii ca ceia ce-s legaţi în ocnă, carii /94^{v}/ în tot ceasul simt bătuţi şi ucişi de prístavi.

Cela ce uneori plînge, alteori să satură şi rîde, să asamănă celuia ce ucide cîinele cu pîine, carele cu chipul îl goneaşte să şadză aproape d-ins. Aşea şi cela ce cînd plînge, cînd rîde, amăgeaşte săturearea pîntecelui şi pohta dulceţei, făcîndu-se a o goni, o trage tot în săprotiva sa.

Tu, cela ce plîngi, nu iubi a te arăta, ce stă pururea întru ferinţa inimiei tale şi-ţi iscodeaşte firea ta, să nu să afle întru tînguirea ta vrun cuget deşert, căci că diiavolii să tem de lacrămile ceale curate şi de gîndul cel scîrbit, ca furii de cîini.

Nu ne-au chemat pre noi, o, fraţilor întru viiaţa călugărească, ca în nunta cea trupască şi lumască, ce cela ce ne-au chemat, ne-au chemat aicea ca să ne plîngem pre sine.

Oarecarii lăcrămînd să nevoiesc să plîngă în zadar şi fără de vreame, nu socotesc în mentea sa ceaia ce trebuiaşte sufletului întru fericita vreame a tînguirei, căci că lacrămile cealea ce fără sămăluire de folos sufletesc să varsă simt asămănate firei dobitoceşti, /95^{r}/ iară nu omeneşti. Dintru socotinţa învăţăturii şi din gîndul vremiei noastre ce-au trecut, să nasc lacrămile ceale denafară, iară mentea cea cuvîntătoare şi sămăluitoare şi înfrămşată cu înţelepciune adevară iaste tată acelora.

Să-ţi hie ţie aşternutul patului tău chip şi pildă gropiei unde ai a dzăcea după moartea ta şi veri dormi puţinel. Şi cînd şedzi la masă să-ţi aduci amente de viermii ce-s gătaţi să te mănînce preste puţină vreame şi nu veri pohti atîtea mîncări scumpe şi dulci. Şi iară, bînd apă, să nu uiţi seatea din para focului celui nestîns ce va să hie şi cu aceastea fără de toată îndoirea îţi veri nevoi firea ta. Iară cînd ne ceartă păstoriul şi mai

marele nostru, igumenul, cu mustrări şi cu ocăr, să-i aducem amente de răspunsul acelui giudeţ înfricat şi atunci vom tăia ca cu o spată din îmbe parţile ascuţită, cu răbdarea şi cu blîndeaţele, scîrba cea dobitocească şi mîniia şi amărăciunea ce ne samănă într-înimile noastre /95^{v}/ nerăbdarea noastră.

Marea, cum gice Iov, pre vreame pre cătinel scade şi să împuţineadză[2], aşea şi noi împuţinîndu-se, pre cătinel, cu vreame ne va veni şi ni să vor săvîrşi şi cealea ce-am dzis mainte.

Să doarmă în toate sări cu tine pomenirea focului celui de veaci şi cu tine să să scoale, şi nu va birui cu tine leanea nicedănăoară în vreamea rugei tale.

Să te nevoiască spre plîns şi să te îndeamne încai veşmentele tale ceale neagre ce porţi – că toţi cîţi-şi plîng morţii poartă veşmente neagre – căci de plîngi, plînge pentr-aceasta. Iară de nu plîngi, să plîngi pentr-aceasta mai mult, pentru căci te-ai dat dintru cinul mirenescu, cel fără dureare, întru cinul călugăresc, cel cu dureare, pentru păcatele tale.

Bunul şi direptul giudeţ întru lacrămi, ca şi într-alte lucruri bune, socoteaşte şi giudecă după putearea firei noastre. Vădzuiu puţineale picături de lacrămi ca neşte singe vărsîndu-se pentru truda şi durerea şi vădzuiu ca un izvor vărsîndu-se fără de nice o dureare sau trudă. Deaci eu lăudaiu celora ce să trudesc mai vîrtos cu dureare şi /96^{r}/ cu usteninţă, decît cu lacrămile, şi aşea gîndesc că va face şi Dumnedzău.

Nu-i pre îndemînă, nice să cuvine celora ce plîng să facă întrebări înalte asupra bogosloviei, căci că aceastea pierd lacrămile. Pentru că înţelegătoriul cela ce întreabă iaste să şadză pre scaunul dăscăliei, ca un filosof să întreabe, iară ceia ce-şi plîng păcatele iaste să şadză în gunoiu, îmbrăcat cu drăştini. Şi aceasta iaste cumu-mi pare cuvîntul ce răspunsă David proroc cătră ceia ce-l întrebară, macar că era el înţelept şi dascal, dzicînd: „Cum voiu putea cînta cîntarea lui Dumnedzău în ţară streină"[3], adecă fiind în păcate şi în pohte?

Cumu-i şi întru zidiri, cîteaorea să clătesc de sine, cîteaorea de alt neştine, aşea şi umilinţa menţei noastre. Pentr-acea, cînd să umileaşte sufletul nostru şi plînge şi alinat şi blînd fără nice o nevoinţă a noastră, să curăm atunci şi cu socotinţă să ne socotim, căci că atunci vine întru noi Dumnedzău nechemat de ne dă noaă, pentru mila svinţiei sale, scîrba

---

[2] Iov 14, 11.

[3] Ps. 136, 4.

ceaia ce ne duce cătră liubovul său şi bureate /96^{v}/ plin de apa lacrămilor a bunei credințe, pentru ca să ştergem şi să radem păcatele noastre ce simt scrise întru cartea direptului giudeţ. Fereaşte aceasta umilință ca lumina ochilor tăi pănă să va duce de voia sa, iară să nu o pierdzi pentru leanea ta, căci că putearea aceştiia umilințe iaste mai tare decît a ceiia ce iaste pentru nevoința şi pentru truda noastră.

Nu gîndi că doară au agonisit întru sine darul şi frămseațea lacrămilor cela ce plînge cîndu şi-i voia, nice pentru hiice cîndva. Ce cela ce plînge pentru lucrul ce să cade a plînge şi cum iubeaşte Dumnedzău.

De multe ori lacrămile a măriei ceii deşearte, carile-s săci şi fără de folos, să împletesc şi să ameastecă cu plînsul ce plînge neştine dumnedzăiaşte, care lucru putem să priceapem într-ascuns, atunci cînd vedem că şi plîngem şi ne înşelăm de lăudăm pre sine şi osindim pre alții.

Umilința cea adevară iaste o dureare sufletului pururea neînălțată, streinată de toată mîndriia, carea nicedănăoară nu dă mîngîiare şi<e> sau odihnă, ce în tot ceas gîndeaşte şi i să năluceaşte moartea /97^{r}/ aşteptînd mîngîiarea lui Dumnedzău ce mîngîie svinția sa smeriții călugări.

Cîți cu toată simțirea inimiei sale au agonisit fericitul plîns, aceia tocma şi viiața sa au urît, cum are hi plină de dureare şi începătoare de lacrămi şi de nevoi greale, şi de trupul său, ca de un vrăjmaş, să lepădară.

Cînd vedem, întru ceia ce ne par că plîng dumnedzăiaşte, mînie şi mîndrie, să ştim că acealea lacrămi nu-s pentru Dumnedzău, ce simt în săprotivă, că „ce împreunare are lumina cu întunearecul?”[4]

Naşterea umilinței ceii înşelătoare iaste mîndria, iară ceii adeveare iaste smereniia. Cum arde şi strică trestiia focul, aşea şi lacrămile ceale curate ard şi curățesc toate scîrnăviile ceale vădzute a trupului şi ceale nevădzute a sufletului.

Sămăluirea lacrămilor, întru mulți din părinți, să socotesc întunecate şi nevoie a le priceape, cu cît mai vîrtos întru cei tineri şi de curund călugăriți, căci că dintru multe parți să cheamă că nasc, adecă din firea ceaia ce plînge pre lesne, cumu-s fămeile şi cuconii de la Dumnedzău, din scîrba ceaia ce-i pentru vrun lucru /97^{v}/ prespre voie, din scîrbă lăudată ceaia ce-i pentru păcate, din mărirea cea deşartă, din curvie, din beție, din liubov, dintr-aducearea amente a morței şi dintr-alte din multe.

Însă noi, de frica lui Dumnedzău, să ispitim toate chipurile aceastea a lacrămilor, să aleagem şie ceale mai bune, care lacrămi să nasc dintru

[4] II Cor. 6, 14.

pomenirea morței noastre, că într-aceastea nu să află vrun vicleşiug sau vro mîndrie, ce mai vîrtos liubov cătră Dumnedzău, spălare şi curăție de păcate şi alinare de toate pohtele.

Nu iaste a să mira de să tîmplă cîndva de lacrămile simt născute di-ncepătură bună şi să întorc de să svîrşesc întru răutate, pentru căci că diiavolul nu mai părăseaşte de-a luptarea pentru să strîce lucrurile noastre ceale bune. Iară cealea ce simt din pohtă rea sau din fire născute, şi deacii le schimbă neştine şi le răsădeaşte întru plîngere sufletească, aceasta iaste cu adevărat un lucru destonic a fi lăudat. Şi adeverirea aceştia pilde să priceape la arătare, ceaia ce o are din fire, o are din năravul cel rău, să pleacă întru deşarta mă /98r/ rire şi mîndrie, pentru lauda oamenilor.

Nu creade mulțimea lacrămilor tale pănă nu te veri curăți desăvîrşit şi să te izbăveşti de pohte, căci că nu poate nime să creadză şi să ştie bunătatea vinului atuncişi cînd cură din călcătoare. Nime nu poate prici, că doară lacrămile noastre ce le vărsăm pentru Dumnedzău nu-s de folos, însă folosul lor numai ce-l vom priceape în ceasul morței noastre.

Cela ce îmblă pururea cu ochii lăcrămoşi pentru Dumnedzău, acela nu părăseaşte de-a prăznuirea în toate dzile, iară cela ce nu părăseaşte de-a să veselirea şi de-a prăznuirea întru cealea ce iubeaşte trupul, acela plînsul de veaci îl va cuprinde.

N-au veselie vinovații în temniță, nice călugării cei adeveri praznic sau veselie lumască pre pămînt. Pentr-acea, acela ce plîngea acel plîns bun, suspinînd grăiia: „Scoate din temniță, o, Doamne, sufletul mieu[5], ca să să veselească întru lumina ta cea negrăită.

Fă să hii ca un împărat într-înima ta şedzînd întru smerenie înaltă şi dzi rîsului: „Ieşi, şi va ieşi" şi dulcelui plîns: „Vino, şi va veni"[6] şi şerbului nostru munci /98v/ toriului: „Fă aceasta, şi va face".

Cela ce s-au îmbrăcat cu fericitul şi bucuratul plîns ca cu un veşmînt de mire, acela au cunoscut rîsul cel sufletesc şi bucuriia cea adevară. Cine va hi într-acesta chip nevoitoriu ca să-şi adăvăsască toată vreamea sa petrecînd în călugărie, aşea de cu îngăduință lui Dumnedzău, cît să nu să păgubască nice o dzi, nice un ceas, nice o cirtea, nicedănăoară, ce toată viiața sa să hie adăvăsit întru şerbiia lui Dumnedzău, gîndind în mentea sa că nu iaste putință o dzi să o vadză de daori în ceastă viiață?

---

[5] Ps. 141, 7.
[6] Mt. 8, 9.

Ferice de călugărul cela ce poate cu darul răbdărei ș-a înțelepciunei să-și rădice ochiul sufletului în ceriu să vadză și să prăvască ceatele fericiților îngeri și tocmala cea dumnedzăiască. Acela cu adevărat nu poate să cadză în vro poticală carea cumva, că pentru aducerea amente a morței ș-a păcatelor sale pururea udă fața sa cu apă vie de lacrămi. Și nu mă trudesc a creade să hie întrat în cinul cel dintăiu pentru acesta al doile plîns.

Vădzuiu eu cerșători și calici fără de obraz carii, cu neşte cu /99r/ vente amăgulitoare, tocma și inima împăraților o pleacă spre milă. Și vădzuiu mișei înstreinați de lucrure bune carii, nu cu cuvente cu hicimășie, ce cu cuvente smerite, strigînd fără de obraz, dintr-adîncul și dintru ocenița inimiei pururea cătră împăratul cel ceresc și cu greutatea și nevoia lor, nevoiră ceaia ce-i nenevoită: mila și firea svinției sale.

Cela ce să mărește pentru lacrămile sale ce varsă și osindeaște întru sine pre ceia ce nu plîng, să asamănă celuia ce ceare armă de la împăratul asupra vrăjmașiului și în locul lui să ucide pre sine.

Nu-i trebuiaște lui Dumnedzău întăiu lacrămile noastre, o, iubiților, nice iubeaște să plîngă omul cu nevoie și cu dureare de la inimă, ce mai vîrtos să să bucure și să să veselească cu rădire sufletească pentru liubovu ce să cade să aibă cătră Dumnedzău.

Leapădă păcatele și vor fi mai cu asupră lacrămi cu dureare vărsate dintr-ochii simțirei. Căci că acolea unde nu iaste rană, nu trebuiaște brici; și unde nu iaste boală, nice leacuri nu trebuiesc. Nu era întru /99v/ Adam mainte de greșeală lacrămi, cum nice după înviere întru cei fericiți, căci că, deaca va peri păcatul, „vor fugi toate durerile și scîrbele și suspinile”[7].

Vădzuiu într-unii plîns și vădzuiu alții plîngînd căci că n-avea plîns, carii săva<i> că și au întru sine plîns de spăsenie, însă, pentru căci simt temeniciți întru smerenie, nu pricep că au și, pentru acea bună nepriceapere a lor, nu simt furați de deșarta mărire și de mîndrie. Și aceștia simt de carii grăiaște Scriptura: „Dumnedzău înțelepțeaște orbii”[8].

De multe ori darul lacrămilor are obiciaiu de rădică mîndrie întru ceia ce-s iușori și lipsiți de bunătăți. Derept-aceaia, după înțelepciunea lui Dumnedzău nu li să dă unora, pentru ca să să căiască și să să osindească, căci nu pot dobîndi și să să nevoiască cu mai mare osîrdie, și cu grije și cu scîrbă sufletească, și cu mare mîhniciune, și nepriceapere, carele împlu

[7] Cf. Apoc. 21, 4.
[8] Ps. 145, 8.

locul lacrămilor fără de nice o mîndrie, macar să și nu socoteaște neștine aceastea că-s de vrun folos.

De vom socoti pre-amănuntul, vom afla de multe ori întru /100r/ noi un lucru plin de rîs și de vicleșiug de la diiavolul. Că, deaca ne săturăm, ne pleacă de simtem umiliți; și iară, deaca ne postim, ne face de simtem grei și împietriți, pentru ca să ne înșeale cu lacrămi amăgitoare, să ne dăm pre sine mîncărei bucatelor, carea iaste înmă pohtelor. Cărora nu ni să cade să ne plece, mai vîrtos să facem împomciș.

Eu gîndesc și socotesc întru mene însăși facerea umilinței și mă mir. Cum, chemîndu-se scîrbă și plîngere, să află într-însă, amestecată pre dinlontru ca un fagur de miare, dulceață de bucurie și de veselie? Deaci, ce vom priceape dintr-aceasta? Nemică altă numai ca să mărturisim cum umilința iaste darul lui Dumnedzău, carea, deaca să află în suflet, să împreună cu o dulceață adevară, despărțită de toată bucuriia cea trupască, de mîngîie Dumnedzău într-ascuns pre ceia ce-s zdrobiți și înfrîmți[9] cu inimile.

Și pentru ca să avăm pildă spre adeveritul plîns și spre începătură de dureare și de nevoință, să ascultăm o poveaste de folos sufletesc și de umilință. /100v/

Un Stéfan oarecarele călugăr, ce petrecea aicea în Măgura Sinaei, iubiia foarte pustiia și tăcearea; petrecu ai mulți întru viiața și întru luptarea călugărească, cu post și cu lacrămi înfrîmșat și cu alte multe bunătăți înflorit; și avea chelie la poalele măgurei a lui Sveati Ilíe proroc. Acesta pururea pomenit și fericit, pentru mai arătată și mai cu dureare pocăință, să dusă într-un loc mai sîngurat, ce-l cheamă Sídin. Petrecu acoló cîțiva ai petreacere grea și cu nevoie, căci că locul acela era fără de nice o mîngîiare și cu totul neîmblat de oameni, că era și departe de lume aproape de șeaptedzeci de mile; și, deaca sosi la svîrșitul vieței sale, să sui iară starețul la cheliia sa în svîntul vîrv. Avea și doi ucenici din Palestína, foarte cu smerenie bună, care și mainte, pănă a să întoarce starețul, socotiră cheliia lui.

Deacii, făcu puținеale dzile și să războli, întru carea și muri. Iară mainte cu o dzi de ce muri, fu ca într-o buiuguire cu mentea și cu ochii deșchiși căota în na direapta și în na stînga patului și, cum are /101r/ hi strîns și întrebat de neștine să dea răspuns, așea voroviia, audzînd noi toți, numai nu vedeam cu cine grăiia; și uneori răspundea așea: „Iaste cu ade-

---

[9] Prov. 4, 27.

văr, ce-am postit atîţia ai pentr-acea"; alteori iară: „Ba, cu adevăr bîrfiţi că n-am făcut aceasta", deacii iară „Aşea-i cu adevăr, de-aceasta aşea-i, ce-am plîns ş-am posluşit"; alteori, iară gicea: „Cu adevăr în zadar mă pîrîţi şi mă dosădiţi" şi iară alte date gicea: „Aşea-i cu adevăr, aşea-i, şi într-aceasta n-am ce gice sau cum mă îndirepta, numai ce mă nedejduiesc întru Dumnedzău că iaste milostiv". Era cu adevăr vedearea aceaia groaznică şi înfricată un giudeţ nevădzut şi neiertătoriu şi încă mai înfricat lucru era că şi de ce nu făcuse-l pîrîia. O, minune! un pustinic săhastru şi de lume despărţit, gicea de une păcate că nu poate să răspundză, ce avea ca la patrudzeci de ai în călugărie şi în lacrămi.

O, vai de mene, vai de mene! Unde era atunci glasul lui Iezechíil proroc, să dzică cătr-acei nemilostivi întrebători: „Întru ce te voiu afla, într-aceaia te voiu şi giudeca, grăiaşte /101v/ Dumnedzău"[10]. Cu adevăr nu putu nemică să răspundză într-acela chip. Pentru ce? Laudă unuia celuia ce şti şi priceape pentru ce.

Iară unii din călugări spunea fără de nice o menciună că şi unui leopard îi da pîine de mînca din mînele lui în pustie. Şi aşea, cu mare şi înfricată întrebare, ieşi sufletul din trup şi nu ne mai arătă ce vru să hie giudeţul sau sfîrşitul sau ce fu întrebarea şi răspunderea lui.

Ca o fămeaie ce rămîine săracă de bărbat şi are numai un fiiu născut, pre după Dumnedzău n-are altă mîngîiare fără de fiiul său, aşea şi sufletul, deaca cade în păcate, n-are altă mîngîiare în ceasul morţei sale ca truda grumadzilor, adecă postul şi lacrămile.

Ceia ce plîng cu adevărat pentru păcatele sale, nu vor cînta nicedănăoară întru pravila lor, nice vor scoate glas cu mîndrie să să bucure pentru că cîntă bine, căci că aceastea cîntări strică şi pierd plînsul. De veri meşterşiugui şi de te veri nevoi să dobîndeşti plînsul cu aceastea, încă tot va sta departe de tine, căci că plînsul cel adevărat iaste /102r/ o dureare oarecarea întărită dinlontrul sufletului ce să încăldzeaşte şi să înfierbîntă de liubovul lui Dumnedzău. Acesta plîns iaste întru mulţi înainte-vestitoriu a fericitei curăţii, de-i găteadză spre lucrure bune şi-i mătură de pohte şi-i arde de toate lucrurile ceale spurcate.

Spusă-mi oarecine, un lucrătoriu foarte iscusit acestuia plîns, dzicînd pentru sine: „Cînd mi să făcea dor, de multe ori, să mă plec spre mărire deşartă sau spre mînie sau spre săturarea pîntecelui, atunci plînsul îmi mărturisia cu blăstăm în gîndul mieu şi gicea: «Nu te mări în deşert, că de

---

[10] Cf. Iezec. 7, 8.

veri face așea, mă voiu duce de la tine!» Așijdere-mi gicea și de alte pohte, iară eu grăiia cătră îns: «Nu voiu părăsi să nu te ascult nicedănăoară, până mă veri pune înaintea lui Hristos»”.

Fundul și mulțimea plînsului s-au spodobit cu adevărat să vadză mîngîiarea cea cerească și curățiia inimiei să dobîndească strălucirea luminei lui Dumnedzău. Strălucirea cea dumnedzăiască iaste un lucru ce nu-l poate spune neștine, carea cu neînțeleagere /102ᵛ/ să poate priceape și să veade cu mentea cea nevădzută și cu credința și cu darul cel sufletesc a înțelepciunei. Mîngîiarea cea cerească iaste o răcoare sufletească și o iușiurare durearei sufletului ce are pentru păcatele sale, care răcoare răcoreaște și veseleaște sufletul pentru binele ce nedejduiaște să dobîndească ca și un cucon mititel ce, deaca nu veade pre înmă-sa, plînge, iară deaca o veade, rîde și să mîngîie. Folosirea iaste un agiutoriu dumnedzăiesc și o înnoire puterilor sufletului carea, socotindu-și neputința și ticăiciunea sa, cade în scîrbă, care folosire schimbă minunat lacrămile cealea ce-s cu dureare întru nedureare.

Lacrămile cealea ce să varsă cîndu-și aduce amente neștine de moarte nasc frică, iară frica naște neteamere și, după-aceaia, să arată bucuriia. Și aceasta bucurie deaca nu scade, nice să împuțineadză, atunci înfloreaște floarea cuviosului liubov cătră Dumnedzău.

Leapădă cu smereniia ca cu mîna bucuriia ce-ți vine dintru lucrurile ceale trecătoare, că nu ești destonic în ceastă lume /103ʳ/ să te bucuri, cîndai primindu-ă pre lesne, veri primi lupul, adecă diiavolul cela ce-i făcătoriu bucuriei ceii menciunoase, în locul păstoriului lui Dumnedzău, ce iaste păstoriu mîngîierei și veseliei ceii adeveare.

Nu te nevoi a vedea lucruri înalte, cînd nu iaste vreame de videanii, ca să te gonească frîmseațea smereniei și să te agiungă și să te împreune întru veaci petrecuți întru svînta și curata nuntă a mărirei ceii netrecute. Căci că videaniia fuge de ceia ce aleargă să o prindză.

Cuconul, atunciși dintăiu cînd înceape a cunoaște pre tată-său, cu totul să împle de bucurie, iară deaca să depărteadză cîtăva vreame pentru că să-l iscusască tată-său, și deacii iară să întoarce cuconul, atunci să împle depreună și de bucurie și de scîrbă: de bucurie pentru căci vădzu pre cela ce doriia, iară de scîrbă pentru că să scăpasă atîta vreame de dulceața binelui.

Ascunde-să înma de cucon și căotîndu-ă cu dureare, deaca o veade, să bucură; de-l ceartă cu aceasta, să nu să depărteadze d-insa, ce să hie pu-

rurea aproape și liubovul lui mai vîrtos îl prinde spre-insa. /103ᵛ/ „Cela ce are urechi de audzit, ca să audză”, gice Dumnedzău[11].

Cela ce să osindeaşte pre sine pentru Dumnedzău să-şi puie şi capul, nu să grijeaşte a să arăta nicedănăoară sau a să primbla pentru ca să-l vadză oamenii. Aşijdere şi cela ce să păzeaşte pururea cu adevăratul plîns nu socoteaşte hrana trupului sau mărirea sau mînia sau năprăsniciia. Căci că plînsul cel adevărat şi de pocăință iaste o scîrbă şi o dureare întărită în sufletul celuia ce să pocăiaşte, carele adaoge în toate dzile nevoi şi dureri, ca fămeaia ce va să nască, întru carea să înmulțeaşte durearea pănă ce naşte cuconul.

Direptu-i şi-i cuvios Dumnedzău ce dăruiaşte umilință celuia ce cu înțelepciune şeade în săhăstrie şi după leage şi în toate dzile bucură şi veseleaşte pre ceia ce cum să cade cu smerenie petrec în săborul fraților. Cela ce petreace fiecarea de-aceaste doaă vieți fără de leage şi cum nu să cade, acela de plînsul cel bun iaste înstreinat.

Goneaşte de la tine spurcatul cîine, adecă diiavolul cela ce, cînd eşti întărit cu plîns şi cu omilință; să apropie de tine de te supără să credzi /104ʳ/ cum Dumnedzău iaste nemilostiv şi neiertătoriu, pentru ca să te bage în oceință cînd veri să plîngi pentru păcatele tale. Şi de-l veri socoti, tu-l veri afla mainte de ce n-ai cădzut în păcate, unde-ți gicea că Dumnedzău iaste milostiv şi iertătoriu pentru ca să-l asculți lesne spre păcate.

Scîrba postului întru lucrurile ceale bune naşte nărav şi obicină bună, şi aceasta să săvîrşeaşte întru simțiri, iară lucrul ce să face cu simțirea şi cu deprinderea, cu nevoie să ia.

Săvai cîte vieți mari şi înalte vom viețui şi de nu va hi inima noastră scîrbită împunsă de dureare, toate nevoințele acealea să le avăm înşelătoare şi deşearte.

Cade-să, cu adevărat cade-să, ca să dzic aşea, că şi ceia ce s-au spurcat după botedz cu păcate să-şi speale mînule, adecă lucrurile ceale reale de pohte şi de scîrnăvii trupeşti, cu foc de la inimă ce arde pururea şi cu agiutoriul milei lui Dumnedzău.

Vădzuiu eu întru oarecarii un hotar şi o tocmală de plîns săvîrşit; pentru mare nevoie şi scîrbă, ce răniia cu rane inimile lor, vădzuiu şchipînd singe din /104ᵛ/ gurile lor şi-mi aduş amente de prorocul David ce dzice: „Rănit fuiu ca neşte iarbă şi săcă inima mea”[12].

---

[11] Lc. 14, 35.
[12] Ps. 101, 5.

Lacrămile cealea ce simt pentru frica giudețului lui Dumnedzău, însă și întru sine au frică și cutremur și nu să pot birui de mărire deșartă. Iară cealea ce simt dintru liubovul ce are neștine întru Dumnedzău și cătră de-aproapele său, mainte pănă nu iaste acela liubov desăvîrșit, nu știu cîndai vor hi și furate de mîndrie și de mărire deșartă, de nu va cumva aprinde și să înfierbînteadze inima în vreamea rugei focul cel dumnedzăiesc ce-i pururea pomenit. Și iaste a să mira, cum lacrămile cealea ce-s din frică, care lucru iaste mai smerit, simt mai tari și mai fără smenteală, decît cealea ce simt din liubov, care lucru iaste mai cinstit și mai mare.

Simt lucruri de sacă izvorul lacrămilor noastre și simt altele de nasc într-înse tină și fieri. Cu ceale dintăiu lucruri cădzu Lót întru călcare de leage cu featele sale și cu ceale al doile cădzu diiavolul din ceriu. Cealea dintăiu simt: vinul și bețiia, iară al doile simt mîndriia, care iaste putearea rău /105r/ tăței vrăjmașilor noștri, diiavolilor, cu carea meșterșiuguiesc și fac maica bunătăților de iaste maică răutăților, și lucrurile cealea ce fac smereniia de simt făcătoare mîndriei.

De multe ori și însăși vedearea lăcașului nostru unde petreacem, deaca iaste smerit și prost și grozav, pleacă mentea noastră întru umilință; și ca să te înveațe de-aceasta Iisus Hristos și Iliia și Ioan Prediteci, carii usebi de alții să ruga, cercînd locuri fără de gîlceavă și pustii.

Vădzuiu de multe ori pre oarecarii prin orașe și prin mijloc de gîlcevi lăcrămînd, pentru ca să-i înșeale diiavolul să să apropie de lume, puindu-le în mentea lor că nemică nu să vor vătăma, nice să vor smenti. Acesta lucru iaste vicleanilor diiavoli.

Un cuvînt de multe ori strîcă plînsul, iară cu un cuvînt sufletesc, de-l veri putea direage, mult te veri mira.

O, iubiții miei și frații miei, în ceasul ieșirii sufletului din trup nu vom hi osindiți înaintea lui Hristos pentru ce n-am făcut minuni, nice pentru ce /105v/n-am blagoslovit, nice pentru ce n-am fost provideți, ce vom da răspuns lui Dumnedzău pentru ce n-am plîns nepărăsit pentru păcatele noastre.

Această stepenă iaste a șeaptea. Cela ce s-au spodobit de s-au suit păn-aicea, să-mi agiute și mie, că acela au dobîndit agiutoriu să speale și să curățască scîrnăviile și păcatele acestui veac cu această suire a șeaptea.

Stepena a opta. Pentru nemînie şi pentru blîndeaţe

Cumu-i apa, deaca o aruncă în foc neştine, pre cătinel, pre cătinel stînge para focului de tot, aşea şi lacrămile adevăratului plîns au tocmală de stîng toată para urgiei ş-a mîniei. Pentr-acea, deaca-am povestit de lacrămi, vom să povestim şi de blîndeaţe ce urmadză după plîns şi să agoniseaşte dintr-îns.

Nemîniiarea iaste o pohtă de ocar şi de dosădzi nesăţioasă ca şi întru ceia ce-s măreţi lauda şi mîndriia fără de svîrşit, că, cîtu-i laudă neştine, atîta mai pohtesc lauda.

Nemîniiarea iaste o biruire firei cum n-are simţi neştine ocă /106[r]/ răle şi sudalmele, care biruire vine în suflet din nevoinţa şi din sudorile ce-au răbdat.

Blîndeaţele simt o tocmală a sufletului neclătită întru chip: cumu-i întru laude, aşea şi în ocări.

Începătura blîndeaţelor iaste tăcearea ustnelor de tot cuvîntul răpit ce să turbură într-înimă, mijlociia iaste tăcearea gîndurilor întru puţină turbure a sufletului, cînd nu lasă neştine mentea sa să gîndească vrun rău de ceia ce l-au scîrbit. Iară svîrşitul iaste o linişte întărită a menţei întru furtunile şi năpăstuirile ce ne fac dracii, aducîndu-ne amente de răul ce ni l-au făcut neştine cîndva, pentru ca să ne mîniem.

Mîniia iaste o aducere amente şi o zavistie ce să ascunde într-înimă, ce să cheamă pomenire de răutate. Mîniia iaste o pohtă ca să dosădească şi să facă rău celora ce-l întărîtă.

Năprăsniciia iaste o aprindere inimiei ce iaste de sîrg şi nemică n-aştaptă. Amărăciunea iaste o clătire ce fără de nice o dulceaţă petreace şi şeade în suflet.

Urgiia iaste o clătire ce mută şi schimbă pre lesne chipul /106[v]/ şi faţa şi o schimosire frămseaţei sufletului.

Cum deaca să arată lumina fuge întunearecul, aşea şi de mirezma smereniei, toată mîniia şi urgiia piare din suflet. Oarecarii, fiind pre lesne schimosiţi de mînie, nu arată nice o nevoinţă să să tămăduiască de aşea

neputință; nu aud, vai de ei, cela ce gice „Partea mîniei lui va hi cădeare și răsăpire sufletului său”.

Ca și o roată de moară macină mai mult într-o mică de ceas deaca îmblă tare dicît cum macină alta într-o dzi toată dzua ce îmblă cătinel, așea, într-acela chip, și mîniia cea răpită și cumplită zdrobeaște și strică grîul sufletului, adecă bunătățile lui *și roada vieței*, mai de sîrg decît are face altă mînie mai blînd într-o dzi toată dzua. Pentr-aceaia ni să cade să ne socotim cu înțelepciune.

Cum iaste o pară de foc ce s-aprinde și arde tare, pentru vînt mare ce suflă, face într-un cescuț mai multă pagubă decît un foc mic într-o vreame multă, așea și para mîniei ce s-aprinde de diiavolul și de sufletul cel turburat arde și topeaște mai multă roadă a bunătăților sufletești decît o pară de mînie mică ce zăbăveaște vreame multă. /107ʳ/

Nice aceasta să nu să ascundză de noi, o, iubiților, că uneori vicleanii draci lipsesc de nu ne supără, pentru ca să bolnăvim netămăduit, nesocotind di păcatele ceale mici, nice ceale mari să nu tămăduim. Ca o piatră cornurată și ascuțită, ce să ucide și să loveaște cu alte pietri, să sfărîmă și să zdrobăsc toate muchile și colțurile ei ceale ascuțite și să face neatedă și oablă, așea și sufletul ascuțit și năprasnic, petrecînd cu mulțime de bărbați jestóci și mînioși, din doaă lucruri va lua unul: oare cu răbdarea își va tămădui ranele pohtelor sale, oare să va îngreuia de ocări și de sudalme și va ieși din săbor, cunoscîndu-și neputința sa, și ca într-o oglindă-și va vedea fugirea sa cea muierească și fricoasă.

Mîniosul iaste în chipul celuia ce să îndrăceaște de bună voia sa și cade de să vatămă de cădeare prespre voia sa. Nice un lucru mai necuvios nu iaste de mîniia întru ceia ce vor să să pocăiască, căci că nu-i lasă să să smerească, nice /107ᵛ/ să pomeanească de păcatele sale, pentru că cela ce să întoarce spre pocăință multă smerenie îi trebuiaște, iară mîniia iaste sămnu a toată înălțarea și mîndriia.

De iaste ș-aceasta chip blîndeațelor celor desăvîrșit cînd iaste neștine lin într-înima sa și liubovnic cătră ceia ce-l scîrbăsc și-l mînie, op că să fie ș-aceasta chip mîniei, cînd iaste neștine însuși și să luptă și cu cuvîntul și cu chipul, de să sirepeaște spre ceia ce-l scîrbăsc.

De să cheamă și Duhul Svînt că iaste pace sufletului, op că să să cheame și mîniia vălășag și turburare inimiei, că nimică nu poate opri venirea lui întru noi, așea ca mîniia.

Cunoscînd noi că mîniia iaste preacumplită și nașterea ei îndărăpnică, numai unul am priceput din nașterea ei, macar că-i și copil, însă-i de

folos. Căci c-am vădzut unii aprinşi cu năprăsnicie de mare pornirea mîniei şi borîră toată mîniia şi závistiia care-au fost adunată şi coperită de multă vreame într-înima lor; /108ʳ/ şi cu aceasta pohtă a mîniei să izbăviră de pohta zavistei, căci că arătînd şi spuind pentru ce-au zavistuit atîta vreame, iară cela ce l-au scîrbit oare să va căi şi să va smeri de-l va ierta, oare va adeveri şi va spune că nu-i iaste vina într-acea, nice i-au greşit, şi să vor împăca andesine.

Şi vădzuiu alții făcîndu-se la arătare că-s răbdători şi blîndzi dobitoceaşte, iară cu tăcearea lor ascunsără întru sine zavistiia, aşteptînd vreame să dosădească pre cel ce au mînie, ce pr-inşi mai vîrtos decît pre cei îndrăciții căiiu, că cu negrimea şi cu cerneala întunecatei zavisti goniră şi pierdură înfrămşatul şi luminatul porumb, darul Duhului Svînt.

Cu mare nevoință trebuiaşte să ne luptăm însă împrotiva acestuia şearpe, adecă pohta mîniei ş-a urgiei, căci că avînd noi fire de mînie, ia într-agiutoriu firea noastră, ca şi şearpele cel trupăsc are agiutoriu firea ceaia ce să pleacă spre dulceți. Vădzuiu oarecarii, de mare mînie şi amărăciune ce avea întru sufletele sale, nu /108ᵛ/ putea nice bucate să mănînce şi cu acest post dobitocesc luară venin prespre venin.

Şi vădzuiu alții unde aflară prilej pre îndemînă a să mîniia şi să deaderă pre sine întru lăcomiia pîntecelui, pentru ca să aibă din mîncare şi din băutură tămăduire, ce nu putură să aibă şi vrînd să iasă din groapă, cădzură în prăpaste. Şi alți iară vădzuiu înțelepți carii, ca neşte vraci buni, mestecară aceastea amîndoaă, şi nice cu post dobitocesc pentru mînie şi pentru scîrbă să dosădiră pre sine, nice iară pentru mînie, întru lăcomii şi în gustări fără de vreame să slobodziră pre sine, ce mai vîrtos cu bucate cu măsură şi cu vreame să mîngîiară şi foarte să folosiră.

Uneori cîntarea cu măsură îmblîndzeaşte bine mîniia şi de bucuriia cea sufletească piare; alteori, pentru fără de măsură şi fără de vreame cîntare, vine şi să ameastecă cu iubirea dulceței şi cu liubovul lucrurilor lumiei. Pentr-acea, socotind şi sămăluind în tot ceas vreamea acestuia lucru, /109ʳ/ vor putea lucra şi cu această spăsenie.

Şedzînd dănăoară pentr-o treabă den afara unii chelii a unui săhastru, îl audziiu dinlontru pricindu-se întru sine, pentru mare amărăciune şi mînie ce avea, ca neşte ulii ce să mănîncă într-unghile sale, şi sărind în obrazul celuia ce-l scîrbisă, cum vrea hi acolea de față; ce pr-inşii îi învățaiu să nu petreacă sînguri deusebi, ce mai vîrtos cum să cuvine întru săborul fraților, ca nu din oameni ce simt să să facă draci.

Şi iară vădzuiu alţii avînd inimi curvare şi deprinse întru puţiciunea pîntecelui ş-a mîncărilor, făcîndu-să la arătare că simt blîndzi şi şegaci şi iubitori la fraţi şi iscusiţi, ce lor le dziş să petreacă usebi în săhăstrie, carea ca un brici taie şi rade toată necurăţiia curviei şi săturarea bucatelor, pentru ca să nu cadză umilit din firea cea omenească întru dobitocească.

Şi pentru că unii de-aceia-mi spusără c-au cădzut umilit într-amîndoaă pohtele, în săborul fraţilor, ca şi în pustie, ce pr-inşi-i /109v/ certaiu şi-i opriiu să nu îmble, nice să să îndirepteadze înşişi pre sine. Şi dziş în taină şi duhovnicilor săi să-i înveaţe cîteaorea să petreacă deusebi în săhăstrie, cîteaorea în mănăstire şi să le dea să lucreadze uneori o răcodealie, alteori alta – însă întru ce-şi vor pleca şi ei grumadzii s-asculte pre mai marii săi.

Cela ce iubeaşte săturarea pîntecelui şi dulceţile trupului piarde şi pre sine şi pre cela ce iubeaşte viiaţa şi năravul lui. Iară mîniia de multe ori ca un lup învăluiaşte şi răşchiră toată turma şi săborul fraţilor şi multe suflete amăreaşte şi răneaşte.

Cumplit şi greu lucru iaste cu adevărat de va smenti neştine ochiul cel dinlontru a inimiei cu mîniia sa, cum gice şi prorocul: „Spămîntă-să de urgie ochiul mieu"[1]. Însă mai cumplit iaste de va arăta neştine pornirea sufletului cu cuventele ce ies din gură. Iară de va vrea neştine încă şi cu mînule să-şi stîmpere mîniia sa şi pornirea sufletului său, iaste cu totul vrăjmaş şi înstreinat de viiaţa dumnedzăiască, /110r/ cea călugărească şi îngerească.

De ţi-i voia să tămăduieşti şi să scoţi ştercul din ochiul de-aproapelui tău, să nu-l vrăciuieşti, în loc de leacuri, cu bîrnă sau cu toiag, adecă cu cuvînt greu şi de preobrăzire, că mai mult rău-i veri face, ce cu învăţătură blîndă şi cu îndelung răbdare, cum învaţă Apostolul, dzicînd: „Preobrăzeaşte, ceartă, roagă", iară nu gice: „Ucide, bate cu mînule tale"[2]. Însă de să va tîmpla să trebuiască ş-aşea, cade-să să hie rar şi de puţine ori şi nu cu mînule tale.

Să luăm amente şi vom afla mulţi de ceia ce-s mînioşi făcînd cu osîrdie post şi nedormire şi tăceare. Căci că aceasta iaste tocmala diiavolului: cu cugetul pocăinţei ş-a lacrămilor să-i înşeale să facă lucrurile cealea ce adaog pohtele şi neputinţele îndrăcitei mînii.

De iaste, cum am dzis, un mînios ca un lup să poată cu agiutoriul dracului să învăluiască şi să răsăpască o turmă frăţască, op că şi un înţe-

---

[1] Ps. 6, 7.

[2] II Tim. 4, 2.

lept şi blînd, cu agiutoriul blîndului înger, poate să alineadze zarea şi vălăşagul, ca şi un fo /110^{v}/ale de untdelemn ce, deaca-l varsă în mare, potoleaşte toate valurile mărei şi mîntuiaşte curabiia. Şi cum va lua muncă mare cela ce face vălăşag în soţii, aşea ş-acesta al doile ce împacă va dobîndi plată mare de la Dumnedzău.

Începătura fericitei blîndeaţe iaste să priimască neştine cu amărăciune şi cu durearea sufletului ocărăle şi sudalmele cîte-i vin asupră. Mijlociia iaste să nu-şi aibă scîrbă pentr-înse, iară săvîrşitul iaste, de să va afla aceasta, să le ţie neştine unele ca acealea în loc de laudă şi de cinste. Bucură-te tu, cel dintăiu, ce-ai început a te învăţa într-acesta chip a răbda. Fii sănătos, cela al doile ce te nevoieşti aşea într-acealea. Fericit eşti, cela al treile ce te veseleşti întru Dumnedzău şi socoteşti ocărăle în loc de laudă.

Însămnaiu eu o vedeare umilită întru ceia ce-s acoperiţi la mînie şi în zavistie, carea o vădzuiu viind într-înşii din mîndrie şi din nălţare. Căci că să mînia pentru căci simt biruiţi de mînie şi pentr-aceasta iară să biruia în mînie. Şi mirîndu-mă cum răscum /111^{r}/ păra o cădeare cu altă cădeare, mă miraiu; şi păcat cu păcat dobîndind vădzuiu şi-mi fu milă şi de vicleşiugul diiavolului mă cutremuraiu şi de viiaţa mea puţinel de nu mă oceiiu.

De să va vedea neştine pre sine că-i biruit pre lesne de înălţare şi de năprăsnicie şi de vicleşiug şi de făţărie şi va gîndi să zmulgă însă împrotiva acelora pohte spată d-imbe parţile ascuţită, adecă blîndeaţele şi nemîniia, aceluia i să cade să iasă din furtuna pohtelor şi de unde şeade şi să între întru săborul fraţilor ca întru feredeu de spăsenie, de i-i voia să să dezbrace de pohte desăvîrşit, ca să poată cu ocărăle şi cu sudalmele ce va avea acolo în streinătate, încă şi de valurile şi de supărarea fraţilor împens şi bătut cu mentea, sau cîndai şi la aiave strînciunat şi călcat şi împidecat, să-şi speale şi să curăţască scîrnăviia de pre veşmîntul sufletului său.

Şi cum ocărăle şi sudalmele simt spălare sufletului, să te adeverească glasul nărodului, căci /111^{v}/ că mulţi din mireani deaca suduiesc şi alinzuiesc pre cineva de faţă, iară ei să laudă cătră alţii şi dzic: „Însă bine spălaiu pre cutare", care lucru iaste adevărat.

Alta iaste nemîniiarea ce să scorneaşte din plîns întru cei de curund călugăriţi şi alta iaste neclătirea întru mînie, ceaia ce-i întru cei desăvîrşit, căci că cea dintăiu iaste legată ca cu neşte zăbale cu plînsul lacrămilor, iară a doa iaste omorîtă ca cu o sabie de nepohtire. Vădzuiu trei călugări ocărîndu-se andesine; unul dintr-înşi să scîrbi foarte, însă răbdă de tăcu,

iară altul să bucură pentru sine şi să scîrbi pentru cela ce-l alinzui, iară altul, socotind în mentea sa smenteala de-aproapelui său, plînsă cu lacrămi fierbenţi; şi putea să vadză neştine acolea depreună lucrătoriul teamerei ş-a platei ş-a liubovului.

Cumu-i aprinderea trupurilor ce are multe, iară nu numai un chip de ardere, aşea şi aprinderea mîniei şi pornirea altor pohte a noastre multe şi împărţiri de multe fealuri au. Pentr-aceaia nu iaste putinţă să le arate neştine numai cu un chip împăr /112r/ ţirile lor. Însă eu dau svat că după nevoinţa fiecăruia ce iaste bolnav în suflet trebuiaşte să cearce neştine şi vracevanie de tămăduire. Întăia tămăduire iaste aceasta să cunoască neştine începătura durerei sale şi atunci, deaca vom afla şi vom şti, atunci, cu agiutoriul lui Dumnedzău şi cu nevoinţa vracilor celor sufleteşti, vom lua noi, bolnavii, ş-agiutoriu de leacuri cum să cade cătră boala noastră.

Ceia ce vor să între dumnedzăiaşte împreună cu noi întru divanul menţei ce ni-i înainte ca la un giudeţ lumăsc, unde să giudecă făcătorii cei răi şi iau muncă după vina lor, aşea şi noi să giudecăm oarecum pre-amănuntul şi să ispitim pohtele de carele am dzis mainte. Şi întăiu să să apuce aceasta mîniia ca un măcitel şi să să leage vîrtos cu legături de blîndeaţe şi să să tragă de svîntul liubov înaintea giudeţului celui cuvîntătoriu a sufletului şi să să bată de răbdare şi cum să cade să să întreabe: „Spune noaă, o, pre nebună şi fără de cinste ce eşti mînie, numele tătîine-tău carele te-au născut ş-a mîine-ta a căriia te-a făcut rău şi numerele /112v/ feciorilor ş-a spurcatelor tale feate şi nu numai atîta, ce ş-altele mai multe ne arată, seamnele şi bunătăţile cealea ce te luptă şi te biruiesc". Iară ia, cătră noi răspundzînd, va gice: „Naştirile meale simt multe şi tată n-am numai unul. Şi înmele meale simt: deşarta mărire, lăcomiia avuţiei, săturarea pîntecelui şi încă şi curviia. Tată-mieu carele m-au născut să cheamă mîndriia; featele meale simt zavistiia, răscumpărarea, vrajba şi neiubirea, pîrîşii miei simt bunătăţile toate cîte stau împomciş acestora lucruri şi mai vîrtos ceale doaă ce mă ţin legată: blîndeaţele şi nemîniiarea. Iară ceaia ce mă pururea vicleneaşte o cheamă înţeleaptă smerenie, iară cela ce o au născut pr-insă, o veţi întreba şi la locul ei vă va spune".

Într-această stepenă a opta iaste pusă cununa nemînierei. Carea cine o va purta din fire, mă tem să nu o ia altul. Iară cela ce o va purta din sudori, acela au trecut desăvîrşit ş-a opta scară a răutăţei şi o au biruit. /113r/

Stepena a noa. Pentru pomenirea răutăţiei, adecă pentru aducerea amente ce are neştine spre cela ce i-au făcut rău ca să-şi răscumpere

Cuvioasele bunătăţi cu adevărat să asamănă scărei ceiia ce vădzu Iacov. Iară necuvioasele răutăţi să asamănă lanţuhului ce cădzu din mînule lui Petră, mai marele într-apostoli[1]. Căci că bunătăţile, trimiţind una dintr-alta, rădică şi înalţă pre cela ce le face dintru voia sa sus la ceriu. Iară răutăţile au tocmală de să nasc una dintr-alta şi spîndzură una de la alaltă. Pentr-aceaia am audzit neînţeleapta şi nepotolita mînie dzicînd că naşterea ei iaste pomenirea răutăţei, pentru care lucru ne cheamă vreamea şi locul să grăim acmu şi pentr-însă.

Pomenirea răutăţei iaste un acoperemînt şi cuiub mîniei, un străjeariu păcatelor, o neiubire direptăţei, o perire şi stricare bunătăţilor, rugină şi otravă ce otrăveaşte bunătăţile sufletului, viarme ce roade şi zdrobeaşte pururea mentea, ruşine şi sti /113^{v}/ dinţă rugei, cuiu găvozdit într-înimă, o simţire fără de nice o dulceaţă, cu dulceaţă amărîtă, iubită de ceia ce să bucură întru pomenirea răutăţei, un păcat pururea, o călcare de leage ce nu mai doarme, o răutate carea în tot ceasul să scorneaşte. O pohtă iaste ş-aceasta întunecată şi urîtă întru cealea ce şi nasc şi nu nasc, căci că pomenirea răutăţei să naşte din mînie şi iară aceasta naşte zavistiia şi uciderea. Derept-aceaia nu voiu să grăiesc foarte mult d-insă.

Cela ce-au potolit mîniia au omorît şi pomenirea răutăţei, că până iaste părintele viu nu părăseaşte de-a nu facerea feciori, aşea şi petrecînd mîniia naşte pomenirea răutăţei.

Cela ce-au agonisit liubov au gonit de la sine mîniia, iară cela ce ţine vrajbă adună întru sine usteninţe deşearte şi fără de folos, gîndind pururea în ce chipu-şi va răscumpăra.

Masa cea cu liubov strică neiubirea şi darurile ceale curate îmblîndzesc sufletul cel mînios şi scîrbit. Masa ce nu iaste foarte plină şi

---

[1] Fapte 12, 7.

bogată de bucate iaste maică în /114ʳ/ drăznirei întru oaspeții cei chemați. Şi de multe ori pre uşea liubovului întră săturarea pîntecelui.

Vădzuiu neiubirea unde tăie şi rupsă legătura curviei ce era de multă vreame şi pomenirea răutăței prea minunat şi fără de nedeajde socotind, deacii şi ferind dezlegat şi fără de împreunare. Şi era o vedeare cu adevărat minunată să vadză neştine tămăduind un drac pre alt drac. Şi poate să hie lucrul înțelepciunei lui Dumnedzău aceasta, iară nu lucrul diiavolului.

Pomenirea răutăței iaste departe de liubovul firei, iară curviia mai pre lesne să apropie de-acesta liubov, ca şi păduchele supt peanele porumbului.

Tu, cela ce pomeneşti răutatea şi-ți aduci amente de răutatea ce ț-au făcut neştine, adu-ți amente de răutatea ce-ți fac dracii de te trag în pohte de păcate şi nu ținea zavistie omenilor, ce dracilor, şi, cînd ai vrajbă spre cineva, fii vrăjmaş pururea trupului tău pentru lucrurile lui ce te împiadecă de către spăsenie. Trupul nostru iaste un priiatin nemulțămitoriu şi /114ᵛ/ viclean: de ce-l odihneşti şi-l hrăneşti, de-aceaia te mai supără cu somnul şi cu leanea şi cu curviia.

Oarecarii de ceia ce țin pomenirea răutăței să fac învățători şi arată din carte cum gice, după vedearea şi după mentea lor cea rea schimbă cuventele ceale sufleteşti, ca să să ruşineadze aceştia de ruga lui Iisus Hristos, că gice: „Iartă păcatele noastre, cum iertăm şi noi pre ceia ce ne greşesc noaă!" Şi, pentru căci nu iartă, să ruşineadză şi nu nice dobîndesc ce cer.

Cînd te nevoieşti mult şi nu poți să strîci această pohtă a zavistiei îndărăpnică, încai cu cuvîntul arată vrăjmaşiului tău că te căieşti şi nu-i ții zavistie. Ca pentru multă fățărie ce ai către însul să te ruşinedzi şi ca de un foc fiind împens şi ars de firea ta, îl veri iubi desăvîrşit şi-l veri îndrăgi.

Atunci veri priceape că eşti izbăvit cu totul de putregiunea aceştiia pohte, nu cînd te veri ruga pentru ceia ce te-au scîrbit, nice cîndu-l veri dărui, nice cîndu-l veri chema la masă, ce cînd veri audzi c-au pățit /115ʳ/ ş-au cădzut în vro nevoie trupască sau sufletească şi veri plînge cu dureare de la inimă pentr-îns cum are hi a ta nevoia aceaia şi greutatea.

Săhastrul zavistnic să asamănă unii aspíde ce şeade într-un cuiub întunecat şi ține întru sine pururea venin de moarte. Pomenirea chinurilor lui Hristos tămăduiaşte sufletul de pomenirea răutăței ş-a zavistiei şi de blîndeațele svinției sale foarte rău să ruşineadză.

Cum să nasc în copaciul cel pudred viermi, aşea şi întru ceia ce să arată denafară cu vicleşiug blîndzi şi tăcuți să lineaşte mîniia şi zavistiia.

Cela ce o goneaşte de la sine va afla milă şi iertare de păcate, iară cela ce să lipeaşte d-insă să va scăpa de mila lui Dumnedzău.

Mulţi pentru ca să dobîndească iertare s-au dat pre sine în sudori şi în usteninţe. Iară cela ce uită de la inimă dosada şi răutatea ce-i face neştine sîrgui şi dobîndi mainte dicît dînşi iertare de păcate, pentru că-i adevărat cuvîntul ce dzise Hristos: „Iertaţi de sîrg /115^{v}/ şi vă vor ierta şi voaă păcatele voastre destul"[2].

Iertarea şi uitarea răutăţei ce-au păţit neştine de altcineva iaste sămn adevăratei pocăinţe. Iară cela ce are într-înima sa vrajbă cătră cineva şi-i pare că să pocăiaşte, să asamănă celui ce învisadză şi-i pare în vis că aleargă.

Vădzuiu unii din ceia ce au întru sine zavistie învăţînd pre alţii să nu hie zavistnici, carii să ruşinară de cuventele sale şi de-aceasta pohtă să izbăviră. Ca să nu gîndească neştine că aceasta pohtă, adecă pomenirea răutăţei şi zavistiia, că doară iaste păcat mitiutel, că de multe ori poate a să întinde tocma şi întru oamenii cei sufleteşti.

Cela ce-au agonisit întru sine aceasta a noaă scară, deacii să ceaie cu îndrăznire dezlegare de păcatele sale de la mîntuitoriul nostru Dumnedzău.

[2] Lc. 6, 37.

Stepena a dzecea. Pentru clevete

Nime de ceia ce au mente bună nu-mi pare să poată prici şi să dzică că clevetele nu să nasc din zavistie şi din pomenirea /116[r]/ răutăţei. Pentr-aceaia după părinţii ei s-au pus în rînd aicea. Cleveta iaste naştere neiubirei, o boală supţire cătră înmă-sa, neiubirea, iară întru pohtele ce nasc dintr-însă, grasă şi groasă, ascunsă ş-acoperită, o lipitoare ce apucă cu liubov şi pre cela ce o grăiaşte şi pre cela ce o ascultă, ce le suge tot singele liubovului ş-a vieţei ceii sufleteşti, un liubov făţarnic carele adaoge într-înimă greutate şi scîrnăvii şi piarde curăţiia.

Cumu-s une muieri tinere, ce fără de nice o ruşine fac răutăţi la arătare, şi altele ce fac şi mai rău decît acealea, însă într-ascuns şi cu mare ruşine, aşea şi pohtele necurăţiei poate să vadză neştine cum unele simt mai fără de ruşine decît neşte curve, cum iaste lăcomia pîntecelui, beţiia, curviia, deşearta mărire, şi simt altele de nu-s tocma la arătare şi fără de ruşine, ce simt împletite cu mai mari păcate, cum iaste făţăriia, vicleşiugul, zavistiia, cleveta, pomenirea răutăţei ce să naşte di /116[v]/ ntr-înimă, care pohte arată chip bun denafară, iară dinlontru caotă spre răutate.

Audziiu pre oarecine clevetind de-aproapele său şi-l certaiu, iară acela lucrătoriul răutăţei pentru să să îndirepteadze, răspunsă că face aceasta pentru liubovul ce are pentru cel clevetit, căci că iubeaşte să să spăsească. Iară eu le răspunş: „Părăsiţi, fraţii miei, părăsiţi de acesta liubov, ca să nu faceţi menciunos pre cela ce gice: «Eu goniiu pre cela ce cleveteaşte într-ascuns de-aproapele său»[1]. De gici că-l iubeşti, roagă-te într-ascuns pentr-îns, iară nu-l ocărî, nice grăi rău de dîns, că acesta liubov iaste îngăduit şi iubit lui Dumnedzău.

Nice aceasta să treacă să nu o ştii, de ţi-i voia să te fereşti să nu giudeci în taină pre cela ce greşeaşte: Iuda era în ceata ucenicilor lui Hristos şi tîlhariul în ceata tîlharilor, deaci iaste a să mira cum aşea de sîrg, într-o mică de ceas, să schimbară amîndoi. Căci că Iuda fu vînzătoriul lui Hristos, iară tîlhariul cu pocăinţa fu cetaş apostolilor. /117[r]/

---

[1] Ps. 100, 6.

Carele să nevoiaşte să biruiască duhul clevetelor să nu ocărască, nice să osindească pre cela ce greşeaşte, ce pre dracul ce l-au înşelat. Căci că nime n-are vrea să greşească de bună voia sa lui Dumnedzău, săvai că nime dintru noi nu să nevoiaşte.

Vădzuiu oarecine greşind în vedeare, iară în taină să căi şi să pocăi şi aflaiu cum pre-acela ce-l osindiia ca pre un curvariu la Dumnedzău să socoti curat şi bun; pentru bună întoarcere şi pentru pocăinţă ce avu în taină, trasă pre Dumnedzău spre sine cu milă.

Să nu te stideşti de cela ce cleveteaşte către tine de-aproapele său, ce mai vîrtos să-i gici: „Părăseaşte, frate! Că eu mai greu şi mai rău greşesc în toate dzile, dară cum să poci osindi pre altul?" şi cu un leac veri dobîndi doa lucruri, că veri tămădui şi tine şi de-aproapele tău.

Întru toate căile ce îndirepteadză către iertarea păcatelor iaste ş-aceasta, adecă să nu osindeşti, că-i adevărat cuvîntul cela ce gice: „Nu osindireţi şi nu veţi hi osindiţi"[2]. Cum iaste /117v/ focul streinat cu totul şi împomciş apei, aşea să cade să hie streină şi depărtată osindirea de cela ce va să să pocăiască.

S-ai vedea neştine că iase şi sufletul din trup, tocma nice atunci să nu-l osindeşti, căci că giudeţul lui Dumnedzău iaste acoperit şi neştiut întru oameni. Greşiră oarecarii greşeale mari la arătare, carii într-ascuns făcură lucruri bune, mai mari decît acealea greşeale. Pentr-aceea, ceia ce iubăsc a giudeca ş-a osindi pre alţii să înşelară de ţin fumul în locul soarelui.

Ascultaţi-mă, ascultaţi-mă toţi cîţi simteţi giudecători răi de lucrurile altora. De iaste adevărat, cumu şi iaste adevăr cuvîntul lui Hristos că „Cu ce giudeţ veţi giudeca, veţi hi giudecaţi"[3], nice întru chip nu va hi să nu cădem întru toate cîte osindim de-aproapele nostru, oare trupeşti, oare sufleteşti, şi într-alt chip nu va hi.

Ceia ce simt sîrghişi şi pre-amănuntul iscoditori de-a iscodirea şi de-a giudecarea greşalele de-apropelui său, aceaia patimă vor păţi şi ei, căci că încă n-au luat întru /118r/ sine încă desăvîrşit şi întemenicit aducere amente de greşealele lor. Căci că de va descoperi neştine acoperemîntul liubovului ce are întru sine să-şi socotească pre-amănuntul răutăţile sale ce-au făcut, deacii nu să va camai griji nice de un lucru aceştii lumi, gîndind că nu-i va sosi toată vreamea vieţei sale să plîngă

[2] Mt. 7, 1.
[3] Mt. 7, 2.

pentru păcatele sale, s-are custa o mie de ai şi s-ară vărsa din ochii săi mai multe lacrămi decît apa Iordánului.

Socotiiu eu în mentea mea firea adevăratului plîns şi nu aflaiu într-îns cîtu-i urmă de clevete sau de osindă, numai pocăinţă.

Dracii ne nevoiesc pre noi să greşim sau, deaca nu greşim, să giudecăm pre ceia ce greşesc, pentru ca să ne facă aceşti ucigaşi de suflet, încai cu ceaia a doa să spurcăm ce-a dintăiu. Să ştii ş-aceasta, că sămnul celora ce-s pomenitori de rău şi zavistnici iaste acesta, că fiind ei afundaţi şi pogorîţi de duhul neiubirei, află prilej de ocărăsc pre lesne învăţătura sau lucrurile sau îndireptarea sau bunătăţile /118^{v}/ de-aproapelui său.

Vădzuiu pre unii într-ascuns, iară nu la arătare, făcînd păcate prea cumplite şi, pentru ca să să arate ei direpţi şi curaţi, înfrunteadză pre cu mînie prea ceia ce greşesc greşeale mai mici şi să vădesc.

Cela ce osindeaşte iaste un apucătoriu cinstei lui Dumnedzău cu de-a sila şi fără de ruşine, căruia i să cade numai svinţia sa să giudece. Iară a giudeca neştine pre altul iaste piardere sufletului său.

Cum poate mîndriia şi însăşi, fără de alte păcate, să piardză pre om, aşea şi osinda însăşi de sine poate cu totul să ne piardză pre noi, căci că şi fariseul acela numai pentr-atîta fu osindit[4].

Cela ce să nevoiaşte bine să culeagă strugurii cei de poamă carii-s mai copţi să hie de mîncat, nemică de ceaia ce-i aguridă acră nu culeage, aşea şi mentea cea înţeleaptă şi înţelegătoare a omului cîte lucruri bune veade într-alţii, toate le însamnă întru sine cu mare nevoinţă. Iară cel neînţelept cearcă numai ocărăle şi rămăşiţele, pentru carele dzise prorocul: „Cercară fărădelegi şi aşea cercînd, periră şi să stînsără"[5].

Nice cu ochii /119^{r}/ tăi tocma s-ai vedea încă să nu osindeşti, că de multe ori să înşală de greşesc ş-aceştia.

Cela ce-au biruit ş-au sărit într-aceasta stepenă, a dzeacea, iaste lucrătoriu plînsului sau liubovului.

---

[4] Cf. Lc. 18, 14.

[5] Ps. 63, 6.

Stepena a unsprădzeacea. Pentru tăceare

Dzis-am, întru ceale mai de sus ca în pre scurt, cum iaste foarte lucru cu smenteală și cu primejdă a osindi, tocma și celora ce le par că-s aproape de-a întrarea întru ceale sufletești, și mai vîrtos să să osindească și să să muncească din limba sa. Iară acmú dup-aceastea, trebuiaște să grăim pre scurt și să arătăm aicea începătura și ușea pre carea întră și iase această pohtă.

Cuvîntul fără de ispravă iaste scaun deșeartei măriri, cu carea au deprins a să vădi pre sine ș-a să arăta. Cuvîntul prespre măsură iaste sămn neînțeleagerei, căci că lasă omul a sale și socoteaște altora, ușe clevetelor, îndireptătoriu rîsului și îmbălăturilor, slugă menciunelor, stricare și răsăpire umilinței, chemătoriu leanei, sol somnului mai vîrtos în vreamea cetitului ș-a rugei, /119^{v}/ rășchirare tăcerei, pierdzare ferinței sufletului, răceală căldurei lui Dumnedzău, întunecare rugei.

Tăcearea ce să ține cu înțeleagere și cu sămăluire iaste maică rugei, strigare și întoarcere menței din robiia gîlceviei, ferință focului smereniei cătră Dumnedzău, socotitoare și cercetătoare gîndurilor, alegînd ceale bune din ceale reale, străjeariu de vrăjmași ca să nu s-apropie, încuietoare plînsului, priiatin lacrămilor, lucrătoriu de aducerea amente a morței, zugrav muncilor de veaci, iscoditoriu giudețului ce va să hie, slujitoriu scîrbei ceii dumnedzăești, vrăjmaș mare îndrăznirei, soție liniștei, vrăjmaș cinstei dăscăliei, adaogere înțeleagerei, agonisitoriu vederei dumnedzăești, nevoință ascunsă întru Dumnedzău, acoperemînt suirei cătră Dumnedzău.

Cela ce-și cunoaște cădearea sa își opreaște limba, iară cela ce grăiaște multe încă nu s-au cunoscut pre sine cum să cade. Cela ce iubeaște tăcearea să apropie de Dumnedzău și, în taină grăind într-înima sa cu ruga, să lumineadză de la svinția sa. Tăcearea /120^{r}/ lui Hristos stidi pre Pilat și glasul lin și smerit a omului piiarde deșarta mărire.

Pentru un cuvînt ce dzise Petră de să lepădă de Hristos, plînsă cu amar, căci că nu-și adusă amente de cela ce dzise: „Dziș să feresc calea mea, ca

să nu greşesc cu limba mea"[1] şi altul iară ce dzise: „Mai bine iaste să cadză neştine de sus gios, decît grăind rău să cadză pentru limba sa"[2].

Nu voiu să scriu mult pentru cuvîntul cel fără de ispravă ce măestriia cea rea aceştiia pohte mă nevoiaşte să grăiesc. Derept-aceaia audziiu dănăoară un călugăr întrebîndu-mă cu liubov pentru tăceare şi pentru ferința limbiei, care-mi dzise că cuvîntul fără ispravă să naşte dintr-una de-aceastea, oare din întoarcere rea şi din nărav viclean şi neoprit (căci că fiind limba mădulariu trupului, cumva să să iscusească oare cu bine, oare cu rău, aşea să iscuseaşte şi cearcă obicina sa), oare să naşte dintru diiavolul deşeartei măriri, mai vîrtos întru ceia ce să nevoiesc sufleteaşte împing în cuvente fără de ispravă. Cîteaorea să naşte /120v/ iară din săturarea pîntecelui. Pentr-acea, de multe ori oprindu-şi pîntecele său, mulți cu o nevoie oarecarea de către pohta lui, cu slăbiciunea lui, încuiară şi limba şi cuvîntul cel fără de ispravă ce să naşte dintr-însă.

Cela ce gîndeaşte şi să grijaşte de ceasul morței sale scurteadză şi taie cuvîntul său, şi cela ce-au agonisit plîns sufletesc fuge ca de foc de cuvînt fără de ispravă.

Cela ce-au iubit liniştea şi tăcearea îşi astupă gura, iară cela ce iubeaşte să să primble să-l vadză oamenii să goneaşte din chelie de-această pohtă, adecă de cuvîntul fără de ispravă.

Cela ce-au cunoscut mirezma şi căldura focului celui dumnedzăiesc de sus, acela fuge cît poate de ameastecul şi de voroava oamenilor, ca şi albina de fum, că cum goneaşte pre-aceasta fumul de la roiu, aşea şi pre-acela cuvîntul cel fără de ispravă dintru liniştea tăcerei sale.

Puțini simt foarte ca să poată opri o apă ce n-are iaz să nu cură în gios, iară mai puțini simt să poată a alina ş-a potoli o gură limbută şi neoprită.

Căruia i-i voia să sporească întru viiața cea sufletească să să nevoiască întru liniştea şi /121r/ întru tăcearea limbiei, că cine va birui cuvîntul fără ispravă a limbiei cu această stepenă a unsprădzeacea tăie cu una multe răutăți.

[1] Ps. 38, 1.
[2] Sir. 20, 19.

Stepena a doasprădzeace. Pentru menciuni

Cum naşte din piatră şi din her foc, aşea într-acela chip şi din cuvente fără de ispravă şi din bîrfele nasc menciunile. Menciuna iaste o piardere liubovului, iară călcarea giurămîntului iaste o lepădare de Dumnedzău.

Nime de cei cu mente bună să nu-i paie că păcatul menciunilor iaste mic. Pentru că şi Duhul Svînt cu rostul lui David proroc deade osindă şi răspuns mai înfricat pre menciuni decît spre toate pohtele, cum gice însuşi David cătră Dumnedzău: „Tu, Doamne, veri piarde pre toţi ceia ce grăiesc menciuni[1], de nu să vor îndirepta pre sine". Deaci ce vor păţi ceia ce adaog după menciuni încă şi blăstămi de-şi adeveresc menciunile cu giurămînt?

Vădzuiu unii lăudîndu-să întru menciuni ce menţiia şi veselindu-să cum are dobîndi cinste dintr-acea, carii curînd, cu cuvente de bîrfeale şi deşegi deşearte şi fără ispravă, rădicară pre ceia ce să pocăia pre toţi /121ᵛ/ a rîde şi aşea peri umilit plînsul de-acela rîs.

Cînd ne văd diiavolii, de sîrg deaca înceape vicleanul şi cumplitul povestitoriu a povesti bîrfeale şi îmbălături lumeşti, că vom să fugim d-inse ca de o boală rea, atunci, pentru ca să nu ne ducem, să nevoiesc cu doa gînduri să ne înşeale, de ne şoptesc: „Să nu scîrbim pre cela ce ne povesteaşte" sau „Să nu ne arătăm pre sine mai buni şi mai iubitori pre Dumnedzău decît alţii ce simt acolo de-ascultă". Iară tu de sîrg sai de-acolea, nu pesti! Iară de nu, în vreamea rugei tale ţi să va năluci gînduri şi aduceri amente de rîs şi de bîrfeale. Nu fugi numai, ce răsăpeaşte cum să cuvine ş-acel săbor viclean, aducînd la mijloc pomenirea morţei ş-a giudeţului. Că mai bine-i dintr-acesta lucru să te stropeşti cu puţină mărire deşartă şi numai să te afli începătoriu de folos sufletelor a mulţi decît cu tăceare fără de folos să pierdzi şi pre alţii şi pre tine.

Făţăriia iaste înmă menciunilor, pentr-aceaia unii au dzis cum făţăriia nu iaste alt lucru fără numai o învăţătură şi o agonisire menciunilor de

---

[1] Ps. 5, 6.

carea iaste lipită și îm /122r/ pletită giurămîntul. Căci că fățarnicul numai ce cearcă mărire și cinste de la oameni, să-l grăiască că iaste om bun și direpț. Cela ce-au agonisit întru sine frica lui Dumnedzău s-au înstreinat cu totul de menciuni, avînd întru sine un giudeț direpț, firea sa, întru carea nu să află nice o fățărie.

Cum și întru toate pohtele cunoaștem împărțirea vătămărilor, așea și întru menciuni, căci că într-alt chip să giudecă cela ce pentru frica muncilor ș-a pierdzărei mente, și într-alt chip cela ce fără de nice o nevoie mente. Altul mente pentru hrana și pentru săturarea pîntecelui, altul ca să rădice spre rîs ceia ce simt ședzînd acolea, altul pentru ca să-și viclenească priiatinul și să-i facă rău.

De frica domnilor ș-a boiarilor pier menciunile și de mulțimea lacrămilor pier cu totul și nu și să ivăsc. Menciunosul *diavolul* de multe ori cugetă să mînță de nește tocmeale oarecarele ce vor să hie și de multe ori, pentru direptate, gîndește pierdzare sufletelor. Omul cel menciunos ia șie mărturie și pildă de la Raáva, dzicînd că cu perirea sa face mîntuire altora.

Cînd ne vom curăți cu totul de menciuni, atunci, la vreame de nevoie, /122v/ chemîndu-ne vro treabă, cu frică să o facem. Nu ști cuconul mic a menți, nice sufletul direpț și neviclean. Cela ce să veseleaște de vin și fără de voia sa mărturiseaște adevăr de toate și cela ce să va îmbăta de svînta umilință nu va putea să mînță.

Cela ce s-au suit într-această stepenă, a doasprădzeace, au agonisit rădăcina tuturor bunătăților.

Stepena a treiasprădzeace. Pentru leane

Una din mlădițele cuvîntului celui fără de ispravă iaste de multe ori ș-aceasta, cum am dzis mainte, și întăia naștere a lui, leanea grăiesc. Pentr-acea am dat ș-aceasta, după cum i s-au venit rîndul ei întru vicleanul lanțuh a pohtelor. Leanea iaste o slăbiciune trupului și neputință menței, o schimbare și o lepădare nevoinței călugărești, o neiubire giuruirei ce s-au giuruit neștine cînd s-au făcut călugăr, laudă mireanilor, clevetitoare lui Dumnedzău că iaste nemilostiv și la oameni neiubitoriu. Leanea face de stă neștine întru cetitul său cu nesocotință și întru vreamea pravilei – slab /123ʳ/ și neputincios, întru slujbă – de her, întru poslușanie – fără de leane, într-ascultare – iscusit.

Ascultoiul cel adevărat nu ști ce iaste leanea și mîhniciunea, că pentru lucrurile ceale vădzute să îndeamnă de îndirepteadză și ceale dumnedzăești nevădzute.

Obștea iaste vrăjmaș mîhniciuniei, iar săhăstriei iaste soție; pururea pănă la moarte nu-l mai părăsează și totdeauna să luptă cu nus, nu-l lasă pănă iaste viu. Leanea, vădzînd cheliia săhastrului, rîde și să apropie de petreace cu nusul.

Vraciul are obicină dins-demîineață să cearcete bolnavii și leanea călugării într-amiadzădzi. Mîhniciunea și oploșirea îndeamnă să hie neștine iubitoriu la stranici, svătuiaște să hie lucroiu, pentru să aibă cu ce fi milostiv, nevoiaște-să să cearcete bolnavii, aducîndu-și amente cuvîntul ce gice: „Bolnav fuiu ș-ați venit la mene”[1]. Învață să margă la cei scîrbiți și la cei cu fire slabă să-i mîngîiem și să-i socotim. Cînd stăm la rugă, ne aduce amente de lucrurile ce trebuiesc a să lucra dinlontrul mănăstirei și denafară și rădică toate hicimășiile pentru ca să poată /123ᵛ/ cu acest căpăstru pre îndemînă să ne scoață dobitoceaște di la ruga noastră.

Trei ceasuri a dzilei, carele simt ceasurile rugei ș-a postului, adecă întăiul ș-al doile ș-al șeasele, întru carele aduce dracul mîhniciunei dureare

---

[1] Mt. 25, 36.

de cap, aprindere şi învăluire pîntecelui; iară deaca să apropie al noaăle ceas, să şi mai îngrecadză şi, deaca să pune masă, sare dintr-aşternut şi să află denafară de chelie; iară deaca să apropie iară ceasul rugei, să cufundă iară în somnu şi, stînd la rugă, înceape trupul iară a să îngreuia şi iară apucă leanea stihul din gura lui cu icnituri fără de vreame.

Alte pohte pot cu un lucru bun oarecarele să stea în săprotiva lor şi să le piardză, iară leanea şi oploşirea iaste o moarte călugărului ce cuprinde toate pohtele.

Sufletul cel bărbat strînge mentea sa cînd va să moară de leane, iară mîhniciunea şi leanea răşchiră toată mulţimea lucrurilor celor bune.

Iaste ş-aceasta una din ceale opt răutăţi mai grea şi mai de moarte; să facem şi într-aceasta întrebare şi să sămăluim putearea ei cu putearea altor /124ʳ/ pohte, cum am făcut şi întru cealea ce urmeadză aceştiia. Pentr-acea s-adaogem ş-aceasta cînd iaste vreamea cetitului, mîhniciunea nu s-arată, iară deaca să sfîrşeaşte pravila, atunci să deşchid ochii şi fuge somnul.

Întru vreamea ceaia ce supără leanea şi oploşirea să cunosc ceia ce să nevoiesc pentru împărăţia ceriului. Căci că nu iaste nice un lucru să încunune atîta pre călugăr ca mîhniciunea şi leanea, cînd să luptă cu nusă cătră lucrul lui Dumnedzău. Socoteaşte bine şi o veri afla luptînd întru starea picioarelor noaptea, căci că ceia ce stau îi face de-şi pun un picior preste altul şi-i îngreuiadză să să razime de păreate şi de scaun şi iară ceia ce să află în chelie îi supără să iasă afară, tropot şi sunet să facă. Iară cela ce-au deprins a plînge pre sine pentru păcatele sale, nu şti ce iaste mîhniciunea.

Să să leage acesta măcitel, leanea grăiesc, de aducerea amente a morţei ş-a păcatelor şi să hie bătută de răcodealie şi de jelaniia binelui ce va să hie, să să tragă şi să să împengă şi să să puie înaintea giudeţului celui cuvîntă /124ᵛ/ toriu a sufletului şi să să întreabe cum să cade într-acesta chip: „Spune-ne, o, leane, stricat şi slăbănog muncitoriu, cine iaste cela ce te-au născut rău şi carele-s născutele tale şi carii simt de te luptă şi carele iaste să te omoară?" Şi aceasta, fiind nevoită într-acesta chip, va răspunde: „Eu întru adeveriţii posluşnici n-am capul unde-mi pleca, iară cu ceia ce şed în laturi, deusebi mă ascultă şi mă odihnesc şi petrec cu nuşi. Iară părinţii miei simt mulţi în multe chipuri: uneori nesimţirea sufletului şi împietrirea, alteori uitarea binelui celui ceresc netrecut, alteori şi truda trupului prespre măsură şi scîrbele sufletului. Iară cuconii

miei simt îmblarea şi mutările din loc în loc; surorile meale carele nasc cu mene iaste neascultarea, cînd n-ascultă de duhovnic, neaducerea amente de giudeț, alteori şi lepădarea giurămîntului ce să giură neştine cătră Dumnedzău că va face vrun lucru bun. Iară părăşii mie<i>, de carii simt acmu legată, simt cetitul /125^{r}/ amestecat şi vrîstat cu răcodealiia. Vrăjmaşul mieu iaste gîndul şi aducerea amente a morței, iară ceaia ce mă de tot omoară iaste ruga cea cu osîrdie, întărită cu nedeajdea binelui de veaci, pre carea cine o au născut, o veți întreba şi în vreamea sa vă va spune".

Aceasta a treiasprădzeacea stepenă iaste biruire, pre carea cine o va birui va hi iscusit întru tot lucrul bun.

Stepena a patrasprădzeeace. Pentru mîndra şi vicleana doamna pîntecelui, adecă săturarea

Vrînd să grăim ş-aicea pentru săturarea pîntecelui, ca şi de alte de toate, însă acmu mai mult am socotit să sămăluim, că m-aş mira să să afle neştine într-această viiaţă să petreacă izbăvit de-această pohtă mainte de ce n-au întrat în groapă.

Săturarea şi lăcomiia pîntecelui iaste o făţărie şi un vicleşiug a pîntecelui carele, cînd iaste sătul, scînceaşte şi strigă că-i mai trebuiaşte, iară cînd iaste plin bine de să sparge de bucate, zbiară şi gice că i-i foame. Lăcomiia pîntece /125^{v}/ lui iaste păzitură de dzămi şi de bucate dulci, izvor dulceţilor celor fără de ispravă. Din cătr-însă l-ai astupa, totu-i cură flegma dulceţei, să l-ai astupa de o parte cu post şi cu văzdîrjanie, pre de-altă parte, destupă cu mîngîiarea şi cu miluirea trupului; astupi-l şi dintr-acoace, pre de-altă parte, totu-şi face cale. Lăcomiia pîntecelui iaste o înşelătură ochilor ce priimeaşte să mănînce puţinel, iară în mentea sa gîndeaşte să înghiţă cu o dată tot cît veade.

Săturarea bucatelor iaste tată curviei, iară scîrba pîntecelui iaste agonisitoare curăţiei. Cela ce măguleaşte leul de multe ori îl îmblîndzeaşte, iară cela ce cu bucate de saţiu va să-şi îmblîndzească trupul mai sireapu-l face.

Jidovul să bucură sîmbăta şi călugărul gustăreţ sîmbăta şi dumeneca; mainte de vreame sămăluiaşte de dzua Paştelui şi mainte cu multe dzile găteadză bucate. Bagă samă şerbul pîntecelui cu ce bucate va prăznui, iară şerbul lui Dumnedzău cu ce daruri sufleteşti să va îmbogăţi până într-aceaia dzi. Deaca vine strani /126^{r}/ cul, atunci călugărul gustăreţ, pentru ca să să sature de păzituri, să porneaşte cu totul întru liubov gîndind să razdreaşască spre mîncări pentru uteşinţa fratelui. Pentru venirea nescui dezlegă la vin să bea, gîndind că va ţinea bunătăţile într-ascuns, fu titvă pohtei lăcomie pîntecelui.

De multe ori deşarta mărire iaste vrăjmaş săturărei şi să luptă pentru ticăitul călugăr ca pentr-un rob cumpărat. Lăcomiia pîntecelui îl nevoiaşte să facă dezlegare; deşarta mărire-l strînge să-şi ferească cinstea sa

întru văzdîrjanie, pentru ca să să arate iscusit întru tot. Iară călugărul înțelept fuge de-amîndoaă și goneaș*te* una cu alta întru vreamea sa.

Pentr-aceaia cînd să sirepeaște trupul și hiarbe, atunci în toată vreamea și în tot locul să-l zdrobim cu postul, iară cîndu-i fierbenteala trupului stînsă și potolită, care lucru nu gîndesc să hie desăvîrșit nicedănăoară până simtem într-această lume, iară deaca vom întra în groapă, atunci să părăsim de-a nevoirea.

Vădzuiu dănăoară preuți bătrîni batgio /126ᵛ/ curiți de diiavolul carii da voie cu blagoslovenie să dezleage postul spre vin și spre alte, spre toate, tinerilor celora ce nu să pleca lor. Acelora ni să cade să ne plecăm și să razdreașim cu măsură cînd vor hi nescare oameni iscusiți și mărturisiți de credință și de viiață dumnedzăiască. Iară de vor hi viețuind fără de văzdîrjanie și cu nesocotință, nice leac să nu gîndim de blagosloveniia lor, ce mai vîrtos să ne luptăm cu hierbenteala și cu focul trupului.

Ispiti-să vrăjmașiul lui Dumnedzău, Evágrie, să hie mai înțelept decît alți înțelepți cu cuvîntul și cu înțeleagerea sa, ce menți, vai de el, și să arătă mai nebun decît nebunii întru multe altele și într-aceasta, căci că dzisă: „Sufletul cînd pohteaște mîncări multe, atunci trebuiaște să să strîmteadze cu pîine și cu apă". *Învăță un lucru în chipul celuia ce dzise unui călugăr tînăr cu o pășire să să suie toată scara.*

Pentr-aceaia noi, oprind și rușinînd învățătura lui, să gicem așea: „Cînd pohteaște sufletul mîncări multe, pohteaște un lucru după firea sa. Pentr-acea, să meșterșiuguim cu o amăgitură, pentru ca să stăm în săprotiva vicleșiugului lăcomiei pîntecelui". /127ʳ/ Și de nu va hi prea greu războiul sau munca păcatelor, să tăiem atunci bucatele cealea ce îngrașe trupul, deacii și cealea ce aprind întru dulceți, pentru ca să nu stîngem focul cu untdelemnul, dup-aceaia și cealea ce îndulcesc.

De iaste putință, dă trupului tău bucate proaste să să sature și curund să să deșearte cu săturarea, pentru ca să împlem năravul cel nesățios, iară pentru de sîrg răsuflare și deșertare să ne putem izbăvim ca de neşte rane de aprinderea firei și de para pohtei trupului. Să socotim pre-amănuntul și vom afla că mai mult dintru bucatele ceale tari și greale să scornesc întru noi pohte.

Bate-ți giocu de dracul ce te amăgeaște după masă să-ți opustești pravila și să te întorci spre leane și spre somnu, căci că, deaca te apucă al noale ceas în somn, îți leapădă giuruirea cu cealea de mainte ceasuri, pentru că într-acealea ai făcut nevoință, iară într-aceastea ședeare.

Altă oprire de bucate să cuvine celora ce-s fără de păcate şi alta celora ce-s cu păcate, căci că ceia dintăiu au sămn tocmala trupului, pentru carea să cade să facă atîta /127^{v}/ post şi văzdîrjanie, cît să poată priceape slăbiciunea şi omorîrea trupului, iară ai doii fără de nice o mîngîiare şi fără de miluire până la moarte trebuiaşte să să nevoiască cu postul spre omorîciunea trupului. Cei dintăiu vor să-şi ferească smereniia plecată şi înţeleaptă a menţei, iară ai doii cu mîhnirea şi cu scîrba sufletului şi cu vitionirea şi veştedzirea trupului să nevoiesc să îmblîndzască pre Dumnedzău.

Vreamea blagosloviei ş-a mîngîierei întru ceia ce-s călugări desăvîrşit iaste o negrijire de toate lucrurile, căci că deaca biruiesc toate pohtele de nu grijesc de nemică cîte-s în lume, atunci să veselesc. Iară nevoitorilor ce încă n-au biruit toate pohtele vreamea veseliei iaste vreamea luptărei, iară cela ce-i deprins întru pohte, vreamea veseliei lui iaste praznicul praznicilor şi sărbătoarea sărbătorilor, începătura pohtelor ş-a răutăţilor.

Ceia ce-s iubitori la bucate, tot învisadză mîncări şi ospeaţe, iară ceia ce plîng pentru păcatele sale, învisadză visuri de giudeţ şi de munci.

Biruiaşte şi opreaşte pohta pîntecelui, până nu te biruiaşte el pre tine, că deaca te /128^{r}/ va birui, atunci cu stidinţă şi cu ruşine te veri văzdîrji. Ştiu aceasta ce dziş ceia ce-au cădzut în groapa cea de ruşine şi negrăită de s-au spurcat în păcate înşişi pre sine cu mîna sa. Iară ceia ce s-au scopit pre sine cu post, fără de nice o tăiare a trupului, n-au nice o ispită sau priceapere aceluia lucru.

Să tăiem iubirea bucatelor şi pohta pîntecelui nostru cu aducerea amente <a> focului de veaci, că pre-aceasta o ascultară unii şi muriră moarte îndoită. Căci că urmînd pohtelor sale, nu putură să să ţie în curăţie şi, pentru frica muncilor de veaci ca să să ţie mai pre lesne în curăţie, îşi tăiară mădularele de gios, şi urmă moartea sufletului după moartea trupului. Să socotim şi vom afla cum însăşi aceasta săturarea pîntecelui iaste înecare tuturor lucrurilor celor bune.

Mentea postnicului să roagă curat şi treaz, iară mentea nepostnicului în vreamea rugei iaste plină de gînduri spurcate şi scîrnave. Săturarea pîntecelui săcă izvorul lacrămilor, iară deaca sacă şi să stoceaşte pîntecele, naşte apă de lacrămi de spălare păcatelor.

Cela ce îngăduiaşte pîntecelui său şi va să biruiască duhul curviei să asamănă celuia ce cu untdelemn /128^{v}/ va să stîngă pojarul. Deaca să

scîrbeaşte şi să îngreuiadză pîntecele de foame, atunci să smereaşte inima, iară cînd să odihneaşte acesta şi să hrăneaşte, gîndul să mîndreaşte.

Şi cum poate să hie aceasta adevăr? Socoteaşte-te pre sine întăiul ceas de dzi, şi într-amiadzădzi, şi în cela de către sară, mainte de ce nu mănînci, şi veri priceape dintr-aceastea folosul postului. De demîiniață încă până nu iaste pîntecele deşert, gîndul şi nălucirea sar şi îmblă de-cicia; deaca soseaşte al noale ceas, să potolesc puținel şi slăbăsc, iară cîndu-i într-apusul soarelui, să smeresc de tot.

Înfăşiură pîntecele cu foame şi deacii-ți va hi închisă şi gura, căci că din mulțimea bucatelor să întăreaşte şi limba. Pentr-acea nevoind, te nevoiaşte asupra pîntecelui ş-a pohtei lui şi preveghind, preveaghe pentr-însul cu post şi cu nedormire, căci că de te veri trudi puținel, de sîrg şi Dumnedzău-ți va agiuta. Foii cîndu-s raveni şi moi iau mult, iară deaca-s nesocotiți nu încape într-înşi atîta.

Cine-şi nevoiaşte şi-şi împle pîntecele, îl lărgeaşte şi-l fa /129[r]/ ce mai mare, iară cela ce să nevoiaşte de-l strînge şi-l strîmteadză, în ce chip să strîmteadză aceştea, nu-i trebuiesc mîncări multe; şi deacii vom hi postnici din firea noastră înşine.

Cîteaorea răbdînd, seatea goneaşte seatea, iară foamea iaste lucru greu şi cu nevoie a o goni cu foame. Cînd eşti biruit de foame şi de nevoie-ți caotă să agiuți trupului cu bucate, atunci de altă parte să-l munceşti cu trudă, iară de nu veri putea face ş-aceasta pentru vro boală, să te lupți iară cu preveghiul şi nedormirea.

Deaca ți să îngreuiadză ochii de somn, apucă-te de răcodealie, iară deaca te părăseaşte somnul, lasă răcodealiia şi apucă iară pravila, căci că nu vom putea să dăm mentea noastră şi lui Dumnedzău şi pîntecelui, adecă lui Dumnedzău şi răcodealiei.

Să ştii ş-aceasta cum de multe ori dracul şade desupra pîntecelui nostru şi tocmeaşte aşea pre om, cîtu-i pare că nu să va sătura s-are mînca tot Eghiptul şi s-are bea apa Nilului toată; iară deaca ne săturăm de bucate multe, să duce spurcatul drac a lăcomiei pîntecelui şi ne trimite dracul curviei /129[v]/ şi-i spune ce-au făcut întru noi şi-i gice: „Du-te de-l cuprinde, înherbenteadză-l, biruiaşte-l! Căci că iaste sătul de lăcomiia pîntecelui şi-i îngreuiat de bucate, deci nu te veri trudi mult". Şi deaca vine dracul curviei şi veade lacomul sătul, rîde şi-i pare bine şi ne leagă cu somnul mînule şi picioarele a lucrului celui bun şi deacii face întru noi oare ce i-i

voia de ne spurcă sufletul şi trupul cu năluciri spurcate şi cu curări scîrnave. Şi iaste un lucru minunat cu adevărat să vadză neştine mentea cea fără de trup, întunecată şi spurcată de trup şi deacii iară aceastaşi mentea cu tina dracilor şi cu zdrobirea trupului curăţită şi supţiiată.

De te-ai giuruit lui Hristos să îmbli întru calea cea strîmtă şi scîrbită, strîmteadză şi scîrbeaşte pîntecele tău, că de-i veri îmbla pre voie şi de-l veri lărgi cu săturarea bucatelor, te leapedzi de giuruirea ce te-ai giuruit că veri petreace în strîmtoare.

Socoteaşte bine şi veri audzi despuitoriul nostru dzicînd că „Calea cea scurtă şi desfătată iaste calea pîntecelui ce duce în perire şi în pierzarea /130ʳ/ curviei; şi mulţi simt de îmblă pr-insă. Iară calea cea strîmtă şi scîrbită iaste calea postului ş-a nevoinţei, carea duce şi îndirepteadză întru viiaţa curăţiei; şi puţini simt să îmble pr-insă”[1].

Cum iaste Luceafărul cela ce cădzu din ceriu mai mare dracilor, aşea şi pohta grumadzilor şi săturarea pîntecelui iaste mai mare pohtelor.

Cînd şedzi la masa ceaia ce-i plină de toate bucatele, adă la mijloc întru mentea ta pomenirea morţei ş-a giudeţului, doară încai cu aceasta veri împideca macar cît de puţinel pohta pîntecelui şi veri scăpa de cădearea ce să naşte dintr-însă. Aşijdere, cînd beai băutură, nepărăsit să-ţi aduci amente de oţătul şi hiarea despuitoriului tău, lui Hristos. Deaci, oare te veri opri de băutură prea multă, oare veri suspina şi-ţi veri mai smeri mîndriia şi hicimăşiia.

Nu te înşela, că nu te veri putea izbăvi nicedănăoară de robiia lui faraon, adecă a diiavolului ş-a păcatelor, nice veri vedea Paştele ceale cereşte de sus, de nu veri mînca pururea adzîmă amară; amărăciunea, grăiesc patima cea rea a postului ş-a trudei ş-a do /130ᵛ/ rerei, iară adzima înţelepciunea cea smerită şi negînfitoare.

Să aibi întru suflarea ta şi întru pomenirea ta, lipit cuvîntul prorocului celuia ce dzise „Cîndu-mi supăra dracii, mă îmbrăcaiu cu drăştine şi smeriiu cu post sufletul mieu; şi ruga mea să lipia de braţele sufletului mieu”[2].

Postul iaste o greutate firei şi o tăiare dulceţilor gîrtanului, iuşiurarea aprinderei pohtelor, despărţire gîndurilor celor vicleane, izbăvire de toate visurile ceale spurcate şi reale, curăţie rugei, lumină sufletului, ferinţă firei, izbăvire orbirei, uşe umilinţei, suspinare smerită zdrobirei inimiei, oprire

[1] Mt. 7, 13-14.
[2] Ps. 34, 12.

cuventelor celor fără de ispravă, începătură tăcerei, socotitoriu ascultărei, iuşiurare somnului, sănătate trupului, dvorbitoriu nepohtiriei, iertare păcatelor, poartă dulceţei raiului.

Cum am strîns ş-am întrebat alte pohte, aşea încă mai cu multă şi mai cu mare socotinţă să întrebăm ş-acesta măcitel, lăcomiia pîntecelui, carele iaste începătoriu răutăţilor pohtelor noastre tuturor /131r/ celora ce ne supără pre noi, uşe păcatelor, cădearea lui Adam, perirea lui Isáv, moartea semenţiei jidoveşti în pustie, stidinţa şi ruşinea lui Nóe, venderea gomorianilor[3], ocara lui Lót, pierdzarea feciorilor lui Ilii arhiereului, carea ne trage şi ne duce ca de mînă întru gînduri spurcate, să o întrebăm: de unde să naşte şi carii simt feciorii ei, cine iaste cela ce o răsăpeaşte şi carele o piarde de tot?

„Spune noaă, o, Doamnă şi muncitoare tuturor oamenilor, carea ne-ai cumpărat pre toţi pre galbenii nesaţiului, în ce chip întri întru noi şi ce lucruri de păcate eşti deprinsă a naşte, deaca întri întru noi, şi carele iaste ieşitul tău de la noi?" Iară ea, fiind dosădită de ocări, va răspunde cătră noi cu armăşie sălbatecă şi sireapă: „Pentru ce mă ocărîţi voi, ceia ce înşişi de bună voia voastră v-aţi dat mie robi pentru păcatele şi pentru greşealele voastre? Şi cum veţi să vă despărţiţi de mene, cînd eu simt legată de firea voastră? Uşea mea pre carea întru iaste firea dulceţei buca /131v/ telor, năravul cel rău iaste cap nesaţiului mieu şi începătura pohtei meale iaste obicina ce-au deprins neştine mai denainte, nescîrba şi negrijea sufletului, uitarea morţei.

Şi de întrebaţi să ştiţi cumu-i cheamă cuconii miei, eu-i voiu număra şi mai vîrtos decît năsipul mărei să vor înmulţi. Pentr-acea, ascultaţi numele fiilor miei celor dintăiu născuţi şi iubiţi: fiiul mieu cel mai mare iaste lucrătoriu curviei, cela ce aprinde pohta trupului; după acela, al doile – împietrirea inimiei; al treile iaste somnul cel mult şi prespre măsură, mai apoi de-aceastea să nasc din mene marea gîndurilor celor reale, valurile scîrnăviilor, adîncul negrăitelor spurcăciuni. Featele meale simt: leanea, cuvîntul cel fără ispravă, îndrăznirea, rîsul, şegile, pricea, cerbicea cea îndărăpnică, neascultarea, nesimţirea întru lucrurile ceale dumnedzăieşti, prădarea menţei, lauda, cutedzarea, iubirea lumiei, carele cuprind ruga cea spurcată de răşchirarea gîndurilor celor spur /132r/ cate şi reale, de

[3] Locuitorii Gomorei.

multe ori și năpăștile ceale fără de nedeajde și neașteptate, cărora urmadză de-aciia și nedejduința, carea-i mai cumplită de toate.

Pre mene mă luptă, însă nu mă biruiaște, pomenirea păcatelor; vrăjmășiia mea iaste întru tot: aducerea amente a morței, despărțirea sufletului din trup, giudețul lui Dumnedzău, muncile de veaci, iară, macar că-s eu și biruită cîteaorea, însă nu să află nice un lucru întru oameni ca să mă poată piarde cu totul. Cela ce-au dobîndit darul mîngîitoriului Duhului Svînt, să roagă lui și-l ascultă și el nu mă lasă să fac nice un lucru de pohtă, iară ceia ce n-au dobîndit de la Duhul Svînt vro gustare sufletească nice întru un chip nu iaste să nu pohtească a să îndulci din dulceața mea.

Cu vitejie biruire iaste a birui neștine aceasta lăcomiia pîntecelui. Și cine o va putea birui, cu adevărat să suie acela cătră svîrșitul nepohtirei ș-a curăției". /132^{v}/

Stepena a cinceasprădzeace. Pentru neputreda curăţie şi smerita înţelepciune carea să agoniseaşte întru putredul om din trudă şi din sodori

Audzit-am îndrăcita lăcomiia pîntecelui dzicînd acmú cum născuta ei iaste războiul curviei ce să scorneaşte în trupuri, şi nu iaste a să mira. Căci că aceasta ne învață ş-acela strămoşiul nostru Adám, că de nu s-are hi biruit de dulceaţa pîntecelui, n-are hi cunoscut nicedănăoară cu pohtă ce iaste fămeaia lui.

Pentr-acea ceia ce feresc învăţătura cea dintăiu a postului nu cad în a doa cădeare a pohtei trupului, ce petrec feciori lui Adam, cum au fost şi el mainte de greşală, numai pentru căci simt cu trup, simt cu puţinel mai mici decît îngerii, pentru ca să nu petreacă fără de moarte răutatea fu ş-aceasta, cum gice şi tizul bogosloviei, Grigórie.

Curăţiia iaste o semenţie firei ceii fără de trup, adecă îngerilor. Curăţiia iaste o casă iubită de Dumnedzău şi scut inimiei pementesc, din ceriu, de la Duhul Svînt dăruit. Curăţiia iaste o lepădare prespre fire a firei şi preamărită împreunare trupurilor celor putrede /133ʳ/ cu ceatele ceale îngereşti, adecă cu îngerii. Curat iaste cela ce goneaşte cu jelaniia cea cerească jelaniia pohtei ceii trupeşti şi stînge focul păcatelor ce s-aprind întru sine cu focul liubovului lui Dumnedzău.

Curat iaste cela ce nice noaptea în vis nu simte întru sine vro clătire sau vro schimbare tocmealei ceaia ce-i întru sine cînd iaste deşteptat. Acela iaste curat cu adevărat şi văzdîrjnic, cela ce-au agonisit nesimţire desăvîrşit întru aleagerea trupurilor. Aceasta iaste tocmala şi săvîrşitul preacuratei curăţii: să nu să pleace neştine cu pohta mai mult spre trupurile ceale cu suflet, decît ceale fără de suflet, adecă cumu-s pietrile şi leamnele, ş-altele ca aceastea, nice mai mult întru trupurile omeneşti şi dobitoceşti.

Nime de ceia ce-au agonisit curăţiia să nu socotească că-i din nevoinţa şi dintru putearea sa, căci că nu iaste putinţă să-şi biruiască neştine

hirea. Iară unde să biruiaşte firea, adecă herbenteala trupului, acolo să cunoaşte că iaste putearea şi venirea celuia ce-i mai înalt cu firea şi iaste /133^{v}/ prespre fire. Căci că, fără de toată pricea, cel mic de la cel mai mare şi mai tare să opreaşte şi să piarde.

Începătura curăţiei iaste să nu svătuiască neştine cu gîndurile ceale trupeşti, nice să le sămăluiască întru sine, nice să i să lipască firea cătră curărea ce să tîmplă rar fără de nice un vis în somn. Mijlociia curăţiei iaste cînd are neştine numai din fire rădicare şi să scorneaşte curăre din mulţimea bucatelor însăşi fără de nice o nălucire. Săvîrşitul aceştiia bunătăţi iaste omorîrea trupului, avînd mai denainte omorîte gîndurile pohtelor.

Ferice de călugărul cela ce iaste desăvîrşit cu totul, nesimţitoriu întru toate prăvirile trupurilor şi întru toate frămseţile.

Nu iaste curat cela ce-şi fereaşte tina trupului nespurcată, ce cela ce-şi pleacă mădularele trupului său sufletului, să robască şi să şerbască sufleteaşte, acela iaste desăvîrşit.

Mare iaste cu adevărat cela ce va petreace fără de pohta pipăirei a trup strein, iară mai mare iaste cela ce şi de vedearea feaţelor va pe /134^{r}/ petreace nevătămat şi va birui vedearea care naşte ferbenteală de pohtă cu gîndul frămseţilor bunătăţilor cereşti.

Cela ce goneaşte de la sine cu ruga cîinele, adecă spurcatul duhul curviei, să asamănă celuia ce să luptă cu leul, iară cela ce cu pricea-l goneaşte să fugă, să asamănă celuia ce fără de nice un agiutoriu goneaşte vrăjmaşiul său, iară cela ce cu totul ocăreaşte şi calcă vicleşiugul lui şi ispita lui, acela, macar că iaste cu trup, iară din groapă s-au sculat.

De iaste, ş-aceasta iaste sămn adeveritei curăţii, adecă să nu să clătească neştine nice leac spre rău, pentru nălucirea cea trupască ce să năluceaşte în vis, nice într-un chip dară nu iaste să nu hie şi tocmala curviei ş-a scîrnăviei, de va cădea neştine în curăre trupască numai cu gîndul, cînd va hi deşteptat.

Cela ce să luptă cu trudă şi cu sudori în săprotiva vrăjmaşiului său să asamănă celuia ce leagă cu funia armaşiul său. Iară *cela* ce-l luptă cu ferinţă de cătră pohtele trupeşti şi cu nedormire să asamănă celuia ce pune lanţuh /134^{v}/ în grumadzii vrăjmaşiului său. Iară cela ce-l luptă cu smerenie înţeleaptă şi cu blîndeaţe şi cu seate să asamănă celuia ce ucide vrăjmaşiul său de moare şi-l îngroapă în năsip; năsipul să înţelegi că iaste smereniia, că nu creaşte păşiune pohtelor, ce iaste ţărînă şi cenuşe.

Altul iaste cela ce ţine legat pre-acesta măcitel cu truda şi cu nevoinţa, şi altul cu smereniia, şi altul cu strălucirea şi cu descoperirea cea dumnedzăiască. Cel dintăiu să asamănă luceafărului ce răsare demîineaţa; al doile, lunei cei mare şi luminoasă; al treile, luminatului soare. Însă tustrei au petreacere în ceriu. Din strălucirea cea din veaci să naşte lumina şi din lumină răsare soarele, aşea într-acesta chip putem priceape şi putem afla şi de-aceastea ce-am dzis, căci că din trudă şi din nevoinţă naşte smereniia; din smerenie, descoperirea cea dumnedzăiască; dintr-aceasta, văzdîrjaniia.

Cum meşterşiuguiaşte hulpea de să face adormită pentru ca să prindză vro pasăre, aşea şi diavolul meşterşiuguiaşte cu curăţiia pentru ca să dobîndească sufletul. Diiavolul face întru ceia ce să ţin întru curăţie de nu scorneaşte într-înşi nice o pohtă trupască /135[r]/ cînd simt împreună cu fămei, pentru ca să nedejduiască că au curăţie desăvîrşit, iară deaca să deprind puţinel, diiavolul lasă trupul de face lucrul său şi aşea cad în păcate.

Pentr-aceaia nicedănăoară în viiaţa ta să nu credzi tina trupului tău, macar să s-are arăta şi curat, nice nedejdui întru sine pănă cînd veri tîmpina pre Hristos.

Nu îndrăzni a gîndi întru mentea ta că nu veri cădea pentru pohtirea ce pohteşti, căci că cela ce nu mînca nemică fu lepădat din ceriu.

Oarecarii din înţelepţi, dînd să priceapem noi lepădarea de lume ce lucru iaste, dzisără ca să ţie neştine pururea vrajbă cătră trup şi războiu cătră pîntece.

Întru ceia ce-s de curund călugăriţi, mai de multe ori să tîmplă căderile ceale trupeşti din hrană şi din bucate prespre măsură; întru cei mijlocii ce să nevoiesc întru viiaţa călugăriei din înălţarea menţei, gîndind că-s oameni buni şi încă n-au ieşit din ceata nóvonacealnicilor, iară întru ceia ce să apropie desăvîrşit, li să tîmplă cădeare numai din osinda de-aproapelui său.

Oarecarii luădară pre carii simt fameni din fire, iară eu lăudaiu ceia ce-s în toate dzile fameni, carii taie gîndul păcatu /135[v]/ lui şi pohta trupului cu partea cea sufletească, ca cu un cuţît.

Vădzuiu pre unii cădzînd de nevoie şi vădzuiu alţii de bună voia sa vrînd să cadză şi nu putea; şi socotiiu că iaste mai vai de ei decît ceia ce cad în toate dzile, că săvai şi nu cad, căci nu pot, iară spurcăciunea păcatelor o pohtesc în toate dzile şi împuţiciunea.

Vai de cela ce cade, iară mai vai de cela ce hotreaşte cădearea altuia, căci că acela va purta greutatea amînduror căderilor ş-a dulceţei altuia.

Nu cu cuvente de îndireptare, nice de price, goni dracul curviei să fugă de la tine, ce te nevoiaşte să te izbăveşti cu ruga cătră Dumnedzău, căci nu iaste alt agiutoriu fără de Dumnedzău, căci că acela-şi face prilej că nu el cu sine, ce firea noastră, să luptă cu noi.

Cela ce va să-şi lupte şi să-şi biruiască trupul şi pohtele însuşi cu putearea sa, în zadar aleargă şi să trudeaşte, că de nu va Dumnedzău strica casa cea trupască şi să zidească casă sufletească[1], întru deşert să trudesc ceia ce vor cu nedormiri şi cu post să o răsăpască.

Arată lui Dumnedzău neputinţa firei trupului tău şi cunoaşte toată neputinţa ta şi veri dobîndi /136ʳ/ curăţie pre neştiute.

Află-să întru ceia ce-s deprinşi în dulceţi şi în pohte, cum mi-au spus oarecine d-inşi ce-au păţit şi deaca s-au izbăvit de-acea, o simţire oarecarea de dulceaţă şi de jeluinţa pohtei trupurilor şi un duh fără de ruşine şi fără obraz, ce şeade nestidit tocma întru simţirea inimiei şi face pre cela ce-i supărat de pohtă de simte o dureare mare trupască a inimiei, cum are hi ars întru cuptoriu de foc. Cu carea piarde omul frica lui Dumnedzău şi calcă ca o nemică pomenirea muncilor, de rugă să scărîndiveaşte şi oasele morţilor ca neşte pietri fără de suflet le socoteaşte şi tocma spre facerea lucrului a prostul îl nebuneaşte şi-l buiuguiaşte şi-l îmbată pururea cu pohtă a trupuri omeneşti şi dobitoceşti, care duh viclean „de nu i s-are scurta dzilele, nu s-are spăsi nice un suflet", ce-i îmbrăcat cu această tină trupască carea-i amestecată cu singe şi cu flegmă spurcată. Şi cum să poată fi aceasta? Toate lucrurile iubăsc fealiul său, şi semenţie pre semenţiia sa pururea fără saţiu să iubăsc, singe pre singe, viarme pre viarme, tina pre tină, pentr-acea şi trupul pre trup, ma /136ᵛ/ car să ne şi nevoim noi firea, ceia ce feluiesc împărăţiia cu hicimăşii şi cu meşterşiuguri, să înşelăm înşelătoriul nostru trup.

Ceia ce nu-s ispitiţi de luptarea ce-am dzis mainte, ferice de ei. Să ne rugăm şi noi să ne izbăvim desăvîrşit de ispită ca aceaia. Căci că ceia ce-au cădzut în groapa ce-am dzis mainte cad departe de ceia ce să suie pre scara ce-au vădzut Iacov, carii pentru să să scoale dintr-aceaia groapă ce-au cădzut să să odihnească, le trebuiesc multe sudori şi trude şi scîrbe şi foame şi seate.

---

[1] Ps. 126, 1.

Să socotim și întru vrăjmașii noștri cei nevădzuți și vom afla, ca și în războiul vădzut, careleși d-inșii avînd meșterșiugul și lațul său întru războiul și întru oastea lor ce au cătră noi, care lucru însămnaiu minunat întru cei biruiți, careleși de sine fiind legați de vrăjmașii săi și bucurîndu-se mai vîrtos întru legături, decît a fi dezlegați de la dinșii. Și vădzuiu cădeare de cădeare mai cumplită. Cine are mente de înțeles, ca să înțeleagă.

Obicină are vicleanul diiavol, mai vîrtos întru ceia ce să nevoiesc și întru ceia ce petrec viață călugărească, de rădică toată pornirea și nevoința și vicleșiugul /137r/ și hicimășiia, pentru ca să împengă de multe ori întru păcate prespre fire, iară nu după fire, și să-i facă să să lupte mai mult de-aceastea. Pentr-acea, uneori petrecînd cu fămei, vai de ei, și nesupărîndu-i luptarea cu pohtă spr-inse, să lăudară pre sine, nu pricep, vai de ei, că unde iaste mai mare perire sufletului, acolo nu trebuiaște cea mai mică.

Pentru doaă lucruri socotesc c-au deprins cumpliții ucigași diavoli a ne lupta pre noi ticăiții întru păcatele ce-s prespre fire: unul iaste pentru ca să aflăm tutindirea pre îndemînă aceasta cădeare; alta iaste pentru că vom avea mai mare muncă pentr-acesta păcat. Și aceasta ce-am dzis: cela ce mainte învăța și îmblîndziia colunii, iară mai apoi fu batgiucurit și învățat umilit de asinii cei sălbateci, de vicleanii diiavoli; carele mainte să hrăniia cu pîine din ceriu și mai apoi să scăpă de acel dar bun. Și încă mai mare minune că încă și după pocăința lui ce să pocăi, să scîrbi cu amar învățătoriul nostru Antónici și dzise: „Un stîlp mare cădzu", iară chipul căderei nu arată preaînțeleptul, /137v/ că știa că iaste curvie trupască și fără de împreunarea altui trup.

Iaste întru noi o moarte oarecarea și o cădeare de perire carea să poartă cu noi și întru noi pururea, și mai vîrtos în tinereațe, ceaia ce eu nu o cutedzaiu scrie, căci că-mi opri mîna cela ce dzise că „Une lucruri ce să fac într-ascuns de oarecarii iaste rușine a le și spune neștine sau a le scrie sau a le audzi"[2].

Acesta al mieu și nu-i al mieu, vrăjmașiul și iubitul mieu trup; al mieu pentru căci că-i împreunat cu sufletul și-i iubit d-ins și nu-i al mieu pentru căci să rădică cu vrajbă asupra sufletului. Fericitul Pável îi pusă numele moarte, dzicînd: „Cine mă va izbăvi de trupul aceștiia morți?"[3] adecă de pohtele acestuia trup. Și iarăși Grigórie Bogoslov îi dzise șerb

---

[2] Efes. 5, 12.
[3] Rom. 7, 24.

chinuit şi neputincios, dară pentru ce-i dzisără aceşti svinţi aşea, însetedz să ştiu.

De iaste, cum s-au dzis mainte, trupul moarte, cela ce-l va birui nice într-un chip nu va hi să moară; şi cine iaste omul acela să hie viu şi să nu vadză moartea spurcăciunei trupului său? Rogu-mă să cercăm: carele dintr-aceştia iaste mai mare? Cela ce-au murit ş-au învins, au cela ce n-au murit nemică? Cine va lăuda al doile va menţi, căci că Hristos au murit /138r/ ş-au învis. Pentr-acea, cine va lăuda pre cela dintâiu, nu să va afla nice o oceinţă întru ceia ce cad şi mor, căci că mai mare iaste cela ce moare cu moartea sa păcatelor, deaca învie cu pocăinţă adevară, decît cela ce să are că n-au murit, pentru că nu să află nice un om să nu greşască, ce Dumnedzău nu iubeaşte moartea păcătosului.

Vrăjmaşiul tuturor şi curviei dvorbitoriu, diiavolul, ne gice, mainte de ce nu facem păcatul, că Dumnedzău iaste iubitoriu la oameni şi dă iertăciune multă pentr-aceasta pohtă a curviei, căci că iaste din fire. Deci să socotim bine vicleşiugul diiavolilor că iară vom afla cum, mai apoi de ce facem păcate, grăiesc aceia că iaste giudeţ dirept şi neiertătoriu. Acolo ne îmbuna că-i milostiv Dumnedzău, pentru ca să ne îndeamne spre păcate, iară aicea ne spariu că-i giudeţ dirept, pentru ca să ne cufunde în oceinţă. Deaca naşte întru noi oceinţa şi scîrba, nu putem să ne căim sau să ne ocărîm sau să ne răscumpărăm din păcatele noastre, iară deaca să plînge şi piare acesta, deacii iară urmadză iubirea la oameni a măcitelui.

După cîtu-i Dumnedzău fără de trup, cu atîta să veseleaşte de neputregiunea curăţiei trupului nostru, derept-aceaia dzisără oarecarii că nice de un lucru nu să bucură dracii atîta, ca de împuţiciunea /138v/ *curviei, nici alte păcate, ca de scîrnăviia trupului nostru.*

Curăţiia iaste o <se>menţie şi o asămănare omului cu Dumnezeu, după cît îi e putearea. Maica dulceţilor iaste roa pămîntului şi maica curăţiei iaste tăcearea cu posluşanie.

Nepohtirea trupului să agoniseaşte din tăceare, apropiindu-să de lume de multe ori să sminteaşte; iară ceaia ce iaste dintr-ascultarea posluşaniei în tot locul iaste iscusită şi nesmintită.

Văzuiu mîndriia cîteaorea născînd pre smereniia cea înţeleaptă. Căci că cela ce să mîndreaşte îl lasă darul lui Dumnezeu de cade şi, deaca cade, să smereaşte şi iaste mîndriia începătură înţeleaptei smerenii.

Şi-mi aduş aminte de cela ce zise: „Cine va cunoaşte mintea lui Dumnezeu”[4] *carea din rău scoate bine?*

Groapa naştiriei mîndriei iaste cădearea păcatilor, care cădeare, de multe ori întru cei ci vor să să scoale, iaste începătur<ă> înțeleptiei smerenii.

Cela ci cu lăcomiia şi cu săturarea pînticilui va să biruiască dracul curviei, să asamănă celuia ci stinge para focului cu untdelemn.

Cela ci numai cu postul să ispiteaşte să calce aceasta luptare, să asamănă celuia ci înoată numai cu o mînă şi priceaşte că va işi din luciul mării. Înjugă cătră post smereniia, că fără de smereniie postul iaste fără de folos.

Cela ci să va vedea pre sine asuprit, adecă mai cu asupră de vro pohtă carea cumva, mai nainte de toate spre aceaia să să într-armeaze mai vîrtos şi mai cu deadinsul împrotiva împletitului vrăjmaş a rădicăriei trupului, zicînd că de nu va hi supus aceasta, nimic nu-i vom folosi cu alte biruiri ce facem. Iară de vom răni şi de vom ucide şi noi pre acesta Eghípet, adecă gîndul curviei, cu adevărat vom vedea întru chipul smereniei pre Dumnezeu. Simțiiu eu, fiind supărat de acesta lup, gîndul curviei, că punea întru sufletul mieu o bucurie dobitocească şi lacrămi şi mîngîiare înşălătoare. Şi mi să părea cucunoaşte că țiu întru mine roadă bună, iară nu putrejune.

De „iaste tot păcatul ce face omul denafară de trup, iară cela ci curveaşte, tocma în trupul său greşaşte”[5]*. Pentru acesta lucru zice Pavel aşa, pentru că-ş spurcă însuş firea trupului său cu curăre care nu să poate face alte păcate, adecă într-alte păcate. /77^{v}/ Iară socotesc eu pentru care lucru de toate păcatele ce face omul am deprins a zice numai că au greşit, iară deaca auzim c-au curvit neştine (...) /78^{r}/*[6] gicem cu mare dureare: cutarele au cădzut.

Peaştele fuge curund de undiță şi sufletul ce-i deprins întru dulceți trupeşti ureaşte şi să întoarce de tăceare.

Cînd va diiavolul să leage pre neştine unul cu altul cu o legătură de ruşine aceştiia pohte, ispiteaşte şi partea unuia ş-altuia şi înceape focul de la cela ce priceape că să va pre lesne aprinde întru pohtă.

---

[4] Rom. 11, 34.

[5] I Cor. 6, 18.

[6] Lipseşte pagina din manuscris, de aceea am inserat textul corespunzător din ms. B.A.R. nr. 494; am păstrat numerotarea imprimată de Academie.

De multe ori ceia ce să pleacă spre iubirea dulceţei trupului să arată milostivi şi înduraţi şi oarecum milcuituri, iară ceia ce să nevoiesc cu curăţiia nu-s într-acesta chip.

Un om oarecarele înţelept mă întrebă o întrebare înfricată şi dzise: „Care păcat iaste mai greu fără de uciderea şi lepădarea?", iară eu răspunş că iaste acesta, de va cădea neştine în eresă. Acela-mi dzisă: „Dară cum beseareca creştinească priimeaşte ereticii, deaca-şi procleţesc cu adevărat eresele lor şi-i spodobeaşte a să cumenica de svînta taină, iară cela ce curveaşte, deaca să ispoveduiaşte şi să părăseaşte de păcat, macar că-l şi priimeaşte, iaste învăţătură din pravila apostolilor să-l oprească de svînta cumenecătură un an?". Iară eu mă miraiu şi nu ştiuiu să-i răspundz, ce fu de-aciia întrebarea nepricepu /139r/ tă şi nedezlegată. Aceştiia întrebări poate să hie răspunsul aşea: eresa iaste un păcat numai însuşi a sufletului şi pentr-aceaia ereticul, deaca-şi procleţeaşte şi-şi părăseaşte eresa sa, într-aceaiaşi dată să curăţeaşte, iară cela ce curveaşte îşi spurcă firea şi simţirile trupului ş-a sufletului, pentr-acea-i trebuiaşte vreame de pocăinţă şi de lacrămi, ca să-şi speale pohta trupului cu carea s-au întinat. Iară de vor rămîinea amîndoi nepocăiţi, mai grea muncă va avea ereticul decît curvariul.

Să socotim şi să sămăluim în mentea noastră şi să ispitim care dulceaţă iaste noaă întru cîntări de la diiavolul curviei şi carea dintru sventele cuvente a Duhului Svînt şi din darul şi puterile ce-s într-înse.

Să nu uiţi nice aceasta, o, tinere, că eu vădzuiu de multe ori pre unii rugîndu-să pentru ibovnicii săi, carii, fiind îndemnaţi de curvie, le părea că săvîrşesc leagea liubovului cu aceasta.

Tîmplă-să şi din pipăirea numai de să spurcă neştine trupeaşte, căci că nu iaste mai grea primejdă ca simţirea pipăirei.

Adu-ţi amente de cela ce-şi înveli mîna cu rasa şi-şi deade mîna sa învălită întru mîna mîine-sa, pentru că să temu să nu simţă nice de la înmă-sa vro căldură de pohtă; şi-ţi omoară mîna şi de către mădularele cealea ce-s din fire şi cealea ce nu-s din fire a trupului tău şi ş-a strein.

Eu gîndesc că nu va putea nime a să chema svînt desăvîrşit de nu va muta şi de nu /139v/ va schimba acesta pămînt întru svinţie, adecă să-şi schimbe trupul din pohta trupască întru pohta cea dumnedzăiască, săvai că şi nu iaste putinţă a-l schimba.

Cînd ne culcăm să dormim într-aşternut, atunci să ne trezvim şi să ne păzim, căci că mentea atunci fără de trup să luptă cu dracii şi, de să va afla neştine deprins întru dulceţi, pre lesne să va da pre sine. Pentr-acea, nevoiaşte să să culce şi să să scoale cu tine pomenirea morţei şi ruga lui Iisus Hristos, adecă „Doamne, Iisuse Hristoase, fiiul lui Dumnedzău, miluiaşte-mă şi mă mîntuiaşte”, că nu veri afla alt agiutoriu întru somnu tău mai mare decît aceasta.

Unii lăsară luptarea trupului şi curărea să hie numai din bucate; iară eu vădzuiu pre unii bolind până la moarte şi desăvîrşit postindu-se şi de-aceastea spurcaţi rău foarte.

Întrebaiu dănăoară pre unul din cei iscusiţi şi sămăluitori călugări pentr-aceasta şi mă învăţă fericitul la arătare foarte de dzise: „Iaste curăre în somn pentru mulţimea bucatelor ş-a răpaosului, altă dată iaste pentru mîndrie, cînd ne lăudăm ca n-am avut de multă vreame, /140ʳ/ şi iară iaste curăre pentru că ne osindim de-aproapele nostru, dintru carele doaă dzisă că pot să să tîmple şi întru cei bolnavi, iară cîndai ş-a treia. Iară cine să va socoti pre sine şi va hi curat de toate de-aceastea de toate, ferice de-acela, că pentru nevoinţa aceiia curăţii numai ce va păţi zavistie de către diiavolul; slobodzi-va Dumnedzău să să tîmple într-îns aceasta cîteaorea, ca pentru năpăstuire fără de păcat, mai înaltă smerenie să dobîndească.

Nime să nu-şi aducă amente dzua de nălucirile ce veade preste noapte, căci că iaste ş-aceasta tocmala dracului să ne spurce cu visuri cînd simtem deşteptaţi.

Să audzim ş-alt vicleşiug a vrăjmaşilor noştri. Ca şi bucatele ce-s de vătămare trupului, apoi după ce le mîncăm nasc întru noi boală, aşea-i de multe ori şi de vinile ce ne spurcă sufletele.

Că vădzuiu pre unii mîncînd şi bînd mult prespre măsură, şi n-avea de sîrg atuncişi supărare; şi vădzuiu pre alţii ospătîndu-se şi petrecînd cu fămei, şi nice un gînd rău atuncişi nu gîndiia. Derept-aceaia să înşelară, nedejduind şi petre /140ᵛ/ cînd fără de nice o grije şi cînd le părea că vor avea pace şi tărie întru cheliia sa, atunci de năprasnă păţiră cădeare de perire, şi care cădeare, ceaia ce iaste însăşi de sine fiind noi sînguri deusebi, cela ce o au păţit şti, iară cine nu au păţit, nu trebuiaşte să ştie.

Într-aceaia vreame bună agiutoriu ne iaste noaă dräştinele şi cenuşea şi stare toată noaptea, foame de pîine, limba arsă de seate şi stîmpărată şi petreacere în gropi şi, mainte de toate, inimă smerită şi, de iaste putinţă,

părinte sau frate nevoitoriu şi bătrîn cu mentea să-l iai într-agiutoriu, că m-aş mira să poată neştine însuşi mîntui curabiia din luciul mărei.

De multe ori, cine cade într-aceasta cădeare are muncă de dzeace ori mai mare decît altul ce cade într-alte păcate; şi aceasta să naşti din feaţe, din locuri, dintru năravul ce-i deprins într-însă şi dintr-alte din multe. Şi unul să chinuiaşte de-aceasta cădeare mai mult, altul mai puţin.

Spusă-mi oarecine un chip de curăţie preaminunat de dzise: „Oarecarele vădzu o frămseaţe a unui trup pementesc şi pentr-aceaia foarte mări şi lăudă pre tvore/141r/ ţul Dumnedzău cine l-au făcut aşea frumos; şi numai dintr-aceaia vedeare să plecă întru liubovul lui Dumnedzău şi întru izvor de lacrămi; şi era minunat a vedea neştine lucrul ce-i groapă şi-i cădeare unuia, altuia cunună şi dar mai presus de fire. De va avea acesta în toată vreamea şi în tot locul tot acesta lucru a simţirei, au învis neputred mainte de învierea a toată lumea.

Aceasta tocmală să cade să o avăm şi întru cîntări. Căci că ceia ce-s iubitori pre Dumnedzău au nărav a să pleca din fire întru blîndeaţe şi întru liubovul lui Dumnedzău şi în lacrămi şi pentru cîntările lumeşti şi sufleteşti. Iară ceia ce-s iubitori la dulceţi, în săprotivă.

Unii, cum am dzis şi mainte, mai mult sîmt luptaţi întru locurile ceale fără gîlceavă şi pustie şi nu iaste a să mira că dracii mai mult petrec în locuri ca acealea, căci că-s goniţi de Dumnedzău în locuri pustii şi în bezdnă pentru mîntuirea noastră.

Luptă-să cumplit foarte dracii curviei cu săhastrii, pentru ca să să sparie că nu vor putea adaoge nemică întru lucrurile ceale bune şi să-i gonească din pustie la lume; iară cînd petreacem în lume, să duc /141v/ de la noi, ca pentru neluptare ce vom vedea că avăm să petreacem cu lumeanii.

Unde simtem luptaţi de draci, acoló în tot chipul să-i luptăm şi noi pr-inşi, că de va hi neluptat de noi, să va afla şi el priiatin noaă.

Cînd pentru vro treabă ceva petreacem în lume, simtem acoperiţi cu mîna lui Dumnedzău de luptarea trupului, cîndai şi pentru ruga duhovnicului nostru, ca să nu să hulească şi Dumnedzău pentru noi, pentru smenteala ce iau mireanii dintru noi. Ca unu priceapem luptarea, pentru căci simtem şi astreinaţi de durearea spăseniei ş-a umilinţei sau şi pentru căci iaste inima noastră plină de saţiul lucrurilor celor lumeşti ce să văd şi să grăiesc. Sau încă şi pentru căci să despart dracii de bună voia sa de

noi, de ne lasă loc ca să ne mîndrim și să ne înălțăm, care lucru împle locul tuturor pohtelor.

Ascultați ș-alt vicleșiug rău acestuia drac înșelătoriu, toți cîți vă nevoiți să țineți curățiia și vă socotiți. Spusă-mi oarecine de ceia ce pat acesta vicleșiug că de multe ori dracul curviei își strînge meșterșiugurile toate și dă /142r/ smerenie mare, de are călugărul și izvor de lacrămi și-l face de-ți pare că nu va mai avea supărare, nice pohtă trupască, pănă cîtă vreame șeade cu fămei de voroveaște și-l îndeamnă să le înveațe de pomenirea morței și de giudeț și de curăție, ca pentru cuvîntul lui cel amăgeu și menciunos să cură, vai de iale, cătră cela lup ca cătră un păstoriu. Și de-aciia deprindzindu-să și dobîndind îndrăznire, mai apoi de toate să împiadecă ticălosul călugăr și cade în cădearea păcatelor.

Fugind să fugim, nice să vedem, nice s-audzim roada ceaia ce ne-am giuruit să nu gustăm d-insă nicedănăoară, că m-aș mira să him noi mai tari decît David proroc, de care lucru nu-i putință. Așea iaste de înaltă și de mare lauda curăției, cît mulți din părinți îndrăzniră a-i gice omorîre trupului de toate pohtele.

Unii dzic că nu iaste putință să să cheame neștine curat după ce cade în păcatele trupului, iară eu, împomciș acelora dzic că „Iaste putință celuia ce va vrea să ultuiască măslin sălbatec și fără de roadă cătră măslinul cel bun și roditoriu”[7]. De-are hi fost curat cu trupul celuia ce i s-au dat cheile împărăției ceriului, are hi cu direptul adeverite și cuventele celora ce-au grăit mai sus. /142v/ Iară de nu iaste așea, să-i lase în rușine acela, adecă Petră, ce-au avut soacră și fu curat și să spodobi să poarte cheile împărăției.

În multe chipuri iaste viclean șearpele acesta al curviei. Ceia ce nu știu nemică de ispită trupască îi îndeamnă să ispitească macar numai o dată și de-aciia să să părăsască, iară pre ceia ce-au ispitit îi îndeamnă pentru dulceața păcatelor ce-au ispitit altă dată. Mulți de ceia dintăiu, pentru neștiința curviei sîmt fără de luptare, iară ai doii, pentru ispita acelui lucru urît ce-au deprins, pat greutate și luptare multă; însă de multe ori iaste și în săprotivă.

Cînd ne sculăm din somn oarecum buni și cu pace alinați, aceasta ni-o fac îngerii de ne mîngîie într-ascuns, mai vîrtos cînd ne vom hi culcați după multă rugă și nedormire ce vom hi făcuți. Tîmplă-să cîteaorea

[7] Cf. Rom. 11, 17.

de ne sculăm din somn veaseli şi pentru arătări şi visuri reale, pentru ca să le creadem.

„Vădzuiu necuratul diiavol preaînălţîndu-se şi mărindu-se ca chédrii Livanului şi turburîndu-se şi îndrăcindu-se întru mene ca copacii Livanului. Şi trecuiu cu pos /143ʳ/ t şi adecă nu fu ca mainte întru mene urgiia lui şi-l cercaiu, smerindu-mi gîndul mîndriei, şi nu să află întru mene locul lui sau urma lui"[8].

Cela ce-au biruit trupul, adecă rădicarea dulceţilor ş-a pohtelor, acela ş-au biruit firea, iară deac-au biruit firea, cu adevărat iaste acela prespre fire. Şi acela ce-i aşea „cu puţinel iaste mai mic oarece decît îngerii"[9], pentru ca să nu dzic cu nemică.

Nu iaste a să mira de cela ce-i luptat şi biruit fiind făcut cu trup lumăsc de cel fără de trup şi nevădzut, ce iaste a să mira mult de cela ce-i îmbrăcat cu trup vădzut şi să luptă cu vrăjmăşiia şi cu vicleşiugul acestuia de biruiaşte şi face de fug vrăjmaşii săi cei fără de trup.

Multă socotinţă arătă bunul Dumnedzău pentru spăseniia noastră: opri îndrăznirea şi neruşinea muierilor cu ruşinea ca cu o zăbală, că de-are avea iale îndrăznire spre bărbaţi, nu s-are spăsi nice un om.

Mulţi din părinţii ce-au avut dar de sămăluire au arătat cum iaste alt lucru începutul supărărei vrăjmaşiului şi altul împreunarea gîndurilor şi altul svătuirea şi altul /143ᵛ/ prădarea menţei şi altul luptarea şi altul pohta care-i în suflet.

Începutul supărărei au dzis părinţii că iaste o nălucire a vrunui lucru de pohtă, oare numai pentru în cuvînt, oare pentru vedearea vrunui chip ce să năluceaşte de proaspăt într-înimă. Împreunarea gîndurilor dzic că iaste graiul şi voroava oare sufleteaşte, oare lumeaşte, carea să naşte din mente cu lucrul ce să pohteaşte, oare de păcate, oare fără păcate. Iară svătuirea dzic că iaste un gomon şi un domon, ce gomoneaşte şi să dumeiaşte sufletul cu dulceaţă cătră lucrul ce să lipeaşte de inima omului. Iară prădarea iară dzic că iaste o ducere şi o înstreinare a inimiei de nevoie sau de bună voie, sau o împreunare dintru lucrul ce-au vădzut, carea piarde şi strică tocmala cea aleasă şi agonisita cea bună a menţei noastre. Luptarea dzic să hie putearea sufletului ce să împomcişadză după cîtu i-i tăriia, în săprotiva lucrului celuia ce i să arată şi nu-l primeaşte, ce să

---

[8] Ps. 36, 35-36.

[9] Evr. 2, 7.

luptă până oare-l biruiaşte, oare să biruiaşte. Pohta cu adevărat grăiesc că iaste cînd să încuiubadză de multă vreame lu /144ʳ/ crul pohtei în suflet şi deacii, pentru năravul cel rău ce deprinde cătr-îns, însuşi de bună voie să lipeaşte şi să trage către pohta aceaia.

Aceastea toate, cea dintăiu iaste fără de păcate, căci că nu iaste întru noi ca să scăpăm şi să ne ferim d-insă. A doa nu iaste cu totul fără păcate, căci că putem să fugim şi să scăpăm d-insă. A treia să giudecă după tocmala celuia ce să nevoiaşte munca şi certarea oare mică, oare mare. Iară prădarea inemiei ş-a menţei într-alt chip să giudecă în vreamea rugei şi într-alt chip cînd nu-i vreamea, într-alt chip pentru gîndurile ceale reale şi într-alt chip pentru ceale mijlocii, ce nu-s nice reale, nice bune. A cincea, ce iaste luptarea, iaste oare să dobîndească cunună pentru biruire, oare muncă, de va hi biruit. Iară stepena cea mai de-apoi, ce iaste pohta, fără de nice o îndoire întru toate chipurile, oare să hie supt pocăinţă, aseamenea într-un chip cu păcatul într-această lume, oare va hi supt munca ceaia ce va să hie. Pentr-acea, cine va treace şi va scăpa de ceaia dintăiu fără de nice o pohtă va scăpa şi va tăia pentr-una şi cealealalte toate.

Află-să întru /144ᵛ/ părinţii cei socotitori şi înţelegători ş-alt gînd mai supţire şi mai sîrghiş, carele, dzic unii, că să cheamă árepa menţei, carea de sîrg fără vreame şi fără cuvînt şi fără nălucire, mai curund decît gîndul, are obicină a arăta ş-a schizmi întru cela ce are nevoie. Nice unul dintru ceale trupeşti nu iaste mai iute şi mai nearătată întru duhuri decît aceasta; fără de nice o zăbavă, numai cu o pomenire oarecarea supţire şi negrăită, negîndită de mente şi într-unii şi neştiută arată venirea sa în suflet. Iară cine va priceape supţiiarea aceştiia cu adeveritul plîns, acela ne poate învăţa cum iaste putinţă şi cu puţinea căotare a ochilor şi cu pipăirea mănulor şi cu audzirea cîntecelor mireneşti, fără de nice un gînd rău, a curvi sufletul cu pohta.

Unii dzic că din gîndurile curviei vine trupul întru pohtă şi în lucrurile ceale de păcate şi cînd că de n-are veni întăiu gîndul, trupul nu i-are scomoni, căci că trupul iaste plecat supt gîndul sufletului ş-a menţei. Alţii iară dzic, împomciş acestora, că din simţirile trupului să nasc gîndurile ceale vicleane. Deaci cei dintăiu grăiesc /145ʳ/ că de n-are hi gîndul povoaţă trupul n-are îmbla. Iară ai doii, pentru ca să-şi adeverească cuvîntul său, adeveresc că pentru năravul cel rău a trupului vine pohta în trup, dzicînd cum uneori pentr-o vedeare a unii feaţe frumoase

sau pentru pipăirea mînulor sau pentru vro mirosire rea, trupască sau pentru audzirea vrunui glas dulce, întră gîndurile ceale reale într-înimă. Şi într-aceastea, carea-i mai adevară? Cine poate cu liubovul lui Hristos să ne înveaţe, căci că foarte simt de treabă şi de folos celora ce cutrieră lucrul înţelepciunei, şi mai vîrtos celora ce să luptă cu pohtele. Iară celora ce simt lucrători proşti şi direpţi, de petrec cu prostiia şi cu direptatea inimiei, nice una de-aceastea nu le trebuiesc. Căci că nu-i tuturor înţeleagerea întru chip, nice au toţi fericita prostie, carea iaste platoşe în săprotiva tuturor vicleşiugurilor.

Şi iară mă întorc de întreb cum unele din pohte să încep dinlontru, adecă din gînduri, şi ies afară pre trup, şi aceasta să tîmplă mai mult celora ce petrec viiaţă călugărească, căci că nu simt deprinşi întru /145^{v}/ păcatele trupului denafară. Alte păcate să încep din simţirea trupului denafară şi întră în suflet, şi aceasta să tîmplă celora ce petrec în lume. Iară eu mai apoi de toate dzic cuvîntul acela: de veri cerca întru duhurile ceale vicleane, nu veri afla într-înse nice o împărţire, nice o înţeleagere, nice o tocmală.

Cînd ne nevoim noi mult şi luptăm în săprotiva soţiei şi îngiugatului trupului nostru, dracului curviei, de-l scoatem şi-l gonim dintr-înima noastră cu piatra postului şi cu sabiia smereniei, atunci şeade ca un viarme oarecarele în trupul nostru de ne gîdileaşte, vai de el, întru săltări şi scomoniri dobitoceşti, fără vreame să nevoiaşte să ne spurce. Şi aceasta au obicină să o paţă mai vîrtos ceia ce să pleacă dracului mărirei deşearte, căci că pentru ce n-au adease într-înimă gînduri de curvie, cătră deşarta mărire s-apropie. Şi cum iaste aceasta adevară, cînd sîmt aceştia întru tăceare fără de gîlceavă, să să socotească cu înţeleagere pre-amănuntul şi fără de greş vor afla un gînd ascundzîndu-se într-adîncul /146^{r}/ inimiei sale ca un şearpe şi ca un viarme în neşte gunoiu, care gînd le dă să cunoască că pentru nevoinţa şi pentru osîrdiia sa au îndireptat curăţiia inimiei sale. Nu socotesc în mentea sa, vai de ei, cuvîntul Apostolului ce gice: „Ce dar ai tu de la tine să nu-l hii dobîndit de la Dumnedzău, oare pentru agiutoriul şi pentru ruga altuia"[10], oare a om, oare a înger?

Deaci să să ia amente bine, cu toată nevoinţa, ca să omoară şearpele acesta ce-am dzis mainte şi cu multă smerenie înţeleaptă să-l gonească de

[10] I. Cor. 4, 7.

la inimile sale. Ca să poată, fiind izbăviți și înstreinați d-insul, și-aceștia să să dezbrace de veșmîntul cel de piale, adecă de pohtele trupului și de rădicarea păcatelor, și să cînte lui Dumnedzău cîntare de biruire a curăției ce-au agonisit, ca și cum făcură oarecînd blîndzii și curații cuconi; pentr-acea, de să vor ș-aceștia dezbrăca așea, nu să vor afla goli de blîndeațele acelora și de smereniia lor ce o avea din fire.

Socoteaște acesta drac a curviei și ia amente mai vîrtos vreamea; cînd nu putem face cu trupul rugă în săprotiva lui, atunci să nevoiaște necuviosul de ne luptă. /146^{v}/

Întru ceia ce încă n-au rugă adeverită într-înimă poate să vie în locul aceiia ustenința trupului pentru nevoința rugei, adecă rădicarea și întinderea mînulor, ucidere în piept spre ceriu, adease prăvire, icnituri de suspini, genunchilor adease închinăciuni, carele de multe ori nu le pot face pentr-alții ce să află cu nuși. Pentr-acea, atunci mai vîrtos ne luptă dracii, cînd încă nu putem cu contenirea menței noastre și cu putearea rugei ceii nevădzute să ne împomcișem vrăjmașilor noștri și să-i spăriem, ce de nevoie ne lăsăm a hi biruiți d-inșii.

Deaci sai de sîrg cum poți mai tare cînd ești supărat într-acesta chip și fugi cu ruga menței. Ascunde-te puținel neștiut întru dinlontru sufletului tău, rădică cătră Dumnedzău ochiul menței tale ca să-ți agiute, de poți așea, iară de nu, încai cel denafară a trupului tău. Răstigneaște-ți mînule neclătite, pentru ca să poți și cu chipul crucei și cu ruga trupului să rușinedzi ca și Moisí și să biruiești vrăjmașiul tău, Amalíc. Strigă cătră cela ce te poate mîntui, nu cu cuvente /147^{r}/ de hicimășie, ce cu smerite răspunderi; mainte de toate să gici aceastea cuvente: „Miluiaște-mă, Doamne, că simt neputincios și nu-mi pociu folosi"[11]. Atunci veri priceape putearea celui de sus, a lui Dumnedzău, și veri goni de la tine dracii cei nevădzuți cu o puteare nevădzută.

Ceia ce-au deprins a să lupta așea, curund vor înceape și cu sufletul numai a goni vrăjmașii săi, care dar de agiutoriul lui Dumnedzău să dă întru lucrătorii svinției sale. Și cu direptul li să cade plată și dar trudei și osîrdiei lor ceii bună.

Într-un săbor de frați oareunde să află un frate carele, petrecînd eu acolea, îl însămnaiu a fi îndemnătoriu și nevoitoriu, fiind supărat de gînduri

---

[11] Ps. 6, 2.

reale şi neaflînd loc usebit să-i hie pre îndămînă a să ruga, să făcu a să duce pentru treaba trupului său, cum are nevoie de-acea; ş-acoló, cu rugă tare şi cu lacrămi herbenţi, să luptă împrotiva vrăjmaşilor săi, diiavolilor. Iară eu pentru necuviinţa locului îmi prepuş şi-mi dzise: „Eu am făcut ruga mea în loc necurat ca să mă curăţesc de necurăţii şi să gonesc gîndurile ceale necurate". /147ᵛ/

Toţi dracii să nevoiesc să întunece mentea cu năpăstuiri şi cu pohte şi deacii aduc întru noi lucrurile ce iubăsc ei. Căci că de nu ne-are întuneca mainte mentea şi ochii sufletului cu leane, n-are putea fura visteariul darurilor celor sufleteşti ce avăm. Iară dracul curviei mai mult decît alte, decît toate, să nevoiaşte să întunece mentea noastră, carele şi de multe ori întunecă într-acesta chip mentea despuitoarea pohtelor şi-şi bate gioc de păcătoşi şi-i învaţă de fac şi înaintea oamenilor neşte lucruri ca acealea, ce numai ce fac ceia ce-s fără de mente. Pentr-aceaia mai apoi după vreame ce ne trezvim dintr-aceasta beţie de nebunie, nu ni-i ruşine numai de ceia ce ne-au vădzut, ce tocma şi de sine pentru lucrurile noastre ceale spurcate şi pentru cuvente de ruşine ce-am grăit şi ne mirăm de nebuniia menţei noastre de mainte. Derept-aceaia unii de multe ori pentr-aceasta ce să socotesc pre sine să părăsiră de răutăţi.

Fugi de vrăjmaşiul tău, diiavolul, carele după ce cadzi în păcate, te opreaşte de rugă de-a cinstirea pre Dumnedzău, de nedormi /148ʳ/ re, adu-ţi amente de cuvîntul acela a Evangheliei: „Cum săraca, adecă sufletul, cît să zdrobeaşte şi să munceaşte mai mult şi să scîrbeaşte pentru năravul lui cel rău ce-au deprins, cu atîta i să face de la Dumnedzău răscumpărare mai de sîrg"[12]. Cine-au biruit trupul? Cela ce ş-au zdrobit inima? Şi cine ş-au înfrîmt inima? Cela ce s-au lepădat cu totul de sine şi s-au omorît. Că cum să nu să zdrobască şi să nu să înfrîngă pre sine cela ce întru voia trupului său iaste mort?

Întru cei pohtitori şi deprinşi în răutăţi, iaste altul încă mai pohtitoriu, ce tocma şi ispoveadaniia păcatelor ş-a scîrnăviilor sale o face cu pohtă şi cu dulceaţă, iară nu cu inimă înfrîntă şi cu scîrbă, cum să cade.

Gîndurile ceale spurcate şi de ruşine ce nasc într-înimă au tocmală a să naşte de la vicleanul inimiei dracul cel de curvie. Şi să curăţesc aceastea cu postul sau să nu şi le socotească întru nemică.

---

[12] Cf Lc. 18, 5.

Iară cu ce nărav și în ce chip am legat eu pre-acest soț iubit, trupul mieu, îl voiu giudeca pre rînd, după cum am făcut și într-alte pohte, însă nu mă poci priceape, căci că mai /148^{v}/ nte de ce-l leg, să dezleagă, și mainte de ce-l giudec, mă împac cu nusul, și mainte de ce voiu să-l muncesc și să-l pedepsesc, mă plec lui. Cum să-l urăsc pre cela ce din fire am deprins a-l iubi? Cum să mă pociu izbăvi d-insul, cu carele simt legat pururea întru toată viiața mea? Cum să pierdz pre cela ce are a să scula cu mene? Cum să arăt neputred pre cela ce s-au născut cu fire putredă? Ce cuvînt pre îndemînă-i voiu gice celuia ce i-i pre îndemînă a răspunde în tot chipul?

De-l voiu lega cu postul, mă voiu pleca lui, căci-mi voiu osindi de-aproapele. De mă voiu opri de-a osindirea și-l voiu birui, voiu cădea iară supt dînsul, că mă voiu mîndri cu inima. Iaste ș-agiutoriu întru luptă, iaste și vrăjmaș și folositoriu; iaste și viclean și pre voie-mi face și mă vicleneaște; de-l hrănesc și-l odihnesc, mă supără; de-l zmacin și-l dosădesc, slăbeaște; de-l trudesc și-l ustenesc, nu sufere; de-l scîrbăsc, cadz în nevoie; de-l bat și ucig, n-am cu cine agonisi lucrure bune; leapădu-mă d-insul și iară-l îndrăgesc.

Ce taină iaste aceasta ce-i de rîndul /149^{r}/ mieu? Ce zidire minunată simt eu? Ce nume și ce începătură are această amestecare ce-i în mene? Cum simt și vrăjmaș și soț însumi mie? Spune-mi tu, spune-mi, o, soțiia mea trup, o, firea mea, că nu-mi trebuiaște de altul să știu de rîndul tău? Cum voiu petreace nevătămat de tine? Cum voiu putea scăpa de primejda firei, să nu mă plec pohtelor tale? Și pentru ce m-am giuruit lui Hristos să aib vrajbă cu tine, cum voiu birui supărarea ta? Căci c-am vrut să hiu nevoitoriu și îndemnătoriu ție.

Iară acesta va răspunde sufletului său și va gice așea: „Nu voiu să-ți spuiu lucrul cela ce nu știi, ce carele îl avăm în mente amîndoi, împreună. Eu mă laud întru mene pentru maica mea, spurcăciunea, și am întru mene tată iubit aprinderea pohtelor denafară; și iubirea dulceților ș-a frămseților iaste stîmpărare mie și răpaos, și iarăși rădicarea dinlontru a spurcatelor gînduri ce să nasc din slăbiciunea nevoinței și din lucruri de rușini ce va hi făcut. Eu zămislesc gînduri reale și nasc căderi de păcate; și acea /149^{v}/ stea, deaca să nasc, iale nasc cu oceința moartea cea de veaci.

De veri cunoaște la arătare a mea ș-a ta neputință, adecă slăbiciune, ce am spre toate răutățile, tu-mi veri lega mînule; și de veri amărî și veri

munci cu post şi cu foame grumadzii şi pîntecele, atunci veri lega şi picioarele meale şi deacii nu vor mai alerga întru lucruri de păcate. Şi de veri împreuna întru toate lucrurile ascultare, te veri despărţi de mene de tot; de veri agonisi întru tine smerenie, mă veri birui şi veri tăia capul mieu".

Luptarea şi darul biruirei a cinceasprădzeace cine-l l-au dobîndit, au murit ş-au învis. Şi încă dintr-această lume cunoscu începătura neputregiunei ceiia ce va să hie.

Stepena a şeasăsprădzeace. Pentru iubirea argintului

Mulţi dintru învăţătorii cei înţelepţi, mai apoi după supărarea nebunei curvii, au tocmală să calce şi zdrobască capul spurcatului drac a iubirei argintului, dintru carea să nasc multe pohte. Deaci pentru ca să nu mutăm noi, neînţelepţii, tocmala ce-au ţinut aceia înţelepţi, urmăm şi noi după ustavul lor. Pentr-aceaia să grăim oarece puţinel pentru această neputinţă sufletească şi de-aciia vom gice şi pentru sănătatea şi tămăduirea ei.

Iubirea avuţiei iaste o închinăciune bodzilor, căci că acela lucru îl are omul în locul lui Dumnedzău, întru cela ce-şi pune inima sa /150r/ şi liubovul său fată necredinţei, carea pleacă pre om, să creadză mai cu deadins în bani şi într-avuţie decît întru Dumnedzău, cela ce iaste ziditoriu a toate cîte-s prilej bolnăvirei. Căci că iubitoriul strînsoarei şi scumpul îşi face prilej de gice că strînge avuţie pentru că să teame să nu-l lovască vro boală, vrăjitoriu bătrîneaţelor, dzicînd că-l vor coperi bătrîneaţele sau va hi vro seacetă şi vro foamete.

Scumpul iaste un călcătoriu învăţăturei lui Hristos de bună voia sa, carele audzînd svînta Evanghelie unde gice: „Vendeţi-vă avuţiia voastră şi o daţi mişelilor", ca o nemică leapădă învăţătura aceasta şi gice: „De vor vende toţi, cine va cumpăra?" Cela ce are întru sine liubovul lui Hristos ureaşte şi împarte celora ce n-au bunătatea sa. Iară cela ce gice că va vieţui cu amîndoaă, adecă să ţie ş-avuţie şi să aibă şi liubov, mente şi să înşală pre sine. Cum nu iaste putinţă să să împreune viiaţa cu moartea, aşea nu iaste putinţă să să împreune liubovul cu strînsoarea.

Cela ce plînge pre sine, adecă păcatele sale, s-au lepădat de trupul său ş-au călcat pohtele ceale trupeşti.

Nu gice că „adun şi strîng pentru ca să dau săracilor, că cei doi mangări cumpărară împărăţiia ceriului"[1] a săracei aceiia. Aşea şi tu, dintr-acel puţinel ce ai, poţi să dai milostenie.

---

[1] Lc. 21, 2.

Milostivul şi scumpul să tîmpinară amîndoi. Şi scumpul mustră pre cel îndurat şi-l făcu că iaste necumpătătoriu şi împrăştietoriu, că se temu să nu cumva sărăcească şi să-i fie lui a-l hrăni. Iară milostivul pre scump aşijdere-l făcu lacom şi nesăţios, jestoc şi nemilostiv.

Cela ce ş-au biruit pohta lăcomiei ceii de-avuţie, acela au scăpat din toate grijile; iară cela ce-i legat cu aceasta, nu poate nicedănăoară să facă rugă curată cătră Dumnedzău, gîndind pururea în ce chip va adaoge bunătatea sa.

Începătura lăcomiei la avuţie iaste lucrul milosteniei, căci că iubitoriul argintului află prilej să strîngă pentru ca să miluiască mişeii, iară cîndu-i vreamea milosteniei, iaste vrăjmaş mişeilor.

Vădzuiu pre unii fiind săraci carii să îmbogăţiră pentru avuţiia ce le deaderă alţii ca să împarţă mişeilor, iară ei uitară şi mişeii şi sără /150v/[2] ciia lor cea dintăiu.

Călugărul lacom la avuţie nicedănăoară nu cade în leane, ce calcă trupul şi sufletul de simt tot robi pîntecelui; cîndu-i vreamea săborului a să strînge în beseareca; el atunci înceape lucrul, iară cîndu-i de pravilă, atunci-l nevoiaşte să-l svîrşască.

Aceasta iubirea argintului iaste o luptare prea tare şi cine o va birui va dobîndi liubovul lui Dumnedzău şi va tăia grijea.

Pentru neaveare

Neavearea iaste o izbăvire de grijea lumiei, o viiaţă fără de nice un val, o povoaţă cătră moşneniia ceriului neîmpidecată, o ascultare credinţei tuturor învăţăturilor lui Dumnedzău.

Călugărul neavut iaste domn a toată lumea, grijea sa o dă lui Dumnedzău şi i-s toţi şerbi pentru credinţa ce are întru svinţiia sa. Nu spune, nice grăiaşte, vrunui om de treaba sa, ce toate cîte-i vin, ca din mînule lui Dumnedzău le ia. Neavutul lucrătoriu învăţăturilor lui Dumnedzău iaste fiiu nepohtirei: toate cealea ce le are, le socoteaşte cum nu le-are avea; deaca să duc şi le piarde de la sine, le are toate ca neşte gunoiu, iară de să va scîrbi pentru vruna de-aceastea ce piarde, încă nu iaste neavut. Omul cel nestrîngător iaste curat în ruga sa, iară cela ce iubeaşte să aibă, veade întru ruga sa chipurile strînsurei ş-avuţiei şi i să află mentea mai /151r/ mult într-acealea, decît întru Dumnedzău.

---

[2] Fila 150v prezintă pe ambele coloane redacţia românească.

Ceia ce simt supt posluşianie simt departe de iubirea agonisitei, căci că ceia ce ş-au dat şi trupul şi voia sa, deacii ce vor mai avea osebi al său? Unii ca aceia numai de un lucru au pacoste, căci că să mută pre lesne din loc în loc.

Vădzuiu eu strînsoarea şi iubirea avuţiei născînd răbdare întru călugări a petreace în locul unde petrec; şi decît ceia ce îmblă într-o parte şi într-altă pentru Dumnedzău, mai lăudaiu pre-aceştia.

Cela ce-au gustat de lucrurile ceale cereşti pre lesne va urî ceale pementeşti, iară cela ce nu le-au gustat, să bucură întru agonisită şi întru aveare.

Cela ce iaste neavut şi sărac dobitoceaşte, fără de nice o sămăluire, în doaă chipuri pate pacoste, căci că şi de-aceaste pementeşti şi de-aceale cereşti să scapă. Să nu ne arătăm, o, iubiţii miei călugări, mai necredincioşi decît pasările, carile nice să grijesc, nice strîng şi Dumnedzău le hrăneaşte pr-inse.

Mare iaste cu adevăr cela ce cu bună credinţă împarte avuţiia sa întru nevoia /151^{v}/ şi întru sărăciia mişeilor, iară svîntu-i cela ce de toate lucrurile-şi fereaşte şi-şi goneaşte voia sa. Cela dintăiu va lua de la Dumnedzău oare avuţie în ceastă lume, oare daruri sufleteşti cu o sută de ori mai multe. Iară acesta ce să va lepăda de voia sa va ocina împărăţiia ceriurului.

Nicedănăoară nu să vor împuţina valurile mărei, nice lacomul la avuţie nu va hi fără mînie şi fără grije.

Cela ce nu gîndeaşte de strînsoare s-au izbăvit de-a pricirea şi de-a să îndireptarea, iară cela ce iubeaşte să aibă de tot pre voie, tocma şi pentru ac numai, pănă la moarte să va trudi.

Credinţa cea tare şi neclătită ce are neştine întru Dumnedzău taie grijile agonisitei, iară pomenirea morţei să leapădă tocma şi de trup, cine o are întru sine.

Nu să află în Iov urmă de lăcomie la avuţie, pentr-aceaia şi deaca sărăci, fără de scîrbă fu.

Lăcomiia avuţiei iaste şi o cheamă rădăcina tuturor răutăţilor, căci că aceast-au făcut neiubirea şi furtuşagul şi uciderea şi despărţirea şi vrajba şi zavistiia şi rîvna şi ţinearea mîniei şi nemilostivirea şi ş-alte răutăţi toate.

Unii cu puţi /152^{r}/ nel foc mult lucru arsără şi cu o bunătate numai a nepohtirei întru agonisită scăpară de toate pohtele de-aceastea ce-am dzis. Aceasta nepohtire o au născut ispita şi gustarea înţeleagerei lui Dum-

nedzău şi grijea ceaia ce ne grijim cum vom da răspuns lui Dumnedzău la moartea noastră.

Şi va bine cela ce va ceti cu socotinţă cuvîntul maicei tuturor răutăţilor, adecă lăcomiia pîntecelui, carea întru a sa vicleană naşterea feciorilor dzise că feciorul ei cela al doile iaste piatra nesimţirei, adecă îndărăpniciunea inimiei, a căriia tocmală mă opri să nu-i arăt şearpele ei cel cu multe capete, adecă lăcomiia avuţiei, carele nu ştiu cum să tîmplă, din a treia stepenă pus de sămăluitorii părinţi în a opta verigă a celor opt păcate de moarte. Însă prin ce-am grăit puţinel de lăcomiia avuţiei, vrem să grăim de acmú şi pentru nesimţire carea, întru cinul ce o am pus, iaste a treia, iară întru cinul naşterei sale, iaste a doa. Mai apoi de-aceasta vrem să gicem iară pentru somn şi pentru nedormire şi nu numai, ce şi pentru blă /152^{v}/ znirea şi spaima cea cuconească şi nebărbătească vrem să grăim, căci că aceastea să nasc întru cei de curund călugăriţi.

Carele au agonisit biruirea aceştii luptări a şeasăsprădzeace călătoreaşte ca un fără de trup cătră ceriu.

Stepena a şeapteasprădzeace. Pentru nesimţire, carea să cheamă omorîre sufletului şi moarte menţei mainte de moartea trupului

Nesimţirea iaste şi în trupuri şi în suflete o simţire moartă şi o împietrire, carea pentru neputinţă de păcate şi pentru multă leane ce petreace de multă vreame în trup şi în suflet, agiunge de nu să simte întru toate păcatele cîte face.

Neduinţa iaste o învîrtoşeare umilinţei şi leane sufletului, un gînd sălbatec şi somnuros şi amurţit întru toate lucrurile, carele să naşte dintru năravul ce-au deprins neştine mai denainte, un laţ şi o piadecă osîrdiei ceii sufleteşti, legătură şi cătuşi bărbăţiei sufletului, nepriceapere umilinţei, uşe oceinţei, maică uitărei tuturor lucrurilor celor de spăsenie şi mai apoi după ce /153r/ naşte, iaste înmă mîine-sa, o gonire carea goneaşte frica giudeţului.

Cela ce nu simte durearea şi primejda sufletului său, iaste filosof cu alţi înţelepţi, iară întru sine iaste fără mente şi nebun. Tîlcuiaşte scripturile şi cu acealea pre sine osindeaşte; iubitoriu la cuvînt şi însuşi şie priceav, fiind orb de întunearecul păcatelor, să face învăţătoriu luminei; voroveaşte că va putea tămădui ranele altora, şi a sale nu mai părăseaşte de-a le stîrvirea şi de-a le obrintirea. De boale grăiaşte, şi de-a mîncarea bucatele cealea ce fac boale nu mai părăseaşte; în săprotiva aceiia să roagă, şi aciişi întru lucrul ei să duce. Mînie-să şi să scîrbeaşte însuşi pre sine pentru păcatul său, şi nu i-i ruşine de cuventele sale, vai de el. Strîgă „Rău fac", şi cu osîrdiia iarăşi petreace în lucrul păcatelor. Cu ruga să roagă pentru păcatele sale, iară cu trupul spr-inse să nevoiaşte; de moarte voroveaşte, şi cum are hi fără de moarte petreace; de despărţirea sufletului din trup suspină, şi cum are hi veaşnic adormiteadză. De post grăiaşte, şi de săturarea pîntecelui să ne /153v/ voiaşte, şi de bucatele cealea ce-i plac deac-apare să scîrbeaşte. Ceteaşte de giudeţ cîtu-i de înfricat, şi aciişi iară începe a rîde. Ceteaşte şi învaţă pentru deşarta mărire, şi tocma cetind să

măreaşte, păindu-i că ceteaşte bine şi curat. Pentru nedormire învaţă, şi învăţînd aciişi cade în somn; de rugă învaţă, şi fuge d-insă ca de o rană. Posluşianiia ş-ascultarea laudă, şi întăiul el n-ascultă. Laudă pre ceia ce nu iubăsc nice un lucru pementesc, şi pentr-o tearfă zavistuiaşte şi luptă şi nu i-i ruşine. Mînie-să şi s-amăreaşte, şi pentru ce s-amăreaşte iară să mînie şi nu simte, nice socoteaşte în mentea sa că adaoge vătămare pre vătămare. Deaca să satură, să căiaşte cum au mîncat aşea mult, şi deacii preste un cescuţ să satură încă mai bine; tăcearea ferіceaşte şi cu cuvente multe o laudă. Învaţă de blîndeaţe, şi tocma întru învăţătură de multe ori să mînie. Gîndind întru ce petreace, suspină şi clăteaşte cu capul şi iară să scapă în păcate. Ocăreaşte rîsul, şi rîdzînd învăţă pentru plîns. Ocăreaşte-să pre sine că-i /154ʳ/ tăşteslav, şi cu ocară meşterşuguiaşte şie mărire. Cu pohtă caută în feaţele fămeilor şi învaţă de curăţie petrecînd în lume; laudă pre ceia ce şed în săhăstrie, şi nu să ruşineadză pre sine vădzînd că îmblă după lume. Laudă pre cei milostivi, şi mişeli mustră. Pururea să ocăreaşte pre sine, şi nicedănăoară nu va să să simţă şi să să priceapă.

Vădzuiu eu mulţi de-aceştia carii, audzînd pre cineva învăţînd pentru despărţirea sufletului din trup şi de înfricatul giudeţ, lăcrămară şi încă fiind lacrămi în ochii lor, cu nevoinţă alergînd la masă. Şi mă miraiu cum doamna şi împuţita lăcomiia pîntecelui, fiind întărită de neîngăduinţă, putu face lacrămi.

După puţinea mente şi puteare ce am eu, am arătat vicleşiugurile şi ranele aceştii pietri necioplite îndărăpnică şi nebună, că mai mult nu poci suferi să cuventedz cătră însa. Iară cine poate cu agiutoriul lui Dumnedzău să puie leacuri acestora rane dintru ispita ce-au păţit, să nu se lenească. Căci că mie mi-i ruşine să spuiu neputinţa aceştiia cum aş hi ţinută d-insă tare; nice /154ᵛ/ vicleşiugurile ei şi amăgiturile le-aş hi priceput de la mene, de nu aş hi într-un loc oareunde apucat şi cu de-a sila să o hiu ţinut şi de-acealea ce-am dzis mainte; de nevoie o am făcut de-au mărturisit, bătîndu-o şi rănindu-o cu frica lui Dumnedzău şi cu ruga pururea.

Pentr-aceaia şi dzise aceasta ce iaste măcitel şi tălhariu: „Iubiţii miei simt ceia ce, deaca văd morţii, ei rîd şi de moarte nu-şi aduc amente; cînd stau la rugă, împietriţi şi grei şi întunecaţi să află; stînd înaintea svîntului preastol, fără de smerenie şi nesimţiţi simt; de svînta taină cumenecîndu-se, ca de neşte pîine proaspătă mîncă. Eu cînd vădz pre cineva

umilindu-se, îmi rîdz d-ins. Eu am deprins de tată-mieu, dracul leanei, să omor toate bunătăţile cîte să nasc dintru bărbăţiia sufletului. Eu simt înmă rîsului, eu simt mamcă somnului şi ibovnică săturărei. Eu simt soţie smereniei ceii făţarnică, că mă preobrăzesc cum gîndesc".

Iară eu mă miraiu de răspunsul aceştii nebune şi fără de obraz. Întrebaiu şi numele celuia ce o au născut, /155ʳ/ că vruiu să ştiu, iară ia-mi răspunse: „Eu n-am numai o naştere, că iaste oarecum amestecată şi schimbată: cînd mă nasc dintr-una, cînd dintr-alta. Pre mene mă întăreaşte saţiul bucatelor şi mă creaşte îndelungul vremiei, pre mene mă întăreaşte năravul cel rău, pre carele cine-l va ţinea, nu să va nicedănăoară izbăvi de mene. Pesteaşte şi petreci învăţîndu-te întru nedormire multă, aducîndu-ţi amente de giudeţul de veaci şi pentru-aceastea mă voiu depărta puţinel de tine. Socoteaşte începutul mieu de unde mă nasc întru tine şi te luptă în săprotiva aceiia maice ai meale, căci că n-am în toţi oamenii o înmă. Roagă-te adease la gropi şi în grobniţă, zugrăveaşte într-înima ta neras chipul morţilor, că de nu veri scrie într-inima ta cu condeiu de post, nu veri putea nicedănăoară să mă biruieşti în veaci".

Stepena a optasprădzeace. Pentru somn şi pentru rugă şi pentru cîntarea ce să face în beseareca de săbor

Somnul iaste o adunare din partea firei. Căci odihnind în somn – răşchirarea simţirilor fiind pre denafară răşchirate întru multe lucruri – firea adună puterile sale împreună şi aşea odihneaşte şi să hrăneaşte şi să întăreaşte. /155ᵛ/

Somnul iaste o închipuire a morţei şi iaste întru multe lucruri îngiugată cu moartea, o odihnă şi o îndeletnicire de simţirile denafară. Unul iaste somnul şi multe începături ca şi jelaniia are, adecă din fire, din bucate, de la diiavolul, sau de multe ori cîndai şi din post mult, căci că deaca slăbeaşte trupul d-ins, cu somnul va deacii să să mîngîie pre sine.

Cum să scorneaşte beţiia dintru năravul cel rău, aşea şi somnu cel mult. Pentr-aceaia aciişi dintăiu ce ne lepădăm de lume ca să ne nevoim în săprotiva aceluia, că nevoie lucru iaste a tămădui un nărav rău ce-i deprins de multă vreame, ca şi boala îndelungată.

Să socotim şi vom afla cum deaca însămneadză bucinul cel sufletesc, adecă clopotul, la vedeare să strîng fraţii în beseareca, iară nevădzut să strîng diiavolii pentru ca să-i supere. Pentr-acea unii stau pregiur noi lîngă pat de ne nevoiesc după ce ne sculăm, dzicîndu-ne: „Mai odihneaşte până să vor sfîrşi psalmii polonoştniţei şi deacii veri mearge în beseareca”. Alţii, deaca stăm la rugă, ne împresură cu somn; al /156ʳ/ ţii îngreuiadză pîntecele nostru prespre măsură; alţii ne îndeamnă să facem voroave în beseareca; alţii trag mentea noastră întru gînduri spurcate; alţii ne fac să ne răzimăm de păreate ca neşte bolnavi şi de multe ori cu strănutări şi cu chihăituri ne cuprind. Unii d-inşii încă şi în rîs ne plecară a rîde de multe ori în vreamea rugei, pentru ca să rădice pre Dumnedzău asupra noastră cu mînie pentr-acea; alţii ne nevoiesc să socotim mai vîrtos întru-ncepăturile cuventelor pentru leane. Unii ne îndeamnă să cîntăm mai rar, nu pentru smereniia, ce pentru iubirea dulceţei ş-a deşeartei

măriri. Cîteaorea şed tocma şi în gura noastră şi o fac închisă şi nevoie a să deşchide.

Iară cela ce gîndeaşte cu toată simţirea inimiei sale că stă înaintea lui Dumnedzău întru ruga sa, acela ca un stîlp neclătit să va afla, fără de nice o batgiocură a diiavolilor de carii am dzis mainte. Posluşnicul cel adevărat, stînd de sîrg la rugă, de multe ori iaste cu totul luminat şi veasel, ş-aceasta pentru că iaste gătat mainte de rugă dintru adeverita /156[v]/ a sa posluşianie ş-ascultare ca un luptătoriu bărbat lămurit şi aprins cu focul liubovului ascultărei.

Fiecăruia iaste îndemînă a să ruga cu săborul fraţilor, iară a mulţi li-i mai îndemînă numai cu unul aseamenea şie, iară ruga cea sîngurată a puţini iaste pre îndemînă. Cînd laudzi pre Dumnedzău cu mulţi, nu poţi să te rogi curat fără de lucruri lumeşti; pentr-acea, cu lucrul menţei tale să socoteşti cuventele ce să cîntă sau să cetesc sau iară să aibi rugă tocmită întru aşteptarea stihului de-aproapelui tău.

Nu să cuvine nemărui cînd să roagă să apuce vro răcodealie sau hiece lucru, că aceasta o spuse la arătare cătră marele Antónie îngerul.

Cum lămureaşte cuptoriul frămseaţea aurului, aşea şi stătutul neclătit în rugă lămureaşte nevoinţa şi liubovul călugărului ce are întru Dumnedzău pentru spăseniia sufletului său.

Stepena a noasprădzeace. Pentru nedormirea trupului şi cum să cade să o facem şi să preveghem

Înaintea împăraţilor celor pementeşti unii /157r/ stau fără de nice o armă ca neşte boiari; alţii ţin toiage în mînule sale; alţii paveţe; alţii cu sabii stau de dvorbăsc. Şi iaste în multe chipuri neîngreunare dintru cei dintăiu pănă întru cei mai de-apoi, căci că unii d-inşi sîmt şi semenţie împăratului, alţii sluţi şi robi. Şi aceastea să fac într-aceştia.

Iară noi să socotim de-acmu cum vom sta înaintea lui Dumnedzău, împăratului nostru, întru rugile noastră ceale de sară şi ceale de dzi şi ceale de noapte. Căci că unii, întru ruga cea de sară, petrec toată noaptea goli şi fără de nice o grije lumască, cu mînule întinse de să roagă Alţii stau în rugă cu cîntări; alţii petrec mai mult întru cetenii; alţii dintru neputinţa lor să luptă bărbăteaşte în săprotiva somnului cu răcodealiia; alţii să îndeletnicesc întru aducerea amente a morţei, vrînd cu aceasta să ia umilinţă întru sine. Dintr-aceştia din toţi întăii ş-apoii pestesc întru preveghearea carea iubeaşte Dumnedzău; ai doii întru nedormirea cea călugărească. Iară ai treii călătoresc o cale mai gios şi mai de-apoi. Însă Dumnedzău priimeaşte şi /157v/ ia darul după gîndul şi după putearea celui ce-l duce.

Ochiul preveghetoriu ce să nevoiaşte întru bunătăţi curăţeaşte mentea, iară somnul cel mult orbi sufletul. Călugărul treaz şi nesomnuros iaste vrăjmaş curviei, iară cel somnuros iaste soţ şi bărbat ei.

Nedormirea ce să face hie pentru ce lucru bun iaste o zdrobire aprinderei şi rădicărei trupului, o izbăvire de visuri reale, ochiu plin de lacrămi, o inimă muiată cu smerenie, socotitor gîndurilor, tăiare bucatelor ş-a păziturilor, măcitel duhurilor pohtei, îmblîndzire limbiei, gonire nălucirilor dracului.

Călugărul nesomnuros iaste vînătoriu gîndurilor: pre lesne le vîneadză şi le priceape întru linişteа nopţei. Călugărul ce are liubov întru Dum-

nedzău, deaca aude clopotul chemînd la rugă, el gice: „Bine-i, bine!” cu mare bucurie, iară cel leaneş gice: „O, vai de mene, vai de mene!”.

Gătirea measei iscuseaşte flămăcioşii, şi ruga iscuseaşte pre ceia ce iubăsc pre Dumnedzău. Cel dintăiu, adecă flămăciosul, deaca veade masa, îi pare bine şi s-arată, iară al doile, adecă smearinul, să scîrbeaşte şi să /158^{r}/ mîhneaşte.

Somnul cel mult iaste începătoriu uitărei, iară nedormirea iaste curăţie aducerei amente.

Bunătatea plugarilor să strînge într-are ş-a viiarilor în călcătoare, iară bunătatea şi înţeleagerea darului dumnedzăiesc a călugărilor să strînge întru stătutul rugei, a vecernei ş-a utrănei şi întru lucrul menţei.

Somnul cel mult iaste soţie nedireaptă, că apucă de la cei leaneşi giumătate de viiaţă sau şi mai mult.

Neiscusitul călugăr, întru voroave iaste preveghetoriu şi nesomnuros, iară deaca soseaşte ceasul pravilei, i să îngreuiadză ochii de somn. Călugărul slab şi leaneş, întru cuvente multe iaste iscusit şi ceasul ceteniei deaca soseaşte nu poate căota de somn. Cînd va bucina bucinul cel mai de-apoi, atunci va hi învierea morţilor şi, cînd sosesc cuventele ceale deşearte, atunci-i celora ce dorm deşteptare. Somnul iaste soţ amăgitoriu şi mai vîrtos muncitoriu, carele deaca ne săturăm, el fuge de multe ori, iară cînd ne trudim cu post şi cu seate, ne supără tare foarte; cînd simtem în rugă, ne îndeamnă spre răcodealie, că într-alt /158^{v}/ chip nu poate piarde ruga celora ce priveaghe. Întru ceia ce-s de curund călugăriţi iaste întăiu vrăjmaş somnul carele-i luptă, oare pentru să-i facă leaneşi din început, oare pentru ca să găteadze loc dracului celui de curvie. Până nu ne vom izbăvi de-acesta măcitel, să nu ne părăsim de-a ne rugarea cu săborul fraţilor, că de multe ori de ruşine nu dormităm.

Cum iaste ogarul vrăjmaş iepurilor, aşea şi duhul deşeartei măriri, somnului.

Neguţătoriul, deaca treace dzua, şeade de sămăluiaşte prespre noapte dobînda sa; şi iscusitul călugăr, după pravilă, socoteaşte dobînda dintru luptarea gîndurilor celor reale ce s-au luptat.

Deaca să săvîrşeaşte pravila şi ruga, nu ieşi aciişi, ce aştaptă şi stă treaz, ş-atunci veri vedea ceatele dracilor, carii fiind biruiţi de noi după rugă ce facem, să ispitesc cu arătări şi năluciri spurcate să ne rănească. Şedzi şi socoteaşte pre-amănuntul duhurile ceale vicleane, carile au deprins a apuca bunătăţile sufletelor întru somnul nostru.

Cînd /159r/ ne vedem cetind şi învăţîndu-ne nescare cuvente din psalmi, poate să hie şi din mentea noastră ce am deprins adease a ceti ş-a ne învăţa, iară de multe ori ne aduc aceastea şi dracii, pentru ca să ne înalţe întru mîndrie, gîndind în mentea noastră că pentru bunătăţile noastre ne vin noaă aceastea. Al treile lucru nu vrea grăi de nu mă vrea nevoi oarecine ce iaste acesta. Sufletul cela ce nepărăsit gîndeaşte şi să învaţă întru cuvîntul lui Dumnedzău şi în somn încă să află cu dragoste petrecînd într-îns.

Căci că iaste plată cu adevărat de la Dumnedzău a doa ceiia dintăiu, adecă învăţătura cea de noapte ceiia ce-i prespre dzi, carea iaste gonire duhurilor celor vicleane şi visurilor celor reale.

A noasprădzeace stepenă. Carele au sosit pănă într-aceasta au strălucit lumină întru inima lui.

Stepena a doaădzeci. Pentru spaima și pentru frica cea cuconească a blăzniei

Cela ce petreace făcînd lucruri bune întru obște jitie în săborul fraților nu va foarte avea nevoie /159ᵛ/ de spaimă și de frică; iară cela ce petreace în locuri sîngurate și tăcute să să nevoiască și să să trudească, să nu-l cumva biruiască născuta deșeartei măriri și fata necredinței, frica.

Frica iaste un obiciaiu cuconesc și pruncesc într-un suflet bătrînit în pohte și în deșarta mărire. Frica iaste lepădare de credință și așteptare de lucruri fără de nedeajde. Spaima iaste o primejdă mai denainte sădită; sau iară spaima iaste o simțire încutremurată a inimiei, cînd să scutură și să sparie de năpăștile ce încă nu le-au pățit.

Frica iaste o lipsire adeverinței ș-a îndrăznirei. Sufletul mîndru iaste șerb spaimei, căci că nedejduind întru sine, îl lasă Dumnedzău de să sparie de toate sunetele și visele și de toate umbrele.

Ceia ce plîng pentru păcatele sale și nu simt nice o dureare de truda postului, aceia nu să sparie. Iară cei măreți, pentru frica lor, mulți de multe ori ș-au pierdut mentea ș-au nebunit și să și cuvine. Căci că-i dirept Dumnedzău de opustează pre cei mîndri, pentru ca să să înveațe ș-alții a nu să mîn /160ʳ/ dri.

Toți ceia ce-s fricoși simt măreți, iară nu toți ceia ce nu-s fricoși simt smeareni, căci că și tîlharii și ceia ce sapă gropile nu-s fricoși, după cum să tîmplă.

De ți-i voia să stai în săprotiva aceștiia pohte, a teamerei, nu te leni a te duce noaptea în locurile cealea ce te temi, că de veri lăsa să te biruiască acesta chip, va îmbătrîni cu tine acest rîs cuconesc. Și cînd veri mearge să treci aceale locuri noaptea, te într-armadză cu ruga și, deaca veri sosi, tinde-ți mînule cătră Hristos și cu numele svinției sale ucide și răneaște diiavolii ceia ce te supără într-acesta chip, că nice în ceriu, nice pre pămînt, nu veri afla mai tare armă de-aceasta. Și deaca te veri izbăvi de neputința aceasta, mulțămeaște lui Dumnedzău celuia ce te-au izbăvit și te va acoperi în veaci.

Cum nu poți să-ți împli pîntecele numai cu o îmbucătură, așea nice teamerea să o biruiești. După măsura lacrămilor ce plîngem să și duce de sîrg și după scădeare rămîinem spăriiați. Elifáz, soțiia lui Ióv, „spuind de vicleșiugul acestuia drac" dzise: „Spămîntară-să perii capului mieu /160v/ și pielița trupului mieu"[1].

Uneori aceasta frica și spaima vine mainte în suflet și de-aciia sosește și în trup; alteori agiunge în trup și să schimbă și în suflet. Cînd să sparie trupul și nu întră în suflet acea spaimă fără de vreame, atunci iaste aproape izbăvirea aceștia neputințe. Iară cînd vom priimi cu osîrdie și cu inimă înfrîmtă și vom răbda toate cealea ce nu simt pre voia noastră, atunci cu adevărat putem ști că ne-am izbăvit de spaimă.

Nu-i întăresc asupra noastră pre diiavoli locurile ceale întunecate și pustii, ce pustiirea sufletelor noastre de lucrurile ceale bune; iaste cîteaorea și pentru certarea înțelepciunei lui Dumnedzău, ca să să smerească mai mult sufletul.

Cela ce iaste cu adevărat șerbu lui Dumnedzău să va teame numai de Domnu său. Iară cela ce nu să va teame numai de-acela, de multe ori să va teame și de umbra sa. Cînd s-apropie vrăjmașiul nostru cel nevădzut, atunci să teame trupul, iară cînd să apropie îngerul, atunci smeritul suflet să veseleaște. Derept-aceaia, deaca vom priceape pentru deaistvie venirea bunului înger, să sărim de sîrg, că atunci va ve /161r/ ni bunul înger și socotitoriul nostru să să roage cu noi și să agiute noaă.

[1] Iov 4, 14-15.

Stepena a doaădzecişiuna.
Pentru deşarta mărire ce-i în multe chipuri

Unii dintru voia sa şi dintru cuvîntul său au tocmală de aleg şi împart deşarta mărire din mîndrie. Pentr-aceaia şi dzic că iaste al optul gînd mai mare şi mai întăiul întru răutăţi. Iară Grigórie Bogoslov şi alţi învăţători cărora urmădz şi eu au dzis că păcate de perire numai ce simt şeapte, adeverind că cela ce biruiaşte deşarta mărire nu poate să hi mîndru. Numai atîta ce să aleg una de altă, cîtu-i firea pruncului de-a bărbatului ş-a grîului de-a pîinei. Căci că tăşteslaviia iaste începătură mîndriei şi mîndriia iaste săvîrşit deşeartei măriri. Pentr-acea, întăiu voiu să dzic pentru început, dup-aceaia voiu grăi şi pentru săvîrşitul pohtelor, adecă necuvioasa înălţare şi mărire, ş-aceasta pre scurt; că cela ce va să poveastească pre lung şi pre-amănuntul de-aceastea pohte să asamănă celuia ce să ispiteaşte în zadar să cumpănească vîntul.

Deşar /161^{v}/ ta mărire, după cumu i-i chipul, iaste schimbare firei, îndărăptare obicinelor celor bune, iscoadă ocărăei, căci că iscodeaşte tot să ocărască şi să preobrăzască pre altul; iară după cumu i-i facerea ei, iaste o răşchirare nevoinţei ş-a usteninţei ceii sufleteşti, pierdzare sudorilor, vrăjmaş viclean visteariului celui sufletesc, fată necredinţei, cale mîndriei, înecare şi răsăpire curviei ceii sufleteşti în pristanişte.

Deşarta mărire iaste ca o furnică într-o are, carea macar că iaste şi mică, însă pre cătinel, pre cătinel strică şi fură toată nevoinţa plugariului şi toată roada pămîntului. Aştaptă furnica să să coacă grîul şi deşarta mărire să să adune bunătatea cea sufletească, că una să bucură să fure, alta să răşchire. Duhul oceinţei să bucură cînd veade înmulţindu-se răutăţile şi duhul deşeartei măriri, cînd veade înmulţindu-se bunătăţiile, căci că uşea pre carea întră dracul oceinţei iaste mulţimea păcatelor, iară uşea deşeartei măriri iaste mulţimea lucrurilor celor bune.

Ia amente pre-amănuntul şi veri /162^{r}/ afla cum deşarta mărire tocma şi până la groapă înfloreaşte cu veşmente, cu mirezme şi cu altele ca aceastea.

Soarele preste toate lucrurile lumineadză şi întru toate bunătăţile meşterşiuguiaşte deşarta mărire. Cum ce voiu gice: de mă postesc, mărescu-mă; de dezleg postul, pentru ca să nu mă cunoască, iară ca un înţelept mă măresc; de simt îmbrăcat cu veşmente scumpe, ţiiu-mă mare; de mă schimb în veşmente proaste, iară mă ţiiu mare şi simt biruit. De grăiesc frumos, biruiaşte-mă; de tac, iară mă biruiaşte. Oarecum ai arunca acesta spin, tot stă dirept în sus ghimpul lui.

Mărețul iaste închinătoriu bodzilor[1] credincios, că la arătare-i pare că cinsteaşte şi iubeaşte pre Dumnedzău, iară întru inima sa socoteaşte cum va îngădui oamenilor. Hiecarele ce iubeaşte să să arate cu cuvîntul şi cu lucrul iaste măreț în deşert. Postul mîndrului iaste fără de plată şi ruga lui în deşert, căci că aceastea amîndoaă le face pentru ca să-l laude oamenii. Călugărul falnic, în doaă chipuri pate pacoste: că şi trupu-şi usucă cu post şi plată încă nu ia.

Ci /162^{v}/ ne nu va rîde de lucrătoriul deşeartei măriri cîndu-l veade stînd întru cîntări şi fiind îndemnat d-insa, uneori de rîde, alteori plînge înaintea tuturor?

De multe ori ascunde Dumnedzău denaintea ochilor noştri lucrurile ceale bune ce facem, pentru ca să nu cădem întru mărire deşartă. Iară omul lăudăros, mai vîrtos înşelătoriu, ne laudă şi cu aceasta laudă ne înşală de ne deşchide ochii, şi deaca ni să deşchid ochii şi vedem nevoința noastră cea bună, piardem toată bunătatea lucrurilor celor bune.

Omul ce iubeaşte lauda iaste slugă dracului, îndireptătoriu ce ne duce întru mîndrie, pierdzătoriu umilinței, strîcător lucrurilor noastre celor bune, înşelătoriu căiei noastre ceii direapte, că gice prorocul: „Ceia ce vă laudă, aceia vă înşală pre voi"[2].

Lucrul celora ce-s înalți întru bunătăți cu adevărat iaste să poarte bărbăteaşte fără de scîrbă ocărăle ce-i va ocărî neştine, iară svenților şi a cuvioşilor iaste să treacă lauda fără de nice o vătămare a sufletului.

Vădzuiu pre unii ce plîngea /163^{r}/ pentru păcatele sale carii, fiind lăudați de oameni, să aprinsără cu mînie spr-inşi şi ca întru tîrg schimbară o pohtă pre alta – pentru ca să nu să mărească, cădzură în mînie.

[1] Adnotat lateral: *dzeilor*

[2] Is. 3, 12.

„Nime nu poate şti ce iaste în om şi în mentea lui, numa duhul omului ce petreace într-îns”[3]. Să să ruşineadze şi să-şi astupe gura ceia ce încep a lăuda pre neştine de faţă.

Cînd audzi că de-aproapele tău sau priiatinul tău ocărît oare de faţă, oare pre după dos, atunci arată liubov cătră îns şi-l laudă pr-ins.

Mare lucru iaste cu adevăr să gonească neştine de la sufletul său lauda oamenilor, iară mai mare iaste cînd lepădăm dintru noi lauda ce ne laudă dracii.

Nu iaste smearin cela ce să grăiaşte pre sine că-i prost şi nedestonic, căci că e lesne a să răbda pre sine, ce iaste smearin cela ce-i ocărît de altul şi nu împuţineadză liubovul ce are cătră îns.

Însămnaiu dracul deşeartei măriri şi aflaiu că descoapere unuia din călugări gîndul ce va să bage într-inima altuia; şi de-aciia-l tocmeaşte pr-ins de-i spune acel gînd ce are într- /163ᵛ/ inima sa şi-l laudă deacii ca pre un provideţ. Acesta necuratul drac a deşeartei măriri cîteaorea să atinge tocma şi de mădularele trupului de scorneaşte în trup neşte săltări oarecarele-s necuvioase.

Nu-l primi nice întru un chip cînd te îndeamnă să gîndeşti că eşti destonic a fi episcop sau igumen sau dascal. Cum iaste nevoie a goni cîinele de la mesernіţă, aşea iaste nevoie a goni deşarta mărire de la inima ceaia ce iubeaşte vlastea. Cînd veade acesta diiavol pre neştine că petreace puţinel în pace întru tocmala lucrurilor celor bune şi în linişte, atuncişi îl îndeamnă să iasă din pustie şi-i gice: „Du-te în lume de întoarce şi mîntuiaşte sufletele ceale pietoare”.

Alta iaste negrimea arapilor şi alta negrimea şarului ce-i scris pre păreate, aşea iaste şi deşarta mărire a celora ce petrec în mănăstire, alta-i şi mai într-alt chip decît a celora ce petrec în săhăstrie.

Căci că cînd mărg nescare mireani în vro mănăstire, mainte d-inşi soseaşte deşarta mărire şi nevoiaşte călugării cei mai iuşori şi mai deşerţi la men /164ʳ/ te să iasă înaintea celora ce vin şi să cadză la picioarele lor; să să cucerească şi să să smerească cela ce-i plin de mîndrie, cu chip şi cu glas smerit şi lin şi caotă des în mînule acelora ce-au venit pentru ca să dobîndească milostenie, giupîini şi folositori-le dzic şi pre după Dumnedzău dătători de viiaţă. Şi deaca şed la masă cu mireani, îi nevoiaşte deşarta mărire să să văzdîrjască şi să preobrăzască fără de nice o milă pre

[3] I Cor. 2, 11.

cei mai proşti. Cînd stau la cîntare, pre cei leaneşi îi face bărbaţi şi pre cei fără de glas îi face cu glas bun şi pre cei somnuroşi, treazvi. Înşală şi pre cela ce-i peaveţ de-l roagă să stea mai sus în strană, dzicîndu-i părinte şi dascal, păn-a ieşi mireanii; pre ceia ce-s mai denainte şi mai de cinste, îi face mîndri; iară pre cei mai nesocotiţi, mînioşi şi zavistnici-i face.

Deşarta mărire, de multe ori, în loc de cinste dobîndeaşte mărire, căci că mîniindu-se ucenicii ei, le dă lor stidinţă şi ruşine mare. Deşarta mărire pre ceia ce simt cumpliţi şi mînioşi înaintea oamenilor îi face blîndzi pen /164v/ tru ca să nu preobrăzască. Sare şi năvăleaşte foarte spre darurile cealea ce-s din fire, adecă cumu-i slovesniciia sau frămseaţele sau înţelepciunea, cu carele leapădă de multe ori pre ticăiţii măreţi în oceinţă şi în păcate.

Vădzuiu un drac unde goni şi scîrbi pre un frate al său, pre alt drac. Căci că să scîrbi dănăoară un frate şi să mînie pentr-oarece; şi aolea unde să mînie, sosiră neşte mireani de la lume şi, pentru să să arate blînd şi înţelept, fu vîndut de mînie întru deşarta mărire, vai de el, căci că nu putu sluji a doi draci cu odată;pentr-acea cu unul goni pre altul.

Călugărul cela ce iaste vîndut întru deşarta mărire vieţuiaşte doaă vieţi cu odată, căci că petrecînd cu călugării, petreace viiaţă călugărească, iară cu mentea şi cu inima petreace viiaţă mirenească.

De ni-i voia să curăm cătră îngăduinţa celui de sus, să ne nevoim să gustăm de mîngîiarea mărirei ceii cereşti. Că cine va gusta d-insa va urî toată mîngîiarea şi mărirea cea pementească, că m-aş mira să urască cea pementeană, de nu va gu /165r/ sta neştine mainte de cea cerească.

De multe ori, fiind furate lucrurile noastre ceale bune de deşarta mărire, ne întoarcem noi mai cu bună mente şi o furăm iară. Vădzuiu unii din călugări începînd lucru sufletesc cu mărire deşartă şi deacii aducîndu-şi amente de-acea începătură rea, schimbară şi săvîrşiră cu laudă ceaia ce cu gînd rău începusă, o schimbară întru gînd bun.

Cela ce să înalţă şi să grădiliveaşte pentru îmbogăţiia ceaia ce o are din fire, fără de nice o trudă, cum iaste ostroumiia, diprindirea întru învăţătură sau reapede pre cerneală sau cetitul cu răspuns sau firea cea iscusită, acela nicedănăoară nu va putea dobîndi binele cela ce-i prespre fire. Căci că cela ce iaste necredincios întru puţinel şi întru mult va hi necredincios[4], cumu-i şi măreţul.

[4] Luca 16, 10.

Mulţi ş-au zdrobit trupurile sale în zadar cu post mare, pentru ca să dobîndească curăţie desăvîrşit, şi bunătatea darurilor celor sufleteşti, şi facere de ciudese, şi puteare de-a ştirea ce va să hie înainte; nu să price-pură, vai de ei, că aceastea daru /165^{v}/ ri nasc dintr-adîncată şi dintru mare smerenie, iară nu din trudă şi din usteninţă. Cela ce ceare plată trudei sale darurile ceale sufleteşti slabă temelie au pus tăriei sale; iară cela ce să are pre sine totdeauna vinovat de sîrg va dobîndi bunătatea darurilor ce nu s-au nedejduit.

Să nu asculţi diiavolul cela ce va să te vîndză cînd te openteaşte să-ţi araţi lucrurile ceale bune pentru folosul altora, că „Ce va dobîndi omul s-are poldzui toată lumea, deaca să va piarde pre sine?”[5]. Nice un lucru nu întăreaşte aşea pre ceia ce ne văd, ca chipul cel smerit şi cuvîntul cel ade-văr şi nemenciunos, că aceasta iaste ş-altora cale de-a nu să înălţarea, nice de-a să mîndrirea nicedănăoară; de care lucru ce poate să hie mai de folos?

Oarecarele de provideţi carele putea să vadză socoti şi pricepu ş-acesta meşterşiug a diiavolului ce vădzuse şi-mi spuse dzicînd: „Dănăoară, şedzînd în săborul fraţilor, veniră dracii deşeartei măriri ş-a mîndriei şi şedzură unul de-a direapta mea, altul de-a stînga; deaci, unul mă împungea în coaste cu deagetul a deşeartei măriri şi mă opentiia să spuiu vro videanie sau /166^{r}/ vrun lucru ce făcuse în pustie, iară deaca-l goniiu pre acesta dzicînd psalmul acela «Ca să să întoarcă îndearăpt şi să să stidească ceia ce gîndesc de mene rău»[6], de sîrg celalalt drac din na stînga îmi şopti la ureache şi-mi dzise: «Bine, bine făcuşi şi mare eşti, căci că biruişi înma mea cea fără de obraz, deşarta mărire». Iară eu şi cătr-acela mă întorş aciişi şi cu celalalt stih dziş cătră îns: «Ca să să întoarcă de sîrg sti-dindu-se ceia ce-mi grăiesc mie: «Bine, bine făcuş!»”

Întrebaiu eu pre-acelaşi părinte: „Cum iaste deşarta mărire înmă mîndriei?” şi-mi răspunse: „Lauda omenească înalţă şi bueceaşte sufletul şi, deaca să înalţă sufletul, atunci-l cuprinde mîndria şi-l duce pănă în ceriu şi-l face de să are ca un înger şi deacii-l pogoară de-l cufundă tocma în bezdnă”.

Iaste o mărire de la Dumnedzău pentru carea dzise svinţiia sa: „Eu voiu mări pre ceia ce mă măresc”[7]. Iaste alta şi de la diiavol de urmadză

---

[5] Mt. 16, 26; Lc. 9, 25.

[6] Ps. 39, 20; Ps. 69, 3.

[7] I Regi 2, 30.

cu vătămare sufletului, pentru carea dzise despuitoriul nostru: „Amar voaă cînd vor gice voaă bine toți oamenii și vă vor lăuda”[8].

Atunci veri cunoaște la arătare lauda cea dintăiu /166ᵛ/ cînd cu toată hicimășiia te veri nevoi să fugi și să scapi de ceaialaltă mărire ca de o vătămare sufletului și de veri ascunde, oareunde te veri duce, lucrurile tale ceale bune. Iară a doa mărire o veri cunoaște într-acesta chip, cînd veri face săvai cît de puținel ceva vrun lucru bun și veri cerca ca să-l vadză oamenii[9]. Învață-ne pre noi spurcata, deșarta mărire, ca să închipuim și să ivim bunătățile ce-s întru noi pentru scriptura ce gice: „Ca să lumineadze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadză lucrurile voastre ceale bune”[10]. De multe ori tocmeaște Dumnedzău pre cei măreți de-i face nemăreți pentru vro ocară ce li să tîmplă.

Începătură nemăririi iaste ferința gurei și iubirea ocărelor, iară mijlociia iaste tăiarea tuturor hicimășiilor mîndrie cîte să pricep că-s a deșeartei măriri. Iară săvîrșitul iaste (să s-are afla și într-adînc) cu totul să facă neștine toate lucrurile cealea ce i-s lui de ocară și de rușine, ce cu nuse să hie ocărît și batgiocurit și să n-aibă întru sine scîrbă, cum n-are simți nemică de-aceaia.

Nu ascunde rușinea ta pentru părearea ce gîndești să nu faci /167ʳ/ smenteală și vătămare altuia. Deaci pentru ca să tămăduim această neputință împrotiva păcatelor nu trebuiaște numai cu un leac să vrăciuim pre toți.

Cînd cercăm noi înșine de noi să ne mărim și cînd vine trimisă de alții nechemată de noi, cînd meșterșiuguim să facem vrun lucru pentru ca să ne mărim să ne aducem amente cum am plîns pentru păcatele noastre și cum am stătut cu frică pentru osebirea rugei noastre cătră Dumnedzău și, cu tot adevărul, nerușinoasa deșarta mărire o vom hăuchii și o vom îndărăpta de la noi, de vom hi nevoitori și deprinși cu ruga. Iară de nu vom avea aceasta nevoință, de sîrg să ne aducem amente de moartea noastră, iară de nu vom putea nice cu aceasta, încai să ne teamem de rușinea ce urmadză după deșarta mărire, căci că „Cela ce să înalță, nice întru un chip nu va hi să nu să smerească”[11], nu numai întru veacul ce va să hie, ce și în ceastă lume.

---

[8] Lc. 6, 26.

[9] Mt. 6, 5.

[10] Mt. 5,16.

[11] Lc. 18, 14.

Cînd lăudătorii, mai vîrtos amăgeei, încep pre noi a ne lăuda, de sîrg să ne-aducem amente de mulţimea păcatelor noastre şi ne vom afla pre sine nedestonici aceiia /167^{v}/ laude ce ne laudă.

Simt cu adevărat uni măreţi carii li să cade să hie audziţi de Dumnedzău, ce pr-inşi îi sîrguiaşte Dumnedzău mainte de ruga lor de le dă cearerea lor, pentru că nu, deaca vor dobîndi cu ruga, să le paie că i-au audzit Dumnedzău pentru ce s-au rugat şi să hie mai măreţi de cum au fost păn-acii.

Ceia ce simt proşti şi blîndzi nu foarte cad într-această neputinţă, căci că deşarta mărire iaste lepădare prostiei şi o cale amăgitoare.

Iaste un viarme ce, deaca să naşte, face árepi şi zboară în sus, aşea şi deşarta mărire, deaca creaşte, naşte mîndrie, carea iaste început şi svîrşit tuturor răutăţilor.

Cela ce nu va hi cuprins de aceasta deşarta mărire, nu va cădea întru ceaia ce iaste vrăjmaşe lui Dumnedzău, adecă în mîndrie, carea n-are cap, căci că iaste cap şi începătură tuturor răutăţilor.

Stepena a doaădzecişidoaă. Pentru mîndrie

Mîndriia iaste o lepădare de Dumnedzău, căci că cela ce creade că agoniseaşte sau dobîndeaşte vrun bine pentru nevoința sa, iară nu pentru darul lui Dumnedzău, acela să leapădă de Dumnedzău. Mîndriia iaste o aflare drăcească, căci că în /168^{r}/ tăiu de la diiavolul s-au început şi s-au aflat, ocară şi batgiocură oamenilor, maică osindirei, fată laudelor, sămn de seacetă lucrurilor celor bune, gonire agiutoriului celui dumnedzăiesc, sol uimirei menței ş-a zmăcinărei trupului, povoață căderei în păcate, începătură slăbiciunei menței ş-a inimiei, izvor mîniei, uşe fățăriei, tărie dracilor, ferință păcatelor, agiutoriu nemilostivirei, iertare şi milă neştiinței, puitoriu de cuvînt amar, giudeț fără de omenie de lucrurile altora, vrăjmaş şi luptătoriu lui Dumnedzău, rădăcină hulei.

Începătura mîndriei iaste svîrşitul deşeartei măriri, iară mijlocia-i iaste înfruntarea de-aproapelui şi spunere fără de ruşine de nevoințele trudei sale, iubire de la inimă a fi lăudat şi neiubire a fi înfruntat. Svîrşitul mîndriei iaste cînd să leapădă neştine cum nu iaste agiutorit de Dumnedzău întru lucrurile ceale bune şi-şi înalță osîrdiia sa şi cu chipul să asamănă dracului.

Să ascultăm toți ceia ce vom să scăpăm dintr-aceasta groapă. De multe ori are tocmală /168^{v}/ de creaşte aceasta pohtă dintru mulțemita ce face neştine cătră Dumnedzău, căci că nu iaste atîta fără de ruşine ca să ne opentească aşea şi dintăiu să ne lepădăm de Dumnedzău şi de darul svinției sale.

Vădzuiu pre unii lăudînd pre Dumnedzău cu ruga, iară cu inima mărindu-se şi mîndrindu-se. Şi aceasta o mărturiseaşte fariseul cela ce dzise cătră Dumnedzău cu buecie: „Mulțămăscu-ți, Doamne, că nu simt ca alți oameni”[1].

Unde agiunge cădearea, acoló să sălăşluiaşte mainte mîndriia, căci că a doa, adecă mîndriia, iaste sămnu ceii dintăiu, adecă căderei.

---

[1] Lc. 18, 11.

Vădzuiu pre un bărbat cinstit oarecarele unde dzise: „Pune în mentea ta, ca să fie de toate, doaăsprădzeace pohte de ruşine, carele opentesc pre om în păcate şi, de veri iubi una dintr-înse, adecă mîndriia, cu toată voia ta, ia va împlea locul celoralalte tuturor".

Călugărul mîndru priceaşte tare mai marelui său, iară cel smearin nu cuteadză nice în obraz să-i caote. Cum nu să pleacă chiparisul gios la pămînt, aşea şi cel cu inimă buiacă nu sufere să să pleace supt ascultare. /169ʳ/

Omul mîndru şi buiac cu inima iubeaşte a fi mai mare, că într-alt chip nu poate cu totul să piaie mai pre lesne decît cu vlastea.

„De să împomcişadză Dumnedzău celor mîndri", dară deacii cui-i va hi milă d-inşi? Şi de „iaste necurat înaintea lui Dumnedzău tot mîndrul şi măreţul"[2], dară cine va putea să curăţască pre unul ca acela?

Certarea mîndrilor iaste cădeare lor, căci că de ce-i ceartă neştine, de-acea-i face mai răi. Strămurarea lor iaste dracul, carele-i împunge pr-inşi întru răutăţi, pentru ca să aibă a-i împunge în veaci. Iară uimirea şi buiuguirea menţei lor iaste sămn cum i-au opustit Dumnedzău. De păcatele ceale dintăiu de multe ori s-au tămăduit oamenii de alţi oameni, iară cea mai de-apoi de oameni iaste netămăduită.

Cela ce goneaşte şi nu primeaşte certarea iaste sămn cumu-i cuprins tare de pohta mîndriei, iară cela ce o primeaşte s-au dezlegat de-aceasta legătură.

De-au cădzut fără de nice o pohtă mai marele înger din cer, numai pentru mîndria, să socotim cîndai fără de alte bunătăţi, numai cu smereniia, ne vom sui în ceriu. /169ᵛ/

Mîndriia iaste pierdzare bunătăţei ceii sufleteşti şi sudorilor, că dzise prorocul pentru oarecarii: „Strigară şi n-avu cine-i mîntui"[3], căci că strigară cu mîndrie. Strigară cătră Dumnedzău şi nu-i audzi, căci că nu să părăsiia de păcatele cealea ce să ruga.

Un stareţ înţelept învăţă pre un frate ce era mîndru să nu să ţie mîndru; iară el, fiind orb de-aceaia pohtă, dzise: „Prosteaşte-mă, Părinte, că nu simt mîndru". Prea-înţeleptul stareţ îi răspunse: „Dară ce arătare mai arătată, o fiiul mieu, poţi să arăţi pentr-aceasta pohtă ce-i întru tine, decît aceasta ce dziseşi că «Nu simt mîndru»". Într-unii ca aceştia, iaste de

---

[2] Cf. Prov. 16, 5.

[3] Ps. 17, 454.

folos foarte plecarea şi petreacerea proastă şi ocărîtă întru veşmente şi întru bucate şi cetirea de îndireptarea părinţilor ce covîrşeaşte prespre fire; încai doară într-acesta chip va putea să aibă neştine nedeajde mîntuirea aceştia neputinţe, săvai cît de puţinel.

Cum iaste ruşine în oameni a să mîndri ş-a să înfrîmşea cu veşmîntul altuia, aşea iaste cea mai de-apoi nebunie, a să lăuda neştine pentru darul ce i-au dat Dumnedzău. Laudă-te nu /170^{r}/ mai cu îndireptările ce-ai avut mainte de naşterea ta, iară bunătăţile ce-ai după naştere ţi le-au dăruit Dumnedzău, ca şi naşterea.

A tale simt numai bunătăţile ceale ce le faci fără de mentea ta, căci că mentea ţ-au dăruit Dumnedzău. Miruirile ce-ai făcut fără de trup simt ale tale şi dintru nevoinţa ta, căci că trupul nu iaste al tău, ce iaste facerea lui Dumnedzău.

Nu te nedejdui c-ai făcut vrun bine, ce tot stă cu frică pănă nu veri hi giudecat şi să iai răspuns de la Dumnedzău, vădzînd pre cela ce după, deaca şedzu la masa mirelui, lui Hristos, îi legară mînule şi picioarele şi-l aruncară în întunearecul împărţit.

Nu fii mîndru cu capul pre sus, fiind zidit din pămînt şi din ţărînă, căci că mulţi îngeri şi svinţi fură lepădaţi din ceriu pentru mîndriia lor.

Cînd apucă dracul mîndriei loc întru lucrătorii săi, atunci să arată în vis sau şi la aiave în chip de înger sau de mucenic de le arată şi le spun lucruri de taină şi le dăruiesc daruri pentru ca să-i amăgească, vai de ei, şi desăvîrşit să-şi cadză din mente.

S-am chinui cu miile morţi pentru Hristos, /170^{v}/ nice aşea nu vom putea să împlem datoriia ce simtem datorinici svinţiei sale, că altul iaste singele lui Dumnedzău şi altul singele şerbului, după destonicie, iară nu după fire.

Să nu părăsim de-a cercetarea şi de-a nesămăluirea pre sine, socotind în mentea noastră pururea viaţa părinţilor ş-a luminaţilor ce-au fost mainte de noi şi atunci ne vom afla pre sine, că nici urmă n-am întrat întru viiaţa lor cea scumpă, nici giurămîntul cum să cade am ţinut, ce încă întru cinul mirenesc ne vom afla petrecînd.

Călugărul cel adevărat iaste un ochiu a menţei izbăvit de toată înălţarea şi o simţire a trupului neclătită spre toată mîndriia. Călugărul iaste cela ce cheamă ca pre neşte fieri vrăjmaşii săi, adecă diiavolii, şi-i întărîtă cînd fug de la dînsul. Călugăriia iaste o buiuguire a menţei pururea de

lucrurile ceale cereşti şi o scîrbă nepotolită într-această lume. Călugărul iaste cela ce-i întărit întru bunătăţile ca altul în dulceţi. Călugăriia iaste o lumină nepotolită carea lumineadză ochii inimiei. Călugărul iaste o genune a smereniei, întru carea îneacă şi cufun /171^r/ dă toate duhurele ceale vicleane şi necurate.

Uitarea păcatelor iaste începătură mîndriei, iară aducerea amente de-aceastea iaste adaos smereniei.

Mîndriia iaste meserătatea cea mai de-apoi a sufletului, carea cînd i să năluceaşte că are bunătate de lucruri bune şi de lumină, să află în meserătate şi în întunearec mare. Nu opreaşte numai a adaogerea înainte, spurcata aceasta, ce încă şi din înălţimea bunătăţilor împenge şi leapădă.

Mîndrul iaste ca şi o rodie ce dinlontru-i putredă, iară denafară-i lumineadză coajea. Călugărul mîndru nu-i trebuiaşte alt drac, căci că însuşi iaste întru sine şi drac şi vrăjmaş.

Cum iaste întunearecul înstreinat de lumină, aşea iaste şi mîndrul înstreinat de toate bunătăţile. Într-înima celor mîndri, cînd li să tîmplă vro nevoie să nascu cuvente de hulă, iară în sufletele celor smearini, cuvente de bunătăţi şi videanii cereşti. Furul nu iubeaşte soarele şi mîndrul ocăreaşte pre cei blîndzi şi smearini.

Nu mă pricep cum să uită unii din mîndri de le pare /171^v/ că simt fără de nice un păcat, iară la ieşitul sufletului numai ce-şi cunoscură sărăciia sa. Cela ce-i cuprins de-aceasta, ca să să roage lui Dumnedzău, căci că înaintea svenţiei sale iaste deşartă putearea şi mîntuirea omenească.

Petrecînd într-un loc, socotiiu şi aflaiu aceasta ce-i fără de cap, înşelăciunea mîndriei, unde întrasă întru inima mea şi în spatele ei şedzînd înmă-sa, deşarta mîndrie; ce pr-inse le legaiu cu legătura ascultărei şi le bătuiu cu ranele prostiei şi le strînş să-mi spuie cum au întrat în mene. Pentr-acea, fiind rănite, dziseră: „Noi n-avem începătură, nice naştere, ce simtem începătură şi naştere tuturor pohtelor. Supără-ne pre noi tare foarte înfrîngerea inimiei ce să naşte dintr-ascultare şi nu suferim să him supt altul mai mare; pentr-aceaia şi în ceriu, căci că vrum să him mai mari, cădzum şi ne depărtăm de-acolo. Şi să gicem mai pre scurt, noi simtem născătoare tuturor pohtelor ş-acelora ce simt împomciş smereniei, căci că toate cealea ce agiută înţeleaptei smerenii stau în pom /172^r/ ciş noaă. Însă în ceriu noi am biruit îngerii cei vicleani, dară tu unde veri scăpa denaintea noastră? Noi simtem deprinse a urma celora ce rabdă

ocărăle şi simt ascultoi şi nemînioşi şi nezavistnici şi celora ce slujesc lui Dumnedzău. Cuconii ce să nasc din noi simt căderile şi smentealile oamenilor celor sufleteşti: mîniia, clevetele, amărăciunea, urgiia, răstirea, hula, făţăriia, zavistiia, neiubirea, pricea, volniciia, neplecarea. Numai un lucru iaste de nu putem să-l biruim, pentru care lucru, fiind atîta bătute de tine, ne caotă să-ţi spunem ş-acesta. De te veri ocărî însuţi cu toată inima ta pururea înaintea lui Dumnedzău, atunci ne veri avea pre noi ca pre neşte painjină. Că cum vedzi, calul mîndriei pre carele am încălecat eu iaste deşarta mărire".

Iară cuvioasa smerenie şi ocara ce să ocăreaşte însăşi de voia sa îşi bat gioc şi de cal şi de călăreţul ce-i pr-ins călare şi pentru biruirea lor cîntă cîntare cu dragoste: „Să cîntăm lui Dumnedzău, că cu lau /172^{v}/ dă să proslăvi, căci că calul şi călăraşiul îl aruncă în mare şi într-adîncul smereniei"[4].

Cela ce să suie într-aceasta stepenă, de să va putea sui, va birui.

[4] Ieş. 15, 1.

Stepena a doaădzecişitrei.
Pentru negrăitele gînduri ceale de hulă

Audzit-am întru cealea ce-au trecut cum feciorul cumplitei rădăcini ş-a înmei spurcatei mîndrii iaste negrăitul şi spurcatul gîndul hulei. Pentr-aceaia trebuiaşte să-l aducem şi pre-acesta la mijloc să grăim de rîndul lui. Căci că aceasta pohtă nu iaste mică, ce iaste mai cumplit luptătoriu şi vrăjmaş decît toate. Şi încă-i mai rău că nu să poate a să grăi sau a să spune sau a să arata pre lesne vraciului celui sufletesc, adecă duhovnicului, pentru ruşine. Derept-aceaia de multe ori au născut întru mulţi oceinţă şi necredinţă, pierdzînd şi stricînd acesta necuviosul dracul hulei toată nedeajdea spăseniei lor, ca şi viarmele cum roade şi mănîncă lemnul întru carele iaste ascuns.

Deaci acesta, preaspurcatul acesta, de multe ori, tocma şi în svînta beseare /173r/ că în ceasul înfricatei Leturghii huleaşte pre Dumnedzău şi svînta taină ce să slujeaşte. Pentru care lucru putem priceape că nu iaste sufletul nostru acela ce grăiaşte întru noi aceale cuvente negîndite şi negrăite şi necuvioase, ce dracul cela ce nu iubeaşte pre Dumnedzău, carele cădzu din ceriu, căci că şi acolo huliia pre Dumnedzău. Că de simt a meale aceale necinstite şi necuvioase gînduri, dară cum iau svînta cumenecătură şi mă-nchin? Cum să poci depreună ş-a huli ş-a proslăvi?

Acesta amăgeu şi sufletelor pierdzătoriu, dracul hulei, pre mulţi de multe ori i-au adus întru buiuguirea menţei şi i-au făcut de şi-au ieşit din mente. Căci că nu iaste alt gînd aşea de greu a-l ispovedui ca acesta, pentr-aceaia şi întru mulţi de multe ori au bătrînit. Că nice un lucru nu dă atîta puteare dracilor şi gîndurilor în săprotiva noastră, ca acesta gînd, deaca va hi neispoveduit şi ascuns într-înimă şi hrănit.

Nime să nu să aibă pre sine vinovat gîndurilor celor de hulă, nice să să teamă că va hi giudecat de Dumnedzău pentr-aceastea, căci că Dumnedzău /173v/ iaste ştiutoriu inimilor şi şti bine că aceastea cuvente de hulă nu-s a noastre, ce a vrăjmaşilor noştri.

Cum iaste beţiia prilej împidecărei, aşea şi mîndriia iaste începătură gîndurilor celor vicleane şi, pentru căci că împiadecă, nu iaste vinovat cela ce să împiadecă, căci că nu să împiadecă de bună voie, iară pentru căci că îmbată, va avea a fi muncit.

Cînd stăm la rugă, atunci să rădică asupra noastră aceale gînduri spurcate şi negrăite, iară deaca svîrşim ruga, aciişi să duc şi pier, căci că aceştia diiavoli nu să foarte luptă cu ceia ce nu să luptă cu nuşii.

Şi nu hulesc numai pre Dumnedzău şi lucrurile ceale dumnedzăeşti aceia lepădaţii de Dumnedzău diiavoli, ce încă şi neşte cuvente oarecarile de ruşine şi grozave grăiesc întru noi, oare pentru ca să părăsim ruga, oare pentru ca să cădem în oceinţă. Pentr-aceaia pre mulţi de multe ori într-acesta chip vicleanul diiavol au despărţit de ruga lor şi de svînta cumenecătură i-au oprit. Unora le zmăcină şi le supţie trupurile cu multă scîrbă ce le făcu, pre alţii cu post îi zdrobi acesta vi /174ʳ/ clean şi fără de milă măcitel şi nu făcu aceasta numai întru mireani, ce şi întru călugări, svătuind în mentea lor cum nu mai au de-aciia nice o spăsenie, ce simt mai răi şi mai mişeli dinşii decît păgînii şi necredincioşii.

Cela ce iaste supărat de duhul hulei şi va să să izbăvască d-ins ca să priceapă cu adevărat cum nu iaste sufletul lui vinovat acelora gînduri, ce spurcatul diiavol, carele dzise oarecînd cătră domnul nostru: „Aceastea toate-ţi voiu da, de veri cădea, să te închini mie”[1]. Pentr-aceaia şi noi să-l ocărîm pr-ins şi nemică nice într-un număr să nu socotim cealea ce să grăiesc d-ins, ce să-i gicem şi noi: „«Du-te de la mene, satano! Că eu mă închin Domnului Dumnedzăului mieu şi aceluia numai ce slujesc»[2]. Iară ţie, ca să să întoarcă cuvîntul tău şi durearea ta pre capul tău, şi în creaştetul tău ca să să pogoară hula ta şi într-acesta veac şi întru veacul ce va să hie”.

Cela ce va să să lupte amentrilea, mai într-alt chip de cum am dzis, cu dracul cel de hulă, să asamănă celuia ce va să prindză cu mînule fulgerul. Că cum va putea /174ᵛ/ neştine să pricească sau să să lupte sau să prindză cu dracul cela ce aşea-i de iuti, cît întră în inima omului ca vîntul şi aciişi, mai curund de cum a-i grăi un cuvînt, piare.

---

[1] Mt. 4, 9.

[2] Mt. 4, 10.

Toți alți vrăjmași și stau și să luptă și pestesc cîte puținel și dau vreame și loc celora ce să luptă în săprotiva lor. Iară acesta, cum să arată, așea și piare și cum să răspunde, așea de sîrg să și depărteadză.

De multe ori acesta vicleanul diiavol are tocmală de încape și petreace în gîndul celor mai proști și mai curați, carii, mai mult decît alții, să învăluiesc și să turbură, întru carii putem grăi cu adevăr că aceasta supărare a hulei nu le iaste pentru mîndrie, ce mai vîrtos pentru zavistiia diiavolului.

Ca să părăsim de-a giudecarea și de-a osindirea de-aproapelui nostru și nu ne vom teame de gîndul hulei; cea dintăi, adecă osinda, iaste începătură ceiia a doa, adecă hulei.

Cum iaste cela ce șeade într-o casă închis aude cuventele celora ce trec pre denafară și nu răspunde cătră înși, așea și sufletul petrecînd întru sine, aude cuvente ceale de hulă /175ʳ/ a diiavolului, ce grăiaște cătră îns trecînd și să turbură gîndind să nu cumva hie a sale cuvente.

Cela ce va ocărî pre-acesta și cuventele lui să va izbăvi de pohtă, iară cela ce va meșterșiugui într-alt chip să să lupte cu nus, cînd va hi mai apoi va cădea supt dîns. Căci că cela ce va să biruiască duhurile ceale vicleane la arătare să asamănă celuia ce să nevoiaște să închidză vîntul. Un călugăr oarecarele nevoitoriu, fiind supărat de-acesta diiavol, doaădzeci de ai trupul său-l veștedzi cu post și cu nedormire și, deaca nu simți nice un folos dintr-aceasta, scrise într-o hîrtie pohta și la un om oarecarele svînt să dusă, cu fața la pămînt cădzu, deade hîrtiia și cătr-îns de rușine nu putea să caote. Și deaca ceti svîntul stareț să zimbi și rădică fratele și dzise: „O, fiiul mieu, pune-ți mîna ta pre grumadzii miei". Și deaca făcu fratele așea, îi dzise marele acela: „Cîți ai au făcut întru tine, frate, acesta păcat să hie tot pre grumadzii miei, numai tu să nu-l mai socotești în număr". Și adeveri fratele acela că încă nu a fost ieșit /175ᵛ/ din cheliia starețului ș-au și pierit pohta. Cela ce pățise aceasta, acela-mi spuse, mulțămind lui Dumnedzău.

Stepena a doaădzecişipatru. Pentru blîndeaţe şi prostia şi pentru nerăutate şi pentru vicleşiug

Cum sîrguiaşte şi lumineadză mainte lumina demîineţii decît soarele, aşea şi blîndeaţele cură mai înainte decît toată smereniia. Pentr-acea, să audzim însăşi lumina cea adevară, pre Iisus Hristos, tocmind stepenele acestor doaă bunătăţi, de dzise: „Învăţaţi-vă de mene, că simt blînd şi smerit cu inima”[1]. Căci să cade să să lumineadze omul de lumina demîineţei, mainte ca să poată vedea soarele curat, aşea să cade şi sufletului să aibă întru sine mainte lumina blîndeaţelor şi de-aciia să agonisască şi svînta smerenie. Căci că nu iaste putinţă să vadză neştine soarele smereniei, de nu să va lumina mainte de lumina blîndeaţelor, cum ne învaţă adeverita tocmală a celor doaă lucruri ce dzisem mai sus.

Blîndeaţea iasta o tocmală neschimbată a menţei şi întărită întru laude, ca şi în ocăr. Blîn /176[r]/ deaţea iaste ca să sufere neştine fără de nice o mînie scîrbele ce i-s de la de-aproapele său cum nu le-are simţi şi să să roage pentr-însul curat cătră Dumnedzău. Blîndeaţea iaste ca o stîncă ce dzace pănă desupra mărei mîniei, carea strîcă şi răşchiră toate valurile cîte să izbăsc d-insă şi nice leac nu să frînge, nice să zdrobeaşte[2].

Blîndeaţea iaste o tărie şi o temelie neclătită a răbdărei, uşe, însă mai vîrtos maică, liubovului, începătură sămăluirei, cum gice prorocul: „Dumnedzău va învăţa cei blîndzi pre căile sale”[3]. Blîndziia iaste dvorbitoare iertărei păcatelor, îndrăznire rugei, loc şi petreacere Duhului Svînt, cum gice Dumnedzău: „Pre cine voiu căota şi pre cine să va odihni duhul mie<u> fără de pre cel blînd şi lin”[4].

Blîndeaţea iaste agiutoriu ascultărei, îndireptătoriu frăţiei, zăbală răzbiţilor, tăiare celora ce să mînie, dătătoare de bucurie, asămănare lui Hristos, împreunare îngerilor, pavăţă împrotiva amărăciunei mîniei.

---

[1] Mt. 11, 29.

[2] Adnotat: *clăteaşte*.

[3] Ps. 24, 10.

[4] Cf. Is. 66, 2.

Întru inima celor blîndzi odihneaşte Dumnedzău, iară sufletul scîrbaci iaste scaun dracilor. Blîndzii vor dobî /176v/ ndi, însă mai vîrtos vor domni, ţara cea giuruită, iară oamenii ceia ce să îndrăcesc de mînie vor pieri din ţara lor.

Sufletul blînd iaste răpaos şi scaun prostiei, iară mentea mînioasă şi războită iaste făcătoare vicleşiugului.

Sufletul lin va primi întru sine şi va da ş-altuia cuvîntul cel de înţelepciune: „Dumnedzău va îndirepta pre cei blîndzi spre giudeţ"[5], mai vîrtos spre sămăluire, pentru ca să priceapă şi să sămăluiască greşealele şi faptele altora şi să-i îndireptedze. Sufletul dirept iaste soţ smereniei, iară cel viclean iaste slugă mîniei. Sufletele celor blîndzi să vor împlea de înţelepciune, iară mentea cea mînioasă iaste lăcaş întunearecului şi nebuniei.

Mîniosul şi ocarnicul să tîmpinară unul pre-alalt şi nu era să afle neştine cuvînt dirept într-înşii. De veri deşchide inima mîniosului, veri afla răzbie şi îndrăcie; şi sufletul celuia al doile veri socoti, veri vedea vicleşiug.

Prostiia iaste un nărav a sufletului fără de nice o făţărie, carele nu să clăteaşte spre răutate, nice scorneaşte nice un gînd rău.

Vicleşiugul iaste un meşterşiug, mai /177r/ vîrtos schimosire drăcească, astreinată de adevară şi de mulţi să ţine să s-ascundză.

Făţăriia iaste o îndărăpniciune a tocmealei sufletului ş-a trupului, carea arată den afara trupului ceaia ce nu-i dinlontrul sufletului, împletită cu toată amăgirea şi vicleşiugul.

Nerăutatea iaste o alinare veaselă a tocmealei sufleteşti, despărţită de tot vicleşiugul şi hicimăşiia.

Direptatea iaste un gînd curat de toată prepunerea, un obiceaiu fără strîmbătate, un cuvînt nemenciunos, fără de nice o înfrămşare, carele nu meşterşiuguiaşte să grăiască după voia nescui.

Nevicleană iaste o fire curată a sufletului, carea răspunde cătră toţi cum au fost zidită dintăiu. Vicleniia iaste o îndărăptare şi o schimbare a direptăţii, un gînd înşelat, o boierie menciunoasă, giurămînt menciunos şi cuvente împletite cu răutate, inimă adîncă ce gîndeaşte tot gînduri reale, genune de înşelăciune, menciună închipuită cu adevăr, mai apoi de toate o mîndrie din fire, vrăjmaş şi luptătoriu smereniei, pocăinţă făţarnică, depărtare de lacrămi, /177v/ vrăjmăşie ispoveadaniei, o volnicie din mentea

[5] Ps. 24, 10.

sa, sol căderei în păcate, împomcișetoriu rădicărei și sculărei din cădearea păcatelor, un rîs întru dosădzi. Cînd iaste dosădit cu gura rîde, iară cu inima văjeaște să-și răscumpere o mîhniciune nebunească, o smerenie înșelătoare și mencionoasă, o petreacere drăcească.

Cela ce iaste viclean iaste soț dracului și cetaș, pentru că și dracul să cheamă viclean, cum ne învață pre noi Dumnedzău de dzice să ne rugăm: „Izbăveaște-ne pre noi de vicleanul”[6].

Să fugim de rîpa fățăriei și de prăpastea vicleșiugului, audzind pre cela ce dzice: „Ceia ce viclenesc vor pieri, căci că de sîrg ca iarba sacă și ca o frundză de iarbă moale de sîrg cad”[7]. Că unii ca aceia simt pășiune diiavolului.

Cum să cheamă Dumnedzău liubov, așea și direptate; pentr-aceaia și înțeleptul dzise, întru Cîntarea Cîntărilor către o inimă curată: „Direptatea te iubi”[8] și iarăși David, tatăl acestuia, dzise: „Dumnedzău-i bun și direpț”[9]. Și ceia ce să grăiesc pre un nume cu svenția sa gice că să vor spăsi, că grăiaște: „Dumnedzău va mîntui pre ceia ce-s direpți cu inima”[10] /178r/ și iară gice: „Vădzu Dumnedzău direptatea sufletelor și le socoti și le acoperi cu fața sa”[11].

Întăiu firea cuconilor întru creașterea lor iaste prostiia cea dreaptă fără de nice o fățărie, carea pănă o-avu Adám nu-și vădzu goliciunea sufletului său, nice grozăviia trupului său.

Bună iaste cu adevărat și fericită ceaia ce-i din fire, însă nu-i așea de bună ca ceaia ce s-au răsădit dintru vicleșiug cu trudă și cu sudori. Căci că ceaia dintăiu să acopere de multe vicleșiuguri și de pohte, iară a doa iaste dvorbitoare înțeleaptei smerenii ceii înalte și blîndeațelor; și cea dintăiu n-are atîta plată, iară plata a doa iaste prea nemăsurată și lăudată.

Toți ceia ce vom să tragem către noi să ne treacă Dumnedzău întru inimile noastre, cade-să să ne-apropiem către îns prosteaște și adeveri, fără de vicleșiug și fără hicimășie, cum mărg nește cuconi la un dascal să învețe. Căci că Dumnedzău, fiind curat și neschimbat și direpț și svînt,

---

[6] Ps. 16, 13.
[7] Ps. 36, 9 și 2.
[8] Cînt. 1, 3.
[9] Ps. 24, 9.
[10] Ps. 33, 16.
[11] Ps. 10, 7.

iubeaşte şi sufletele să apropie cătră îns să hie aşijdere proaste şi cu /178^{v}/ rate şi nevicleane. Că nu va putea nime să vadză prostia de va hi fără smerenie. Viclean iaste cela ce iaste provideţ menciunos, ce să face că ştie şi priceape gîndurile ce gîndeaşte omul în mentea pentru cuvente şi pentru chipul omului.

Vădzuiu pre unii fiind din fire direpţi şi proşti carii, petrecînd cu cei vicleani, să învăţară şi ei a hi vicleani şi mă miraiu cum aşea de curund pierdură începutul şi tocmala firei sale.

Cum cad ceia ce-s direpţi cu inimile de lesne din direptatea lor, atîta-i de nevoie şi cei vicleani şi răi a să schimba din răutate întru prostie. Streinătatea şi plecarea cea adevară şi tăcearea gurei de multe ori putură schimba pre cei pohtitori întru nepohtire şi ceale netămăduite, preamărit le tămăduiră.

De iaste şi înţelepciunea lumască de îndemnare a mulţi ca să să mîndrească, socoteaşte cîndai şi prostiia şi nepriceaperea pot smeri cu măsură; însă simt cam rari de să mîndresc şi să laudă şi întru prostia nepriceaperei lor.

Arătarea şi învăţătura la aiave şi chipul fericitei pro /179^{r}/ stii fu noaă preafericitul Pavel prostul, căci că nime n-au vădzut nicedănăoară, nice au audzit atîta sporiu şi atîta agonisită în puţină vreame, nice va putea să mai vadză într-acela chip ce sosi svinţiia sa întru darurile ceale sufleteşti.

Călugărul prost iaste ca un dobitoc ascultoiu ce ascultă fără de nice o price şi sarcina sa o dă desăvîrşit celuia ce-l paşte şi-l îndirepteadză. Dobitocul blînd nu să împomcişadză celuia ce-l leagă, nice sufletul dirept şi neviclean, mai marelui său cîndu-l învaţă şi-l ceartă; urmadză celuia ce-l trage şi tocma pănă la giungheare şi pănă la moarte nu şti a să pune împomciş.

Cum iaste nevoie celor bogaţi a întra în împărăţia ceriului, aşea şi ceia ce să ţin şi-s neînţelepţi anevoie vor întra întru svînta prostie.

De multe ori greşala înţelepţi pre cei răi şi le deade spăsenie şi nerăutate prespre voia lor, de carea nu s-au nevoit de voia sa.

Nevoiaşte-te să nu te arăţi înţelept cu lucrurile ce nu te-au nevoit duhovnicul tău şi, de veri face aşea, veri dobîndi spăsenie şi /179^{v}/ direptate, cu putearea domnului nostru, lui Iisus Hristos. Amin.

Stepena a doadzecişipatru. Cine va putea să să suie într-aceasta să aibă nedeajde că pentru cinstea învăţătoriului său, lui Isus Hristos, să va spăsi.

Stepena a doaădzecişicinci. Pentru înalta şi svînta înţeleapta smerenie[1] carea iaste de pierdzare tuturor pohtelor cu o simţire nevădzută

Cela ce va să spuie cu cuvînt vădzut simțirea şi facerea liubovului lui Dumnedzău, ş-a sventei înțelepciuni ceii plecate, ş-a fericitei curății ceii adevărate, ş-a strălucirei lui Dumnedzău ceii arătate, ş-a teamerei lui Dumnedzău, ş-adeverinței inimiei ceii adeverite şi curate, şi gîndeaşte în mentea sa să înveațe şi să lumineadze pre ceia ce n-au gustat de cuventele acestora lucruri, face în chipul celui ce va să înveațe cu cuvente şi cu pilde de dulceața mierei pre ceia ce n-au gustat nicedănăoară, nice ştiu de dulceața ei. Al doile, adecă acesta, <în> zadar să supără cu cuvente, ca să nu dzic fără de ispravă grăiaşte. Iară cel /180r/ dintăiu ce va să înveațe pentr-aceastea bunătăți oare nu priceape, ca un neiscusit, de ce va să povestească, oari iaste batgiocurit de deşarta mărire.

Acesta cuvînt îl adusă la mijloc ca un visteariu de mult preț a plecatei înțelepciuni, lămurit şi încuiat întru vase de lut, adecă în trupurile oamenilor întru care cunoaştem că petreace. Care visteariu nu poate să să priceapă în ce chip iaste, ce numai de sus are scriptură neagiunsă cu mentea, cu carea iaste însămnat pre denafară acest visteariu, carea dă trudă şi nevoință multă şi jelanie de-ntrebare, a cării răspunsul şi cuvîntul iaste aşea:

Cîți se direpteadză cu duhul lui Dumnedzău, aceia să între cu noi într-acest nevădzut şi preaînțelept săbor şi să ție nevădzut în mînule sale leaspedzile ceale de Dumnedzău scrise a înțeleagerei svintelor scripturi. Şi ne-am adunat ş-am cercetat ş-am socotit împreună putearea şi înțeleagerea cinstitei scripturi. Unul din ceia ce era cu noi dzise că smereniia iaste o uitare de lucrurile ceale bune ce-am făcut întru ruga noastră. /180v/ Altul dzise că smereniia iaste să să aibă neştine pre sine mai mic şi mai păcătos de toți. Altul dzise că smereniia iaste o cunoaştere a menței, cu

[1] Adnotat: *plecata înțelepciune*.

carea cunoaşte omul slăbicinea sa şi neputinţa sa. Altul dzise că smereniia iaste ca să sîrguiască neştine, cînd va hi scîrbit cu de-aproapele său, să-şi ceaie iertăciune mainte şi să răşchire mîniia. Altul, cum smereniia iaste să cunoască neştine darul lui şi mila svinţiei sale ce are cătră noi. Altul iară, cum smereniia iaste o simţire şi o priceapere cum inima sa iaste înfrîmtă şi zdrobită şi o lepădare de bună voie.

Şi eu audzind aceastea toate şi socotindu-le pre-amănuntul cu mare trezvire întru mene şi nu putuiu priceape fericita simţirea aceaia dintru audzul celora ce dzisă. Pentr-aceaia eu mai de-apoiul de toţi adunaiu ca un cîine flămînd din fărîmele measei ce cădea din rostul înţelegătorilor şi a fericiţilor acelora părinţi; dînd şi eu a înţeleage întru catastihul aceştii bunătăţi înalte dzic aşea: „Smerita /181ʳ/ înţelepciune iaste un dar a sufletului fără de nume, carele numai ceia ce l-au dobîndit îi pot gice pre nume; o bunătate ce nu să poate spune, un nume de la Dumnedzău de la svinţiia sa dăruit, căci că acela dzise: „Învăţaţi-vă", nu de înger, nice de om, nice din scripturi, ce „de mene", adecă dintru petreacerea mea şi dintru strălucirea mea şi din facerea mea ce lucredz întru voi, „că simt blînd şi smerit cu inima" şi cu gîndul şi cu înţelepciunea; şi „veţi afla răpaos în sufletele voastre"[2] de războiu şi de supărare şi de gînduri reale ce îngreuiadză sufletul şi mentea şi inima.

Alta iaste vedearea aceştii cuvioase şi fericite vii a smereniei întru ceia ce pat rău de frigul pohtelor ş-a păcatelor şi alta întru ceia ce fac roadă şi alta întru ceia ce seaceră roada de toamnă, săvai să şi mărg toate vederile într-o tocmală a veselie ş-a roadei, însă totu-şi au ales ale sale chipuri şi seamne, ca şi semenţele.

Cînd înceape a înflori întru noi strugurul aceştii cuvioase smerenii, atuncişi urăm cu dureare toată /181ᵛ/ lauda şi mărirea omenească şi gonim de la sine urgiia şi mîniia. Iară adăogîndu-sė deacii şi crescînd împărăteasa aceasta a bunătăţilor cu statul cel sufletesc în suflet, întru nimică nu le socotim, mai vîrtos ni-i urît a ne ş-aduce amente de toate bunătăţile ce facem, gîndind că în toate dzile adaogem sarcină de păcate asupra noastră şi simtem destonici muncei pentru greşealele noastre ce nu le ştim de multe şi socotim în mentea noastră bunătatea darurilor dumnedzăeşti ce ni să dau că simt de a da-o muncilor noastre, pentru căci că nu simtem

[2] Mt. 11, 29.

destonici acelora. Pentr-aceaia şi mentea petreace atunci nefurată, încuindu-se pre sine în secriiaşiul smereniei, numai ce aude tropotele şi sunetele furilor diiavoli şi nu-i putinţă să să supere sau să paţă vro năpaste nice de unul d-inşi, căci că smereniia iaste o cumoară nesăpată, întru carea nu poate să meşterşiuguiască diavolulul.

Deaci noi îndrăznim de povestim ca în prescurt de florile şi de puţină adaogere aceştiia semenţe ce iaste pururea purtătoare de florile /182r/ smereniei, iară de-acmu carea iaste săvîrşitul nevoinţei ş-a chinuirei aceştii svinte bunătăţi, voi ceia ce simteţi a lui Dumnedzău, pre Dumnedzău întrebaţi. Căci că limbă de om nu poate să spuie. Căci că măsura măriei aceştii cuvioase bunătăţi nu poci să o grăiesc şi de facerea şi de binele ei iarăşi nu poate neştine să spuie. Ce iarăşi să înceapem a grăi de-a sa deaistvie şi de gîndul priceaperei ş-a simţirei ce-au venit în mentea noastră.

Pocăinţa ceaia ce-i pururea grijită şi plînsul cela ce iaste curat de toată scîrnăviia păcatelor şi preacuvioasa smerenie ce-i întru cei de curund plecaţi spre pocăinţă atîta schimbare şi împărţire una dintr-alaltă numai ce au, cît au şi pîinea cu aluatul şi cu făinina. Sufletul să sfărîmă şi să supţiadză cu pocăinţa cea adevară de toată spurcăciunea pohtelor, împreună-să oarecum şi, ca să dzic aşea, că să ameastecă cu Dumnedzău, pentru apa adeveritului *plîns*, dintru carele să aprinde cu căldura Duhului Svînt de să face pîine şi să întăreaşte fericita smerenie curată /182v/ şi neamestecată de aluatul răutăţei ş-a mîndriei.

De unde să şi adună într-o puteare şi într-o facere preacuvioasa împreunare acestor trei bunătăţi: a smereniei, ş-a pocăinţei, ş-a plînsului celui sufletesc, ca un lanţujel cu trei verigi, însă mai vîrtos ca un curcubău ceresc, ce să arată în nuări, cu trei vîrste. Şi are o tocmală a sa oarecarea într-acela chip, ce de veri gice că carea iaste sămn uniia, aceaia iaste ş-altiia. Derept-aceaia voiu să mă nevoiesc cu o arătare scurtă să întăresc aceasta ce-am dzis.

Deaci usebirea aceştii bune şi întru tot minunatei Troiţe a lucrurilor celor bune iaste să primască neştine cu toată bucuriia ocărâle şi dosădzile şi cum le-are cuprinde cu mînule sale, aşea de cu osîrdie să le iubască sufletul şi să le primască, să gîndească în mentea sa aceasta cum are potoli ş-are arde neputinţele sufletului şi păcatele ceale mari. Şi aceasta iaste usebirea pocăinţei. A doa după-însă iaste omorîre a toată mîniia şi smerenie întru linişte aceştiia mînie. Ş-aceasta iaste usebirea plînsului.

Al treile şi mai marea stepenă /183[r]/ iaste necredinţa lucrurilor celor bune ce face neştine să nu să mîndrească pentr-înse şi pururea iubire a să învăţa ş-aş <a>duce amente de păcatele sale ş-a să avea mai păcătos decît toţi. Ş-aceasta iaste usebirea pocăinţei ceii desăvîrşit ş-a smereniei.

„Împlearea legei ş-a prorocilor iaste Hristos întru direptate şi mîntuire tuturor celora ce cred"[3] şi împlearea pohtelor celor necurate iaste deşarta mărire şi mîndriia întru tot omul leaneş şi nesocotitoriu. Cărora pohte fiind biruitoriu acest cerb nevădzut ce goneaşte şi omoară şerpii cei nevădzuţi, diavolii, şi fereaşte lăcaşiul său, mentea omului, neatinsă de tot veninul morţei. Că unde să află într-îns venin de făţărie? Unde clevete? Unde să să afle într-îns să să ascundză sau să să încuibeadze şearpele drăcesc? Iară nu mai vîrtos să iasă şi să să omoare cu ispoveadaniia, fiind gonit din pămîntul inimiei.

Nu să poate arăta în sufletul cela ce iaste împreunat cu smerenie vro arătare de neiubire sau vrun chip de price sau vro mirezmă de neplecare, alegînd de va hi vrun cuvînt de credinţă, căci /183[v]/ că atunci numai ce sîrguiaşte ca să-l primască.

Cela ce s-au împreunat cu această smerenie şi cu tînguirea inimiei, cum să adună un mire iubit cu nevasta, acela iaste blînd cătră toţi, bun şi dulce, pre lesne umilit, milostiv şi îndurat cătră toţi, lin, veasel, cu bună plecare, fără de scîrbă, treaz, neleaneş. Şi ce-mi trebuiaşte să grăiesc mai multe, astreinat de toate pohtele, cum gice prorocul: „Întru smereniia noastră-şi adusă amente de noi Dumnedzău şi ne izbăvi de vrăjmaşii noştri"[4], de pohte şi de spurcăciuni.

Călugărul smearin nu va iscodi mult să ştie taine, iară cel mîndru iscodeaşte să ştie tocma şi tocmealele lui Dumnedzău ceale nepricepute.

Dănăoară veniră dracii înaintea unuia de cei înţelegători şi iscusiţi şi-l lăuda aiave înaintea ochilor lui, iară înţeleptul acela dzise cătr-înşi: „De veţi părăsi de-a mă lăudarea cu gîndurile în suflet, eu mă voiu avea mare, căci vă veţi duce, iar de nu veţi părăsi de-a mă lăudarea, pentru lauda voastră îmi voiu socoti necurăţiia mea. Căci că «tot mareţul cu i /184[r]/ nima iaste necurat înaintea lui Dumnedzău»[5]. Deaci, oare vă duceţi şi voiu hi mare înaintea lui Dumnedzău, oare mă lăudaţi şi, cunoscînd că

---

[3] Cf. Rom. 10, 4.

[4] Ps. 135, 23-24.

[5] Prov. 16, 5.

nu-s destonic laudei, mă voiu smeri". Atunci diiavolii să mirară şi nu să pricepură ce-i vor răspunde, ce îndată pieriră.

Socoteaşte ca să nu hie sufletul tău puţ aceştiia băutură ce-i făcătoare de viiaţă, adică lacrămilor smereniei, uneori să să vearse de plin, alteori iară să seace de năduvul deşeartei măriri ş-a înălţărei. Ce să hie izvor nepohtirei, ca să izvorască dintru sine părău de sărăcie pururi. Să ştii, o, iubitul mieu, că zăpodiile înmulţăsc grîu şi roada cea sufletească întru sine. Zăpodiia iaste sufletul cel smerit carele să află între hotarul usteninţelor ş-a bunătăţilor ş-a îndireptărilor, petrecînd pururea neclătit, fără de mîndrie, rodind lucrure bune.

Nu gice prorocul: „Postit-am, prevegheat-am, culcatu-m-am pre pămîntul gol", ce „smeriiu-mă şi de sîrg mă mîntui Dumnedzău"[6]. Pocăinţa rădică pre om din cădearea păcatelor, plînsul cel adevărit îl suie de /184v/ bate în ceriu, iar cuvioasa smerenie deşchide. Iară cum mă închin a trei svinte feaţe într-o împreunare neîmpărţită şi împreunărei firei dumnedzăeşti în trei feaţe despărţite, aşea dzic că simt ş-aceaste trei bunătăţi: darul lui Dumnedzău, pocăinţa, plînsul, să împreună şi să meastecă neîmpărţit, carile îndirepteadză sufletul în ceriu şi mentea întru carea petreace.

Toate cealea ce să văd le lumineadză soarele şi toate cealea ce să fac cu sămăluirea menţei le întăreaşte şi le lumineadză smereniia. Cînd nu iaste lumină, toate simt întunecate; şi fără de smerenie, toate lucrurile noastre simt deşearte.

Un loc să află în toată lumea de-au vădzut soarele numai o dată; şi un gînd adeverit au născut smerenie, carea iaste pururea aducere amente de moarte şi de giudeţ şi de munca mîntuitoriului. Până iară într-o dzi numai ce s-au bucurat lumea toată; şi numai una aceasta bunătate a smereniei iaste, căria nu poate diiavolul să urmeadze sau să să aseamene pentru mîndriia lui.

Într-alt chip iaste a să înălţa ş-a să mîndri neştine şi într-alt chip iaste a nu să înălţa şi într-alt chip a să smeri. Cel dintăiu giudecă pre alţii toată dzua; al doile nu giudecă pre alţii, ce încă nice pre sine nu să osindeaşte, iară /185r/ al treile, adecă cel smearin, cînd iaste osindit de neştine, mai tare să osindeaşte însuşi pre sine.

Într-alt chip iaste să hie neştine cu mentea smerită şi într-alt chip a să nevoi să agonisască mentea cea smerită şi într-alt chip a lăuda pre cel cu

[6] Ps. 114, 6.

mentea smerită. Cea dintâiu iaste celor desăvîrşit, a doa posluşnicilor celor adevăraţi, a treia tuturor credincioşilor.

Cela ce iaste cu adevărat smearin cu vrearea şi cu inima şi cu mentea nu va hi furat nice de lauda gurei sale, nice de altuia; căci că uşea nu scoate să arate lucrul ce nu iaste în visteariu.

Calul însuşi de sine de multe ori-i pare că fuge mai reapede de toţi, iară deaca sloboade de să năpusteaşte cu alţii, atunci i să cunoaşte bunătatea lui.

Cînd nu să prea înalţă gîndul întru darurile ce le are omul din fire, atunci iaste sămn de începătură sănătăţei ş-a smereniei, iară încă tot până simt împuţiciunea mîndriei, nu va putea să mirosască mirezma mirului celui sufletesc a smereniei. Carea gice aşea: „Cela ce iaste iubitul mieu nu va cunteni, nu va osindi, nu va prici cu mai mare /185ᵛ/ le său, nu va pohti a hi mai mare, nu va grăi, nice va face vrun lucru cu vicleşiug şi cu amăgire, până va hi împreunat cu mene. Iară după ce să va logodi şi să va aduna cu mene desăvîrşit, deacii nime nu-i va da nice o leage, că-i va sosi leagea smereniei carea nu-l va lăsa să facă nice un lucru de păcat".

Unul din ceia ce să nevoiesc pentr-aceasta fericita smerenie, necuvioşii draci sămănară întru inima lui laudă; iară acela meşterşiugui, cu agiutoriul lui Dumnedzău, ca să biruiască vicleşiugul lor cu o hicimăşie credincioasă, într-acesta chip: scoală-să şi scri pre păreatele cheliei sale numerele bunătăţilor celor mai înalte, adecă liubovul cel desăvîrşit, înţelepciunea cea plecată îngerească, ruga cea curată, neputreda curăţie, ş-altele ca aceastea. Deaci, cînd veniia gîndurile să-l laude, gicea cătr-înse: „Blemaţi la giudecată!" Şi deaca mergea şi cetiia numerele lucrurilor celor bune, striga întru sine cătră firea sa: „Deaca veri agonisi aceastea, atunci veri cunoaşte că eşti încă departe de Dumnedzău".

Carea iaste putearea aceştii svinte smerenii şi firea /186ʳ/ ei carea străluceaşte în sufletele celora ce o au ca soarele pre lume, noi nu putem să o spunem; însă-am arătat, după putearea noastră, firea ei dintru osebirea şi dintru facerea ei.

Smerita înţelepciune iaste un acoperemînt dumnedzăiesc, carele acopere ochii noştri ca să nu vedem îndireptările ce-am făcut. Smerita înţelepciune iaste o adîncare prostiei carea primeaşte cu bucurie toate ocările şi dosădzile şi nu iaste furată de nice un fur. Smerita înţelepciune iaste „un stîlp tare de faţa vrăjmaşiului"[7]. Căci că „vrăjmaşiul nu poate nemică

[7] Ps. 60, 3.

să apuce de la cela ce petreace ia într-îns. Şi fiiul, mai vîrtos gîndul fărădelegei, nu va adaoge să-l dosădească pr-ins; ce mai vîrtos acela va tăia vrăjmaşii săi dinaintea feaţei sale şi va birui pre ceia ce nu-l iubăsc pr-ins"[8].

Alta iaste osebirea bunătăţei carea iaste în sufletul marelui aceluia agonisitoriul smereniei şi mai într-alt chip decît cealea ce-am arătat mainte, căci că acealea sîmt fără de una, adecă fără de osinda ce să osindeaşte neştine *însuşi* pre sine, carea nu să poate arăta, căci că-i ascunsă într-inimă, numai ce iaste sămn de bunătate sufletească /186v/ întru ceia ce o văd.

Priceape-veri aceasta bunătate şi nu te veri înşela cînd veri vedea cuvioasa firea smereniei că iaste întru tine cu mulţime de lumină negrăită şi cu o dragoste de rugă nespusă. Iară mainte de ce n-au priceput aceastea, trebuiaşte să-şi ţie inima într-acesta chip, să nu să mînie, nice să dosădească pre altul, săvai cu ce ocări l-are ocărî, nice să osindească păcatele altora; şi mainte de-aceasta să arate cum ureaşte toată mărirea şi mîndriia.

Cela ce cu simţirea sufletului său cunoaşte păcatele sale au sămănat sămînţa ca pre pămînt bun, că nu-i putinţă, de nu va sămăna aşea, să înflorească întru noi lucrurile smeritei înţelepciuni. Şi cela ce să cunoaşte pre sine va priceape ce-i frica lui Dumnedzău, cu carea de va îmbla, va sosi în poarta liubovului.

Şi aceasta poartă iaste smereniia carea îndirepteadză şi duce în împărăţiia ceriului pre ceia ce s-apropie d-insa. De-aceasta poartă gîndesc c-au dzis Dumnedzău că „va întra cine va vrea şi va ieşi (dintr-această viiaţă fără frică) şi va afla păşiune sufletească"[9] şi verdeaţă în raiu. Toţi cîţi au întrat pre altă poartă a deşeartei măriri /187r/ ş-a mîndriei întru postul călugăriei simt furi vieţei sale şi tîlhari sufletelor sale.

Noi, ceia ce vom să agiungem întru adeverita măsura smereniei, să nu părăsim de-a ne întrebarea pre sine şi de vom cunoaşte cu toată inima şi sufletul nostru cum iaste pururea mai bun de-aproapele nostru decît noi, hie întru ce lucru, atunci putem şti că iaste aproape darul smereniei.

Nu iaste putinţă să nască din omăt foc, iară mai neputinţă iaste să să afle smerita înţelepciune întru ceia ce simt de altă credinţă (eretici), căci

---

[8] Ps. 88, 23.

[9] Ioan 10, 9.

că îndireptarea smereniei iaste a celor credincioşi întru buna credinţă şi încă ş-aceştia de vor hi curaţi de păcate.

Mai mulţi de noi a gice că simtem păcătoşi doară şi gicem, iară ocărăle şi dosădzile iscusesc inima: oare smearin iaste, au ba.

Cela ce să nevoiaşte să sosască într-această pristanişte lină şi fără furtună, ca să nu părăsască nicedănăoară de-a facerea şi de-a gîndirea chipuri, şi cuvente, şi gînduri, şi cugete, iscodituri, cercetări, învăţături, meşterşiuguri, rugămente, pănă cînd va izbăvi cu robiia sufletului său, cu /187[v]/ agiutoriul lui Dumnedzău şi cu viiaţă smerită şi proastă, din furtuna şi din primejda mărei, a mărirei ş-a mîndriei, de carea cela ce să va izbăvi pre lesne, cum feace vamăşiul, va da răspuns bun şi să va izbăvi de toate păcatele.

Unii, pentru ca să hie smearini, îşi aduc amente de răutăţile ce-au făcut, mainte macar că li s-au şi iertat, pentru ca să înfrîngă şi să rănească deşarta înţelepciune a deşeartei măriri. Alţii-şi aduc amente de chinurile lui Hristos şi să au pre sine pururea datori. Alţii, pentru greşealele ce li-s în toate dzile, să grăiesc pre sine nedestonici. Alţii, pentru supărarea pohtelor ş-a neputinţei ş-a căderei, înfrîmsără şi călcară înălţarea sa. Alţii, pentru lipsa darurilor, au agonisit întru sine maica bunătăţilor, smereniia.

Simt unii carii să află ş-astădzi, ce d-inşi n-am cum grăi, carii cu darurile acealea ce au de la Dumnedzău cît să adaog acealea într-înşii, cu atîta mai mult să smeresc pre sine, gîndind că nu-s destonici aceiia bunătăţi; şi petrec într-acesta chip, cum are adaoge în toate dzi /188[r]/ le datorie de păcate. Aceasta iaste smerenie, aceasta iaste fericie, aceasta iaste nevoinţă şi chinuire desăvîrşit.

Cînd vedzi sau audzi că neştine în puţină vreame au dobîndit nepohtire înaltă, să nu gîndeşti c-au [a] îmblat pre altă cale, fără de pre-această fericită şi sîrguitoare.

Sventele soţii simt liubovul şi smereniia, căci că smereniia înalţă sufletul cel smerit înaintea lui Dumnedzău, iară liubovul, deaca-l suie, îl ţine tare să nu cadză.

Alt lucru iaste zdrobirea, şi altul cunoştinţa, şi altul smereniia. Zdrobirea iaste o scîrbă ce să naşte într-înimă pentru cădearea păcatelor, căci că cela ce cade în păcate să zdrobeaşte cu gîndul şi, fără de nice o îndrăznire, stă la rugă cu o ruşine lăudată, răzămîndu-să ca un zdrobit în toiagul nedeajdei lui Dumnedzău şi goneaşte cu nus cîinele oceinţei.

Cunoștința iaste o priceapere tare măsurilor, întru carea petreace d-inse, și aducere amente de păcatele ceale mici, nerășchirată și neînvăluită.

Smereniia iaste o învățătură nevădzută, de la Dumnedzău învățată, carea iaste încuiată ca într-o cămară întru taina sufletului, adecă în mente, și iaste nearătată cu cuventele /188ᵛ/ și cu simțirea întru ceia ce s-au spodobit de o au nesimțită.

Cela ce dzice că va priceape cu totul întru sine mirezma acestui mir ales a smereniei și, în vreamea laudei cîndu-l laudă neștine, de să va înălța cu inima macar cît de puținel, acela săvai că nu s-au înșelat de tot, însă iaste înșelat.

Audziiu pre oarecarele grăind cu toată inima sa: „Nu da noaă Doamne, nu, ce numelui tău dă mărire"[10], căci că știia bine prorocul că firea omului nu va putea să petreacă fără de păcate de nu va hi agiutorită de darul lui Dumnedzău. Pentr-aceaia iarăși dzise: „De la tine-i lauda mea întru beseareca mare, a veacului ce va să hie. Că mainte de-acela veac într-acesta nu poci să hiu fără de primejde".

De iaste ș-aceasta tocmala și cuvîntul și chipul mîndriei ceii mai de-apoi, cînd să face omul că are întru sine bunătățile cealea ce n-are, pentru ca să-l mărească neștine, poate să hie ș-acesta sămnul smeritei înțelepciuni ceii adîncate, cînd ne închipuim înaintea nescui că avăm păcatele cealea ce n-avăm, pentru ca să ne ocărască și să ne mustre.

Așea feace acela cuviosul Serapion, că luă în mînă /189ʳ/ pîine și brîndză de începu a mînca, deaca audzi că vine la dîns mai marele cetăței, așea feace acela svîntul Símon ce-și dezbrăcă veșmîntul său și încungiură orașiul fără de pohtă, cela ce-i lucrătoriu nepohtirei. Nu să grijesc deacii înainte unii ca aceia nice de o împidecare omenească, căci că au puteare de la Dumnedzău pentru rugă, ca să le biruiască și să le toate calce nevădzut.

Cela ce să nevoiaște pentru cea dintăiu, adecă pentru împidecarea agonisitei, însămneadză cum n-are ceaia de-a doa. Că unde iaste gata Dumnedzău să ne asculte, putem face toate lucrurile. Să-ți hie voia a scîrbi mai vîrtos pre oameni, decît pre Dumnedzău carele să bucură cînd ne veade curînd cătră ocăr, pentru ca să dosădim deșarta înălțare și să o rănim și să o piardem.

Streinătatea cea mai de laturi și mai mare iaste agiutoare acestora chinuiri, căci că a mare suflete și a bărbați oameni întru bunătăți iaste

[10] Ps. 113, 9.

acesta lucru, ca să rabde neştine, fiind ocărît şi batgiocurit de-ai săi. Nu te mira de-aceastea ce dziş, că nime nu va putea numai cu o păşire să să suie până în vîrvul scărei.

De-aceasta ne vor şti toţi că simtem uce /189v/ nici lui Hristos: nu pentru ce să pleacă noaă dracii, ce de vor hi numerele noastre scrise în ceriul smereniei[11].

Chitrii au aceasta fire: creiţile carele stau în sus simt stearpe, iară carile simt plecate în gios fac roadă de sîrg. Cela ce va socoti în mentea sa poate priceape ce iaste smereniia.

Unii cu această cuvioasă smerenie să suie aproape de Dumnedzău în al treiledzeci de stepene, alţii în al şeaseledzeci, alţii într-o sută şi aceştia ce simt în stepena cea mai de-apoi simt ceia ce-au dobîndit fericita nepohtire; cei din mijloc simt cei iscusiţi şi bărbaţi în războiul diiavolului, iară cei dintăiu, din a treiadzeci de stepene, simt toţi credincioşii cîţi să pot sui. Cela ce să priceape pre sine nicedănăoară nu va hi batgiocurit să înceapă lucrurile cealea ce-s mai presus de putearea sa, ce are piciorul său întărit într-această cale a smereniei şi nesmentit.

Pasările să tem de vedearea uliului şi lucrătorii smereniei de glasul pricei.

Fără de darul prorociei şi arătărilor ş-a seamnelor ş-a ciudeselor mulţi au dobîndit spăsenie, iară fără de smerenie nime nu va întra întru nunta lui Hristos. Că a /190r/ doa, adecă smereniia, iaste socotitoare bunătăţilor ce-am dzis mainte. Cu darurile ceale dintăiu, de multe ori, cei mai iuşori cu mentea pentru mîndrie pierdură şi răşchirară smereniia.

Tocmi Dumnedzău ş-aceasta, pentru ca să ne smerim şi fără de voia noastră, căci că nime nu poate vedea păcatele sale aşea de curat ca de-aproapelui său. Pentr-acea trebuiaşte să mulţămim nu noaă, ce de-aproapelui nostru şi lui Dumnedzău pentru darul sănătăţei.

Cela ce-i smerit cu mentea să scărîndiveaşte pururea de firea sa, ca de un lucru înşelătoriu şi amăgeu, şi întru cearerea ce face cătră Dumnedzău are obicină a ceare cu credinţă neîndoită cum să cade lucrurile cealea ce simt de mîntuire sufletului său, şi ascultă cu osîrdie întru cealea ce-i dzic şi-l învaţă, nu iscodeaşte viiaţa dascalu-său, ce-şi pune grijea sa pre Dumnedzău, carele şi cu gura asinului învăţă pre Valaam de lucruri mari şi de treabă.

---

[11] Lc. 10, 20.

De face şi de gîndeaşte şi de grăiaşte lucrătoriul credincios a smereniei toate lucrurile după voia lui Dumnedzău şi nice aşea nu să creade pre sine, nice îmblă după voia sa, că gîndeaşte în mentea sa că mare greutate şi usturime iaste a creade neştine întru putearea sa, /190ᵛ/ cumu-i pare şi mîndrului că iaste greutate mare de ce-l învaţă neştine într-alt chip.

Mie-mi pare că iaste lucru îngeresc a nu hi neştine furat şi înşelat în păcate. Că audziiu pre Pável, îngerul cel pementesc, unde dzise: „Nu mă vădeaşte firea de nice un păcat ca să hiu făcut, însă cu totul nu mă poci îndirepta, ce Dumnedzău iaste de mă va giudeca, carele veade greşealele noastre"[12]. Pentr-aceaia simtem datori pururea a ne osindi şi a ne ocărî pre sine ca, pentru ocară de bună voie ce ne vom ocărî, păcatele cealea ce le facem fără de voia noastră să le lepădăm, iară de nu, în ceasul morţei foarte cumplit să va ceare de la noi răspuns pentr-aceastea păcate.

Cela ce ceare de la Dumnedzău cearere mai mică de cum i să cade, nice într-un chip nu va hi să nu dobîndească ceaia ce-i mai pre desupra de destonicia lui. Ş-aceasta o mărturiseaşte vameşiul cela ce cerşiu de la Dumnedzău iertare de păcate, iară fără de-aceasta încă să şi îndireptă[13] şi tîlhariul acela să rugă lui Hristos numai să-l pomenească întru împărăţie, şi tot raiul dobîndi[14].

Cum nu iaste putinţă să vadză neştine în ceastă lume foc să ardză şi să usture mai rău unul decît alt, aşea şi /191ʳ/ întru adeverita smerita înţelepciune, nu iaste putinţă să vadză neştine vrun lucru lumăsc, căci că smereniia cea desăvîrşit nu iubeaşte nice un lucru de păcat, ce mai vîrtos le uită toate, numai ce să nevoiaşte să dobîndiască lucrurile cealea ce simt a lui Dumnedzău. Pănă nu greşim de bună voie această bunătate întru noi nu iaste şi aceasta iaste sămn venirei aceştiia bunătăţi, cînd nu greşim de bună voie, nici simtem pohtitori în lucrurile ceale lumeşti.

Ştiind despuitoriul nostru că din chipul trupului denafară să închipuiesc şi bunătăţile sufletului, apucă fotă de să încinge, pleacă-să şi spală picioarele ucinicilor, arătă noaă meşterşiugul căiei ceii de smerenie[15]. Căci că sufletul să asamănă şi să închipuiaşte întru schimosirile trupului şi să schimbă cătră cealea ce face trupul şi să asamănă lor.

---

[12] I Cor. 4, 4.
[13] Cf. Lc. 18, 14.
[14] Lc. 23, 42-43.
[15] Ioan 13, 4-5.

Măriia şi boieriia s-a început într-unii a fi buecie şi mîndrie de la îngeri, adecă de la diiavoli carii, pentru mîndriia lor, nu dobîndiră mărire, ce cădzură.

Într-alt chip iaste cela ce şeade sus în scaun şi într-alt chip cela ce şeade în gunoiu. Pentr-acea marele acela direptul Iov, şedzînd în gunoiu den afara cetăţei, agonisi înţele /191ᵛ/ pciune smerită şi dzise cu toată inima: „Ocărîiu-mă şi mă obiduiiu însumi pre sine şi mă avuiu pre mene ţărînă şi cenuşe"[16].

Aflu pre Manásiia[17] acela împăratul jidovăsc ce greşi ca nime altcineva din oameni, carele spurcă beseareca lui Dumnedzău cu bodzi şi cu giungheri. Pentru carele de vrea posti lumea toată, încă nu vrea putea aduce vrun lucru bun de pocăinţă, cum să cade în locul atitea păcate. Iară smereniia tămădui cealea ce nu era putinţă a să tămădui întru dîns.

David grăind cu Dumnedzău dzise: „De-ai vrut vro jărtvă pentru păcatele meale, vrutu-ţ-am da"[18]. Ce nu vruş, nice primiş toate arsurile trupului cu postul, căci că jărtva cea primită de tine iaste sufletul cel zdrobit şi inima cea înfrîmtă şi smerită nu o veri urgisi. Cu această fericită smerenie, cînd feace David curvie şi ucidere, strigă de dzise: „Eu greşiiu Dumnedzăului mieu" şi de sîrg audzi: „Dumnedzău au iertat păcatele tale".

Svenţii şi pururea pomeniţii părinţi au dzis că usteninţele trupului ce face neştine simt cale pentru ca să agiungă neştine întru svînta smerenie. Iară eu dzic că calea cu ceaia ce nemereaşte /192ʳ/ neştine cu nusă întru adeverita smerenie iaste ascultarea şi direptatea inimiei, carile din fire să împomcişadză mîndriei şi înălţărei.

De făcu şi mîndriia pre unii din îngeri draci, op că şi smereniia va putea face îngeri din draci. Pentr-acea ceia ce au cădzut în păcate să aibă nedeajde ca să să întoarcă şi să să rădice cu pocăinţa.

Să ne nevoim şi să ne luptăm cu toată inima noastră ca să ne suim în vîrvul aceştiia fericite smereniei; iară de nu vom putea, încai să nevoim să stăm desupra umerelor ei; iară de ne va părea greu şi-aşea pentru leanea noastră, să nu cădem încai din braţele ei. Că cela ce va şi de-acolea cădea m-aş mira să dobîndească vrun dar veacinic. Venele smereniei şi calea, iară nu chipul, iaste: sărăciia, streinătatea cea nearătată, să-şi

---

16 Iov 42, 6.
17 Cf. IV Regi 21.
18 Ps. 50, 17.

ascundză neştine înțelepciunea sa, voroavă proastă şi nefățarnică, cearere de milostenie, să-şi ascundză neştine măriia semenției sale, gonirea îndrăznirei, împuținare cuventelor. Că nice un lucru nu poate smeri sufletul aşea ca tocmala sărăciei şi cearerea hranei. Atunci vom arăta că iubim înțelepciunea şi pre Dumnedzău cînd am putea să ne mărim şi să fugim de mărire, atîta cît să nu să întoarcă după noi.

De te veri în /192ᵛ/ tr-arma cîndva spre fiece pohtă, să te îmbraci cu agiutoriul smereniei pentru ca să-ți agiute şi să lupte împreună cu tine în săprotiva păcatului, că aceasta „va călca aspída şi vasilisca şi va stropşi cu picioarele sale leul şi zmăul”[19], dracul oceinței ş-a mîndriei şi împuțitul diiavolul voiei trupului.

Smerita înțelepciune iaste smîrcul ceriului carele poate sui sufletul în ceriu dintr-adîncul păcatelor. Vădzu oarecine oarecînd frămseațea aceştiia întru inima sa şi de minune fu cuprins şi întrebă să ştie numele părinților ei. Iară ia, cu față veaselă, zîmbindu-se, răspunsă: „Cum veri să ştii numele celora ce m-au născut? Ş-acela iaste fără de nume. Eu nu-ți voiu spune numele lui, pănă cînd veri dobîndi pre Dumnedzău, pre domnul nostru Iisus Hristos. Aceluia-i mărirea întru veaci netrecuți. Amin.”

---

[19] Ps. 90, 13.

Stepena a doaădzeci şi şease. Pentru sămăluirea gîndurilor, a pohtelor ş-a bunătăţilor

Sămăluirea întru cei de curund călugăriţi iaste cunoştinţă adeverită cine-şi pre sine, cînd să socoteaşte fiecarele lucrurile şi de putearea şi de neputinţa sa. /193[r]/

Întru cei mijlocii, sămăluirea iaste simţire menţei, carea sămăluiaşte şi aleage şi priceape fără de greş binele şi darul carele iaste adevărat dintru nevoinţă şi carele-i din fire şi carea iaste pohta de la vrăjmaşiul.

Întru cei desăvîrşit, sămăluirea iaste o înţeleagere dintru strălucirea cea dumnedzăiască şi lumină, carea poate să lumineadze cu lumina sa şi ceala ce simt într-alţii întunecate. Sau să gicem mai adevărat, aceasta să cunoaşte şi iaste sămăluire şi priceapere fără de smenteală voiei dumnedzăeşti întru toate lucrurile şi vremile şi locurile, carea are tocmală a petreace numai întru ceia ce-s curaţi cu inima şi cu trupul şi cu rostul.

Cela ce-au supus ş-au biruit supărarea acelor trei pohte ce-au biruit Hristos în pustie, adecă săturarea pîntecelui şi iubirea avuţiei şi deşarta mărire, acel-au biruit şi ceale cinci, adecă mîniia, leanea, scîrba, mîndriia, curviia. Iară cela ce să va leni întru lupta celor trei, nice cealelalte nu va birui.

Sămăluirea iaste o fire nespurcată şi o simţire curată. Nime întru viiaţa călugărească, de va vedea sau va audzi c-au făcut neştine nescare /193[v]/ lucruri prespre firea omenească, să nu cumva cadză întru necredinţă pentru nepriceaperea sa, căci că unde descalecă cela ce-i prespre fire Dumnedzău, acolo să fac de-aciia şi lucruri mai mari şi mai presus de fire.

Cu aceaste trei chipuri ce şi-s semenţii să ţine întru noi toată luptarea diiavolilor, oare pentru leanea noastră, cînd nu ne ferim de supărarea poh-telor, oare pentru mîndriia noastră, cînd ne ferim de pohte şi gîndim de sine că simtem podvijnici, iară de alţii că simt leaneşi, oare pentru

zavistiia diiavolului, cînd ne ferim de pohte şi nu osindim pre alţii. Cei dintăiu simt ticăloşi, ai doii întru tot vai de ei, ai treii ferice de ei.

Să ne nevoim cu înţeleagerea, ca să avăm măsura firei noastre întru toate lucrurile tot mai apoi de agiutoriul lui Dumnedzău, ca să putem priceape de care parte vine vîntul pohtelor ca împrotiva lui să întindem şi veatrila cea sufletească, adecă ruga.

Întru toate lucrurile cîte facem pentru Dumnedzău, furii diiavolii ne sapă noă într-ascuns trei prăpăşti, ca să cădem într-una d-inse. Întăiu ne luptă pentru ca să ne împiadece să nu putem face bine; şi deaca biruim într-aceasta luptare, a doa ne supără ca să nu facem, nice să hie /194r/ lucrul cel bun după voia lui Dumnedzău; iară deaca rămîn în smenteală furii aceia şi de-acesta gînd, atunci vin pre-ascuns în sufletele noastre de ne laudă că petreacem tot după voia lui Dumnedzău. Întru luptarea cea dintăiu iaste vrăjmaş gîndul şi grijea ce gîndeaşte şi să grijeaşte neştine de moarte. Întru ceaia a doa, plecarea şi urgia ce să urgiiaşte neştine pre sine. Ceiia a treia iaste vrăjmaş ca să ne ocărîm înşine pre sine, aducîndu-ne amente de lipsa bunătăţilor noastră.

Iară aceasta trudă şi aceasta scîrbă trebuiaşte să hie înaintea ochilor noştri pururea, pănă cînd va întra inima noastră întru svîntul jărtvănic şi mentea noastră întru căldura focului dumnedzăiesc. Că de-aciia nu va mai camai hi întru noi vro nevoie de năravul pohtelor ce-am deprins mai denainte. „Că Dumnedzăul nostru iaste foc carele arde"[1] şi topeaşte toată aprinderea şi scomonirea trupului şi năravurile şi împietrirea şi întunecarea şi cea denafară şi cea dinlontru, şi cea vădzută şi cea nevădzută.

Iară diiavolii iară au tocmală a să împomcişea acestora ce dziş, căci că deaca biruiesc sufletul şi îndărăpteadză lumina /194v/ menţei noastre, deacii nu să mai află întru noi, ticăiţii, nice trezvire în săprotiva pohtelor, nice sămăluire binelui din rău, nice priceapere, nice ruşine. Ce iaste întru noi o nesimţire durerei şi o nesămăluire şi o nesocotinţă.

Ceia ce cu pocăinţă s-au trezvit şi s-au sculat din curvie şi ceia ce s-au dezbărat de deşarta îndrăznire şi dintru neruşine, ş-au venit întru sine de s-au simţit şi s-au priceput, aceia ştiu cum după trezvirea menţei şi după aprinderea şi împietrirea, însă mai vîrtos să dzic orbiia, li-i ruşine înşişi de sine pentru lucrurile ce-au grăit ş-au făcut mainte păn-au îmblat în orbiia menţei cufundaţi în pohte.

[1] Deut. 4, 24.

De nu va însăra şi de nu va întuneca dzua darului, a sufletului ş-a menţei noastre şi să cădem în scîrnăvii pentru leanea noastră, furii diiavolii nu vor fura din sufletele noastre darurile ceale sufleteşti, nice le vor giunghea şi să le piardză. Furtuşagul iaste pierdzare bunătăţei ceii sufleteşti. Furtuşagul iaste cînd lucreadză neştine ceaia ce nu iaste bine, cum are hi bine. Furtuşagul iaste o prădare a sufletului nepricepută. Giunghearea sufletului iaste omorîre menţei ceii cuvîntătoare, cînd cade întru /195r/ lucruri de ruşine. Iară pierdzarea iaste cînd cade sufletul în oceinţă după fărădelegile ceale fără de ruşine ale sale.

Nime să nu-şi facă prilej să dzică că nu va putea împlea învăţăturile Evangheliei, căci că să află suflete de-au făcut şi mai presus de învăţături. Şi te poate pleca să credzi părintele acela, Léo, mucenicul, carele iubi mai vîrtos pe de-aproapele său decît pre sine, atîta cîtu-şi pusă şi capul pentr-îns, macar că n-avea aceasta învăţătură de la Dumnedzău.

Ca să îndrăznească ceia ce simt smeriţi în păcate. Că s-ară şi cădea în toate gropile şi în toate cursele să să încîlcească şi s-are boli cu toate boalele, ce însă deaca să tămăduiesc, simt întru tot sănătoşi şi luminători şi îndireptători, de învaţă pre toţi în ce chip să va tămădui neştine de toate boalele şi apucă pentru patima sa pre ceia ce vor să cadză în pohte ca să nu cadză.

De pot neştine de ceia ce simt ţinuţi de pohte şi zdrobiţi să înveaţe şi cu cuvîntul, ca să înveaţe, săvai să şi iaste cuvîntul lor fără de roadă, numai ca să nu fie mai mari altora, doară cîndva să vor ruşina înşişi de cuventele sale şi vor înceape a face /195v/ şi ei după cum învaţă. Şi va hi şi într-înşii ceaia ce-am vădzut într-unii tăvălindu-să în tină şi fiind întinaţi, învăţînd pre ceia ce trecea pre-acoló în ce chip s-au afundat acolea, şi aceasta le spunea şi-i învăţa ca să nu cadză ş-aceia aşijdere şi să piaie într-aceaiaşi cale. Şi pentru mîntuirea ce învăţa pre alţii, îi izbăvi şi pr-inşii întru tot putearnicul Dumnedzău din tină.

Iară ş-aceştia pohtitori de să vor arunca înşişi de bună voia sa în dulceţi. ca să arate cu tăcearea că nu-s destonici să înveaţe pre alţii, aducîndu-şi în mentea sa cuvîntul ce gice Scriptura: „Lucrurile cealea ce începu Iisus a le face întăiu, de-acii de a le învăţa”[2].

Cumplită cu adevărat, cumplită genune treacem, o, smearini călugări, carea iaste plină de vînturi şi de furtuni, de stînci şi de măluri, şi de fieri

[2] Fapte 1, 1.

şi de hînsari, şi de smîrcuri şi de valuri. Furtuna să înţeleagem că iaste sălbatica şi năprasnica mînie ce-i în suflet; iară stînca şi peşterea, fără-de-nădeajdea ce încungiură mentea noastră şi să nevoiaşte să o cufunde tocma într-adîncul oceinţei; iară mălul şi prundul să înţeleagem a hi nepriceaperea ce ţine răul în locul binelui. /196ʳ/ Fierile iarăşi simt acest trup greu şi sălbatec; hînsarii să înţeleagem a hi cumpliţii diiavoli, slugile deşeartei măriri, ce ne-apucă tarul bunătăţilor noastre ş-a trudelor agonisite; iară valurile să înţeleagem pîntecele cel plin şi îmflat cu bucate, carele cu pornirea sa ne răpeade cătră curviia cea de fiiară spurcată. Smîrcul iarăşi să înţeleagem mîndriia ce-au cădzut din ceriu, carea înalţă sufletele noastre pănă în ceriu şi de-aciia-l pugoară pănă în bezdnă.

Toţi ceia ce învaţă svînta Scriptură ştiu care învăţătură şi nevoinţă să cade celora ce-au început de curund şi carea celora ce mai ştiu şi carea dascalilor, carii să cade să înveaţe şi pre alţii. Să socotim în mentea noastră, ca nu cumva pestind vreame multă în şcoala învăţăturei ceii cereşti şi, cînd s-ar cădea să him dascali deplin, noi să ne aflăm în stepena cea mai de gios a copiilor. Carea iaste ruşine mare să vadză un om bătrîn mărgînd în şcoala copiilor.

Mai bune de toate simt aceastea azbuchi tuturor celora ce-s de curund călugăriţi, ce să cheamă ascultarea, postul, drăştinele, ţărîna, /196ᵛ/ adecă să să culce neştine pre pămîntul gol, lacrămile, ispoveadaniia, tăcearea, smereniia, nedormirea, bărbăţiia, frigul, truda, chinuirea, ocara, înfrînerea, nezavistiia, frăţiia, blîndeaţele, credinţa proastă şi fără de iscodire, neaducerea amente de lume, neiubirea părinţilor fără de mînie, nepohtire întru toate lucrurile, prostie amestecată cu nerăutate, de bună voie sărăcie întru-mbrăcămente şi întru toate lucrurile.

Iară învăţătura şi cinul celora ce mai ştiu iaste aceasta: să nu să mărească în deşert, să nu se mînie, să aibă nedeajde, bună tăceare, sămăluire, aducere amente de giudeţ, inimă milostivă, iubire la stranici, învăţătură după măsură şi după putearea celora ce ascultă rugă curată, neiubirea agonisitei ş-avuţiei.

Acesta iaste de-acmú cuvîntul şi hotarul şi leagea sufletelor ş-a trupurilor ce-s deplin cu direapta credinţă într-un trup, adecă inima ceaia ce nu să depărteadză nicedănăoară de Dumnedzău, liubovul cel desăvîrşit, izvorul plecatei înţelepciuni, rădicarea menţei cu uitarea tuturor /197ʳ/ lucrurilor celor pementeşti, îmbrăcămîntul cel sufletesc a lui Hristos ce-i

în mente, veşmîntul cel dinlontru a luminei ceii dumnedzăeşti, ruga cea neclătită ce nu să poate fura de lucruri fără de folos, mulțimea strălucirei lui Hristos, dorire de moarte, urîre vieței, fugire de trup, rugător şi dvorbitoriu pentru binele a toată lumea, nevoitoriu lui Dumnedzău, slujitoriu cu îngerii, adîncare înțeleagerei ceii sufleteşti, casă tainilor lui Dumnedzău, socotitoriu lucrurilor celor negrăite, oamenilor mîntuitor, Dumnedzău diiavolilor, domn pohtelor, despuitoriu trupului, cuntenitoriu şi socotitoriu firei de toată împidecarea spăseniei, strein de păcate, casă curăției, următoriu lui Hristos dintr-agiutoriul svinției sale.

Cînd slăbeaşte trupul nostru, multă trezvire menției ne trebuiaşte, căci că văzîndu-ne dracii dzăcînd gios şi pentru slăbiciune neputînd a ne lupta în săprotiva lor cu nevoința bunătăților, atunci să ispitesc de ne luptă mai cumplit. Întru ceia ce petrec în lume şi slăbăsc, îi supără dracul mîniei şi cîteaorea ş-a hulei. Iară /197^{v}/ întru ceia ce simt afară de lume, deaca au de tot ce le trebuiaşte, să luptă cu nuşi dracul săturărei pîntecelui ş-a curviei. Iară de petrec în locuri greale şi năsîlnice şi înstreinate de mîngîiarea omenească, atunci să supără de diiavolul mîhniciunei ş-a nemulțămirei.

Însămnaiu şi socotiiu apucătoriul lup, dracul curviei, unde adaogă dureare unuia ce boliia şi într-acealea durereri-i feace rădicări şi pohte de ruşine şi curări. Şi era a vedea vedeare înfricată întru neboale mari ca acealea, trupul întinerindu-se şi de pohte spurcate aprindzîndu-se. Şi mă duş să socotesc neşte bolnavi şi-i vădzuiu dzăcînd în pat; şi într-acelaşi pat să mîngîiia de putearea cea dumnedzăiască sau de umilință şi cu aceaia mîngîiare goniia durerile; şi era într-acela chip, cît nu vrea ei să să mai scoale din boală nicedănăoară. Şi mă întorş şi vădzuiu bolnavii cu boala cu o încontenire apărîndu-se de pohtele sufletelui şi măriiu pre Dumnedzău cela ce cu tina neputinței trupului curăți sufletul de tina pohtei trupului.

Mentea cea nevădzută fără de toată /198^{r}/ îndoirea iaste îmbrăcată şi cu simțire nevădzută şi luă sămăluire din fire binelui ş-a răului, carea să nu părăsim de-a o cercarea. Căci că deaca să arată întru noi acea simțire dumnedzăiască şi nevădzută şi lumineadză întru noi lumina firei, toate simțirile denafară părăsesc de-a lucrarea facirile sale ce trag în păcate. Şi aceasta iaste ceaia ce ştiindu-ă un înțelept oarecine, adecă svîntul Nil, dzise: „Afla-veri întru tine simțirea cea dumnedzăiaşte”.

Viiața călugărească ca să hie de la toată inima în lucruri, în cuvente, în gînduri, întru clătire; iară cela ce va face într-alt chip, nu să cade să să cheame călugăr, pentru ca să nu dzic înger.

Alt lucru iaste înțelepciunea lui Dumnedzău și altu-i mila svinției sale și altu-i mîngîiarea sa. Întâia iaste întru toată firea; a doa, numai întru cei credincioși; a treia, întru ceia ce au credință adevară cu lucruri; a patra, întru ceia ce șerbăsc lui Dumnedzău; iară cea mai de-apoi să arată numai întru ceia ce-l iubăsc.

Cîteaorea leacul ce iaste de tămăduire unuia altuia iaste de moarte. Tîmplă-să ș-aceaiași iarbă a uni oameni cînd o iau în vreamea ei iaste de leac, iară cînd nu o iau în /198v/ vreamea ei iaste tocmitoare de moarte.

Răspuns. Postul iaste o iarbă ce curățeaște omul de pohte cînd iaste în vreamea ei însăși deusebi, iară întru soții și întru praznice iaste otravă de moarte în multe chipuri întru ceia ce o fac și macar și însăși de sine de să va lăuda și să va mîndri și să va mări.

Vădzuiu vraci jestoc și neînțelegătoriu carele dosădi pre un bolnav zdrobit și slab și nemică nu-i deade lui să să însănătoșeadze, fără de ce-i agonisi părăsiciune și scîrbă mai multă de cum avea păn-acii. Și vădzuiu alt vraci iscusit carele cu briciul certărei ceii cu măsură tămădui pre un bolnav ce avea inimă mîndră și scursă dintr-însul tot veninul și împuțiciunea. Și vădzuiu pre-același bolnav cîteaorea, pentru curățiia scîrnăviei, adecă necurăției trupului, bînd leacuri de-ascultare și rădicîndu-se și îmblînd și nu dormiia în lucruri bune, cîteaorea bolind cu ochii sufletului și cu mentea de pohte și deacii tămăduindu-se cu alinarea și cu tăcearea menței. „Cela ce are urechi de audzit, ca s-audză”[3].

Sîmt unii carii, ca să dzic așea, din fire simt deprinși în post și în tăceare și în curăție și smearini neîndrăzneți, blîndzi, umiliți, iară de unde au aceastea daruri, eu nu știu, căci că n-am învățat a iscodi ș-a /199r/ ispiti cu mîndrie darurile lui Dumnedzău ceale ascunse. Și simt alții carii a prostul cu totul toată firea sa o iau împomciș acestora și, după cîtu li-i putearea, să nevoiesc pre sine. Carii macar că-s și biruiți de pohte cîteaorea, ce însă eu laud mai mult pre-aceștia, ca pre nește bărbați luptători și nevoitori firei sale, decît pre cei dintâiu.

Nu te lăuda, o, oame, pentru bunătatea cea sufletească ce o ai dobîndit fără de nice o trudă, căci că dătătoriul cel de daruri, Dumnedzău, știind mai denainte neputința ta cea multă și vătămarea și perirea întru carea

[3] Lc. 14, 35.

erai să cadzi mainte pănă nu erai dobîndit aceastea daruri, pentr-aceaia vru încai decît să te mîntuiască cu aceaste daruri a sale, ce nu ți s-au dat pentru plata trudei tale. Certarea și învățătura și meșterșiugul din cuconie agiutoresc firei, deaca creaștem mari, ca să primim nevoințele vieței ceii călugărești și să împomcișadză năravului nostru celui rău.

Îngerii simt lumină călugărilor și lumina tuturor oamenilor iaste viața călugărească. Deaci să nevoim întru toate lucrurile lor ca să hie chip bun /199v/ tuturor, să nu dăm nice o smenteală nemărui întru nemică de cîte vom face sau vom grăi. „Că de va hi lumina întunecată, dară întunearecul", adecă ceia ce petrec în lume, cu cît mai vîrtos să vor întuneca?[4]

Pentr-acea, de vă plecați mie, voi plecații ce veți să ascultați, bine ne iaste noaă să nu him în multe chipuri cu cuvîntul și cu lucrul lumeaște, pentru ca să nu ne împărțim sufletul nostru, vai de el, să să lupte cu mii de mii și cu întunearece de întunearece de vrăjmaș. Căci că nu vom putea să cunoaștem într-aceastea întru toate vicleșiugurile și meșterșiugurile lor toate. Deaci, cu agiutoriul svintei Troițe, să ne într-armăm cu trei bunătăți: cu post și cu liubov și cu smerenie în săprotiva celor trei pohte ce și-s semenții, adecă iubirea dulceței, iubirea avuției, iubirea mărirei; iară de nu vom face așea, multe usteninte vom agonisi șie.

Cu adevărat, de va veni întru noi „Cela ce-au întors marea în uscat"[5], fără de toată îndoirea, va trecea și mentea noastră, vădzînd pre Dumnedzău, marea aceasta a pohtelor fără de valuri, ca și israilteanii, și va vedea pre eghipteani înecați într-apa lacrămilor, adecă /200r/ pohtele. Iară de nu va petreace acela întru noi, „sunetul valurilor ei, adecă pohtele acestuia trup, cine le va răbda?"[6] De va învie Dumnedzău întru noi pentru nevoință, să vor rășchira vrăjmașii lui de la noi, diiavolii și pohtele; iară de ne vom apropiia d-ins cu videaniia menței, vor fugi ceia ce nu iubăsc nice pre-acela, nice pre noi, de la fața ș-aceluia ș-a noastră.

Să ne nevoim să înțeleagem învățăturile lui Dumnedzău, mai vîrtos cu sudori și cu usteninte, decît cu cuvente și cu cetiri, că în vreamea morței noastre nu va trebui să arătăm cuvente, ce lucruri și nevoințe.

Ceia ce aud că iaste cumoară în vru loc undeva o cearcă cu mare nevoință și, pentru truda lor cea multă, o țin cu mare socotință deaca o

4 Mt. 6, 23.
5 Ps. 65, 5.
6 Rom. 7, 24.

află, temîndu-se să nu o fure; căci că ceia ce îmbogățesc fără de trudă, pre lesne o cheltuiesc.

Cu nevoie iaste a birui neștine năravul ce-au deprins în pohte, iară ceia ce nu părăsesc de-a adaogerea răutăței spre răutăți oare cad în oceință, oare, deaca nu să leapădă de lume, nemică, nice un folos nu agonisesc. Însă eu știu că lui Dumnedzău toate să pot și nice un lucru nu-i neputut aceluia.

Întrebară-mă oarecarii o vedea /200ᵛ/ re și o întrebare oarecarea foarte grea și carea covîrșeaște putearea și mentea tuturor acelora ce-s asemenea mie și nice s-afla în vro carte de cîte veniia la mîna mea. Dzisără: Carile deusebi feate celor opt gînduri de pohte a sufletului și carile din ceale trei de mainte simt înme cîte uniia hiecăriiași din ceale cinci? Iară eu aduș lăudata neștiință în săprotiva aceștiia întrebări și învățaiu de-acei cuvioși bărbați a răspunde așea:

Înma curviei iaste săturarea pîntecelui; înma deșearta mărire iaste înma leanei și scîrba cu mîniia iaste născătoare celor trei, adecă săturarei pîntecelui, iubirei la avuție și deșeartei măriri; și iară înma mîndriei iaste deșarta mărire.

Iară eu iară răspunș cătră acei pururea pomeniți de dziș și mă rugaiu să știu și nașterea celor opt și carea pre carea naște. Și aceia svinți fără de pohte, oameni cu multă blîndeațe, mă învăța dzicînd că: lucrurile ceale nesimțite și nepricepute n-au nice o înțeleagere, ce simt fără de toată isprava și tocmala. Și mă adeveriia aceia /201ʳ/ fericiți cu pilde de credință și-mi gicea, aducînd la mijloc învățături dease și multe, dintru care voiu să puiu unele într-acest Cuvînt, ca să putem dintr-aceastea ca să luminăm și să învățăm deacii și cealealalte cum ce voiu grăi.

Rîsul cel fără de vreame uneori să naște din curvie, alteori din deșarta mărire, cînd să laudă neștine întru sine fără de cinste, alteori din bucate și din săturare. Somnul cel greu și mult cîteaorea să naște din bucate, cîteaorea și din post, cînd să înalță ceia ce să postesc, alteori din mîhniciune, altcori și din fire. Graiul cel prespre măsură tînd să naște din deșarta mărire, tînd din săturarea pîntecelui. Mîhniciunea[7] uneori să naște din bucate, alteori din neteamerea lui Dumnedzău.

Hula cu adevărat iaste și să naște din născătoare mîndriei și de multe ori să naște și din osinda ce osindim de-aproapele nostru pentru greșala

[7] Adnotat: *leanea*.

întru ceaia ce simtem şi noi, sau şi din zavistiia diiavolului. Împietrirea inimiei să naşte din săturare şi mai de multe ori din nesimţire, cînd simtem deprinşi în pohte, de nu simţim nice un lucru sufletesc. Iară pohta uneori să na /201v/ şte din curvie şi din săturarea pîntecelui şi din iubirea avuţiei şi dintr-alte, din multe.

Vicleşiugul iară să naşte din mîndrie şi din mînie. Făţăriia să naşte cînd iubeaşte omul să îmble şi să facă tot pre voia sa, iară cealea ce-s în săprotiva acestora să nasc dintru carile simt împomciş iarăşi acelora.

Şi ca să nu grăiesc multe, căci că nu-mi va sosi vreamea de voiu vrea să grăiesc şi să iscodesc de toate pre rînd, cu adevărat piardere tuturor pohtelor ce-am dzis mainte iaste smerita înţelepciune, pre carea cine o au dobîndit, le-au biruit toate.

Născătoarea tuturor răutăţilor iaste dulceaţa şi vicleşiugul, pre carile cine le va ţinea întru sine nu va vedea pre Dumnedzău; şi lepădarea ceiia dintăiu, adecă a dulceţei, nemică nu ne va folosi de nu vom lepăda ş-a doa, adecă vicleşiugul.

Să ia fiecarele chip cum să va teame de Dumnedzău din frica ce are de boiari şi de fieri, şi iară liubovul cel trupăsc să-ţi hie chip dragostei ce ţi să cade să aibi cătră Dumnedzău. Căci că nu ne opreaşte nemică să scoatem din ceale reale tocmeale şi arătări bune.

Cumplit să înşelă acest rod din vreamea de-acmu; şi s-au împlut cu totul de mîn /202r/ drie şi de făţărie; şi usteninţe trupeşti aseamenea părinţilor celor de demult arată, iară darurilor ce-au avut aceia nu să spodobăsc; şi încă mie-mi pare că nicedănăoară n-au trebuit ca acmu să aibă firea omenească daruri; şi cu direptul am păţit aceasta, căci că Dumnedzău nu să arată cu truda cea denafară a trupului, ce cu prostiia şi cu smereniia dinlontrul inimiei va dobîndi neştine darul lui Dumnedzău. Că de săvîrşeaşte putearea lui Dumnedzău în om răbdare pentru ca să poată suferi nevoile, nice într-un chip va lăsa în ruşine lucrătoriul smeritei înţelepciuni[8].

Cînd vedem neştine din nevoitorii lui Hristos că pate vro neputinţă trupască, să nu nevoim cu meştiurşiug a şti giudeţul lui Dumnedzău ce-i întru dîns, prepuind că i s-au tîmplat pentru păcatele lui, ce mai vîrtos cu prostie şi cu liubov fără de vicleşiug, ca pre un mădulariu al nostru şi ca

---

[8] Cf. II Cor. 12, 9.

pre un cetaş al nostru rănit din războiu, să-l primim şi cu dojeane blînde să-l vrăciuim.

Dumnedzău nu ne dă pururea boale pentru greşeale şi pentru păcate, ce uneori pentru curăţiia păcatelor, alteori pentru ca să ne smerim cugetul cu cela ce gîndim că simtem bun<i> pentru nevoinţa noastră. Dulcele şi /202^{v}/ prea bunul nostru despuitoriul şi Dumnedzău, de multe ori cînd veade pre neştine din călugări leaneşi întru nevoinţă, deacii smereaşte sufletul lor cu boală, carea iaste mai iuşoară decît năpăstuirea diiavolului şi cîteaorea să curăţeaşte şi sufletul de gînduri reale şi de pohte.

Toate cealea ce ni să tîmplă noaă, oare vădzute, oare nevădzute, putem să le priimim de bine, de pecate, de mijlociu. Vădzuiu trei fraţi călugări ce păţiră o patimă şi unul dintr-înşii să scîrbi, altul fu fără scîrbă, altul luă dintr-acea bucurie multă.

Vădzuiu plugarii călugări sămănînd tot o sămînţă, iară tocmala menţei lor era despărţită şi osebită: unul ca să-şi plătească datoriia sa, altul ca să-şi strîngă şie bunătate, altul ca să cinstească cu daruri pre despuitoriul său. Stepena dintăiu iaste şerbilor celor credincioşi; a doa, celora ce sporesc întru bunătăţi; a treia iaste celor desăvîrşit şi iubiţi. Altul iarăşi samănă pentru ca să ia laudă pentru nevoinţa sa de la ceia ce trec pre calea aceştiia vieţi, ş-acesta iaste nu mai mişel de el. Altul sămănă pentru ca să dosădească pre vrăjmaşiul său ce l-au zavistuit. Altul făcu aceasta pentru ca să nu-l ocărască oamenii ca pre un /203^{r}/ leaneş. Aceastea simt numerele lucrătorilor semenţei ce să trudesc în ţarina cea sufletească a lui Hristos: postul, nedormirea, milosteniia, posluşaniia celor săraci ş-altele ca aceastea; iară usteninţele acestora, cu osîrdie fraţii dintru agiutoriul lui Dumnedzău ca să le ispitească.

Cum iaste cînd scoatem apa din puţ şi să tîmplă de scoatem şi broască fără de ştirea noastră, aşea, într-acela chip, cînd facem bunătăţi, să tîmplă de multe ori de să împletesc şi să ameastecă şi răutăţi cu nusele.

Şi ce voiu gice: cînd simtem iubitori la stranici să împleteaşte lăcomiia pîntecelui; cătră liubov, să împleteaşte îndrăznire şi curvie; cătră sămăluire, să împleteaşte vicleşiug; întru înţelepciune, să ameastecă hicimăşie şi mîndrie; întru blîndeaţe, schimosire şi leane şi price şi volnicie şi neascultare; întru tăceare, gîmfitura învăţăturei; întru bucurie, înălţare; întru nedeajde, leane; întru liubov, iarăşi osindirea de-aproapelui; întru alinare, mîhniciune şi slăbiciune; întru curăţie, mînie; întru smerita înţelepciune, îndrăznire. Iară într-aceastea întru toate iaste sol şi călătoriu deşarta mărire

ca un leac de ochi ce-i de trea /203v/ bă tuturor, însă mai vîrtos ca otravă, ce strică şi piarde toate lucrurile ceale bune.

Să nu ne scîrbim de nu vom hi audziți de Dumnedzău, cînd cearem ceva în multă vreame, căci că svinția sa are vrea să hie toți oamenii într-o mică de ceas fără de păcate. Toți ceia ce cer de la Dumnedzău şi nu pot dobîndi fără de toată îndoirea pentru aceaste doaă: unul de-aceaste lucruri nu pot dobîndi oare pentru căci cer mainte de vreame, oare pentru căci cer nefiind destonici cu mărie; sau pentru deac-are dobîndi s-are înălța şi s-are mîndri sau n-are gîndi de darul ce-au dobîndit, ce-are hi leaneşi şi nesocotitori.

Cum să duc dracii şi pohtele de la sufletul celora ce pocăiesc îmi pare să nu să îndoiască neştine, iară din cîte chipuri să despart şi să duc de la noi, puțini ştiu. Ieşit-au pohtele de la unii nu numai credincioşi, ce şi necredincioşi, alegînd fără de mîndriia; ş-au lăsat numai aceaia ca să împle locul tuturor, ca o mai de mult ce iaste şi mai mare întru răutăți, pentru că aceaia pacoste are cît putem şi din cer a pogorî, din firea îngerească.

Un chip aducerei pohtelor iaste acesta cînd să topeaşte şi să supțiiadză lucrul lor cu focul cel dumnedzăiesc. /204r/ Şi deaca să dezrădăcineadză năravul şi să curățeaşte sufletul, să întorc pohtele îndărăpt, de nu le tragem iarăşi noi înşine cu lucrurile aceştii lumi şi cu leanea. Ies de la noi dracii de bună voia sa, de ne înşală ca să nu ne fie grije, nice să ne socotim, şi de sîrg să ne apuce ticălosul suflet şi să-l robască întru voia sa cea vicleană.

Ştiu ş-altă fugire a dracilor: după, deaca fac sufletul de să deprinde cu totul în răutate şi în năravul pohtelor şi iaste deacii însuşi şie viclean şi vrăjmaş, atunci fug, căci văd că face şi însuşi lucrul lor. Şi acestuia lucru ne arată pildă cuconii cei mici carii, deaca să deprind vreame multă a suge, deacii şi fără țîță-şi sug deagetele.

Ştiu încă ş-a cincea nepohtire ce iaste în suflet, dintru multă prostie şi curăție lăudată fiind tocmită, căci că „agiutoriul acestora s-au dat cu direptul de la Dumnedzău cela ce mîntuiaşte pre cei direpți cu inimile"[9] şi, nepricepîndu-se aceia, îi izbăveaşte de pohte şi dă răutăți, ca şi cuconii ce deaca să dezbracă nu ştiu de răutate.

Răutatea şi pohta nu iaste din firea omenească, că Dumnedzău nu iaste ziditoriu pohtelor. Iară bunătăți de multe ori s-au /204v/ născut de la

[9] Ps. 7, 10.

svinției sal<e>, dintru carile simt arătate ș-aceastea: milosteniia, pentru că și păgînii miluiesc și au milă din fire; liubovul, căci că și dobitoacele ceale mute de multe ori, deaca să despart una de-altă, lăcrămadză; credința carea să naște dintru noi; nedeajdea, pentru că și îmblînd pre mare, neguțătorind și sămănînd, tot nedejduim să îmbogățim.

De iaste și liubovul, cum am arătat, din firea noastră, carele „iaste legătură și împleare legei"[10], fără de nice o îndoire nice bunătățile nu-s departe de firea noastră. Să să rușineadze ceia ce dzic că nu pot să lucreadze aceastea bunătăți.

Bunătățile ce-s prespre fire simt aceastea: curățiia, nemîniia, smerita înțelepciune, ruga, nedormirea, postul, umilința nepărăsită. Unora de-aceastea bunătăți au fost învățători oamenii, altora îngerii, iară unora însuși fiiul lui Dumnedzău, ce iaste și învățătoriu și dătătoriu. Curăției iaste învățătoriu Iliia proroc și Ioan Crăstitel și Bogoslov Ioan; blîndețelor, Moisí și David; rugei, însuși Dumnedzău și cuvîntul și îngerul ce s-au arătat lui Andónie și lui Pahónie; și iarăși postului, Dumnedzău și Moisí; nedormirei, mulți cari n-au luat și umilință dintr-aceasta; înțeleaptei smerenii, însuși Dumnedzău ce luă trupul nostru.

Cînd ne aflăm strînși între doaă /205^{r}/ răutăți, trebuiaște să aleagem cea mai iușoară. Și carea să dzic: de multe ori stînd la rugă vin la noi nescare frați și de nevoiaște a face una din doaă: oare a părăsi ruga, oare a scîrbi pre frați, să-i lăsăm să să ducă fără de răspuns. Însă liubovul iaste mai mare decît ruga, căci că ruga iaste mai lipsită, iară liubovul le cuprinde toate.

Iarăș: dănăoară, încă fiind tînăr, mă duș întru oraș și ședzînd la masă fuiu cuprins de gîndurile lăcomiei pîntecelui ș-a deșeartei măriri; și lăcomiia pîntecelui mă opentiia să mănînc mult, iară deșarta mărire să mănînc puținel, ca să mă măresc că simt pustnic. Deaci, temîndu-mă eu mai vîrtos de fata lăcomiei pîntecelui adecă de curvie, vruiu mai bine să hiu biruit de deșarta mîndrie. Pricepuiu eu că de multe ori birui dracul săturarei pîntecelui întru cei tineri pre pohta deșeartei măriri, și să și cuvine. Că întru mireani, rădăcina tuturor răutăților iaste iubirea avuției, iară întru călugări iaste săturarea pîntecelui.

De multe ori să tîmplă întru cei sufletești nește pohte mai mici și mai proaste dintru înțelepciunea lui Dumnedzău, ca pentru aceale greșeale

[10] Rom. 13, 10.

mici și fără de păcate /205ᵛ/ să să ocărască pre sine și să agonisască întru sine bunătate de smerită înțelepciune.

Nu poate neștine di-nceputul călugăriei sale să aibă smerenie, de nu va hi supt duhovnic și învățătoriu, că hiecine învață meșterșiug fără dascal să învăluiaște și în deșert să trudeaște.

Svenții părinți au tocmit, și să și cuvine, cum toată nevoința cură în doă bunătăți, carile și-s și semenție, adecă în post, carele omoară dulcețile trupului, și într-ascultare direaptă carea, cu omorîrea voiei sale, întărește fără de nice o păgubire pre smerita înțelepciune. Derept-aceaia și lacrămile simt îndoite, omoară și păcatele și naște și smerita înțelepciune.

A oameni credincioși iaste să dea tuturor cui vor ceare, iară a mai credincioși iaste lucrul cela ce dau și celora ce nu-i cer, cînd pricep că le trebuiaște. Iară a nu ceare neștine de la cela ce ia[11], și mai vîrtos cînd poate, acesta numai ce iaste celora ce nu simt nice cu o pohtă.

Întru toate pohtele și bunătățile ce ne aflăm, nesocotit să ne socotim unde simtem: în început, au la mijloc, au la svîrșit? Toate luptările dracilor ce-s întru /206ʳ/ noi dintr-aceaste trei lucruri să scornesc, oare din iubirea dulceței, oare din mîndrie, oare din zavistiia diiavolilor. Ceștea de mai apoi ce simt luptați de zavistiia diiavolilor iaste ferice d-inși; iară cei mijlocii iaste vai de ei; cei dintăiu sîmt cu totul fără de nice o treabă.

Iaste o simțire, însă mai vîrtos un nărav carele iaste iubitoriu și răbdătoriu trudelor, de carele cine va hi cuprins nu să va mai teame nicedănăoară de trudă sau de scîrbă. Cu acest nărav lăudat fură cuprinse sufletele mucenicilor și pre lesne călcară muncile.

Alt lucru iaste ferința menței, pentru ca să nu între gînduri reale, și alta iaste socotința ei. Deaca rămîine neprădată d-inșii și cît stă răsăritul de-apus, atîta-i ceaia a doa mai înaltă și mai cu trudă decît cea dintăiu.

Alt lucru iaste a să ruga neștine în săprotiva gîndurilor celor reale și altul a să împomcișea cu gîndul și altul a-i ocărî ș-ai pune supt putearea sa. Și chipul dintăiu mărturisească cuvîntul psalmului ce gice: „Doamne, întru agiutoriul mieu ia amente"[12] și ș-altele. Al doile mărturiseaște iarăși acesta de gice: „Răspunde-voiu cuvînt" de price /206ᵛ/ „celora ce mă ocărăsc"[13].

[11] Mt. 5, 42.
[12] Ps. 69, 1.
[13] Ps. 118, 42.

Şi iară „Puse-şi-ne de price cu vecinii noştri vrăjmaşilor noştri"[14] A treiia mărturiseaşte iarăşi acesta, cînd gice: „Eu amuţiiu şi nu-mi deşchiş rostul mieu" şi „Puş gurei meale stavilă cînd să rădică vrăjmaşul mieu asupra mea"[15] şi iară „Mîndrii mă supăra călcînd leagea foarte, iară eu nu mă despărţiu de vedearea ta"[16].

Al doile şi mijlociiul dintr-aceaste chipuri de multe ori ia agiutoriu din chipul dintăiu, adecă cu ruga, căci că nu iaste gata pururea cu armele pricei. Iară cel dintăiu chip nu poate să gonească cu al doile chip vrăjmaşii; iară al treile întru tot calcă dracii. Şi aşea chipul cel dintăiu iaste celor slabi şi de curund, al doile celora ce să luptă şi să nevoiesc, al treile celor desăvîrşit şi provideţi.

Nu iaste putinţă firei ceii fără de trup, cumu-i mentea noastră şi îngerul, a fi oblăduită şi priceputä de trup; însă celuia ce-au agonisit întru sine pre Dumnedzău, toate să pot.

Cumu-s ceia ce-s sănătoşi cu simţirea mirosirei pot să cunoască pre cela ce poartă mir într-ascuns, aşea şi sufletul cel curat are tocmală de cunoaşte şi fără de ce nu cunosc alţii şi mirezma darurilor lui Dumnedzău ce dubîndeaşte neştine, şi împu /207^r/ ţiciunea păcatelor de carea s-au izbăvit şi să aflä într-altul.

Toţi a hi fără de păcate nu iaste putinţă, iară a să spăsi toţi cu pocăinţa ş-a să împăca cu Dumnedzău nu-i nice o neputinţă.

Ca să nu oblăduiască cu tine ereticii ceia ce vor să iscodească mult tocmala cea dumnedzăiască negrăită şi arătare ce iaste de la Dumnedzău în oameni şi grăiesc prea furişiul într-înima omului cum Dumnedzău iaste făţarnic. Căci că aceştia să cunosc că simt naşterea mîndriei.

Aflä-să de multe ori dracul iubirei la avuţie de făţăreaşte smereniia, carele îndeamnă pre om să nu dea milostenie, pentru să fugă de lauda oamenilor şi să hie smearin. Şi să află dracul deşeartei măriri, ca şi a iubirei dulceţilor, de ne îndeamnă să miluim, pentru ca să avem loc a face păcate de ruşine. Pentr-acea de vom hi curaţi de-aceastea de-amîndoaă, să nu părăsim de-a facerea milosteniei în tot locul.

[14] Ps. 79, 7.
[15] Ps. 38, 2.
[16] Ps. 118, 51.

Dziseră unii că dracii să împomcişadză unul altui, iară eu pricepuiu că toţi văjesc perire *noaă*. Mainte de toată nevoinţa noastră cea sufletească, oare vădzută, oare nevădzută, săvai de folos altora, săvai de spăsenie /207ᵛ/ noaă, sîrguiaşte vrearea noastră şi jelaniia cea bună ce iaste dintr-agiutoriul lui Dumnedzău. Şi deaca nu vom pune temelie cea dintăiu, a doa nu va urma.

De iaste cum gice Săbornicul, că toate lucrurile cîte-s pre supt ceriu au careşi vreamea sa[17] şi întru lucrurile vieţii noastre ceii svinte, întru toate, să socotim în ce vreame, care lucru să cuvine şi fiece lucru în vreamea sa să-l cearem. Căci că ceia ce să nevoiesc au vreame de nepohtire şi de curăţie pohtelor şi vreame de pohte şi de turburare pohtelor pentru cuconiia şi nepriceaperea celora ce să nevoiesc; vreame lacrămilor şi-i vreame împietrirei inimiei; vreame a să pleca şi-i vreame a învăţa; vreame a posti şi-i vreame a gusta; vreame a să lupta în săprotiva vrăjmaşiului trupului nostru; vreame să omorîm aprinderea şi rădicarea cea trupască; vreame de răcire sufletului, scîrbelor şi năpăştilor şi-i vreame de alinare menţei; vreame de scîrbă inimiei şi-i vreame de bucurie sufletească; vreame-i să înveaţe neştine şi-i vreame să asculte şi să înveaţe de altul; vreame-i de spurcăciuni pentru mîndrie şi-i vreame de curăţiia spurcăciunilor pentru smerenie; vreame-i de luptare în săprotiva vrăjmaşilor sufletelor /208ʳ/ noastre şi-i vreame de odihnă fără de smenteală; vreame-i de tăceare şi-i vreame de şerbie grea, iară nu fără de ispravă; vreame-i de-a să rugarea nepărăsit şi-i vreame de-a slujirea fără de făţărie.

Deaci, ca să nu facem mainte de vreame lucrurile ce să cad să hie în vreamea sa şi să ne înşelăm de osîrdiia ceaia a mîndriei, să nu cercăm iarna cealea ce simt primăvara, nice primăvara cealea ce simt toamna în vreamea seacerei, căci că iaste vreame să samene neştine cu trudă şi cu sudori şi iaste vreame să seacere daruri mari şi negrăite. Iară de nu vom face aşea, nu vom dobîndi nice la vreame cealea ce le cearem fără de vreame.

Unii, după înţelepciunea lui Dumnedzău cea negrăită, au luat de la svinţiia sa plata trudelor sale mainte de ce s-au trudit; alţii, după ce s-au trudit; alţii iarăşi, la moarte. Deaci trebuiaşte să cercăm carele iaste mai smearin de-aceştia. Aflăm cu adevărat că simt ceia ce-au luat mai apoi după ce s-au trudit.

---

[17] Ecl. 3, 1.

Cîteaorea vine oceința dintru mulțimea păcatelor și din greutatea firei și din scîrbă mare, cînd să cufundă sufletul de mulțimea ranelor păcatelor și de greutatea lor să cufundă în genunea oceinței. Și cîteaorea vine oceința din mîndrie și din înălțare, /208v/ cînd gîndim de sine că n-am fost destonici căderii ceiia ce ni s-au tîmplat, nice ni s-au cădzut să o pățim. Iară cine va socoti pre-amănuntul va afla usebirea acestora amînduror: una pentru că s-au dat fără de nice o aleagere în pohte, alta pentru că să ține întru călugărie totdeauna cu o oceință oarecarea, care lucru iaste fără cuviință și netocmit. Ce cela ce are oceința cea dintăiu o va tămădui cu ferința de pohte și cu nedeajdea cea bună. Iară oceința celuia al doile o va tămădui smereniia și să nu osindească pre nime.

Nu să cade să ne ciudim și să ne miră noi cînd știm pre neștine că face lucrure reale și grăiaște cuvente bune, căci că așea și șearpele cela ce era în raiu, înălțîndu-l, mîndriia-l pierdu. Așea pat și ceia ce pentru mîndrie învață de cealea ce n-au iscusit, nice cu mentea, nice cu lucrul.

Întru toate lucrurile tale și viiața ce viețuiești, oare supt mai mare ești, oare în săhăstrie, oare sufletești lucruri, oare trupești, să-ți hie chip și măsură aceasta, să socotești oare pre voia lui Dumnedzău faci aceastea, au ba. Aceasta voiu să dzic: cînd noi, cei de curund, meșterșiuguim și facem fiece lucru savai și bun și deaca-l săvîrșim, de nu luăm dintr-însul /209r/ smerenie în sufletele noastre mai multă de cum am avut, nu-mi pare să hie acesta lucru făcut dumnedzăiaște, oare mare iaste, oare mic.

Întru noi cei de curund și mai tineri poate să hie aceasta adeverință voiei lui Dumnedzău, oare facemu-ă, au ba. Iară întru ceia mijlocii iaste sămn voiei lui Dumnedzău ducerea pohtelor; întru cei desăvîrșit iaste iarăși sămn creașterea și înmulțirea luminei ceii dumnedzăiești. Ceaia ce să socotesc de cei mari că simt mici, nu sîmt mici, căci că simt desăvîrșit; iară întru cei mici carile să socotesc mari, nice într-un chip nu-s desăvîrșit.

Văzduhul deaca să curățeaște de nuări arată luminat soarele; și sufletul izbăvit de năravurile ceale reale ce-au deprins și iertat de unele ca acealea veade lumina cea adevară darurilor dumnedzăiești.

Alt lucru iaste păcatul, și altul leanea, și altul nesocotința, și altul pohta, și altul cădearea. Cela ce poate cu agiutoriul lui Dumnedzău să cerceteadze și să aleagă, ca să aleagă la arătare.

Simt unii carii, întru darurile ceale sufletești, laudă mai vîrtos pre ceia ce fac ciudease și-s provideți, nu știu că să află alte da*ruri* mai mari

şi mai înalte şi /209[v]/ mai într-ascuns decît aceastea; pentr-aceaia simt şi mai mari şi nicedănăoară nu cad.

Cela ce iaste desăvîrşit curăţit de păcate veade sufletul de-aproapelui său oare întru ce pohtă iaste, şi bună şi rea, macar că nu veade firea sufletului. Iară ceia ce adaog cătră săvîrşit cunosc tocmala şi liubovul sufletului întru ce lucru-i plecat pre chipul trupului ce s-arată denafară.

De multe ori puţinel foc mult lucru arde, ca şi o gaură mititea la o curabie toată în truda piarde. Răspuns: mai bine iaste puţinea umilinţă ca să-şi speale şi să-şi curăţască neştine păcatele sale, decît mii de daruri mari, că de va hi vro spărtură cît de mititea din cătru-ă va să între gînd rău, toate darurile va piarde.

Iaste un răpaos oarecarele întru vrăjmaşiul nostru de trup carele deştaptă putearea menţei, iară aprindere trupului nu scorneaşte; şi iaste multă umilinţă şi usteninţă trupului de rădică şi scorneaşte rădicări şi pohte trupului; şi aceasta iaste dintru înţelepciunea lui Dumnedzău pentru ca „să ne smerim şi să nu nedejduim pre sine"[18], ce pre Dumnedzău cela ce neştiut omoară trupul fiind viu.

Cînd vedem pre neştine că ne iubăsc dumnedzăiaşte, să ne socotim să nu preaîndrăznim cătr-înşi, /210[r]/ căci că nice un lucru nu strică aşea liubovul şi să facă neiubire, ca îndrăznirea.

Ochiul sufletului iaste foarte frumos şi curat şi covîrşeaşte toate chipurile zidirilor, alegînd fără de îngerii. Pentr-aceaia şi de multe ori de ceia ce-s vătămaţi în păcate, pentru mult liubov ce au, întru alte suflete putură cunoaşte cugetele lor, şi mai vîrtos cînd nu-s înecaţi în tina scîrnăviei păcatelor.

De nu iaste nice un lucru să stea împomciş într-acesta chip firei ceii fără de pohte, adecă menţei, ca celui cu pohte, adecă trupului, cela ce va ceti va priceape.

Socotinţele ceale trupeşti, întru ceia ce petrec în lume, simt în săprotiva socotinţei lui Dumnedzău ce are cătră semenţiia omenească, iară întru călugări să împomcişadză vederii ceiia a menţei. Mireanii şi ceia ce simt slabi cu sufletele să priceapă socotinţa ce face Dumnedzău cu nuşii pentru năpăştile şi pentru primejdele trupului şi pentru supărarea ce li să tîmplă denafară. Iară ceia desăvîrşit ca să cunoască aceasta socotinţă a lui

[18] Cf. II Cor. 1, 9.

Dumnedzău pentru venirea Duhului Svînt şi pentru adaogerea darurilor celor dumnedzăieşti ce li să dăruiaşte.

Iaste un drac ce vine la noi, deaca ne culcăm în pat, /210^{v}/ şi ne sigeată pre noi cu neşte aduceri amente spurcate şi vicleane, pentru ca să ne facă să nu ne sculăm de leane, să ne rugăm şi să ne într-armăm în săprotiva lui, ce aşea să adormim întru gînduri reale şi spurcate, să vedem visuri scîrnave şi necuvioase.

Şi iaste alt drac ce să cheamă povoaţă duhurilor celor vicleane carele, de sîrg deaca ne deşteptăm, ne cuprinde şi ne spurcă cu gînduri reale cugetul cel mai mare şi mai denainte a sufletului nostru. Pentr-aceaia să dai începutul dzilei tale, adecă cugetele şi gîndurile tale, dins-de-demîineaţă lui Dumnedzău, căci că toată dzua va cură spre ce lucru o veri apuca dintăiu, oare spre bine, oare spre rău.

Spusă-mi oarecarele, un nevoitoriu bun călugăr, un cuvînt ce-i destonic să-l asculte fiecarele, de dzise că din ceasul demîineţei priceape curărea vieţei sale de prespre dzi.

Multe căi simt a credinţei ceii adeveare, pentru ca să îngăduiască neştine lui Dumnedzău, ca şi a perirei. Pentr-acea, de multe ori unii, lepădîndu-se de vrun lucru bun, li să tîmplă de să tocmăsc într-altul încă mai bun, cu carele vine pre calea spăseniei sale. Şi tocmala acestora amînduror simt îngă /211^{r}/ duite lui Dumnedzău.

Luptă pre noi dracii oare să gicem vrun cuvînt de hulă, oare să facem ceva rău pentru nevoile ce ni să tîmplă; şi deaca nu pot să ne biruiască cu aceasta, vin de-aciia preafurişiul întru noi şi ne opentesc să mulţămim lui Dumnedzău cu mîndrie pentru aceaia ce-am biruit.

Ceia ce gîndesc de ceale de sus, de lucrurile ceale cereşti, şi petrec întru lucruri bune, deaca să despart în ceasul morţei de trup, să suie cu partea sufletelor sale în ceriu care le-au iubit. Iară ceia ce chitesc de ceale de gios pementeşti, să duc gios. Pentr-acea, între-aceştia ce să împart, nu iaste altul ce să stea în mijlocul lor.

Unul dintre zidiri, adecă sufletul, n-au luat întru sine firea sa, ce într-altul, adecă în trup, şi iaste a să mira de cela ce într-îns au luat firea sa şi viaţa sa, poate şi deosebi a petreace ş-a vieţui.

Înmele, adecă bunătăţile, nasc pre featele ceale direapte în credinţă, adecă începăturile lucrurilor celor bune, iară pre înme, Dumnedzău. Şi nu iaste neînţelepţeaşte de va lucra neştine întru tocmala acestora ce dziş mai sus, în săprotiva răutăţilor.

Moisí, însă mai vîrtos Dumnedzău cu Moisí, învăță /211v/ cela ce-i fricos să nu iasă la războiu, așea și omul cela ce iaste deprins în pohte și în păcate nu să cade să să dea întru primejdele supărărei trupești, pentru ca să nu hie înșelăciunea cea mai de-apoi a sufletului mai mare decît cădearea cea dintăiu a trupului. Sau și cela ce iaste fricos și să teame de trudă și de post nu să cade să să călugărească, ca nu cumva după ce să va giurui, să petreacă sufletească, să va întoarce întru viața cea dintăiu; și după cădearea ce va hi mai grea decît cea din lume, va hi și munca mai mare și mai grea, după cumu să și cuvine.

Pentru sămăluire carea să cheamă <...>[19] pre lesne

„În ce chip doreaște cerbul de izvoarele apelor"[20], cînd iaste ars de seate sau de soare, așea și întru călugării cei adeveri să doreaște priceaperea voiei lui Dumnedzău ceii bune; și nu numai a svenției sale, ce și hie a cărui lucru bun ce să face cu începătură și cu tocmală rea și încă și cunoștința ce iaste în săprotivă. Pentru care lucru trebuiaște cu adevărat să grăim mult, căci că nu iaste pre leasne a să spune. În ce chip vom putea să cunoaștem /212r/ carile simt lucrurile noastre cealea ce să cade să să facă de noi fără de nice o leane și mai de sîrg de toată <a>șteptarea după cuvîntul celuia ce gice: „Amar de cela ce așteaptă din dzi în dzi și din vreame în vreame"[21] și iară carile simt cealea ce avăm a le face cu blîndeațe și cu socotință, după cum ne învață cela ce gice: „Cu multă îndireptare și cu înțelepciune să cade să hie războiul"[22]. Și iarăși cela ce gice: „Toate lucrurile noastre să hie frumoase și cu tocmală"[23].

Că nu iaste putință, nu, fiece neînțelegătoriu să poată așea curund și pre lesne sămălui une lucruri ca aceastea ce nu-s pre lesne a le sămălui ș-a le priceape. Căci că și de Dumnedzău purtatul David, macar că avea întru sine Duhul Svînt de grăiia, iară totuși arată pentru-aceasta rugîndu-se lui Dumnedzău de multe ori, de gice uneori: „Învață-mă, Doamne, voia ta, că tu ești Dumnedzăul mieu"[24]; alteori „Îndireptiadză-mă

---

[19] Cuvânt nedescifrat.
[20] Ps. 41, 1.
[21] Sir. 5, 8.
[22] Prov. 20, 18; 24, 6.
[23] I Cor. 14, 40.
[24] Ps. 142, 10.

spre adevara ta"[25] şi iară „Arată-mi, Doamne, calea ta pre carea mi să cade să îmblu, c-am rădicat ş-am înălţat sufletul mieu către tine"[26] din toate grijile şi pohtele lumiei.

Cîţi vor să cunoască cu adevărat carea iaste voia lui Dumnedzău /212v/ cade-li-să întâiu să-şi omoară voia sa. Şi de-aciia să să roage cu credinţă şi cu prostie fără de vicleşiug şi să întreabe cu inimă smerită şi cu gînd neîndoit sufletele părinţilor sau şi a fraţilor şi să priimască ca din rostul lui Dumnedzău cealea ce să vor svătui dinşii, macar s-ară şi hi împomciş voiei acelora ce întreabă şi să n-ară hi nice pre sufleteşti de ceia ce vor întreba. Căci că nu-i nedirept Dumnedzău să lase să să înşeale sufletele celora ce să smeresc cu credinţă şi cu nerăutate întru svatul şi întru giudeţul de-aproapelui său. Că săvai s-ară hi şi muţi şi fără graiu de ceia ce vor întreba, ce cela ce grăiaşte cu nuşii iaste nevădzut şi nesimţit, carele tocmeaşte cuvîntul şi răspunsul acelora ce svătuiesc după destoniciia celora ce întreabă.

Ceia ce urmadză învăţăturile ce dziş mai sus simt plini de smerita înţelepciune. Că de dezlegă şi prorocul ciumilitura cîntărei cea grea, cînd vrea să-l întreabe cei trei împăraţi[27], dară cîtu-ţi pare că va descoperi Dumnedzău sufletului celui înţelegătoriu şi cuvîntătoriu, carele fără de nice o-ndoire iaste mai deplin şi mai înalt decît răspunderea cea fără de suflet?

Mulţi pentru mîndrie /213r/ şi pentru volniciia sa nu putură să primască acest giug bun şi iuşor, adecă să să pleace întru învăţătura părinţilor, ce înşişi de sine începură a să nevoi să priceapă ceaia ce iaste bine îngăduită lui Dumnedzău, foarte mult şi în multe chipuri ne spusără tocmeale şi svaturi pentr-aceastea.

Oarecarii întrebînd de-aceastea îşi despărţiră gîndurile de toate pohtele ceale de vătămare întru îmbe svaturile sufletului, adecă şi întru cela ce i-i de tărie şi pre voie şi întru cela ce i-i în săprotivă; şi-şi pusără mentea sa înaintea lui Dumnedzău cu o rugă aprinsă, goală şi astreinată de toată voia sa şi întru puţine dzile dobîndiră de ştiură voia svinţiei sale cu unul de-aceaste doa chipuri, oare cu înţeleagerea cea dumnedzăiască ce să

[25] Ps. 24, 5.
[26] Ps. 142, 8.
[27] Ps. 48, 4.

naște într-înșii și grăiaște întru inima lor, oare fiind desăvîrșit perit gîndul din suflet, oare hi-va, au ba, carele iaste în săprotiva lui Dumnedzău.

Alții iară, pentru multe scîrbe și valuri ce urmadză întru lucrul ce-au început a face, pricep cum acel lucru nu iaste pre voia lui Dumnedzău după învățătura celuia ce gice: „Vrut-am să venim la voi dănăoară, au și de daori /213^{v}/ și ne-au oprit satana”[28]. Alții iară în săprotivă, pentru agiutoriu fără de nedeajde ce dobîndesc, pricep cum acel lucru ce vor să facă iaste îngăduit și primit de Dumnedzău, după Scriptura ce gice: „Fiecăruia ce iubeaște să facă bine îi agiută Dumnedzău”[29]

Cela ce-au agonisit pre Dumnedzău dintru luminarea cea dumnedzăiască au deprins a să adeveri întru lucrurile ceale sîrguitoare, ca și întru ceale pestitoare, cu al doile chip ce-am dzis, iară nu cu vreamea.

A să îndoi neștine întru sămăluire ș-a petreace neadeverit vreame multă iaste sămn unui suflet măreț și mîndru ce n-are întru sine lumină dumnedzăiască. Nu iaste nedirept Dumnedzău să închidză mila sa de cătră ceia ce bat și să roagă cu smerenie. Trebuiaște a să ceare începătură întru toate lucrurile de la Dumnedzău, întru ceale sîrguitoare, ca și întru cealea ce-au pesteală, căci că toate lucrurile ce simt curate de toate pohtele și de toată spurcăciunea voiei noastre, ce simt pentru liubovul lui Dumnedzău, oare pentru alt lucru, macar să n-are hi desăvîrșit /214^{r}/ bune, însă întru noi să vor socoti ca nește bune. Căci că de vom cerca lucrurile cealea ce covîrșesc putearea noastră, nice într-un chip nu va hi svîrșitul aceștiia fără de primejdă.

Nespuse sîmt tocmealele lui Dumnedzău ce să fac pentru noi, căci că de multe ori va să hie ascunsă întru noi voia svenției sale cu o înțelepciune minunată, pentru folosul nostru, ști că de o vom priceape, o vom călca[30] și de-aciia mai mare muncă vom dobîndi.

Inima cea dreaptă iaste izbăvită de treaba lucrurilor aceștii lumi și fără de nice o primejdă înoată în curabiia blîndeațelor.

Simt une suflete tari carile, pentru liubovul lui Dumnedzău și pentru smereniia inimiei, încep a lucra și lucrurile cealea ce simt mai pre desupra de putearea lor. Și simt și inimi mîndre ce pentru iubirea laudei fac într-acesta chip. Pentr-acea de multe ori au tocmală vrăjmașii noștri,

---

[28] I Tes. 2, 18.

[29] Rom. 8, 28.

[30] Adnotat pe margine: *nu o vom asculta*.

diiavolii, să ne opentească spre cealea ce-s mai presus de putearea noastră, ca pentr-înse să ne spăriem şi nice cealea ce le putem să nu le facem; ce de tot să cădem şi să ne facem pre sine de rîs şi de batgiocură vrăjmaşilor noştri. /214v/

Vădzuiu pre unii carii avea suflete slabe şi trupuri neputincioase şi pentru păcatele sale să nevoiră să facă lucruri mari, mai presus decît li-i putearea, şi nu putură; ce lor eu le dziş că le socoteaşte Dumnedzău pocăinţa, smereniia cu măsură, decît truda prespre măsură.

Uneori hrana şi săturarea iaste începătură răutăţei ceii mai de-apoi, alteori iaste şi pentru soţiia cea rea agiutoare răutăţilor; însă de multe ori sufletul cel rău şi îndărăpnic îi agiunge şi însuşi să să agiutoreadze spre perire. Cela ce s-au schimbat şi s-au izbăvit de ceale doaă vine să va izbăvi aseamenea şi de ceaia a treia. Iară cela ce are a treia în tot locul iaste neiscusit şi de nice o treabă. Căci că nice un loc nu iaste mai tare decît ceriul, adecă decît îngerul ce cădzu din ceriu pentru răutatea sa.

Cela ce să luptă cu gînd rău spre noi, oare necredincioşi, oare cu credinţă rea, „după cea dintăiu şi după a doa întrebare şi învăţătură, să cade să părăsim[31]. Iară ceia ce vor să înţeleagă adevara nicedănăoară să nu ni să supere a le face bine ş-ai învăţa. Însă cu aceaste doaă să lu /215r/ crăm pentru ca să ne întărim inimile noastre.

Iară de cuvînt foarte şi fără de mente iaste omul cela ce, audzînd de bunătăţile svinţilor ceale prespre fire ce-au făcut, cade întru oceinţă; de carile mai vîrtos să să înveaţe şi să să îndirepteadze, oare pentru fericita şi cuvioasa bărbăţie să să rădice spre rîvna lor, oare pentru cunoştinţa neputinţei sale ceii multe să să întoarcă cu cuvioasa smerenie.

Simt uni diiavoli necuraţi mai vicleani decît cei vicleani, carii ne svătuiesc să nu facem înşine păcate, ce să avăm şi pre alţii soţii spre răutate, pentru ca să ne găteadze munci mai cumplite. Vădzuiu unul de-alalt învăţînd nărav rău şi însă cela ce învăţă pre altul să simţi pre sine şi începu a să pocăi şi să părăsi de răutate, iară pentru lucrul cel rău a ucenicu-său, pocăinţa lui fu fără de nice o puteare.

Mult cu adevăr, mult şi nevoie iaste a spune vicleşiugul vicleanilor diiavoli, şi de puţini să veade şi să cunoaşte; însă mie-mi pare că nice de puţini nu să veade tot vicleşiugul lor. Cum, cînd mîncăm şi ne să /215v/

[31] Tit. 3, 10.

turăm, preveghem și simtem treji cum a hi postiți, iară cînd postim și ne trudim, umilit ne cufundăm în somn? Cînd simtem înșine deosebi în tăceare, simteți împietriți, iară petrecînd cu alții, simtem umiliți? Cînd simtem flămîndzi, pentru multă văzdîrjanie, pățim iscușenii în vis și cînd simtem sătui, petreacem fără de nice o iscușenie? Întru sărăcie și neaveare ne aflăm întunecați oarecum și fără umilință, iară deaca băm vin, simtem lini și desvătați și cu umilință. Cela ce poate priceape tocmala acestora lucruri și poate să înveațe pre ceia ce nu să pricep, nice simt luminați cu aceasta lumină, ca să înveațe cu agiutoriul lui Dumnedzău; căci că noi simtem neluminați întru unele ca aceastea. Însă vom gice aceasta, că aceastea schimbări nu simt tot de la diiavolul, ce uneori și dintr-amestecarea grăsimei ceii spurcate și urîte a trupului, ce nu știu cum s-au primit și s-au legat în firea noastră.

Derept-aceaia pentru această sămăluire grea și cu nevoie să ne rugăm cu fire curată lui Dumnedzău și de va hi și după ce ne vom ruga și după vreame să biruiască întru noi, iară ca și /216ʳ/ mainte vom cunoaște că nu-i de la diiavolul, ce din firea noastră. De multe ori va și Dumnedzău să ne facă bine înțelepțeaște cu lucruri în săprotivă, pentru ca să pleace și să supuie cu toate mîndriia noastră. Cumplit lucru cu adevărat iaste să ispitească neștine și să cearce a ști adîncul tocmealelor lui Dumnedzău, căci că ispititorii înoată în curabiia mîndriei cea cu primejde multe.

Întrebă oarecine pre unul din provideți carile putea să vadză: „Pentru ce științd Dumnedzău că de-avea și perirea unora, îi înfrîmșe cu daruri de minuni și de ciudese?" acela răspunse: „Pentru ca să întărească și pre cei sufletești, să cunoască că macar au și dobîndit daruri; de nu să vor totdeauna întări cu frica lui Dumnedzău, vor cădea. Și pentru ca să arate că darurile nu oprească pre suflet din volniciia pohtelor. A treia, pentru ca să nu poată răspunde în dzua de giudeț cei cădzuți".

Leagea lui Moisí, cum nu-și iaste deplin, învață „Să să ia amente omul pre sine"[32]. Iară Hristos, ca cela ce iaste deplin, și de îndireptarea fraților ne învață de gice: „De va greși ție fratele tău" ș-alalte[33]. Deci, de iaste mustrarea și certarea, /216ᵛ/ mai vîrtos învățătura ta, curată și smerită, cu mult mai mult să nu te lenești a face a lui Dumnedzău, mai vîrtos întru ceia ce o primăsc. Iară de n-ai încă agiuns într-aceasta măsură a

[32] Deut. 4, 9.
[33] Mt. 18, 15.

bunătăților să poți învăța cu curăție și cu smerenie, fă încai învățătura legei, adecă să te iai amente pre sine.

Nu te mira că veri vedea și priiatinii tăi țiindu-ți vrajbă pentru certare ce-i veri certa, că aceștia simt iușori cu mentea și deșerți de frica lui Dumnedzău, cinie cu carea lucreadză diiavolul, și mai vîrtos întru vrăjmașii săi ceia ce-i ceartă.

Vine-mi a mă mira mult de un lucru ce-i întru noi: cum spre bunătăți avăm agiutoriu întru tot putearnicul Dumnedzău și îngerii, iară spre răutăți numai vicleanul diiavol și ne plecăm cu mult mai tare spre păcate decît spre lucruri bune? Pentru care lucru eu nice voiu, nice[-ș] poci să grăiesc pre-amănuntul.

De simt toate zidirile întru firea cea cum au fost dintăiu, dară cum eu, fiind chipul lui Dumnedzău, simt amestecat cu tină? Cum gice marele Grigórie: „Iară de iaste oarecarea din zidiri, adecă firea ome /217^r/ nească, mai într-alt chip de cum au fost di-nceput", adecă deprinsă în păcate, derept-aceaia și „fără de sațiu pohteaște semențiia sa", adecă păcatul.

Deaci, pentru că fiiul și cuvîntul lui Dumnedzău veni în lume ca să mîntuiască chipul său și în tot chipul meșterșugui de sui și puse tina, adecă trupul nostru, în scaunul lui Dumnedzău. Pentr-acea nime să nu dea vină că nu să va putea sui într-acela scaun a mărirei lui Dumnedzău, căci că calea și ușea pre carea întrăm acolo s-au deșchis cu chinurile lui Hristos.

Îndireptările întru ascultare și întru lucruri bune ce-au făcut părinții cei sufletești deșteaptă mentea și sufletul spre rîvna lor, iară ascultarea învățăturei lor îndirepteadză rîvnitorii cătră asămănarea lor.

Sămăluirea iaste o înțeleagere carea ca un sveaștnic goneaște întunearecul neînțeleagerei, o-ntoarcere celora ce-s rătăciți din calea spăseniei lor, o luminare celora ce de întunearecul inimiei nu văd.

Sămăluitor iaste cela ce află sănătatea și curățiia sufletului și strică neputința și pohta lui pentru /217^v/ doaă chipuri: pat aceasta ceia ce să miră de lucrurile ceale mici ca de neşte mari, oare pentru multă nepriceaperea lor, ce nu pot priceape lucrurile ceale mari din ceale mici, oare pentru ca să agonisască mai mare și mai înaltă smerenie, căci că cît laudă lucrurile de-aproapelui său, cu atîta să smeresc pre sine.

Să ne nevoim nu numai a lupta, ce ș-a birui dracii, căci că cela ce luptă pre vrăjmașiul său, uneori să vatămă, alteori vatăma; iară cela ce biruiaște, pururea goneaște vrăjmașii săi.

Cela ce biruiaşte pohtele vatămă dracii, să face c-are pohte de-amăgeaşte pre diiavolul şi petreace neluptat d-ins. Ocărît şi dosădit fu dănăoară oarecarele din fraţi şi nice leac nu să scîrbi cu inima, ce mai vîrtos să rugă cu mentea pentru cela ce-l ocărîsă; şi aşea începu a plînge pentru ocărăle sale, cu vătămare de amăgire-şi ascunsă nevătămarea sa. Alt frate, fiind cu totul depărtat de şedearea pohtei, să făcu că doreaşte şi jeluiaşte d-insa, ca pentru pohtă menciunoasă să scape de pohtă. Cumu-ţi voiu spune de curăţiia ce /218ʳ/ luia, părintelui lui Serapeon ce întră într-o casă de curvie ca pentru să facă păcate la părearea altora şi trase cu adevărat spre pocăinţă şi spre viiaţă călugărească curva aceaia, pre Thaída? Oarecine iară aduse unuia din săhastri un strugur de poamă foarte demîineaţă, iară el, după ce să duse cela ce i-l aduse, cu o pornire de sîrg oarecarea nefiindu-i a-l mînca, fără de nice o pohtă-l mîncă, pentru ca să amăgească pre draci să le paie că-i lacom şi mîncăcios. Altul iară, pentru puţineale zmiceale ce pierdu, să făcu a să scîrbi o dzi toată dzua. Mult trebuiaşte să să trezvască şi să să ia amente unii ca aceia, ca nu cumva ispitindu-se, să-şi bată gioc de diiavoli, să cadză ei să hie batgiocuriţi d-inşi, Că aceştia simt cu adevărat de ceia ce grăiaşte Apostolul Pável: „să ne arătăm că simtem amăgei şi să him adeveri"[34].

Cela ce va să-şi puie trupul său curat înaintea lui Dumnedzău şi să-şi arate lui inima sa curată, ca să să socotească să nu hie mînios şi năprasnic şi să hie postnic şi nevoitoriu, că fără de-aceastea toată truda noastră va hi fără de folos.

Cum iaste lumina ochilor /218ᵛ/ în multe chipuri, aşea simt în multe chipuri şi luminele şi umbrările ceale ce simt în suflet de la nesimţitul soare, adecă de la Dumnedzău, căci că altă lumină-i ceaia ce să face cu lacrămile trupului şi cu zdrobirea inimiei, şi alta ceaia ce să face cu lacrămile sufletului, adecă cu liubov şi cu smerenie. Una să face cu ochiul trupului, după cum gice Pavel Apostol, „ceale nevădzute a lui Dumnedzău să pricep pre zidirile ceale vădzute". Alta să face cu ochiul menţei, adecă cînd nu să turbură mentea cu lucrurile ceale denafară, ce numai pre dinlontru să lumineadză ia întru lucrurile ceale nevădzute. Alta să face dintr-audzirea cuvîntului credinţei şi alta cînd să veseleaşte şi să bucură sufletul însuşi de sine. Alta să face din tăceare, cîndu-şi alineadză

---

[34] II Cor. 6, 8.

şi-şi fereaşte gîndurile inimiei şi ia creaştere de priceapere şi de înţeleagerea luminei ceii dumnedzăieşti şi alta să naşte dintr-ascultare cătră aceastea toate. Alta iarăşi cu o buiuguire oarecarea şi cu o apucare a sufletului, carea să face de putearea lui Dumnedzău şi duce de pune negrăit mentea înaintea lui Hristos cu lumina cea nevădzută.

Află-să bunătăţi şi /219r/ înme bunătăţilor. Înme bunătăţilor simt: înţelepciunea, curăţiia, direptatea, bărbăţiia; featele lor simt cealea ce să fac cu mare nevoinţă dintr-aceastea. Deaci, cela ce iaste înţelept să nevoiaşte mai vîrtos să agonisască înmele bunătăţilor. Dumnedzău cu putearea sa iaste învăţătoriu înmelor, iară featelor simt mulţi învăţători.

Să socotim cîndai să nu împlem postul şi lipsa bucatelor cu somnul cel mult, căci că acesta lucru iaste a nebunilor, ca şi ceaia ce iaste în săprotivă acestora să cheamă lucrul înţelepţilor.

Vădzuiu un nevoitoriu pentr-o nevoie şi pentr-o treabă oarecarea, dînd loc de răpaos pîntecelui şi de sîrg bărbaţii aceia zdrobindu-l cu stare toate noaptea şi cu ticăiţie, ca aceaia cît de-acii înainte să învăţă însuşi pre sine a fugi cu bucurie de săturare.

Luptă-să dracul iubirei la avuţie tare foarte cu cei nestrîngători, ca să strîngă să aibă; iară deaca nu poate, atunci iarăşi le aduce grije de mişei ca să aibă cu ce-i milui, pentru ca să facă pre ceia ce-s iuşori şi fără de grije, să hie grei şi strîngători şi cu grije.

Cînd ne scîrbim /219v/ şi ne amărîm pentru păcatele noastre cade-să, pentru ca să nu cădem în oceinţă, să ne aducem amente de învăţătura lui Dumnedzău, ce dzise cătră Pétră ca să iarte de şeapte ori cîte de şeaptedzeci de ori pre cela ce greşeaşte[35]. Deaci cela ce învăţă pre altul, cu cît mai vîrtos va face aceasta însuşi cu sine; iară cînd ne mîndrim şi ne înălţăm pentru îndireptările noastre să ne aducem amente de cuvîntul ce dzise Iácov: „Cela ce împle toată leagea cea sufletească şi de va greşi numai într-una", adecă întru mîndrie, „va hi vinovat ca şi cum are călca cealealalte toate"[36].

Simt neşte tocmeale a vicleanilor şi a zavistnicilor diiavoli carii de bună voia sa să depărteadză de svinţi şi nu-i supără, ca nu pentru luptarea ce-i vor lupta şi nu-i vor putea birui să hie agonisitori cununei acelora.

---

[35] Mt. 18, 22.

[36] Iac. 2, 10.

„Ferice de ceia ce-s făcători de pace"[37]. Şi nu va putea nime să pricească că nu-i aşea. Iară eu vădzuiu şi făcătorii cei de vrajbă fericiţi. Căci că doi oarecarii avea liubov de curvie andesine, iară oarecine, un bărbat de cei înţelepţi şi iscusiţi, fu slu /220ʳ/ jitoriu neiubirii amînduror a nu să iubi unul cu alalt; pre unul părea cătră altul că l-a ocărît, pre altul iară aşijdere; şi putu înţeleptul acela a goni vicleşiugul cel drăcesc cu un meşterşiug omenesc şi a face între acei doi neiubire carea strică legătura curviei.

Fost-au unii carii, pentru ca să facă o învăţătură, călcară alta. Că vădzuiu doi tineri iubindu-se andesine dumnedzăiaşte şi pricepînd că acesta liubov iaste altora de smenteală şi de vătămare firei lor, să svătuiră să să depărteadze unul de-alalt cîtăva vreame.

Cum să împomcişadză una alţii nunta cu îngroparea, aşea şi mîndriia cu oceaaniia nu să tocmăsc una cu alaltă; însă dintru netocmala dracilor poate să le vadză neştine amîndoaă împreunate întru om.

Află-să unii din necuraţii draci carii di-nceputul întoarcerei noastre vin de ne spun noaă din dumnedzăieştile scripturi, ş-aceasta iubăsc a o face mai vîrtos întru inima celora ce-s măreţi în deşert şi mai mult întru ceia ce-au învăţat filosofiia elinească, pentru ca să-i poată înşela pre cătinel şi să-i împengă /220ᵛ/ întru erese şi întru hule. Dintru spunerea turburărei ce-i în sufletele noastre, vădzînd că nu pot priceape alţii cuventele sventelor Scripturi carile priceapem noi şi ocărîm pre alţi dascali sau cînd ne bucurăm şi ne vărsăm într-o veselie fără de cinste şi necuvioasă şi ne pare că grăim bine, atunci putem să cunoaştem că cuventele noastre nu sîmt dumnedzăieşti, ce mai vîrtos luptătoare lui Dumnedzău şi drăceşti.

Une lucruri au luat de la cela ce le-au făcut şi tocmală şi începătură, altele au luat şi începătură şi svîrşit; iară bunătăţile au svîrşit neagiuns şi nesvîrşit. Pentr-aceaia dzise cîntătoriul: „Căotaiu şi vădzuiu svîrşitul tuturor lucrurilor lumiei, iară învăţătura liubovului dumnedzăiesc iaste lată şi netrecută"[38].

De să vor duce nescare lucrători buni dintru bunătăţile nevoinţei întru bunătăţile videaniei şi de nu va părăsi nicedănăoară liubovul, nice să va opri şi de va feri Dumnedzău ieşitul teamerei şi ieşitul liubovului[39], veri

[37] Mt. 5, 9.
[38] Ps. 118, 96.
[39] Ps. 120, 8.

dobîndi acesta liubov; şi plata lui iaste un svîrşit ce n-are svîrşit, ce într-îns adă /221ʳ/ ogînd nicedănăoară nu va părăsi nice într-acesta veac, nice întru cela ce va hi.

Macar să le-are şi părea a mulţi minunat aceasta ce voiu să dzic, însă totuşi voiu dzice: după cumu-i dzis mainte, o, fericite, eu dzic că nu numai sufletele svinţilor în ceaia lume ce vor adaoge din mărire întru mărire şi din înţeleagere întru înţeleagere, ce tocma şi firile aceale îngereşti nu vor lipsi a adaoge din mărire întru mărire şi din înţeleagere întru înţeleagere.

Nu te mira de ne aduc noaă şi gînduri bune dracii şi dup-aceaia să împomcişadză pre-ascuns cu aceastea, căci că iaste tocmala dracilor să ne adeverească cu aceastea, cum ştiu şi gîndurile inimiei noastre, pentru ca să ne poată mai cumplit supăra.

Să nu hii giudeţ amărît celora ce învaţă lucruri mari cu cuvîntul, vădzîndu-i că-s leaneşi întru nevoinţa lucrurilor celor bune, că de multe ori împlu lipsa nevoinţei lor cu folosul învăţăturelor. N-avăm toţi aseamenea un dar, că într-unii covîrşeaşte cuvîntul nevoinţa, într-alţii iarăşi covîrşeaşte nevoinţa cuvîntul.

Dumnedzău nice au făcut, nici-au zidit răul. Deaci să înşelară unii ce dzic că une pohte simt din naştere /221ᵛ/ şi din fire în suflet, nu înţeleaseră că tocmealele ce-s în firea noastră le-am schimbat întru pohte de păcate, adecă pohta semenţei ce-i întru noi pentru naşterea feciorilor noi o am întors spre curvie. Mîniia ce iaste din fire întru noi, pentru ca să ne trebuiască spre şearpele diiavolul şi spre pohte, iară noi o priimim spre de-aproapele nostru. Rîvna iaste din fire întru noi, pentru ca să rîvnim bunătăţile, iară noi rîvnim răul. Din fire iaste în suflet a pohti mărie, ce cea de sus şi cerească, iară nu cea deşartă şi pementească. Din fire iaste în suflet a să mîndri, însă spre draci; aşijdere şi bucuriia iaste din fire în suflet, însă pentru ca să să bucure de Dumnedzău şi pentru binele de-aproapelui său. Luat-am din fire şi zavistiia, însă asupra vrăjmaşilor noştri celor sufleteşti; iară pentru oameni luat-am pohtă de-a mîncarea bucate, iară nu de lăcomie şi de beţie şi de crăvire.

Sufletul cel fără de leane rădică asupra sa dracii şi, deaca să înmulţiră năpăstuirile, să înmulţiră şi cununile. Cela ce nu-i rănit de draci, acela nu să va încuna, iară cela ce nu slăbeaşte, nice să îngreuiadză pentru /222ʳ/ căderile ce i să tîmplă, să va proslăvi de îngeri ca un luptătoriu bărbat.

Iisus Hristos, despuitoriul nostru, deaca făcu trei nopţi în pămînt, să sculă şi învise desăvîrşit; şi cela ce-au biruit trei ceasuri nu va camai muri. Trei ceasuri simt: tinereaţele, vreamea cîndu-i a toată vîrsta, bătrîneaţele.

De va hi după înţelepciunea certărei să-şi cunoască soarele direptăţei iarăşi apusul său, după ieşirea ce-au ieşit dintru noi[40], fără de toată îndoirea au pus după sine întru noi întunearecul scîrbelor ş-a supărărei diiavolilor şi fu întru noi o noapte oarecarea de orbiciune, întru carea trec cătră noi lupii cei sălbateci şi toate hirele spinilor pohtelor ce-au fost mainte ieşite dintru noi, de cască să apuce nedeajdea şi izbăvirea ce-i întru noi[41] şi cer de la Dumnedzău mîncare de pohte şie, adecă puteare, ca să ne supere să avăm hrană dintru răutăţile noastre, oare din gînduri, oare din lucrurile noastre.

Iară deaca cunoaştem iară cu smerenie neputinţa noastră şi slăbiciunea ce avem întru pohte fără de agiutoriul lui Dumnedzău, atunci iară străluceaşte întru noi soarele direptăţei şi hierile să adună iarăşi cătră sine[42] şi să răpăosadză întru inimile /222^v/ celora ce-s deprinşi întru pohte dobitoceşti, iară nu întru noi. Atunci vor gice andesine dracii: „«Dumnedzău mări» iarăşi mila sa cu nuşii", iară noi vom gice lor: „«Dumnedzău mări» a face mila sa cu noi şi simtem veaseli şi plini de bucurie, iară voi simteţi goniţi şi biruiţi de noi"[43].

Şi deacii să va împlea întru noi prorociia lui Isaíe proroc ce gice: „Iată Dumnedzău şade pre un nuăr iuşor", adecă pre sufletele cealea ce s-au rădicat şi s-au înălţat din toate pohtele, „şi vine întru inima ce-au fost mainte ca Eghipetul întunecată şi să vor cutremura şi vor ieşi bodzii cei de mîni făcuţi"[44], adecă pohtele şi gîndurile menţei ceale vicleane.

De fugi şi Hristos trupeaşte de Irod, fiind întru tot putearnic, ca să se înveaţe şi cei îndrăzneţi să nu să arunce pre sine întru năpăşti. Pentr-aceaia dzise prorocul: „Nu da întru smenteală piciorul tău, adecă nevoinţa ta cea sufletească, şi nu va adormi îngerul cela ce fereaşte sufletul tău"[45].

Mîndriia de multe ori să împleteaşte cu bărbăţiia cea sufletească cum să împleteaşte curpănul ce să cheamă smílax pregiur chiparís. Să avem

---

[40] Adnotat: *lumina ce–au luminat întru noi.*

[41] Ps.103, 21-22.

[42] Ps. 103, 23.

[43] Ps. 125, 2-3.

[44] Cf. Is. 19, 1.

[45] Ps. 120, 3-4.

pururea acest lucru, ca să nu gîndim numai cu gîndul că do /223r/ ară avăm întru noi nescare lucruri bune, ce să socotim osebirea a toate bunătăţile, să vedem oare iaste întru noi şi atunci vom afla pre sine lipsiţi de-acela bine. Cerceteadză întru sine nepărăsit şi seamnele pohtelor şi atunci veri priceape că simt multe de-aceastea întru tine carile, cînd simtem întru boale, nu le putem priceape, oare pentru multe neputinţe, oare pentru aceastea pohte ce ne ţin mai denainte adînc.

Dumnedzău giudecă pre om, nevoinţa şi osîrdiia inimiei lui, iară întru lucrurile ce stau întru putearea noastra ceare iubitoriul la oameni şi lucruri. Mare iaste cu adevărat cela ce nu lasă nemică să nu facă cîte simt întru putearea sa, iară mai mare iaste cela ce să nevoiaşte cu smerenie de face şi cealea ce-s mai presus de firea sa. De multe ori dracii ne împiadecă a face lucrurile cealea ce-s mai iuşoare şi mai de folos noaă şi ne nevoiesc să facem cealea mai greale şi mai cu trudă.

Aflu pre Iosif, pre-acela, pentru lepădarea ce să lepădă de păcate, iară nu pentru arătarea curăţiei ceii desăvîrşit, lăudat. Trebuiaşte să socotim noi pre-amănuntul întru cîte lepădări /223v/ de păcate şi întru carile să spodobeaşte a dobîndi cunună. Căci că alt lucru iaste să fugă neştine de umbra vicleşiugului şi altul să cură neştine cătră soarele direptăţei.

Întunecarea menţei iaste vina împidecărei, iară împidecarea iaste vină căderei să cadză neştine şi cădearea iaste vină a muri. Ceia ce s-au îmbătat de vin s-au trezvit de multe ori cu apă; aşijdere şi ceia ce s-au îmbătat de pohte s-au trezvit cu lacrămi.

Alt lucru iaste turburarea menţei cu pohta săturărei pîntecelui ş-a curviei şi altul iaste vărsarea şi răşchirarea întru lucrurile ceale pementeşti şi alta iaste orbirea menţei. Cea dintăiu să tămăduiaşte cu postul; a doa, cu sîngurătatea şi cu ruga; a treia, cu ascultarea, că Dumnedzău fu ascultoiu pînă la moarte.

Noi, din doaă lucruri a celora ce curăţesc ceale de gios, socotim după cum să cuvine să hie doaă şi curăţiri celora ce chitesc de ceale de sus. Cum am luat în pildă şi strugul, de gicem: petreacerea cea dumnedzăiască ce să cheamă obşte, carea strujeaşte şi curăţeaşte scîrnăviia şi grăsimea şi grozăviia sufle /224r/ tului; văpseala iară, despărţirea celora ce-au lepădat de la sine curviia şi zavistiia şi mîniia şi de-aciia au venit cătră sîngurătate şi cătră tăceare.

Unii dzic că ceaia ce-i a cădea iarăşi într-aceaiaşi cădeare iaste pentru lipsa pocăinţei, carea s-au cădzut să o împle pentru cădearea cea mai

denainte. Iară trebuiaşte să socotim de să va tîmpla după pocăință să nu cadză într-acealeaş păcate, ce întra-altele. Oare pocăitu-s-au cum să cade? Dzic ba, căci că cela ce să pocăiaşte cum să cade nu să numai întoarce dintr-acealea păcate să nu cadză, ce goneaşte de la sine ş-alte căderi toate.

Cădzură oarecarii după ce să pocăiră iarăşi într-acealeaşi păcate, oare pentru c-au avut păcatele ceale de mainte îngropate într-adîncul uitărei, oare au cugetat, pentru pohtă ce au întru dulceți, că Dumnedzău iaste milostiv, oare pentru căci s-au lepădat de spăseniia sa. Nu ştiu de nu m-are neştine ocărî, aş gice că ceia ce cad întru păcatele ceale de mainte nu pot să leage vrăjmaşul său cela ce-i zdrobeaşte cu tăriia năravului ce-au deprins.

Pentr-aceaia să socotim ce tocmală-i, fiind sufletul fără de trup, nu poate să vadză /224^{v}/ şi să cunoască îngerii cei buni şi cei răi după cumu-s cu firea şi cu făptura, cînd s-apropie cătr-îns. Cîndai să hie aceasta pentru amestecarea şi împreunarea ce are cu trupul carea o şti numai cela ce le-au legat amîndoaă împreună?

Întrebă-mă dănăoară oarecarele din cei înțelegători dzicîndu-mi: „Spune-mi, rogu-te, spune-mi aceasta ce voiu să ştiu – care duhuri au tocmală a smeri în păcate mentea păcătosului şi carele au tocmală a înălța, pentru păcatele sale?" Iară eu, nepricepîndu-mă a-i răspunde aceasta întrebare şi cu blăstăm adeverind că nu ştiu, acela ce-i era voia să mă înveațe, mă învăță: „Deaca-ți voiu arăta covăsețul (adecă sămăluirea, ca să poți sămălui duhurile pohtelor), te voiu lăsa de veri cerca cu trudă şi pentr-altele".

Dracul cel trupăsc a curviei, ş-a mîniei, ş-a lăcomiei pîntecelui, ş-a leanei, ş-a somnului, nu paote oarecum să înalțe cornul menței. Iară duhurile iubirei la avuției, ş-a iubirei la mărie, ş-a cuventelor celor fără de ispravă, ş-alți draci mulți, au tocmală de adogă rău prespre rău; şi cătr-aceastea să apropie şi dracul osindei. /225^{r}/

De mearge neştine dintre călugări la neşte mireani sau primeaşte pre nescare mireani şi, deaca să desparte d-înşi după cîteva ceasuri sau după cîteva dzile, ia întru sine sigeata de scîrbă, iară nu mai vîrtos bucurie, pentru căci s-au izbăvit de împidecarea şi de lațul lor, acesta oare de deşarta mărire, oare de curvie iaste batgiocurit.

Să cercetăm mainte de toate de care parte suflă vîntul supărărilor şi din care rădăcină să naşte rădicarea pohtelor, ca nu cumva să ne aflăm întindzînd veatrila în săprotivă de care parte nu trebuiaşte.

Mîngîie pre cei bătrîni cu liubov, ce s-au nevoit şi ş-au zmăcinat trupurile sale întru greutatea călugăriei şi le dă puţină odihnă întru bucate. Nevoiaşte pre cei tineri să să postească, carii ş-au zmăcinat sufletele sale în păcate, şi le spune de pomenirea muncilor.

Nu iaste putinţă, cum am şi mai dzis şi într-alt loc, de sîrg aciişi dintăiul întoarcerei noastre să him curaţi cu totul de lăcomiia pîntecelui şi de deşarta mărire, ce să nu ne luptăm cu săturarea pîntecelui în săprotiva deşeartei /225^{v}/ măriri. Căci că aceasta deşarta mărire, deaca o biruieşti într-acesta chip, naşte ş-altă deşartă mărire, de să măreaşte pentru ce-au biruit deşarta mărire, şi mai vîrtos întru ceia ce simt tineri şi de curund călugăriţi. Ce mai vîrtos cu lipsa bucatelor să luptăm, asupra ei rugîndu-ne despuitoriului nostru, lui Iisus Hristos, căci că va veni un ceas – şi acmú iaste, celora ce vor ca să pleace Dumnedzău ş-aceasta supt picioarele noastre[46].

Nu-s luptaţi de une pohte cei tineri cu cei bătrîni ce vin să şerbască lui Dumnedzău, căci că de multe ori şi boalele li-s mai într-alt chip unora decît altora. Derept-aceaia lăudată iaste fericita smerenie, căci că şi întru cei tineri şi întru cei bătrîni iaste o pocăinţă tare şi putearnică.

Nu te spămînta de carea-mi vine să dzic. Află-să, însă rari, neşte suflete direapte şi nevicleane, astreinate de toată răutatea şi făţăriia şi vicleşiugul, cărora cu totul să pomcişadză petreacerea şi amestecul omenesc; şi află aceastea un direptătoriu bun duhovnic, de pot ca dintr-o pristanişte lină a să sui în ceriu şi, cum n-are avea treabă a suferi smen /226^{r}/ tealele şi valurile obştei, aşea petrec neispitiţi d-inse.

Pre cei curvari pot să-i tămăduiască oamenii; pre cei vicleani, îngerii; iară pre cei mîndri, Dumnedzău poate să-i tămăduiască.

Cîteaorea iaste ş-aceasta chip de liubov, să lăsăm de-aproapele nostru, deaca vine la noi, să facă întru tot cum va vrea, arătînd noi, întru toate cîte s-are face, linişte şi bucurie.

Să cercetăm cum şi pănă cîtă vreame şi cînd să hie oare şi pocăinţa de să răsăpască ceale bune, ca şi ceale reale.

---

[46] Cf. Rom. 16, 20.

Multă sămăluire să avăm, ca să priceapem cînd ni să cade să stăm tare întru luptă în săprotiva lucrurilor pohtelor, că uneori iaste bine a aleage şi fuga pentru neputinţa noastră şi pentru ca să nu murim.

Să vedem şi să ferim în ce vreame cu amărăciunea zmăcinărei inimiei vom putea deşerta hiarea de la inima noastră. Şi carele din draci înalţă şi carele smereaşte; carele împietreaşte şi carele mîngîie; carele întunecă mentea noastră şi carii făţăresc că ne lumineadză; carii ne fac pestitori şi carii alergători pre răutăţi; carii mîhniţi şi ca /226^{v}/ rii ne fac iarăşi veaseli şi lini.

Să nu ne mirăm cînd ne vedem pre sine, dintăiul călugăriei noastre, mai cu multe pohte decît cum am fost în viiaţa mirenească. Căci că trebuiaşte mainte să rădice toate pohtele şi să iasă şi de-acii să vie curăţiia. Căci că mainte era fierile ascunse, de nu le vedeam.

Ceia ce să apropie cătră cea desăvîrşit şi, de cîte ori să li s-are tîmpla să hie biruiţi de diiavoli întru ceva greşală mică, trebuiaşte în tot chipul să meşterşuguiască să apuce de o sută de ori mai mult de cum au pierdut.

Cumu-s vînturile, uneori au tocmală a rădica valuri pre mare dintru linişte numai pre desupra, alteori tocma dintr-adîncul mărei, pentru căci suflă tare, aşea să înţeleagi şi de duhurile ceale întunecate. Celora ce-s deprinşi în pohte, au deprins a le turbura pohtele ş-a le vicoli tocma din firea inimiei ş-a menţei; iară celora ce adaog înainte, numai vîrvul menţei. Derept-aceaia, de vor cădea aceştia vrodănăoară, îşi cunosc de sîrg greşala sa şi petrec alinaţi cu mentea şi nu-şi pierd to /227^{r}/ cmala sămăluirei.

Celor desăvîrşit iaste lucrul să cunoască pururea întru sufletul lor carea iaste tocmala firei lor, şi carea-i de la Dumnedzău şi carea de la draci. Că dracii dintăiu nu ne opentesc de toate în săprotivă, ce, pre cătinel, pre cătinel, ne trag spre mai rău şi spre cealea ce-s de perire. Derept-aceaia ş-aceasta învăţătură iaste întunecată şi nevoie a o afla neştine. Cu doi ochi să lumineadză trupul şi cu sămăluirea cea nevădzută şi cu cea vădzută să lumineadză ochii inimiei.

Acelaşi părinte Ioan de măgura Sinaei, din capetele cuventelor sale ce-au dzis mainte, pre scurt

Credinţa cea adevărată iaste înmă lepădărei de lucrurile lumiei; iară ceaia ce iaste în săprotivă aceştiia iaste arătat.

Nedeajdea cea tare iaste uşe nepohtirei, să n-aibă neştine pohtă nice spre un lucru; iară carea-i în săprotivă aceştiia iaste aratată.

Liubovul ce are neştine întru Dumnedzău face sufletul de iaste strein în ceastă lume şi obiduiaşte toate ceale trecătoare; iară ceaia ce-i împomciş aceştia iaste arătată.

Plecarea să naşte cînd să obiduiaşte neştine însuşi pre sine /227v/ şi nu-şi socoteaşte întru nemică voia sa şi jeluiaşte sănătatea cea dinlontru a sufletului.

Înma văzdîrjaniei iaste pomenirea morţei şi aducerea amente cea tare de hiarea şi de oţătul despuitoriului nostru ce-au gustat pre cruce.

Curăţiei iaste începătură şi agiutoriu tăcearea. Postul iaste răsipire ce zdrobeaşte şi stînge aprinderile pohtelor trupului.

Înfrîngerea gîndului iaste vrăjmaş şi biruitoriu gîndurilor vicleane şi spurcate. Credinţa şi streinătatea iaste moarte iubirei la avuţie.

Mila şi liubovul au dat şi trupurile în moarte pentru credinţă şi pentru spăseniia de-aproapelui său.

Ruga ceaia ce-i pururea cu nevoinţă iaste perire leanei.

Aducerea amente de giudeţ iaste începătură osîrdiei întru lucruri bune.

Tămăduirea mîniei iaste liubovul ocărălor ş-a dosădzilor.

Cîntarea cătră Dumnedzău şi milosteniia şi nestrînsoarea iaste înecare scîrbei şi grijei. Şi nepohtirea lucrurilor celor simţite iaste începătura vederei celor cereşti nevădzute.

Tăcearea şi li /228r/ niştea simt vrăjmaşi deşeartei măriri. De petreci în mijloc de oameni, să te nevoieşti ca să poţi suferi ocăr şi dosădzi.

Mîndriia cea vădzută şi trupască să va tămădui cu tocmala prostinţei ş-a mîhnirei, iară cea nevădzută şi sufletească mîndrie nu o poate tămădui, numai însuşi Dumnedzău, cela ce-i mainte de veaci nevădzut.

Cum iaste cerbul de omoară toate herile ceale vădzute, aşea şi smereniia ucide toate pohtele ceale nevădzute, adecă dracii. Din firea lucrurilor celor zidite putem să cunoaştem şi să priceapem la arătare toate lucrurile ceale nevădzute.

Cum nu iaste putinţă să să dezbrace şearpele de pialea cea bătrînă până nu întră pre o gaură strîmtă, aşea nice noi nu vom putea să lepădăm şi să dezbrăcăm deasupra noastră năravurile ceale bătrîne a răutăţilor şi păcatele ceale de demult a sufletului şi veşmîntul cel vechiu a trupului să-l dezveaştem, de nu vom treace pre calea cea strîmtă şi scîrbită a postului ş-a ocărălor.

Cum nu iaste putinţă să zboare de sîrg spre ceriu pasările cealea ce-s îngreuiate de grăsime şi de trup mult, aşea şi cela ce-şi crăveaşte şi-şi /228v/ odihneaşte trupul.

Deaca sacă tina, deacii nu-i ma<i> iaste pre voie porcului şi deaca veştedzeaşte trupul de post, deacii nu camai odihnesc într-îns dracii.

Cum de multe ori mulţimea hreascurilor îneacă focul şi-l stîng şi fac fum mult, aşea de multe ori scîrba prespre măsură face sufletul afumat şi întunecat şi sacă apa lacrămilor.

Cumu-i un sigetătoriu orb de iaste neiscusit, aşea şi ucenicul priceav piare.

Cumu-i un her bun iscusit de-a ascuţirea ş-altul mai rău, aşea şi un frate bărbat şi îndemnătoriu de multe ori mîntuiaşte şi pre cel leaneş.

Cumu-s oaoăle ceale de găină, deaca să încăldzesc în gunoiu, iale înviu, aşea şi gîndurile ceale reale, deaca nu-s arătate cu ispoveadaniia, ies întru lucru.

Cumu-s caii de să îndeamnă unul de-alalt alergînd, aşea şi soţiile bune să îndeamnă unul de-alalt spre lucrurile ceale bune.

Cum ascund nuării soarele dinaintea noastră, aşea şi gîndurile ceale reale întunecă şi pierd mentea.

Cumu-i cela ce ia răspuns de pierdzare, mărgînd la locul cel de osindă, nu grăiaşte de praznice şi de veselie, aşea şi cela ce /229r/ plînge cu adevărat pentru păcatele sale, nu odihneaşte nicedănăoară trupul său cu săturarea pîntecelui.

Cumu-s cei săraci, deaca văd vistearele ceale împărăteşti, atunci-şi cunosc mai vîrtos sărăcia sa, aşea şi sufletul călugărului, cetind de bunătăţile ceale mari a svinţilor părinţi, îşi mai smereaşte chitirea sa.

Cumu-i herul de vine şi fără de voia sa cătră piatra magnitului, aşea şi ceia ce s-au deprins întru năravuri reale şi fără de voia lor să muncesc d-inse.

Cumu-i puţinel untdelemn de alineadză marea şi fără de voia ei, aşea şi postul stînge aprinderile pohtelor trupului şi fără de voia lui.

Ca neşte apă multă iezită să înalţă şi cură în sus, aşea de multe ori şi sufletul, deaca să strînge de nevoie şi de greutăţi, să înalţă cătră Dumnedzău cu pocăinţa şi să spăseaşte.

Ca cela ce poartă mir şi fără de voia lui să vădeaşte pentru mirezmă, aşea şi cela ce are duhul lui Dumnedzău să cunoaşte din cuventele sale şi din smereniia sa.

Ca vîntul ce turbură afundul, aşea şi mîniia, mai vîrtos de toate pohtele, învăluiaşte şi turbură gîndul.

Ca omul ce nu prea pohteaşte /229v/ să guste de lucrurile ceale ce n-au vădzut, macar că le ş-aude, aşea şi ceia ce-s curaţi cu trupurile au multă iuşiurare pentr-aceasta, adecă pentru ce n-au vădzut.

Ca furii, cînd văd armele împăratului dzăcînd în vrun loc, nu mărg cum să prilejeaşte acolo să fure, aşea şi ceia ce au împreunat rugă întru inimile lor nu simt furaţi aşea prost cum să prilejeaşte de tîlharii cei nevădzuţi, de diiavoli.

Ca focul ce nu naşte zăpadă, aşea nice ceia ce cearcă cinste în ceastă lume nu vor dobîndi ceaia ce va să hie.

Ca o scînteaie mică de foc, de multe ori, arde mult lucru, aşea şi un lucru bun poate să curăţască mulţime de păcate mari.

Cum nu iaste putinţă să ucigă neştine hiara cea sălbatecă fără de armă, aşea şi fără de smerenie nu va putea neştine să agonisască nemînie.

Cum nu iaste din fire putinţă să vieţuiască neştine vreame multă fără de bucate, aşea nu iaste pănă la moarte nice puţinel a să leni cela ce va să să spăsască.

Ca zarea soarelui, deaca întră pre o crepăturea cît de mică în casă, toate le lumineadză, cît şi pravul cel supţi /230r/ rel ce să prăvuiaşte şi zboară poate neştine atunci să vadză, aşea şi frica lui Dumnedzău, deaca vine într-înimă, îi arată ei toate păcatele.

Ca racul ce să prinde pre lesne, pentru căci uneori mearge înainte, alteori înapoi, aşea şi sufletul ce tînd rîde, tînd plînge, tînd să crăveaşte, nemică nu să poate folosi.

Ca ceia ce dorm să fură pre lesne, aşea şi ceia ce fac bunătăţi aproape de lume.

Ca cela ce să luptă cu leul, de să întoarce să caote într-altă parte cu ochii, aciişi piare, aşea şi cela ce să luptă cu trupul său, deaca-l odihneaşte şi-i îmblă pre voie întru ceva.

Ca ceia ce să suie pre o scară putredă au primejdă, aşea şi toată cinstea şi mărirea şi putearea să împomcişadză înţelepciunei ceii smerite, cad gios şi au primejde în suflet carii le iubăsc.

Cum nu-i putinţă celuia ce i-i foame să nu-şi aducă amente de pîine, aşea nu iaste putinţă să nu-şi aducă amente de moarte şi de giudeţ cela ce va să să spăsască.

Cum spală apa slovele, așea și lacrămile curățesc păcatele.

Ca ceia ce n-au apă, ce într-alt chip spală slovele, așea să află și suflete /230^{v}/ de n-au lacrămi, ce cu scîrbă și cu mîhniciune multă și cu suspini curățesc și-și rad păcatele.

Cumu-i mulțime de gunoiu de face viermi mulți, așea și mulțimea bucatelor, mulțimi de căderi fac și gînduri și visuri reale.

Ca cela ce i-s legate picioarele de nu pot îmbla, așea și ceia ce strîng avuție nu să pot sui în ceriu.

Cumu-i rana hierbente de să tămăduiaște curund, așea și ranele sufletului, deaca bătrînesc, să tămăduiesc anevoie.

Cum nu-i putință celuia ce-i mort a îmbla, așea nu poate cela ce s-au oceit a să spăsi.

Cela ce ține credință direaptă și păcate face să asamănă unii fețe ce n-are ochi.

Cela ce n-are credință și să tîmplă de face nescare lucruri bune să asamănă celuia ce ia apă și toarnă într-un vas spart.

Ca o curabie ce are cîrmaci bun, fără de nice o primejdă întră în pristaniște cu agiutoriul lui Dumnedzău, așea și sufletul ce are duhovnic bun, pre lesne să suie în ceriu, s-are hi făcut și păcate multe.

Ca cela ce n-are povoață, pre lesne rătăceaște de pre cale /231^{r}/ s-are hi și înțelept, așea și cela ce petreace viiața călugăriei în voia sa, cu volnicie pre lesne piare, s-are ști înțelepciunea a toată lumea.

Cînd va hi neștine neputincios cu trupul să hie făcut nescare păcate cumplite, pre calea smereniei să îmble și pre tocmala ei, că altă cale de spăsenie nu va afla.

Cum nu iaste putință cela ce-au bolit vreame multă a să tămădui numai într-un ceas, așea nu iaste putință a birui păcatele și pohtele întru carele s-au deprins. A toate pohtele ș-a toate bunătățile să socotești întru ce măsură ești și veri priceape cît-ai adaos și întru bunătăți și întru răutăți.

Cum să păgubăsc ceia ce schimbă și iau lut derept aur, așea și ceia ce, pentru să dobîndească de ceale trupești, povestesc și să arată sufletești.

Mulți au dobîndit în puținea vreame iertare de păcate, iară nepohtire și izbăvire de pohte nime n-au dobîndit fără de vreame multă și jelanie și fără de agiutoriul lui Dumnedzău.

Să socotim care fiiară și care pasăre ne păgubăsc întru sămănat sau /231^{v}/ întru-nspicat sau întru seacere, pentru ca să întindem și măiestriile după cum trebuiaște, ca să le prindem.

Cum nu iaste cu direptul celuia ce arde şi s-aprinde a să ucide însuşi pre sine, aşea nu să cuvine şi pănă la datul sufletului nicedănăoară a să ocei.

Cum nu să cuvine celuia ce să întoarce, deaca-şi îngroapă tată-său, să să însoare, aşea nu să cuvine celora ce plîng pentru păcatele sale a cerca într-această lume mărire sau cinste de la oameni.

Cum iaste alta petreacerea orăşeanilor şi alta a vinovaţilor, aşea trebuiaşte să hie aleasă tocmala celora ce plîng pentru păcatele sale dintr-acelora ce simt fără de vine şi fără greşeale.

Cum nu învaţă împăratul să hie lepădat din vonicii săi vonicul ce-au luat în faţă rane cumplite la războiu, ce mai vîrtos să să suie întru mai multă cinste, aşea şi împăratul cel ceresc încunună pre călugărul cela ce-au răbdat nevoi multe de diiavolul. Osebirea şi facerea sufletului iaste firea lui, iară păcatul iaste muncă şi ucidere simţirei lui. Pri /232ʳ/ ceaperea, adecă putearea simţirilor sufletului, naşte oare părăsirea, oare micşiurarea răului, ş-aceasta iaste născătoare firei. Iară firea iaste cuvîntul şi vădirea a feritoriului nostru, a îngerului, ce ni s-au dat din botedz noaă. Pentr-acea n-aflăm pre ceia ce încă nu s-au botedzat să hie bătuţi în suflet atîta şi împunşi pentru lucrurile ceale reale, ce mai puţinel şi mai iuşor decît ceia ce s-au luminat cu botedzul.

Împuţinarea răului naşte pierdzare răului, iară pierdzarea răului naşte pocăinţă; şi începătura pocăinţei iaste începătură spăseniei şi începătura spăseniei iaste osîrdie bună; iară osîrdiia cea bună iaste născătoare ustenințelor; iară începătura usteninţelor simt bunătăţi. Iară începătura bunătăţilor simt floare; iară aceasta floare iaste începătură lucrurilor celor bune ş-a nevoinţelor. Şi începătura[47] lucrurilor iaste desimea nevoinţelor; şi desimea învăţăturei nevoinţelor şi roada şi naşterea simt năravuri.

Naşterea năravurilor /232ᵛ/ simt o întăritură întru bunătăţi ş-această tărie ce-i întru bunătăţi iaste naştere fricei lui Dumnedzău; iară frica naşte socotinţă învăţăturilor celor pementeşti şi celor cereşti. Socotinţa învăţăturilor iaste sămn liubovului şi începătura liubovului iaste mulţimea smereniei; şi mulţimea smereniei iaste fată nepohtirei; şi agonisirea nepohtirei iaste împleare liubovului ce să cheamă deplin petreacere şi lăcaş lui Dumnedzău întru ceia ce simt curaţi cu inimile, carii ş-aceia vor vedea pre Dumnedzău[48]. Aceluia-i mărirea întru veaci de veaci adevăr.

---

[47] Tăiat şi adnotat marginal: *naşterea*.

[48] Cf. Mt. 5, 8.

Stepena a doaădzeci şi şeapte. Pentru svenţita şi cuvioasa a trupului ş-a sufletului linişte

Noi, ca neşte cumpăraţi ce simtem pururea de necuvioasele pohte şi ca neşte robi ce simtem de nevoie plecaţi dintr-aceasta, cunoaştem pre puţin şi vicleşiugul şi chipul şi învăţăturile şi meşterşiugurile ceale reale a vicleanelor duhuri ce oblăduiesc cu a noastre ticăloase de su /233r/ flete. Iară alţii simt de s-au luminat ş-au priceput vicleşiugurile lor dintru putearea Duhului Svînt şi dintru izbăvirea ce-s izbăviţi de-aceastea. Derept-aceaia altul iaste cela ce socoteaşte odihna sănătăţei din durearea boalei ce-au avut întru inimă, şi altul cela ce, pentru bucuriia sănătăţei, priceape şi cunoaşte scîrba ce are neştine cînd iaste întru boală.

Deaci noi, ca neşte neputincioşi ce simtem, ne teamem să povestim voaă într-acesta cuvînt de liniştea tăcerei, vădzînd că stă pururea un cîine oarecarele la masa bunilor soţii, de să nevoiaşte s-apuce de pr-insa pîinea, adecă sufletul celuia ce învaţă, şi ţiindu-l în gură, fuge şi-l mănîncă deacii deosebi în tăceare. Derept-aceaia, pentru ca să nu dăm loc acestui cîine cu Cuvîntul nostru şi cale celora ce cearcă bine să giudece de noi, socotit-am că nu iaste cu direptul să grăim de pace acmu celora ce-s în războiu, luptătorilor şi hărăţilor celor viteaji şi cu fire tare a împăratului nostru, lui Iisus Hristos. Numai atîta ce gicem, cum celora ce să luptă cu /233v/ toată putearea li s-au împletit cununile pacei ş-a mărirei. Însă pentru ca să nu scîrbim pre neştine, pentru căci lăsăm după alte cuvente de nu cercetăm şi pentru Cuvîntul liniştei, deaci să gicem, de va hi pre voie, pre scurt, oarecarile de sămăluire şi de închipuire acestuia lucru.

Liniştea cea trupască iaste o tocmală şi un meşterşiug obicinelor şi simţirilor. Liniştea sufletului iaste o priceapere a gîndurilor şi un cuget nefurat de vicleanii diiavoli. Soţul liniştei iaste un gînd bărbat şi jestoc, carele stă pururea întru şea inimiei treaz şi nesomnuros de ucide gîndurile cealea ce vin şi le împenge şi le goneaşte; şi cela ce iaste alinat întru dinlontrul inimiei va priceape aceasta ce dziş. Iară cela ce va hi de curund

încă şi prunc nu va şti, nice va priceape, nice va hi gustat de-acesta lucru. Înțeleptul tăcut nu-i trebuiaşte de cuvînt învățătură, căci că acesta să luminеadză cu lucruri de cealea ce învață alții cu cuvente.

Începătura linіştei iaste să gonească neştine să să ferească de /234^{r}/ tropote şi de sunete ce fac duhurile ceale vicleane, pentru ca să turbure adîncul inimiei ş-a menței, iară sfîrşitul ei iaste să nu să teamă neştine de sunetul lor, nice să le simță, cum n-are hi.

Cela ce nu iase din tăceare cu cuvente, vorovind nepărăsit cu Dumnedzău întru mentea sa, acela iaste cu totul lin şi casă liubovului, cu nevoie plecat spre cuvente şi cătră mînie neclătit; iară ceaia ce-i în săprotivă acestora iaste la arătare.

Cela ce iaste cu adevărat tăcut şi lin priceaşte şi luptă să închidză în casa trupului său lucrul cela ce iaste fără de trup, carea iaste prea mărită.

Socoteaşte şi ia amente vînătoarea, adecă mîța pre şoarece ca să-l prindză, iară gîndul celui tăcut socoteaşte meşterşiugul nevădzutului şoarece, a diiavolului. Să nu-ți paie mică arătarea ce dziş mai sus, că de o veri lepăda, încă n-ai cunoscut ce lucru iaste linіştea menței.

Călugărul ce petreace în săhăstrie deosebi, nu iaste aşea călugăr deplin ca călugărul ce iaste cu trupul ameastecul în săbor, iară cu mentea iaste cu Dumnedzău. Căci că călugărul ce petrea /234^{v}/ ce în săhăstrie îi trebuiaşte trezvire multă şi mente nerăşchirată şi neuimită întru rugă, căci că celui dintăiu de multe ori-i iaste om într-agiutoriu, iară celuia al doile are agiutoriu numai de la înger.

Puterile ceale ce să văd numai cu mentea, adecă îngerii, slujesc şi iubăsc a petreace cu săhăstria cea sufletească; iară ceaia ce-i în săprotivă o voiu tăcea.

Adîncul învățăturilor dumnedzăieşti iaste foar<te> adînc şi mentea săhastrului nu sare fără de primejdă într-îns. Nu poate să hie fără de primejde cela ce să scaldă şi înoată cu haine, aşea nice cela ce-i cu pohte şi să atinge de bogoslovie.

Cheliia săhastrului iaste îngrădire trupului, ce are dinlontru casa înțeleagerei lui Dumnedzău.

Cela ce iaste bolnav de boala păcatelor şi va să lase mănăstirea şi să să apuce de săhăstrie să asamănă celuia ce sare dintru curabie în genunea mărei şi cugetă că va ieşi la uscat pre o scîndură fără de primejdă.

Cîți să luptă nepărăsit în săprotiva tinei trupului, acelora nu va lipsi săhăstriia în vreamea ceaia ce trebuiaşte, numai să aibă îndireptătoriu

/235ʳ/ şi duhovnic bun. Cela ce va să petreacă sîngur îi trebuiaşte odihnă şi o direptare îngerească; însă eu grăiesc pentru ceia ce simt cu adevărat săhastri şi trupeaşte şi sufleteaşte.

Săhastrul leaneş va grăi cuvente menciunoase şi va amăgi pre oameni că iase din săhastrie pentru ca să poată îngădui mai bine lui Dumnedzău şi, deaca-şi va lăsa cheliia, va da vina dracilor şi nu socoteaşte în mentea sa, vai de el, că însuşi şie iaste drac.

Vădzuiu săhastri adeveri carii, pentru jelaniia cea aprinsă ce avea către Dumnedzău şi pentru liniştea menţei lor cea neîmplută, o împlură şi aprinsără foc prespre foc şi jelanie prespre jelanie şi liubov prespre liubov dumnedzăiaşte născură.

Cela ce-i săhastru cu mentea şi alinat de către lume iaste un chip de înger pementesc carele, cu hîrtiia liubovului şi cu scriptura nevoinţei, au slobodzit ruga sufletului său de leane şi de slăbiciune.

Săhastru iaste cela ce la arătare poate să strîge către Dumnedzău: „Gata iaste inima mea întru toată voia ta, o, Dumnedzăul mieu"[1]. Tăcut /235ᵛ/ şi alinat iaste cela ce poate să dzică: „Eu dorm cu trupul, iară cu sufletul şi cu inima preveghiu către tine, Doamne"[2].

Închide uşea cheliei trupului tău şi uşea limbiei de către voroave şi uşea cea dinlontru a inimiei tale de către duhurile ceale vicleane.

Liniştea mărei şi soarele într-amiadzădzi arată răbdarea curăbiiarului; şi neavearea lucrurilor celor de treabă arată răbdarea săhastrului. Căci că curăbiiariul, pentru pripăcul soarelui slăbeaşte cu firea şi să scaldă într-apă; şi nerăbdătoriul săhastru, pentru mîhniciunea sărăciei să dă întru ameastecul lumiei.

Nu te teame de tropotele giocurilor a vicleanilor draci, căci că cela ce plînge pentru păcate nu să sparie, nice să spementeadză.

Celora ce li s-au deprins mentea a să ruga cu adevărat, aceia să află pururea înaintea lui Dumnedzău şi grăiesc cu svinţiia sa, ca şi ceia ce grăiesc la ureachea împăratului. Iară ceia ce să roagă cu gura să asamănă celora ce înaintea a tot svatul cad înaintea svinţiei sale. Cîţi petrec în lume, aceştia în mijlocul gîlceviei ş-a tot nărodului să roagă împăratu /236ʳ/ lui. De veri hi învăţat meşterşiugul rugei cum să cade, veri priceape aceasta ce dziş.

---

[1] Ps. 56, 10; 107, 1.

[2] Cînt. 5, 2.

O, săhastre, să şedzi spre înălţime şi să-ţi rădici mentea din lucrurile lumiei, ca pîndariul viei, şi socoteaşte întru sine şi atunci veri vedea cum şi cînd şi din cătruă şi cîţi şi care furi şi draci vin de vor să între şi să fure strugurii bunătăţilor a sufletului tău. Deaca să va usteni mentea străjeariul şi pîndariul sufletului dintr-aceasta pînditură, atunci te scoală de te roagă; după ce te veri ruga, iară şedzi şi te apucă vîrtos de lucrul dintăiu.

Vru oarecine ce ispitisă şi ştiia bine acesta lucru, să spuie pre-amănuntul şi pre rînd de-aceasta, ce să temu ca să nu facă cumva pre ceia ce-s nevoitori spre rugă să să lenească şi să slăbască şi iarăşi pentru să nu sparie cu uciderea şi cu greutatea cuventelor pre ceia ce au osîrdie spre-aceasta tocmală. Cela ce povesteaşte pre rînd şi cu înţeles de tăceare rădică şi îndeamnă a sta în săprotiva dracilor, că nime altul nu va putea să arate, fără de ruşinea lor, ca acela.

Cela ce-au agiuns întru liniştea cea desăvîrşit au /236^{v}/ cunoscut adîncul tainelor lui Dumnedzău; şi n-au sosit într-aceasta înţeleagere, de nu va hi audzit mainte şi vădzut şi păţit turburarea valurilor şi furtunile duhurilor celor vicleane. Adevereaşte aceasta ce dziş fericitul Pável Apostol, carele de n-are hi apucat în raiu ca-ntr-o linişte a menţei, n-are hi putut audzi graiurile ceale negrăite a tainilor lui Dumnedzău[3].

Urechile săhastrului primăsc de la Dumnedzău lucruri de taine mari; derept-aceaia şi Iov, întru acea preaînţeleaptă tăceare, dzise: „Au doară-ţi pare că nu va audzi ureachia mea de la Dumnedzău mari şi minunate lucruri?”[4]

Săhastru iaste cela ce fuge de ameastecul tuturor fără de nice o iubire, ca şi cum aleargă cel leaneş cu osîrdie, căci că nu va să să despartă de gustarea dulceţei lui Dumnedzău.

Tu, cela ce veri să ştii cîtu-i de dulce despuitoriul nostru, „du-te de răşchiră şi imparţi avuţia ta de sîrg”, c-„a o vende” iaste zăbavă „şi o dă measerilor” călugări ce pot, cu ruga lor, să-ţi agiute să soseşti într-această svîntă linişte. „Şi ia crucea ta” şi o poartă cu ascultare şi rabdă bărbăteaşte tăiarea voiei tale „şi vino de-a /237^{r}/ cii pre urma mea”[5] întru împreunarea fericitei linişte şi acolo te voiu învăţa lucrurile şi petreacerea cea vădzută a puterilor îngereşti. Cum nu să pot aceia sătura în veaci netrecuţi

[3] Cf. II Cor. 12, 2.
[4] Cf. Iov 4, 12.
[5] Mt. 19, 21.

de-a mărirea pre tvoreţul său, nice ceia ce-au întrat în ceriul liniştei, de-a lăudarea ziditoriul său.

Îngerii nu să grijăsc nice de un lucru lumăsc, nice călugării, macar să şi simt lumeşti cu trupul, ce, pentru că au mente şi suflet nelumăsc, n-au nice o grije de hrana sa. Cei dintăiu, adecă îngerii, nu gustă de bucatele ceale trupeşti, nice ai doii, adecă săhastrii călugării, nu le trebuiaşte ospeaţele mireanilor. Nu să grijesc aceia de agonisită şi de avuţie, nice aceştia de răutăţile şi de scîrbele duhurilor celor vicleane.

Nu iaste întru cei de sus vro pohtă de această lume vădzută, nice întru cei de gios jelanie de cîte văd şi simt cu simţirea. Aceia nu vor părăsi nicedănăoară de-adaogerea liubovul cel dumnedzăiesc, nice aceştia de-a să nevoirea a să asămăna acelora cu bunătăţile. Nu iaste neştiută acelora adaogerea bunătăţei ceii sufleteşti, nice acestora jelaniia cu carea doresc /237^v/ să să suie întru viiaţa cea fericită a lor. Nu vor sta aceştia pănă nu vor agiunge serafimii, nice vor părăsi de-a să nevoirea pănă nu vor hi îngeri.

Ferice de cela ce are aceasta nedeajde, preafericit iaste cela ce va să agiungă. Iară cela ce-au agiuns întru desăvîrşitul liniştei, acela iaste înger, pururea cu îngerii slăveaşte pre Dumnedzău.

Pentru sămăluirea împărţirei şi aleagerei liniştei şi-a tăcerei

Arătat şi ştiut iaste tuturor că întru tocmealele tuturor meşterşiugurilor simt împărţite năravurile şi svaturile, căci că n-au întru sine toţi întru chip desăvîrşit, pentru lipsa nevoinţei sau pentru neavearea puterei. Aşea şi într-această tocmală a vieţei călugăreşti. Că sîmt unii ce întră într-această linişte, însă mai vîrtos genune, sau încă doară şi adînc, căci că nu-şi pot opri limba în săborul fraţilor pentru năravul ce-au deprins, a hi în pace de toţi ş-aş odihni trupurile sale. Alţii întră pentru căci simt prearăpiţi la mînie, carile nu le pot birui, vai de ei, pănă simt în săbor cu fra /238^r/ ţii. Alţii pentru volniciia sa, nedejduindu-se pre înţelepciunea sa, mai vîrtos decît pre îndireptarea altora, de mîndrie vrură a înota întru luciul săhăstriei. Alţii s-apucă de viiaţa săhăstriei căci că, fiind pre mijlocul lucrurilor lumiei, nu pot a să feri de pohta păcatelor şi de-aceale lumeşti ce simt înaintea lor. Alţii, pentru ca să hie mai nevoitori spre lucrurile spăseniei lor, pentru viiaţa cea sîngurată. Alţii, pentru ca să să muncească pre sine pentru păcatele sale şi să nu-i priceapă nime. Alţii, pentru ca să dobîndească pentr-aceasta mai multă mărire de la oameni.

Şi simt alţii ce întră într-aceasta linişte – numai doară de va afla ca aceia fiiul omenesc cînd va veni să giudece pămîntul şi lumea –, carii s-au dat pre sine într-această viiaţă cuvioasă, pentru jelaniia ce-au să dobîndească hrana cea cerească sufletească şi pentru seatea ce-au a să sătura de liubovul şi de dulceaţa lui Dumnedzău. Care lucru n-au făcut mainte până nu s-au depărtat de toată leanea şi până nu o au gonit de la sine, căci că împreunarea aceştiia să socoteaşte /238^{v}/ curvie întru viiaţa săhăstriei.

După puţină şi proastă mente ce mi s-au dat, ca un neînţelept meşter mare, am durat ş-am făcut această scară de suit întru viiaţa săhăstriei. Deaci hiecarele să socotească şi să să ia amente întru care spiţă stă, cum am dzis şi mai sus:

Oare pentru volnicie să vieţuiască în voia sa. Oare pentru să aibă cinste şi mărire de la oameni. Oare pentru neputinţă, căci nu-şi pot opri limba. Oare pentru răpiia mîniei ce nu să pot opri. Oare pentru mulţimea pohtelor întru lucrurile ceale lumeşti. Oare pentru să să muncească pentru păcatele sale. Oare pentru să hie mai nevoitori spre spăseniia lor. Oare pentru să dobîndească mai multă jelanie şi foc de liubovul lui Dumnedzău.

Aceastea ce dziş simt şeapte stepene a lucrurilor acestui veac, după numărul dzilelor săptămînei, din care lucruri unele simt primite, altele nu simt primite de Dumnedzău, cum am dzis şi mai sus. Iară a opta stepenă iaste sămn veacului ce va să hie.

Socotea /239^{r}/ şte, o călugăre, ceasurile ceale sîngurate a fierilor, adecă a diiavolilor, carii în multe chipuri cu pohte sar întru tine, iară de nu, nu veri putea pune laţurile cum trebuiaşte ca să-i prindzi. De va hi ieşit di la tine leanea desăvîrşit, nu-ţi mai trebuiaşte să întindzi laţuri pentru dînsă şi să hie prespre samă truda ta. Iară de va tot îndrăzni şi va cutedza a veni cătră tine, nu ştiu în ce chip voiu avea viiaţa săhăstriei. Spune-mi, rogu-te, pentru ce nu fură atiţea luminaţi între cuvioşii tavenisioteani în obşte, cîţi fură în schiteani şi în săhastri. Cela ce poate înţeleage, ca să înţeleagă, căci că eu nu poci spune, însă mai vîrtos nu voiu. De ceia ce petrec în săhăstrii şi în pustii, unii, adecă cei de curund, împuţineadză pohtele cu scîrba şi cu răcodealiia, alţii, adecă cei mai iscusiţi, să pedepsesc întru cîntări şi în cetenii şi pestesc mult într-înse. Alţii rabdă întru rugă, alţii socotesc şi prăvăsc cu mentea întru videanii, carii simt desăvîrşit. După chipul scărei, ca să să socotească şi ciumilitura, carii dintr-aceştia simt /239^{v}/ mai întâii şi cari-s mijlociii şi cari-s mai de-apoii. Cela ce are dar de la Dumnedzău ca să poată priceape, ca să le priceapă.

Simt une suflete de ceia ce-au mărs în obşte, carii află pre lesne lucru şi prilej pentru ca să vieţuiască cu leane şi întru perire deplin agiunsără. Simt alţi leaneşi carii s-au dezbrăcat de leane, pentru viiaţa ce vieţuiesc cu alţi călugări nevoitori şi îndemnători. Care lucru nu iaste numai întru cei leaneşi, ce şi întru cei nevoitori, carii, pentru chip bun ce văd, simt încă mai nevoitori. Aceastaşi tocmală o putem primi şi de săhăstrie, că mulţi călugări iscusiţi s-au dus în săhăstrie şi dup-aceaia neiscusiţi s-au arătat; şi pentru volnicie, ca să petreacă în voia lor, iubitori la dulceţi să vădiră. Alţii să dusără în săhăstrie şi, pentru frica giudeţului, grijindu-se ca să nu hie giudecaţi cu leaneşii, nevoitori şi aprinşi cu osîrdiia fură.

Nice unul de ceia ce-s supăraţi de zavistie şi de mîndrie, ca să nu cuteadze nice urma săhăstrie să vadză, ca nu cumva, deaca va mearge în săhăstrie, /240^{r}/ nu numai întru supărarea diiavolilor să între, ce şi întru buiuguirea menţei şi întru nebunie să cadză. Iară cine va hi curat de-aceastea, acela deacii-şi va cunoaşte folosul, iară eu gîndesc că nice acela nu va putea cunoaşte.

Seamnele şi cunoaşterile şi stepenele celora ce petrec viiaţa săhăstrască cu sămăluire simt aceastea: să aibă neştine mentea sa fără de nice o înălţare a mîndriei, să aibă gînd curat, să aibă mentea apucată din lucrurile ceale pementeşti cătră Dumnedzău, să hie gata a păţi rău ş-a muri pururea pentru Hristos, să nu se sature să stea greu la rugă cu pîntecele plin, să ferească nefurată inima sa de furii diiavoli, să aibă întru sine omorîtă curviia trupului, să nu sîmţă ce lucru iaste pohta, să hie mort de cătră lume, începătură bogosloviei, adecă să grăiască de lucrurile ceale dumnedzăieşti, izvor sămăluirilor, prilej lacrămilor, pierdzare cuventelor celor fără de ispravă, ş-altele ca aceastea, ce cu nuse iubăsc ceale multe a să împomcişea.

Iară ceia ce nu apucă cu sămăluire /240^{v}/ viiaţa săhăstriei, seamnele lor sîmt aceastea şi bogăţiia sărăciei lor: adaogerea mîniei, vistiariul zavistiei, împuţinarea liubovului în mulţimea mîndriei; alalte le voiu tăcea.

Însă pentru că Cuvîntul nostru agiunse păn-aicea, trebuiaşte să grăim şi pentru ceia ce petrec supt ascultare, că mai vîrtos cătr-aceia să tinde Cuvîntul nostru.

Seamnele cealea ce-s tocmite de cuvioşii părinţi acelora ce s-au împreunat cătră această înfrîmşată ascultare a obştei, după leage şi nespurcat şi fără de smenteală, simt aceastea, carile dintăiu simt proaste, iară

adaogînd-o toate dzile cu nevoința cea dumnedzăiască, simt deplin și de folos întru vreamea sa. Carile simt aceastea? Creașterea smereniei ceii dintăiu, împuținarea mîniei, că deșertîndu-se inima de toată hiarea amărăciunei mîniei, scade și să împuțineadză, întunecarea pohtelor ce întunecă sufletul, primirea liubovului, streinarea pohtelor, izbăvirea neiubirei, împuținarea curviei ce naște din mustrări și din dosădzi, neștiința leanei, adaogerea nevoinței ș-a osîrdiei întru lucru /241^{r}/ rile ceale bune, liubov milosteniei, streinătatea și depărtarea de mîndrie, care îndireptări de mulți să cearcă și de puțini să află.

Deaca nu-i apă în izvor, nu-i dzic adevărat izvor. Adecă obștea călugărească, deaca nu va avea bunătățile ce-am dzis mai sus, să izvorască cu lacrămi curate, în deșert să cheamă călugărească.

Fecioara ce nu-și fereaște așternutul își spurcă trupul și sufletul ce nu-și fereaște giuruirea ce s-au giuruit lui Hristos, își spurcă duhul. Și cum curvei aceiia urmadză mustrări, neiubiri, uciseturi și rane și încă ceaia ce-i mai obiduită de toate, despărțire de bărbatul și de mirele său, așea și sufletului, urmadză scîrnăvii, uitarea morței, nesațiul pîntecelui, neoprirea ochilor, agonisirea deșeartei măriri, nesațiul somnului, împetrirea inimiei, nesimțirea, tocmirea și svătuirea gîndurilor celor reale și spurcate, prădarea inimiei, turburarea lucrurilor, neascultarea, îndărăpniciia, necredința, neadeverirea întru toată nedeajdea spăseniei, balamuția, pohtirea întru toate scîrnăviile, îndrăznirea întru toate pohtele, carea-i mai /241^{v}/ cumplită decît toate și încă carea-i și mai umilită de toate și mai ocăită – inima ceaia ce-i fără de nice o omilință, carile cuprind pre ceia ce nu să roagă, neduința carea iaste înmă tuturor duhurilor celor reale și căderilor.

Opt gînduri reale simt, din carile cinci luptă și supără pre săhastri, adecă mîndriia, leanea, deșarta mărire, spaima, mîniia. Cu cei din mănăstire să luptă trei: săturarea pîntecelui, iubirea avuției, curviia.

Săhastrul cela ce să luptă cu leanea și nu o au gonit de la sine desăvîrșit să păgubeaște de multe ori, căci că în vreamea ceaia ce s-are deletnici întru rugă și întru videanie o piarde și o istrăveaște luptînd în săprotiva leanei.

Leanea, cealea ce are neștine le fură și de cealea ce n-are nu-l lasă să agonisască.

Dănăoară, ședzînd în cheliia mea și lenindu-mă și gîndind în mentea mea să o părăsesc, nește călugări oarecarii veniră și mă lăudară mult că-s

săhastru şi provideţ desăvîrşit; şi de sîrg gîndul leanei să duse de la mene, fiind gonit de deşarta /242r/ mărire şi mă miraiu cum acesta, preaascuţitul drac a deşeartei măriri, să împomcişadză tuturor duhurilor celor vicleane.

Socoteaşte în tot ceas, o săhastre, austrul suflărei a trupului tău, bucuria şi schimbarea pohtelor[6] ce sîmt îm pomciş una alţiia şi cum şi cînd luptă în săprotiva duhurilor. Numai cela ce, cu darul Duhului Svînt, au dobîndit linişte menţei sale ce va putea şti aceasta ce dziş.

Cela ce nu iaste izbăvit de toate grijile lumiei, oare de cinste, oare de ruşine, nu va putea avea lucrul săhăstriei, adecă rugă curată şi liubov aprins cătră Dumnedzău, căci că ceaia ce deşchide uşea celor dintăiu, adecă celor de cinste, nice într-un chip nu va hi să nu cadză şi în cealea a doa.

Lucrul cel dintăiu a săhastrului iaste să nu să grijască nice de un lucru, hie cu cinste, hie cu ruşine. Al doile lucru a săhastrului iaste ruga cea fără de leane. Al treile lucrul săhastrului iaste să aibă într-acesta chip inima sa mutată cătră Dumnedzău, cît să nu hie putut a hi furată de vro supărare. Neputut /242v/ lucru iaste cela ce n-au învăţat carte a ceti din firea sa, iară mai neputinţă iaste cela ce n-au agonisit cea dintăiu, adecă negrijirea de lucrurile ceale pementeşti, să dobîndească ceale doaă ce urmadză lor.

Petrecînd eu întru cea mijlocie şi în ceaia a doaă de-aceaste trei lucruri ce dziş, apucaiu-mă, cu buiguirea menţei, şi mă aflaiu întru cei din mijloc, adecă întru săborul îngerilor, carii simt în mijlocul lui Dumnedzău ş-a oamenilor. Carii satură cu lumină pre ceia ce înseteadză de darul lui Dumnedzău. Şi într-aceaia buiguire, întrebaiu pre îngerul ce mă purta: „În ce chip au fost Hristos mainte de înţelepciunea împeliţărei sale?" Care lucru nu putu îngerul să-mi spuie, căci că nice el nu ştiia, că firea cea dumnedzăiască iaste neştiută tocma şi întru îngeri. Însă nice mentea mea carea oblăduiaşte întru mene nu mă lăsa să văd neşte lucruri înalte ca acealea. Şi iarăşi întrebaiu să-mi spuie cum iaste acmu Hristos. Ş-acela-mi dzise cum iaste „întru a sale", adecă întru dumnedzăire şi întru împeliţare, însă nu svîrşire şi putregiune ca noi. Eu iară-l întrebaiu „Cum gice unul din evanghelişti, că şeade de-a direa /243r/ pta tăriei?" Ş-acela iară mă opri şi dintr-aceasta întrebare, de dzise că „Nu iaste putinţă să audză aceastea urechile ceale trupeşti". Eu iară fiind îndemnat de-acea jelanie multă ce avea şi întrebînd să ştiu ceva de mărirea aceii firi ce-i prespre fire, mă rugaiu să mă împreune într-aceaia vreame cu cei fără de trup, ca

[6] Adnotat: *scîrba*.

să poci vedea fiiul lui Dumnedzău împeliţat. Şi iară-mi dzise acela că „Încă n-au venit vreamea aceaia îņtru carea să poate izbăvi trupul de putregiune cu focul Duhului Svînt, carele arde şi topeaşte toată grosimea. Aceasta videanie, să mi s-au tîmplat să o vădz cu trup sau fără de trup, nice întru un chip nu poci să spuiu".

Cumplit lucru iaste să gonească de la sine neştine somnul de-amiadzădzi, mai vîrtos în vreamea seacerei. Pentr-aceaia numai atunci trebuiaşte să nu lăsăm răcodealiia, pentru ca să putem goni greutatea somnului.

Pricepuiu dracul leanei că găteadză şi face cale înainte dracului celui de curvie, pentru ca să slăbască tare trupul şi să-l afunde în somn, ca să facă în somn săha /243^{v}/ strilor spurcăciune trupurilor, cum are hi deşteptaţi. Iară de te veri lupta în săprotiva lor cu ruga şi cu răcodealiia şi să stai tare, te vor supăra încă mai vîrtos, pentru ca să te facă să te părăseşti de nevoinţă vădzînd că nu foloseşti nemică, nice-i poţi birui. Nu iaste alt sămn mai arătat că dracii simt biruiţi de noi cum iaste acesta, adecă cînd ne luptă şi ne supără vîrtos şi cumplit.

Socoteaşte să nu arăţi cu gura bunătăţile tale, cînd ieşi din chelie, carile le-ai agonisit cu multă trudă. Ca şi pasările ce să ţin pănă simt închise în cuşcă, iară deaca le deşchidzi, zboară şi fug, aşea şi bunătăţile ceale sufleteşti, deaca să deşchide gura să le spun, zboară şi pier. Şi atunci, de-aciia nu dobîndim nice un folos de săhăstrie.

Un păr mititel turbură ochii; şi puţinea grije lumască piarde săhăstrii. Căci că liniştea săhăstriei iaste o lepădare cugetelor lumiei şi o părăsire lucrurilor celor de treabă şi de nevoie şi grijilor.

Cela ce cu adevărat au apucat săhăstriia nu să va /244^{r}/ camai griji de-aciia, nice va chiti, nice tocma de trupul său, că nu iaste menciunos cela ce-au giuruit că va purta grijea noastră.

Cela ce va să-şi puie mentea curată înaintea lui Dumnedzău şi-i învăluit de grijile lumiei să asamănă celuia ce ş-au ferecat picioarele vîrtos şi deacii să nevoiaşte să îmble reapede.

Rari simt să hie învăţat filosofiia lumie<i> până în svîrşit, iară eu dzic că mai puţini simt să ştie filosofiia cea dumnedzăiască adeveritei săhăstrii.

Cela ce încă n-au cunoscut cu credinţă şi cu darul filosofiei pre Dumnedzău iaste neiscusit întru săhăstrie şi multe nevoi are a păţi. Săhăstriia îneacă pre cei neiscusiţi, căci că, fiind negustaţi de dulceaţa lui Dumnedzău, istrăvăsc şi pierd vreamea sa întru furtuşagul şi prădarea inimiei lor, întru leane şi întru răşchirarea menţei.

Cela ce să atinge de înfrîmşata rugă fuge de gloată şi de mulţimea oamenilor ca un colun sălbatec. Că alt lucru carele opri pre săhastru de toată amestecarea oamenilor decît aceasta ruga?

Cela ce iaste cuprins de pohte /244^{v}/ şi petreace în pustie are mentea sa şi ruga sa totdeauna într-înse, cumu-mi spuse şi mă învăţă de-acesta lucru un stareţ svînt oarecarele, Gheorghie Arsilait, carele-l ştii şi svinţiia ta. Acesta apucă dănăoară să înveaţe un suflet fără de treabă şi neiscusit şi să-l îndirepteadze întru linişte-i dzise: „Însămnaiu şi vădzuiu că în toate demîineţi vin dracii deşeartei măriri ş-a pohtelor celor de ruşine de supără călugării. Într-amiadzădzi, dracii leanei ş-a mîniei ş-a scîrbei. Iară sara, dracii cei cumpliţi şi măciteli ce iubăsc gunoiul păcatelor ş-a pîntecelui”.

Mai bun iaste un posluşnic sărac decît un săhastru ce să grijeaşte de ceale lumeşti.

Cela ce petreace săhăstriia cu sămăluire şi nu veade dobînda ce are dintr-însă în toate dzile, oare nu petreace cu înţelepciune, oare iaste furat de mîndrie.

Săhăstriia iaste o slujbă şi o dvorbire pururea nepărăsită înaintea lui Dumnedzău.

Fă ca să hie pururea împreunată şi amestecată pomenirea lui Hristos întru suflarea sufletului tău, ş-atunci veri cu /245^{r}/ noaşte folosul săhăstriei.

Cădearea şi greşala posluşnicului iaste de va îmbla în voia sa; şi păcatul săhastrului iaste de să va părăsi de rugă.

De te veri bucura cînd vor veni nescare fraţi în cheliia ta, să ştii că nu te îndeletniceşti întru rugă şi întru lucrurile lui Dumnedzău, ce întru leane. Să hie chip rugei tale săraca aceaia ce era asuprită de datornicul său, carea nicedănăoară nu părăsia de-a să rugarea giudeţului, ca să o răscumpere de datornicul său[7].

Şi închipuirea săhăstriei tale să hie marele acela şi aseamenea îngerilor, săhastrul Arsenie. Adu-ţi amente de petreacerea acestuia tăcutului înger şi socoteaşte cum de multe ori întorcea îndărăpt şi goniia pre ceia ce vrea să vie în chiliia lui, pentru ca să nu părăsască cugetul şi voroava de cătră Dumnedzău ce avea.

Cunoscuiu dracii că îndeamnă pre ceia ce iscodesc, ca neşte fără de mente ce simt, să să ducă să iscodească adease pre ceia ce cu mare nevoinţă şi cu mare sămăluire petrec săhăstriia, pentru ca să poată încai

[7] Lc. 18, 3.

cu nuşii împideca pre-aceştia lucrătorii săhăstriei. /245v/ Însămneadză pre unii ca aceştia, o, frate săhastre, şi nu te sfii a scîrbi ş-a dosădi pentru bunătăţile ceale dumnedzăieşti pre uni<i> leaneşi ca aceştia, cîndai pentru aceasta scîrbă să vor părăsi de-a îmblarea fără de ispravă. Însă socoteaşte ca nu cumva, cu aceasta prilej ce dziş mainte, să amărăşti în zadar vrun suflet ce va hi venit la tine cu seate, pentru ca să ia apă sufletească şi învăţătură de spăsenie. Derept-aceaia întru toate lucrurile-ţi trebuiaşte să ţii lumina sămăluirei.

Viiaţa săhastrilor, mai vîrtos tuturor călugărilor, trebuiaşte să hie după fire cu toată simţirea inimiei dinlontru. Cela ce cură cu sămăluire şi face şi meşterşiugul şi graiul şi gîndurile şi păşirea şi clătirea sa, toate dumnedzăiaşte le face, cu toată inima sa înaintea lui Dumnedzău. Iară de iaste furat cu mentea sau-i înşelat de draci, iaste sămn cum nu petreace încă întru lucrurile ceale bune.

Derept-aceaia dzise prorocul: „Deşchide-voiu cîntînd ciumilitura mea"[8] şi vrearea mea, ş-acesta o dzise pentru împuţinarea sămăluirei. Iară eu /246r/ cu ruga voiu arăta lui Dumnedzău voia mea şi dintr-aceasta rugă mă voiu adeveri cum s-au audzit de Dumnedzău.

Credinţa iaste árepi rugei, iară de nu voiu avea credinţă, ruga mea iară să va întoarce deşartă în braţele meale. Credinţa iaste un stîlp neplecat sufletului, carele nu să clăteaşte nice de o împomcişeare. Credincios iaste nu numai cela ce creade că Dumnedzău poate face toate lucrurile, ce şi cela ce creade că fără de nice o-ndoire va dobîndi de ce să va ruga lui Dumnedzău.

Credinţa iaste dvorbitoare şi dătătoare lucrurilor celora ce nu nedejduim ş-aceasta o arată tîlhariul acela de pre cruce, carele dobîndi darul ce nu să nedejduise. Truda şi dereptatea inimiei iaste înmă credinţei, că truda face pre săhastru de nu să îndoiaşte, iară direptatea inimiei lucreadză şi zideaşte. Credinţa iaste înmă săhastrilor, că cela ce nu creade cum va putea săhăstri?

Cela ce-i în temniţă legat să teame de cela ce va să-l muncească, iară cela săhăstreaşte în chelia sa, naşte frica lui Dumnedzău. Nu să teame cel din /246r/ tăiu de giudeţ, cît să teame al doile de giudecata giudeţului celui înfricat. O, minunate, multă frică-ţi trebuiaşte întru viiaţa săhăstriei, că nice un lucru nu poate goni leanea ca frica.

8 Ps. 48, 4.

Vinovatul ce-i în închisoare socoteaşte pururea cînd va veni giudeţul; şi lucrătoriul tăcerei socoteaşte cînd va veni cela ce-l nevoiaşte să iasă din legătura trupului. Unul iaste legat cu sarcina grijei, altul iaste împreunat pururea cu izvorul lacrămilor.

De veri agonisi întru tine toiagul răbdărei, te vor părăsi şi vor fugi curund cîinii leanei ş-a scîrbei de-a te lătrarea. Răbdarea iaste o dureare nefărîmată a sufletului, carea nu să clăteaşte nice leac de sunetele ceale pre îndemînă a supărărilor. Răbdarea iaste o tocmală a scîrbelor, carea vine în toate dzile. Răbdătoriul iaste un lucrătoriu negreşit şi fără păcate, carele cu cădearea altora, de carele nu osindeaşte, face biruirea. Răbdarea iaste tăiarea desindelor căderei.

Nu-i trebuiaşte bunului lucrătoriu hrana atîta cît răbdarea, că ră /247r/ bdînd lipsa bucatelor, va dobîndi cunună, iară pentru lipsa răbdărei, va lua muncă.

Omul răbdătoriu, mainte de ce vine vreamea morţei, muri întru sine şi cheliia sa de bună voie groapă şie o făcu. Nedeajdea şi plînsul născu răbdare, că cela ce n-are aceaste doaă iaste şerb leanei.

Trebuiaşte să ştie voinicul şi vonicul lui Hristos carii din vrăjmaşi îi va goni de departe şi carii va lăsa să să apropie să să lupte cu sine. Căci că uneori luptarea au agonisit cununi, alteori fuga făcu nevoitorii neiscusiţi. Nu iaste putinţă să să înveaţe aceastea lucruri cu cuvente, căci că nu simtem toţi într-un chip, nice toţi cu o pohtă.

Socoteaşte cu mare nevoinţă unul din duhurile ceale vicleane, căci că acesta te luptă nepărăsit cînd petreci într-un loc şi cînd te muţi într-alt loc, cînd şedzi şi cînd te clăteşti, cînd te odihneşti şi întru rugă şi întru somn. Acesta drac, întru cei de curund călugăriţi, iaste duh de curvie; întru mijlocii, iaste duh de leane; întru cei desăvîrşit, iaste duh de mărire deşartă.

Unii de ceia ce şed pre calea /247v/ săhăstriei ţin pururea întru sine lucrul cela ce învăţă prorocul de dzise: „Vădzuiu pururea pre Dumnedzău înaintea mea"[9]. Căci că nu-s toate pîinile ceale sufleteşti a hranei grîului într-un chip şi într-un fealiu. Unii să hrănesc cu cuvîntul cela ce gice: „Cu răbdarea voastră vă veţi agonisi sufletele voastre"[10] Alţii petrec cuvîntul ce gice: „Priveghează şi vă rugaţi"[11]. Alţii găteadză răspuns cuvîntului

[9] Ps. 15, 8.
[10] Lc. 21, 19.
[11] Mt. 26, 41.

„Pentru lucrurile tale la ieşitul sufletului tău”[12]. Alţii să învaţă cu cela ce gice: „Smeriiu-mă şi mă spăsi Dumnedzău”[13]. Alţii să învaţă cu cuvîntul celuia ce gice: „Nu simt destonice chinuri din veacul de-acmu împrotiva mărirei ceiia ce va să hie”[14]. Alţii să învaţă cu cuvîntul cela ce gice: „Ca nu cumva să apuce diiavolul sufletul mieu şi nu va avea cine-l apuca din mînule lui”[15]. Toţi aleargă pre cale, iară unul dintr-aceştia ia carte de iertat fără de trudă, adecă cela ce ţine, smeriiu-mă.

Cela ce adaoge întru bunătăţi cu nevoinţa nu numai cînd iaste deşteptat, ce şi cînd doar /248r/ me lucreadză. Derept-aceaia unii tocma şi în somnu ocărăsc şi gonesc dracii, cînd vor să-i supere, şi muierile ceale curve spre curăţie le învaţă. Nu aştepta să vie cineva în cheliia ta, nice găta înainte ceva pentru venirea lui. Căci că tocmala săhăstriei iaste proastă şi cu totul neprimitoare legăturei omeneşti.

Nime carele va vrea să zidească un turn sau cheliia înălţimiei săhăstriei nu va înceape mainte pănă nu va şedea de va sămălui şi va atinge cu ruga, oare avea-va ce trebuiaşte ca să poată svîrşi, ca nu cumva, deaca va pune temeliia, să hie de rîs vrăjmaşilor draci şi smenteală altora ce vor să apuce aceaia viiaţă.

Socoteaşte dulceaţa cea sufletească ce-ţi vine cîteaorea, ca să nu hie cumva amestecată cu vicleşiug de amărîţii, şi mai vîrtos de vicleanii draci, diiavoli.

Noaptea mai întru multe ceasuri te dă pre sine întru rugă, şi mai în puţină vreame cîntărei; iară dzua, te găteadză după putearea ta în cîntări şi în răcodealie. Cetirea Scripturei dumnedzăieşti are puteare a lumina lucruri mari ş-a aduna /248v/ mentea întru sine, căci că simt cuventele Duhului Svînt carile îndireptiadză pre ceia ce le cetesc cu credinţă. Tu, cela ce eşti lucrătoriu tăcerei, ceteaşte lucrurile cealea ce te îndeamnă spre lucrure bune, căci că lucrurile acestora arată şi cetitul celoralalte lucruri.

Cearcă să te lumineţi şi să înveţi cuvîntul scripturei ş-a sănătăţei sufletului tău mai vîrtos cu truda, decît cu carţile. Nu ceti cuventele cealea ce pot să-ţi astreineadze mentea de către Dumnedzău, mainte pănă nu te veri întări în credinţă şi întru ceale sufleteşti, căci că cuventele ceale întunecate întunecă pre ceia ce-s slabi cu mentea.

---

[12] Cf. Prov. 24, 27.
[13] Ps. 114, 6.
[14] Rom. 8, 18.
[15] Ps. 49, 29.

De multe ori un potiriu mititel de vin arătă bunătatea şi cuşeitul a tot vinul ce iaste în bute; şi un cuvînt a săhastrului, întru ceia ce pot priceape, arătă dinlontrul său toată nevoinţa şi tocmala.

Ţine totdeauna deşchis ochiul sufletului tău şi neräşchirat, departe de toată mîndriia, că nu iaste nice un furtuşag întru diiavoli furii sufletelor mai rea şi mai de perire decît /249^{r}/ mîndriia.

Opreşte-ţi limba şi o potoleaşte cînd ieşi afară din cheliia ta, să nu arate cuiva darul tău cel sufletesc, că limba, cu puţinea laudă, istrăveaşte curund toată plata lucrului ce-ai agonisi cu multă trudă.

Să n-aibi tocmală de-a iscodirea de hicimăşie mult, căci că iscodirea atîta spurcă săhăstriia ca nice o pohtă alta.

Celora ce vin la tine le pune înainte de ce le trebuiaşte, cum trupului lor, aşea şi sufletului. Şi de vom hi mai înţelepţi decît aceia, să arătăm cu tăceare că simtem filosofi, să aşteptăm, mai vîrtos să învăţăm noi ceva de la dînşi, căci că înţeleptul iubeaşte mai vîrtos să inveaţe decît să grăiască. Iară de vor hi noaă fraţi de un cin, adecă călugări, să ne deşchidem gura şi să vorovim cu nuşii pănă într-o măsură, însă mai bine iaste să-i avăm pre toţi mai buni decît pre noi.

Vruiu să scoţ şi să gonesc toată truda cea trupască dintru adunarea fraţilor celora ce simt încă tineri, ce mă opri pilda celuia ce purta în toate nopţi năsip în poala rasei sale, pentru ca să nu i să facă somn. /249^{v}/

Cum întru svintele Scripturi ce grăiesc de înţelepciunea împeliţărei mîntuitoriului, lui Hristos, unul din lăudata şi proslăvita Întreire să pare că să împomcişadză învăţăturilor celora ce grăiesc de svînta şi nezidita şi închinata Troiţă, căci că lucrurile ce-s de svînta Troiţă simt înmulţite, iară cealea ce-s de fiiul simt sîngurate; şi cealea ce simt de Troiţă sîngurate, întru împeliţarea fiiului simt înmulţite, aşea, într-acela chip, alte lucruri simt cealea ce să cuvin săhăstriei şi altele cealea ce să cad celora ce-s supt ascultare.

Dumnedzăiescul Apostol Pavel dzise: „Cine-au cunoscut mentea lui Dumnedzău?”[16], iară eu dzic: „Cine va cunoaşte mentea omului săhastru ce-i deprins în liniştea şi în tăceare cu trupul şi cu sufletul?”

Putearea împăratului iaste mulţimea bunătăţei, iară putearea săhastrului iaste mulţimea rugei lui.

---

[16] Rom. 11, 34.

Stepena a doadzeci şi opt. Pentru svînta înma bunătăţilor, fericita rugă şi pentru dvorbirea menţei ş-a simţirei ce-i într-însă /250r/

Ruga, întru făptura sa, iaste o amestecare şi o împreunare omului cu Dumnedzău, iară întru biruirea sa iaste mărie lumiei, că o întăreaşte să nu să prăpădească pentru mulţimea păcatelor. O împăcare a lui Dumnedzău cu oamenii; maică lacrămilor şi iară fată lor; curăţire păcatelor; pod desupra celor ce trec fără de nice o smenteală de năpăşti. Ruga iaste un zidiu în mijlocul nostru ş-a scîrbelor; răsăpire şi biruire luptărilor ce ne luptă vicleanul diiavol; un lucru îngeresc; hrană tuturor ceatelor celor fără de trup; veseliia ceaia ce va să hie; lucru petrecut, adecă ca să-l lucreadze neştine totdeauna să nu-i mai facă sfîrşit; izvorul sănătăţilor; agonisitoare darurilor celor sufleteşti; o adaogere spre bine ce-i nevădzută; o hrană sufletului; o luminare menţei; o săcure carea taie şi ciopleaşte oceinţa; o arătare nedeajdei; o dezlegătură scîrbei; o bunătate călugărilor; un visteariu tăcerei; o împuţinare mîniei; o oglindă adaosului întru bunătăţi; o a /250v/ rătare măsurei lucrurilor celor bune întru carea simtem agiunşi; o curăţie tocmealei vieţei noastre; descoperire tainilor lui Dumnedzău şi lucrurilor celora ce vor să hie; un sămn şi o arătare mărirei ce are neştine de la Dumnedzău. Ruga, întru ceia ce să roagă cu adevărat, iaste o giudecată şi un giudeţ a lui Dumnedzău, mainte de dzua giudeţului, întru carele să giudecă neştine şi să ia amente întru sine cum să află cătră Dumnedzău.

Să ne sculăm toţi din leane şi s-audzim svinţita împărăteasa bunătăţilor strîgînd cătră noi cu glas mare şi dzicînd: „Veniţi cătră mene toţi ceia ce vă trudiţi luptîndu-vă în săprotiva supărărei diiavolilor şi simteţi însercenaţi de greutatea păcatelor şi eu vă voiu răpăosa cu dulceaţa darului într-această viiaţă. Luaţi giugul mieu asupra voastră şi veţi afla răpaos întru sufletele voastre şi tămăduire ranelor voastre, că giugul mieu-i bun"[1] şi-i tămăduitoriu păcatelor voastre.

---

[1] Mt. 11, 29-30.

Cîţi meargem să stăm şi să vorovim cu împăratul şi cu Dumnedzăul nostru, să nu facem /251^{r}/ această cale a noastră fără de gătirea menţei, ca nu cumva, vădzîndu-ne de departe că n-avăm arme sufleteşti şi veşmente destonice de-a dvorbirea înaintea aceluia împărat şi va gice slugilor sale şi ne vor lega şi ne vor goni oareunde departe de la faţa sa. Şi să va întoarce îndărăpt înaintea featei noastre obiduită şi fără de folos ruga noastră.

Cînd mergi să dvorbeşti înaintea lui Dumnedzău, să hie veşmîntul sufletului tău ţesut tot cu iertăciuni, însă mai vîrtos cu dezlegarea învrăjbiei şi cu nezavistie cătră ceia ce ţ-au greşit, că, de nu veri face aşea, nice un folos nu veri dobîndi din ruga ta. Să hie tot cuvîntul rugei tale prost şi neînfrîmşat de cuvente fără ispravă, că vamăşiul, numai cu un cuvînt, şi curvariul s-au împăcat cu Dumnedzău.

Una iaste dvorbirea înaintea lui Dumnedzău celora ce să roagă, însă are întru sine multe împărţituri. Unii dvorbăsc înaintea lui Dumnedzău şi vorovăsc cu nus ca cu un priiatin sau unui domnu, aducîndu-i cîntare şi rugămente, însă nu pentru sine, ce pentru agiutoriul altora. Alţii cer bună /251^{v}/ tate şi cinste şi mai multă nădeajde şi îndrăznire; alţii cer să să izbăvască desăvîrşit de datornicul său; alţii stau de să roagă pentru grijea datoriei sale; alţii, să să izbăvască din temniţă; alţii, iertare păcatelor.

Iară noi, mainte de toate, vom pune în cartea rugei noastre mulţămire curată cătră Dumnedzău pentru bune lucruri ce-am luat de la svinţia sa. În stihul rugei noastre cela al doile, vom pune ispoveadaniia păcatelor noastre şi înfrîngerea cea dinlontru a inimiei. Şi de-aciia vom aduce înaintea lui Dumnedzău, împăratul nostru, cearerea şi rugămentea noastră. Şi chipul aceştiia rugi iaste frumos, cum fu ş-arătat unuia din fraţi de la îngerul lui Dumnedzău.

De veri hi stătut vrodată înaintea vrunui giudeţ lumăsc şi vădzut cu vină aşteptînd să iai muncă pentru vina ta, nu-ţi trebuiaşte altă pildă de frică şi de chip smerit ce ţi să cade să aibi cînd stai întru ruga ta. Iară încă de n-ai stătut nice tu, nice-ai vădzut pre alţii giudecîndu-i giudeţul, încai te învaţă /252^{r}/ a sta înaintea lui Hristos ş-a-l ruga cu lacrămi de rugămentele ce să roagă bolnavii vracilor, cînd vor să ia vro arsură sau vro tăiare de la dînşi.

Nu tocmi cu înţelepciune cuventele întru ruga ta, că de multe ori cuventele ceale proaste şi fiicăvirea cuconilor îngăduiră părintelui său celuia ce-i în ceriu.

Nu începe a grăi cuvente multe întru ruga ta, ca să nu ţi se răşchirea mentea cercînd cuvente. Un cuvînt a vamăşiului milostivi pre Dumnedzău şi un cuvînt credincios mîntui tîlhariul. Cuventele ceale multe ce să fac în rugă de multe ori au aruncat mentea întru năluciri şi o au răşchirat; iară cuvîntul cel sîngurat de multe ori putu aduna mentea.

De pricepi că te îndulceşti vrodată şi te umileşti în vrun cuvînt de rugă, tu petreci într-îns, că atunci socotitoriul nostru, îngerul, să roagă cu noi.

Nu îndrăzni macar sa-i hi şi curat de toate păcatele, ce mai vîrtos te-apropie în ruga ta cu multă înţelepciune smerită şi atunci veri dobîndi îndrăznire /252^{v}/ multă.

Să hi suit toată scara bunătăţilor, tot te roagă lui Dumnedzău pentru iertarea păcatelor, audzind pre fericitul Pavel dzicînd pentru păcătoşi: „dintru carii simt eu întâiu”[2].

Untul şi sarea au fire a-ndulci bucatele; şi mentea cea smerită şi lacrămile au fire a face árepi rugei ş-a să sui cătră Dumnedzău.

De te veri îmbrăca cu blîndeaţe şi cu nemînie, nu te veri trudi mult a slobodzi mentea ta din prădare.

Pănă nu agonisim rugă tare şi curată, ne asămănăm cuconilor celor mici ce să învaţă dintăiu a îmbla în picioare. Că cum mărg aceia cîte puţinel şi cad şi să scoală şi iară îmblă, aşea şi noi, cînd ne rugăm, cade mentea noastră pentr-acea tărie ce să cade să o avăm cătră Dumnedzău şi iarăşi ne sculăm, pănă dobîndim lipsa rugei noastre.

Trudeaşte de rădică mentea ta cătră Dumnedzău, însă mai vîrtos să închidzi tot gîndul tău întru cuventele rugei tale şi, de va slăbi să cadză pentru pruncíia sa, iară-l strînge şi-l adună în tine. Căci că tocmala menţei iaste nestătutul, iară a lui Dumnedzău iaste să poată a întări să stea tot lucrul. /253^{r}/

Iară de te veri nevoi pururea nepărăsit în săprotiva nestătutului menţei, va veni şi întru tine cela ce-au cuprins ş-au oprit marea cu năsip şi va opri şi întru tine marea menţei tale şi veri dzice cătr-însă întru ruga ta: „Veni-veri pănă icea şi nu veri mai treace, nice te veri răşchira încoace şi încoló”[3].

Cu nevoie şi neputut lucru iaste să leage neştine duhul şi mentea să nu să înşeale. Iară unde petreace ziditoriul menţei, Duhul Svînt, toate lucrurile i să pleacă.

---

[2] I Tim. 1, 15.

[3] Iov 28, 11.

De veri hi văzut cum să cade soarele direptăţei, pre Hristos, veri putea şi vorovi cu nus, rugîndu-l şi mărindu-l. Iară de nu-l veri hi văzut, cum veri putea să voroveşti nemenciunos cu nusul, ce pr-ins nu l-ai văzut?

Întăia stepenă a rugei iaste să goneşti cu puţineale cuvente adaosul şi zburarea gîndurilor. Iară mijlociia iaste să hie mentea toată numai întru cealea ce grăieşti şi gîndeşti. Iară săvîrşitul rugei iaste să hie cu totul înălţată mentea cătră Dumnedzău.

Altă bucurie iaste ceaia /253v/ ce vine celora ce să roagă în săborul fraţilor cu soţii, şi alta ceaia ce iaste întru ceia ce să roagă deosebi în săhăstrie; că cea din săbor să şi înşeală[4] cîte puţinel pentru răşchirarea menţei şi pentru năluciri, iară cea din sîngurătatea săhăstriei iaste plină de înţelepciune smerită.

De te veri nevoi să-ţi deprindzi mentea pururea a nu să depărta de Dumnedzău, ca şi şedzutul la masă va hi aproape de tine. Iară de nu veri opri, ce veri lăsa mentea ta să îmble decicia, nicedănăoară nu veri putea ţinea aproape de tine venirea lui Dumnedzău.

Marele lucrătoriu a rugei ceii mari şi depline dzise: „Voia mi-i să dzic cinci cuvente pre înţelesul mieu ca să învăţ şi pre alţii decît mii de cuvente în taină cu nesimţirea limbiei"[5]. Însă aceasta rugă iaste astreinată de pruncie. Derept-aceaia ca neşte nesăvîrşiţi să ne rugăm cu trudă şi cu mulţimea cuventelor, că ceia ce să roagă într-acesta chip nesăvîrşit, a-giung de-aciia şi întru ruga cea desăvîrşit. Că ceaia a doa iaste agonisitoare ceiia dintăiu. /254r/ Derept-aceaia dzise prorocul: „Cela ce dă rugă curată celuia ce să roagă fără de nice o leane cu scîrnăvie şi cu dureare".

Alt lucru iaste scîrnăviia rugei şi altul piiarderea şi altul furtuşagul şi altul vina. Scîrnăviia rugei iaste cînd stă neştine înaintea lui Dumnedzău cu trupul, iară cu mentea năluceaşte gînduri reale şi spurcate. Piiarderea iaste cîndu-şi pradă neştine mentea în vreamea rugei într-alte lucruri de griji fără de folos. Furtuşagul iaste cînd zboară preafuriş mentea noastră şi nu o simţim. Vina rugei iaste oarefiece adaos de supărare pohtelor să apropie de noi cînd ne rugăm.

De nu ne vom tîmpla sînguri în vreamea rugei, să închipuim dinlontrul inimiei noastre ruga ce ne rugăm, ca să nu o arătăm altora. Iară de nu vor hi acolea alţii de slugile laudei, să închipuim ruga noastră şi cu chipul

---

[4] Adnotat: *smenteaşte.*

[5] I Cor. 14, 19.

denafară, că întru ceia ce nu-s încă desăvîrșit, mentea lor să închipuiaște de multe după chipul trupului.

Deaci toți, însă mai vîrtos ceia ce vin înaintea împă /254^{v}/ ratului ca să dobîndească iertăciune de datoriia sa, le trebuiaște inimă zdrobită fără de nice o mîngîiare.

De simtem încă în temnița acestui întunecat și putred trup, să audzim pre cela ce dzise lui Petră: „Încinge-te cu fartuvul ascultărei și te dezbracă de voia ta și așea gol te-apropii de Dumnedzău întru ruga ta și cheamă numai voia aceluia". Și atunci veri dobîndi pre Dumnedzău de va ținea cîrma sufletului tău și te va îndirepta fără de primejdă.

Tu, cela ce veri să te rogi desăvîrșit, scoală și ieși din iubirea lumiei și din pohtele trupului. Leapădă deasupra ta grijile lumiei, dezbracă-ți mentea de toate gîndurile cealea ce nu-s către Dumnedzău și te leapădă de trup. Căci că ruga nu iaste alt lucru fără de o streinătate de lumea cea vădzută și nevădzută. Derept-aceaia dzise prorocul către Dumnedzău: „Doamne, ce ceiu eu de la tine în ceriu?" Nemică. Sau „Ce pohtesc de la tine pre pămînt?"[6] Nemică, alegînd fără de ceaia ce să mă aflu aproape nedespă /255^{r}/ rțit de svinția ta, cu tăcearea pururea întru ruga mea. Unii pohtesc bunătate; alții, mărire; alții, să agonisască vrun lucru putred. „Iară pohta mea iaste să mă apropiiu de Dumnedzău și să-mi puiu spr-ins nedeajdea"[7] nepohtirei meale.

Credința făcu árepi rugei, că fără dinsă nu poate ruga să zboare în ceriu.

Noi ce simtem ținuți de pohte, să ne rugăm cu deadins lui Dumnedzău, că toți ceia ce simt în păcate, din pohtele ce-au fost au adaos întru nepohtire cu ruga.

Ca și giudețul cela ce săvai să nu să temea de Dumnedzău, însă pentru multă trudă ce-i făcea săraca aceaia, o răscumpără de la pîrîșiul său[8], așea și despuitoriul nostru va face <ră>scumpărare sufletului de pîrîșiul său, de trup și de duhurile ceale vicleane și de vrăjmașii lui.

Bunul socotitoriul spăseniei noastre trage pre cei cu nărav bun întru liubovul său, cu darul cela ce le dă de sîrg cearerea lor; iară sufletele ceale nemulțămitoare și cu nărav rău ce-au luat de multe ori dar și, ca nește cîini, n-au mulțămit celuia ce /255^{v}/ le-au dat sau uitat, le face de dvorbăsc

---

[6] Ps. 72, 24.
[7] Ps. 72, 27.
[8] Cf. Lc. 18, 5.

pururea cu rugă şi cu foame şi cu seatea cearerei lor. Căci că cîinele nemulţămitoriu, deaca ia pîinea, îndată fuge şi să duce de la cela ce i-o au dat.

Cînd stai în rugă vreame multă şi nu dobîndeşti de ce te rogi, nu gice că n-ai folosit nemică, c-ai folosi; că ce lucru poate să hie mai înalt şi mai bun decît ceaia ce să apropie neştine de Dumnedzău şi să împreună cu svinţiia sa pururea cu ruga?

Cela ce-i vinovat spre moarte nu se teame aşea de munca sa ca cela ce să nevoiaşte cu ruga în ceasul cela ce stă de să roagă lui Dumnedzău. Derept-aceaia, de iaste neştine înţelept şi cu mentea ascuţită dintru aducerea amente a rugei, poate să gonească şi să urască toată ocara şi mîniia şi grijea şi îndeletniciia lumască şi scîrba şi săturarea şi vălăşagul şi gîndul.

Cînd veri să stai întru rugă, să gătedzi mainte rugă nepărăsită întru sufletul tău, ca să stai cum să cade înaintea lui Dumnedzău; şi cu acesta chip veri adaoge curund întru ruga ta.

Vădzuiu pre unii strălu /256^r/ cind întru ascultare, carii nu să leniră de cît le fu putearea întru pomenirea cea dumnedzăiască a menţei sale şi de năprasnă, deaca stătură la rugă, vărsară izvor de lacrămi, căci că era mai denainte gătaţi dintru cuvioasa ascultare.

Întru ruga ce iaste împreună cu săborul fraţilor urmadză prădare şi răşchirarea menţei, iară deusebi nu-i aşea, ce aceştiia supără leanea, iară ceiialalte-i agiută osîrdiia.

Războiul arătă liubovul slujitoriului ce are cătră împăratul; şi liubovul ce are călugărul cătră Dumnedzăul arătă vreamea rugei ş-a pravilei. Ruga-ţi va arăta tocmala şi adaosul ce ai întru bunătăţi, căci că bogoslovţii au dzis că ruga iaste oglindă călugărului.

Cela ce lucreadză fiece lucru şi, deaca soseşte ceasul rugei de nu-l părăseaşte, acela iaste batgiocurit de draci. Că tocmala acelora furi iaste să ne fure din ceas alt ceas.

Nu te lepăda a nu te ruga pentru vrun suflet ce te roagă, săvai să n-ai ş-avea dar de rugă şi de lucrure bune, căci că credinţa celuia ce ceare /256^v/ de multe ori mîntuiaşte şi pre cela ce să roagă cu inimă înfrîmtă.

Nu te înălţa cînd te rogi pentr-alt şi eşti audzit de Dumnedzău, că nu pentru ruga ta, ce credinţa acelora birui şi te audzi.

Fiece cucon iaste strîns şi întrebat de învăţătura ce învaţă prespre dzi; şi toată mentea să va întreba de Dumnedzău pentru toată ruga ce-au luat puteare de la svinţiia sa să să roage.

Cînd faci cu trezvire ruga ta şi cu nevoinţă, atunci te veri supăra de mînie şi de urgie, că aceasta-i tocmala vrăjmaşilor diiavoli, ca să ne păgubască cu aceasta de plata rugei.

Toate bunătăţile să facem, însă mai vîrtos să avăm pururea rugă întru simţirea inimiei în toată vreamea. Atunci să roagă sufletul într-acesta chip, cînd iaste biruită mîniia şi urgiia.

Lucrul cela ce în multă vreame şi cu multă trudă şi rugă să agoniseaşte, iaste cu mult mai tare şi mai neclătit. Cela ce-au agonisit pre Dumnedzău întru ruga sa nu va camai afla întru ruga sa poveşti de vrăjeale. Căci că darul Duhului Svînt ce are sufletul /257^{r}/ să roagă atunci cu nus pentr-îns Duhului Svînt cu suspini negrăite[9].

Nice o nălucire a simţirei să nu primeşti întru ruga ta, ca să nu paţi vro buiuguire menţei tale şi să cadzi în vro hulă în săprotiva credinţei.

Împlerea a toată cearerea şi rugămentea întru rugă să cunoaşte. Adeverinţa iaste să hie neştine departe de toată îndoirea. Adeverinţa iaste o arătare neclătită şi nemutată a unui lucru ce iaste ascuns şi nearătat.

Tu, cela ce eşti nevoitoriu întru rugă, să hii foarte milostiv cătră de-aproapele tău, căci că pentr-acesta lucru a milosteniei vor lua călugării cu o sută de ori mai mult într-această lume şi viiaţa de veaci întru veacul ce va să hie.

Deaca vine focul liubovului celui dumnedzăiesc întru inima ta, rădică sufletul în rugă, carele, deaca să rădică şi să înalţă în ceriu, să pugoară focul Duhului Svînt în ospătăriia sufletului.

Unii dzic că ruga iaste mai bună decît aducerea amente de moarte, iară eu laud pre-amîndoa întru chip.

Calul bun, de ce fuge înainte, de-aceaia să mai sirepeaşte şi adaoge fugă cătră fugă. Fuga să înţelegi cetitul; /257^{v}/ calul, mentea cea bărbătească. Aşea, într-acesta chip şi mentea cea bărbătească, cît mearge înainte cu cetitul şi cu ruga, atîta să aprinde cu liubovul lui Dumnedzău şi cu acesta chip miroseaşte şi cunoaşte de departe lupta pohtelor şi să găteadză mainte în săprotiva luptărei şi deacii petreace întru tot nebiruit.

Cumplit şi greu lucru iaste să apuce neştine apa din gura celuia ce arde de seate, iară mai nevoie-i a dezbăra neştine sufletul ce să roagă cu umilinţă de la acea dvorbire mult dorită ce are cătră Dumnedzău, mainte de ce nu svîrşeaşte ruga aceaia şi umilinţa.

[9] Rom. 8, 26.

Nu te despărți de ruga ta, până nu veri vedea că să opresc după voia lui Dumnedzău iară întru tine, ca să nu treacă focul omilinței și apa lacrămilor ce ți s-au dat de la Dumnedzău. Că nu veri dobîndi vreame ca aceasta de iertare păcatelor în toată viiața ta. Cela ce-au gustat dulceața rugei, de multe ori, cu aducerea amente unui cuvînt pentru lauda sa ce-l gice la arătare, își spurcă într-acesta chip mentea, cît de-aciia, stînd la rugă, nu camai putu să afle cum au fost deprins mainte dulceața aceaia.

Alt lucru iaste să-și cerceteadze neștine ades inima sa cu mentea ca /258[r]/ cum un boiarin, carile îndirepteadză și socotească puterile sufletului; și altul cîndu-și ia amente inima cu mentea ca cu un arhiereu cînd aduce lui Hristos jărtva cea cuvîntătoare a rugei. Deaci, cum gice Grigorie Bogoslov, ceia ce-și cerceteadză inima cu mentea ca cu un boiarin, vine într-înși focul cel ceresc a Duhului Svînt de-i arde și-i curățeaște, căci că nu simt încă desăvîrșit curați.

Iară ceia ce-și socotesc adease inimile lor cu mentea ca cu un arhiereu, îi lumineadză iară același foc pentru măsura săvîrșitului ce au, că Dumnedzău să cheamă foc de lumineadză și arde.

Derept-aceaia unii, ieșind de la rugă, ei ca de la un cuptoriu de foc simțind iușiurarea și curățiia scîrnăviilor celor de păcate ș-a pohtelor trupului. Alții, ca de la un foc mare luminați și îmbrăcați cu un veșmînt de smerenie și de bucurie; ceia ce ies de la rugă fără de-aceaste doaă daruri, trupeaște, ca să nu dzic jidoveaște, iară nu sufleteaște să roagă. De s-atinge un trup de altul să schimbă cu firea, dară cum să nu să schimbe cela ce-i curat și cu mîni nevinovate să atinge de trupul lui Dumnedzău?

După chi /258[v]/ pul unui împărat pementesc putem să vedem și bunul împăratul nostru cel ceresc, carele cîteaorea dăruiaște darurile vonicilor săi însăși cu sine, cîteaorea cu un boiarin al său, cîteaorea cîte cu vrun șerb al său, alteori încă și pre ascuns de nu pricep; însă mai apoi de toate după cumu-i și veșmîntul smereniei noastre ce purtăm.

Cum iaste de urît împăratului pementesc cela ce stă aproape d-ins și-și întoarce fața sa într-altă parte de grăiaște cu vrăjmașii împăratului, așea iaste de urît și lui Dumnedzău cela ce stă înaintea svinției sale de să roagă și primeaște întru sine gînduri spurcate.

Cînd vine întru tine acela cîine, diiavolul, ce va să-ți fure mentea, goneaște-l cu arma bunătăților și, de cîte ori s-are veni fără de rușine, nu-l slobodzi, nice-i da loc, ce de-atîtea ori-l goneaște.

Ceare agiutoriu de la Dumnedzău cu lacrămi, ceare cu ascultare și ucide în ușea milei lui Dumnedzău cu îndelungă răbdare. „Că cela ce va ceare așea va dobîndi și cela ce va căota va afla și cui va bate, i să va deșchide"[10]. Fereaște-te ca să nu te rogi prost și cum să tîmplă pentru vro /259ʳ/ muiare, adecă să o gîndești sau să o nălucești, ca nu cumva să te păgubești din tocmala cea bună și direaptă întru răutate.

Nu grăi, nice ispovedui întru ruga ta lucrurile ceale trupești spurcate, care cum veri hi făcut a prostul, ca nu cumva să hii însuți ție vrăjmaș.

Să nu-ți hie vreamea rugei tale ceasul socotinței lucrurilor celor mari sufletești; iară de nu, veri hi furat de lucrurile ceale mai de folos.

Cela ce ține totdeauna toiagul rugei nu să va împideca, iară de i să va și tîmpla a să împideca, tot nu-și va cădea de tot. Căci că ruga iaste un măcitel credincios a lui Dumnedzău, carea-l nevoiaște și-l strînge să asculte. Să însămnăm și să socotim folosul rugei dintru împidecarea ce ni să tîmplă de la diiavoli cînd stăm în besearecă cu soborul, că de n-are hi atîta de folos, nu ne-are face diiavolul atitea piadece, și roada ei să o cunoaștem din biruirea ce biruim vrăjmașii noștri atunci. Cum gice prorocul: „Pentr-aceasta cunoscuiu că mă iubiș, Doamne, că nu să bucură de mene vrăjmașiul mieu"[11], întru vreamea războiului. Și iară gice: „Strigaiu /259ᵛ/ cătră tine cu toată inima mea"[12], adecă cu trupul și cu duhul. Că „unde-s doaă ceale de-apoi adunate", adecă sufletul cu duhul, „acolo iaste Dumnedzău în mijlocul lor"[13].

Nice darurile ceale trupești, nice ceale sufletești simt în toți într-un chip. Derept-aceaia într-unii vine cetind mai curund și mai pre scurt, iară într-alții mai apestit și mai de cătră sară. Și ceia ce citesc mai de sîrg și mai pre scurt dzic că fac aceasta pentru ca să nu hie biruiți de prădarea și de rășchirarea menței. Iară ceialalți, pentru neștiința, căci că nu s-au deprins, nice știu să citească repede.

De te rogi pururea și pîrăști cătră împăratul pre vrăjmașii tăi, diiavolii, cînd vin să te supere, îndrăzneaște, că nu te veri trudi vreame multă, căci că înșiși de sine să vor duce de la tine curund, că nu vor putea necuvioșii să te vadză dobîndind cunună pentru lupta ce te lupți în săprotiva

[10] Lc. 11, 10.
[11] Ps. 40, 11.
[12] Ps. 118, 145.
[13] Mt. 18, 20.

lor cu ruga. Şi încă fără de-aceasta vor ieşi răniţi şi ucişi de rugă, ca de neşte foc.

Nevoiaşte de agoniseaşte bărbăţie şi osîrdie întru rugă, că de veri face aşea, va hi /260ʳ/ Dumnedzău agiutor şi învăţătoriu rugei tale.

Nu putem să învăţăm pre nime cu cuventele, căci că iaste un lucru din fire, nice cu învăţătura altuia putem să învăţăm frîmseaţea rugei. Căci că ia are întru sine învăţătoriu pre Dumnedzău, ce învaţă pre om înţeleagere şi dă rugă celuia ce să roagă şi blagosloveaşte ani direpţilor. Amin.

Stepena a doaădzeci şi noaă. Pentru ceaia ce-i pre pămînt închipuire cerească a nepohtirei ş-a săvîrşitului şi pentru învierea sufletului mainte de învierea a toată lumea

Deaci iată şi noi ce-am pus întru adîncata groapa neştiinţei şi întru întunecatele pohte şi în umbra morţei acestuia trup, înceapem a îndrăzni a povesti cu înţelepciune şi de pămîntul cel ceresc. Tăriia ceriului are înfrîmşeare stealele şi nepohtirea are întru sine cuviinţă lucrurile ceale bune. Şi eu nemică altă nu socotesc să hie nepohtirea fără de un ceriu oarecarele a menţei într-înimă, carele de-acii înainte vicleşiugurile ceale reale a diiavolilor le are ca pre neşte giucăreale.

Acela iaste şi să cunoaşte cu adevărat /260v/ nepohtitor ce ş-au curăţit trupul de toată putregiunea păcatelor şi l-au făcut neputred şi ş-au înălţat mentea din lucrurile ceale pementeşti ş-au plecat ei toate simţirile trupului şi ş-au pus sufletul înaintea lui Dumnedzău, tindzîndu-şi osîrdiia şi liubovul său pururea cătră svinţiia sa, mai pre desupra de putearea sa. Alţii iarăşi dzic că nepohtirea iaste învierea sufletului ce iaste mainte decît învierea trupului. Alţii dzic cum nepohtirea iaste o cunoaştere a lui Dumnedzău desăvîrşit, a doa de ceaia a îngerilor.

Deaci acesta săvîrşit acelor desăvîrşit, care săvîrşit n-are nicedănăoară svîrşit, cumu-mi spuse oarecine ce era gustat, aşea să svenţeaşte deacii mentea şi să înalţă din toate lucrurile lumiei, ce mai mult întru viiaţa cea trupască, deaca agiunge şi priceape pristaniştea cea cerească a sventei linişte, să răpeaşte întru videanie ca un buiuguiut, cum s-are afla în ceriu. Pentru carea dzise cela ce era gustat de-acesta lucru: „Că putearnicii lui Dumnedzău foarte să înălţară de pre pămînt”[1]. Aşea, într-acesta chip, am socotit /261r/ că făcea şi svîntul Sísoi, eghipteanul, – nu-şi lăsa vreame multă mînule întinse întru rugă cînd să ruga cu alt neştine.

---

[1] Ps. 46, 9.

În multe chipuri iaste nepohtirea, căci că iaste unul nepohtitoriu şi să află altul decît un nepohtitoriu mai nepohtitoriu; căci unul foarte nu iubeaşte răutăţile şi pohtele, iară altul iaste nesăţios întru bunătatea lucrurilor celor bune.

Curăţiia încă să cheamă nepohtire, şi să cuvine, căci că iaste începătură învierei a toată lumea şi neputregiune lucrurilor celor putrede. Nepohtirea o arătă fericitul Pável ce dzise: „Noi avem înţelepciunea lui Dumnedzău"[2]. Nepohtirea o arătă marele Antónie, ce dzise că nu să teame de Dumnedzău, ce-l iubeaşte. Nepohtirea o arătă acela cuviosul Ioan colibnic, carele să rugă lui Dumnedzău să să întoarcă pohtele iară întru sine, cealea ce era duse. Cine s-au spodobit nepohtirei ceii adevărate mainte de lumina ce va să hie în veacul ce vine ca arapul acela, Efrem? Căci că lăudatul întru proroci David să rugă lui Dumnedzău dzicînd: „Iuşiureadză-mi, Doamne, scîrba, ca să poci ceva odihni"[3], iară acesta chinuitoriu /261v/ a lui Dumnedzău dzise: „Opreaşte şi micşiureadză valurile darului tău, Doamne, carele simt atîtea, căci nu poci să rabd".

Acela suflet are nepohtirea, carele iaste atîta întărit şi înfrîmşat cu bunătăţi, cîtu-i şi cel pohtitori cu dulceţi.

De iaste aceasta tocmala lăcomiei pîntecelui, cînd să nevoiaşte neştine a mînca fără foame, op că să hie ş-aceasta tocmala văzdîrjaniei ceii deplin, cînd i-i foame nescui şi-şi biruiaşte firea de rabdă foamea.

De iaste ustavul necurăţiei ş-a curviei a să sirepi cu pohta întru dobitoace şi întru ceale fără de suflet, ş-acesta poate să hie ustav curăţiei ceii deplin – a-şi feri toate simţirile nevinovate de cătră toate faptele, cum are hi fără de suflet şi nesimţitoriu.

De iaste sfîrşitul iubirei la avoţie a nu părăsi niceodată de-a strîngerea şi de-a să săturarea, iaste ş-acesta săvîrşitul nestrînsorei, să nu-şi cruţe neştine nice trupul.

De iaste împlearea leanei, cîndu-i neştine întru toată slobodziia şi nu rabdă nice-aşea, iaste ş-aceasta împlearea răbdărei, cînd să află /262r/ în scîrbe şi să-i paie că iaste în slobodzie şi în răpaos.

De iaste ş-aceasta genunea mîniei, cînd simtem şi înşine ne facem ca neşte hieri sălbatece de mînie, aceasta încă iaste săvîrşitul îndelungul răbdărei, să hie neştine lin şi nemînios şi cînd nu iaste de faţă şi cîndu-i de faţă cela ce-l ocăreaşte.

---

[2] I Cor. 2, 16.
[3] Ps. 38, 18.

De iaste aceasta înălțimea deșeartei măriri, cînd închipuiaște lucruri de mărire deșartă neștine, nefiind nime acolea de față să-l laude, aceasta încă iaste chip nemăririei, cînd nu să fură niceodată cu mentea spre mărire, fiind de față ceia ce-l laudă.

De iaste acesta chip peririei, adecă mîndriei, cînd să mîndreaște neștine și să măreaște, fiind în port și în viiață proastă, acesta încă iaste chip de smerenia mîntuirei, fiind întru lucruri bune și înalte și are mente smearină.

De iaste ș-acesta pohtire desăvîrșit a să pleca neștine de sîrg de tot cu totul gîndurilor ce i-s sămănate de diiavolul într-înimă, eu socotesc să poată hi ș-acesta sămn svîntei nepohtiri, cînd va putea neștine gi /262^{v}/ ce la arătare: „«Cînd să depărtă și să dusă de la mene nevicleanul diiavolul, nu mă pricepuiu»[4], nice știu cum și pentru ce au venit, nice pentru ce s-au dus și cum, ce simt cu totul de tot nesimțit într-unii ca aceia, fiind cu totul împreunat cu Dumnedzău și simt pururea".

Cela ce s-au spodobit să agiungă într-aceasta tocmală, fiind încă cu trup, acela are pre Dumnedzău petrecătoriu întru sine și-l îndirepteadză întru toate cuventele, și în lucruri, și în gînduri. Derept-aceaia deacii înainte cu lumina dinlontru ce are, ca de un glas oarecarele a voiei lui Dumnedzău, mai presus de toată învățătura omenească, grăiaște de gice: „«Cînd voiu veni să mă arăt feaței lui Dumnedzău?»[5] Căci că nu mai poci să răbd tăriia jelaniei cu carea jeluiesc și pohtesc să aib frîmseațea cea neputredă ce mi-ai dat mainte pănă nu cădzusă într-acest trup de tină pementesc". Ce trebuiaște a grăi mai mult. Cela ce iaste nepohtitoriu „nu camai petreace în voia sa, ce petreace într-îns Hristos"[6], cum gice acela fericitul Pável, ce bună nevoință să nevoi și viiața împlu și credința o socoti direaptă[7]. /263^{r}/

Nu să poate face cununa împărătească dintr-o piiatră scumpă numai, nice nepohtirea să săvîrșeaște de ne vom leni de vrun lucru bun, săvai cît de mic. Nepohtirea să o socotești curte cerească împăratului celui din ceriu și multe petreaceri de lăcaș aceluia ce sîmt întru cetatea aceasta și zid acestui Ierusalim a iertărei păcatelor.

Să curăm, fraților, ca să putem dobîndi întrare întru acest visteariu ceresc, adecă întru nepohtire; iară s-am hi opriți de vro sarcină de păcate

---

[4] Ps. 100, 5.

[5] Ps. 41, 2.

[6] Gal. 2, 20.

[7] Cf. II Tim. 4, 7.

sau de vrun nărav rău sau de vreame de zăbavă, o, mare va hi aceasta nevoie, însă tot să nevoim să apucăm săvai vrun lăcaş dinpregiurul acestuia visteariu. Iară de vom hi încă tot leaneşi şi slabi, încai să ne nevoim în tot chipul să întrăm dinlontrul zidiului. Căci că cela ce nu va întra într-îns mainte de moartea sa, mai vîrtos acela ce nu va treace acesta zidiu va lăcui în pustiile diiavolilor ş-a pohtelor. Derept-aceaia oarecarele să ruga dzicînd: „Cu agiutoriul Dumnedzăului mieu voiu treace zidiul”[8] şi altul dzise ca di /263^{v}/ naintea lui Dumnedzău: „Au doară nu simt păcatele voastre de împart între mene şi între voi?”[9]

Să răsăpim, o, iubiții miei, zidiul din mijloc şi îngrădirea ce iaste între noi şi între Dumnedzău, care-am zidit rău cu neascultare. Să luăm cu pocăința de-aicea dezlegare datoriei noastre, căci că nu va hi în iad nime să ne poată ierta datoriia noastră. Să ne îndeletnicim, că întru îndeletnicire ne-am scris lucrători celor bune şi celor reale. Nu vom putea să dăm vina altora pentru păcatele ce-am făcut. Nu vom putea gice că n-am avut vreame, nice pentru sarcina păcatelor vom afla prilej. Căci că toți „cîți au priimit pre Dumnedzău întru sine, cu feredeul a doaă naştere, le-au dat lor puteare ca să hie fii lui Dumnedzău”[10], pentru că gice: „Îndeletniciți-vă şi înțeleageți că simt eu Dumnedzău”[11] şi nepohtirea. Aceluia-i măriia întru veaci. Amin.

Scoală din pămînt în ceriu mentea cea săracă fericita nepohtire şi din gunoiul pohtelor rădică săracul. Iară lăudatul liubov face de şeade cu boiarii îngerilor, cu /264^{r}/ boiarii oamenilor lui Dumnedzău.

---

[8] Ps. 17, 32.

[9] Is. 59, 2.

[10] Ioan. 1, 12.

[11] Ps. 45, 10.

Stepena a treidzeci.
Pentru legătura bunei întreiri a lucrurilor celor bune

„Acmú mai apoi de toate cîte-am dzis mainte, au rămas să grăim pentr-aceaste trei bunătăţi, adecă: credinţa, nedeajdea, liubovul, carele adună şi ţin întru sine legătura tuturor bunătăţilor. Ce mai mare d-inse iaste liubovul, căci că Dumnedzău să cheamă liubov"[1].

Cea dintăiu, cum socotesc eu, adecă credinţa, iaste zare de lumineadză, a doa iaste lumină, a treia iaste o încungiurare, iară toate împreună simt o zare şi o lumină. Căci că cea dintăiu poate să facă şi să lucreadze toate lucrurile; a doa cuprinde mila lui Dumnedzău şi nu lasă în ruşine pre cela ce o are; a treia nicedănăoară nu cade, nice stă de-a curărea, nice lasă să odihnească de fericita uimire pre cela ce-i rănit d-insa.

Cela ce va să grăiască pentru liubov, începe a grăi de Dumnedzău, iară cu adevărat a grăi neştine de Dumnedzău iaste smenteală şi primejde întru ceia ce nu soco /264v/ tesc aceaia ce fac. Cuvîntul ce-i pentru liubov iaste ştiut numai îngerilor şi celora ce după strălucirea fericitei lor vederi. Dumnedzău iaste liubov. Deaci cela ce va să arate cu de-amănuntul ce lucru iaste Dumnedzău, să asamănă celuia ce-i orb şi să nevoiaşte să numere năsipul ce-i în fundul mărei.

Liubovul, după facerea sa, iaste o închipuire a lui Dumnedzău cît poate să primască putearea omenească; iară după putearea sa, iaste o beţie sufletului; şi după a sa tocmală, iaste izvor credinţei, o genune îndelung răbdărei, o mare a smereniei.

Liubovul cel adevărat iaste o lepădare tuturor gîndurilor celora ce-s în săprotivă, căci că liubovul nu gîndeaşte rău. Liubovul şi nepohtirea şi fecioriia lui Dumnedzău să despart numai cu numele. Cumu-i lumina şi focul şi para de să împreună într-o puteare, aşea într-acela chip şi de-aceaste trei să înţelegi. După măsura lipsei ş-a scăderei liubovului să face întru noi frică, căci că cela ce nu să teame, oare iaste plin de liubov, oare iaste cu totul mort sufleteaşte.

---

[1] Cf. I Cor. 13, 13.

Nu iaste ni /265r/ ce o necuviință de vom aduce din lucrurile ceale omenești pildă și chip liubovului celui dumnedzăiesc, și teamerei, și nevoinței, și rîvnei șerbiei, și jelaniei lui Dumnedzău. Ferice de cela ce are atîta jelanie cătră Dumnedzău cît și un iubăț nerușinos cătră ibovnica sa. Ferice de cela ce să teame de Dumnedzău, cum să tem vinovații de giudeț, ce pentru greșala sa așteaptă pierdzare. Ferice de cela ce iaste așea de nevoitoriu întru nevoința cea adevară a lucrurilor celor sufletești cumu-s șerbii cei adeveri și înțelepți cătră domnii săi. Ferice de cela ce iaste așea de rîvnitoriu întru lucrurile ceale bune ca ceia ce preveaghe pregiur muierile sale pentru rîvna ce au cătr-înse. Ferice de cela ce stă întru ruga sa înaintea lui Dumnedzău, așea cum stau slugile înaintea împăratului său. Ferice de cela ce să nevoiaște să îngăduiască lui Dumnedzău *nepărăsit* cum îngăduiaște oamenilor. Nu să împreună așea înma cu cuconul său cîndu-l apleacă cum să apropie de Dumnedzău pururea feciorul liubovului.

Cela ce iubeaște pururea i să năluceaște fața celuia ce-l iubeaște și cu dulce o cuprinde. Și unii ca aceștia nice în somn nu pot /265v/ deaciia să odihnească de jelanie, ce ș-acolo cătră iubitul său vorăvăsc. Deaci cum iaste întru lucrurile ceale trupești, așea și întru ceale sufletești, adecă întru ceia ce săvai și simt cu trup, însă oarecum sîmt despărțiți d-ins pentru liubovul ce au cătră Dumnedzău.

Cu acesta liubov fu rănit oarecarele, grăi de sine, ce d-ins mă mir, „eu dorm", pentru treaba firei trupului, „iară inima mea preveaghe"[2], pentru mulțimea jelaniei.

Și veri însămna, o, înțeleapte părinte, că sufletul cel cu bunătăți, după deaca ucide întru sine în chipul cerbului toate rădicările ceale de fiiară și de pohte, atunci doreaște și să topeaște cătră Dumnedzău, fiind lovit ca de o sigeată de focul liubovului ce are cătră svinția sa.

Putearea cea adevară a foamei ceii sufletești a liubovului lui Dumnedzău nu să poate cunoaște în vrun chip carea cumva, iară a seatei, să tinde și arată și însămneadză întru toți para arderei sale. Derept-aceaia prorocul ce doriia de Dumnedzău dzise: „Înseteadză sufletul mieu cătră Dumnedzău cel tare și viu"[3].

De ne cu totul schimbă fața unuia ce-l iubim și-l dorim deaca-l vedem /266r/ și ne face veaseli și blîndzi și fără scîrbă, dară ce nu va face fața

[2] Cînt. 5, 2.
[3] Ps. 41, 2.

despuitoriului nostru, cînd vine de să sălăşliuiaşte nevădzut în sufletul cel curat?

Frica, cînd iaste cu osîrdiia a toată inima, are tocmală de topeaşte şi mănîncă scîrnăviia pohtelor trupeşti. Derept-aceaia dzise prorocul: „Găvozdeaşte şi omori de frică rădicarea trupului mieu"[4]. Iară cuviosul liubov are tocmală a mînca pre unii, după cuvîntul celuia ce gice: „Rănişi-ne, rănişi-ne pre noi într-înimă". Alteori face pre alții de să veselesc şi să bucură; pentr-aceaia dzise prorocul: „Spre-acela nedejdui inima mea şi m-agiută şi înflori trupul mieu"[5] şi „Cînd să veseleaşte inima, întru vedearea lui Dumnedzău să lumineadză şi înfloreaşte"[6] şi fața iaste cu totul veaselă.

Iară cînd deacii omul cu totul să împreună oarecum şi să ameastecă cu liubovul lui Dumnedzău, atunci arată şi denafara trupului, ca-ntr-o oglindă, strălucirea sufletului. Aşea, într-acesta chip, să proslăvi acela, vădzătoriul de Dumnedzău, Moisí. Ceia ce-au agiuns această stepenă îngerească a liubovului, de multe ori uită şi bucatele ceale trupeşti /266^{v}/ a le mînca. Iară mie-mi pare că nu le nice pohtesc adease şi nu iaste a să mira, pentru că şi jelaniia ce iaste în săprotiva aceştiia bunătăți goni de multe ori pohta bucatelor.

Pare-mi că ceia ce au gustat de-aceastea lucruri de-aciia, nice cu acest trup putred nu bolesc cum să tîmplă cu trupul, căci că s-au curățit de-aciia cu para curăției şi, ca neşte neputredzi, au tăiat ş-au stîns para pohtelor cu para liubovului lui Dumnedzău. Mai vîrtos îmi pare că nice tocma bucatele nu le mănîncă cu dulce, căci că apa de supt pămînt are tocmală a adăpa ş-a hrăni rădăcina răsadurilor, iară sufletele acestora le hrăneaşte focul cel ceresc a darului dumnedzăiesc.

Creaşterea teamerei lui Dumnedzău iaste începătură liubovului şi săvîrşitul curăției iaste începătură cuvîntului celui dumnedzăiesc. Cela ce ş-au împreunat simțirea menței deplin cu Dumnedzău, să învață într-ascuns de la svințiia sa cuventelor sale. Că de nu vor hi aceastea împreunate cu Dumnedzău, cumplit şi nevoie iaste a grăi neştine de svințiia sa.

Cuvîntul lui Dumnedzău părintelui, întru ceia ce petreace, /267^{r}/ săvîrşeaşte într-înşi curăție şi cu venirea sa omoară moartea pohtelor. Ce el, deaca să omoară, iaste adeverit ucenic blagosloviei să lumineadză. Cuvîntul lui

[4] Ps. 118, 120.

[5] Ps. 27, 10.

[6] Prov. 15, 13.

Dumnedzău, ce vine dintru suflarea lui Dumnedzău, iaste curat şi petreace întru veacii veacilor. Căci că cela ce nu cunoaşte pre Dumnedzău şi grăiaşte de svinţiia sa, în zadar şi în deşert povesteaşte.

Curăţiia făcu pre ucenicul lui Dumnedzău, pre Ioan Bogoslov, carele întări cu curăţiia sa învăţături<le> întreitei şi prespre firei Troiţe.

Cela ce iubeaşte pre Dumnedzău au iubit mainte pre fratele său, că a doa iaste arătare ceii dintâiu. Cela ce-şi iubeaşte de-aproapele său, nicedănăoară nu va putea răbda să asculte pre ceia ce clevetesc şi osindesc, ce mai vîrtos va fugi d-inşi ca de foc. Cela ce gice că iubeaşte pre Dumnedzău şi pre fratele său să mînie, să asamănă celuia ce-i pare în vis că aleargă.

Putearea liubovului iaste nedeajdea, că pentr-însă aşteptăm plată liubovului nostru. Nedeajdea iaste o bunătate îmbogăţiei ceiia ce nu să veade. Nedeajdea iaste un visteariu nemutat, mainte de visteriul cel veacinic. Aceasta iaste odihna ustenin /267v/ ţelor, uşea liubovului. Aceasta omoară oceinţa; aceasta iaste chipul cela ce ne-aduce amente de lucrurile cealea ce nu simt înaintea ochilor noştri. Lipsa nedeajdei iaste pierdzare liubovului. Cu aceasta nedeajde simt legate trudele, de-aceasta să ţin usteninţele, aceasta cuprinde mila lui Dumnedzău.

Călugărul ce are nedeajde bună şi tare iaste giunghitoriu leanei şi cu sabiia aceştiia o biruiaşte pr-insă. Gustarea darurilor lui Dumnedzău naşte nedeajdea, căci că cela ce n-au gustat nu va putea hi fără de primejdea îndoirei. Nedeajdea strîcă mîniia, căci că aceasta nicedănăoară nu lasă în ruşine; iară omul mînios nicedănăoară nu iaste să nu hie cu faţa schimosită.

Liubovul iaste dătătoriu prorociei, liubovul iaste solitoriu de minuni, liubovul iaste genune strălucirilor.

Liubovul iaste izvor focului celui sufletesc carele, cu cît izvoreaşte, cu atîta arde pre ceia ce înseteadză. Liubovul iaste o dvorbire îngerească, liubovul iaste o adaogere aleşilor întru toţi veacii. „«Spune noaă, o, bună întru bunătăţi, unde paşti oile tale? Unde /268r/ te odihneşti într-amiadzădzi?»[7] Lumineadză-ne, adapă-ne, îndirepteadză-ne, că de-acmu vom să ne suim cătră tine. Căci că tu eşti domn şi despuitoriu tuturor bunătăţilor. Şi acmu-mi aprinseş sufletul şi nu poci să opresc para ta; pentr-acea, cîntîndu-te, voiu odihni. «Tu biruieşti cîntarea mărei, valurile turburărei inimiei. Tu îmblîndzeşti furtuna valurilor mîndriei şi le omori. Tu smereşti

[7] Cînt. 1, 6.

ca pre un rănit gîndul cel de mîndrie şi cu mare putearea braţului tău răşchiraş vrăjmaşii tăi»[8] şi faci pre iubiţii tăi de petrec fără de nice o luptare şi nebiruiţi de supărările pohtelor".

Eu mă apropiiu să ştiu în ce chip te vădzu Iacov întărit şi rădzimat pre scara aceaia. Spune-mi, rogu-te, carele iaste chipul suirei aceştiia scări? Însetedz să ştiu de-acmu carele iaste chipul şi adunarea bunătăţilor, a săborului ş-a facerei stepenelor, carele le luă şi le primi într-înimă ca o suire întru inima sa iubitul tău Iacóv[9]. Dup-aceastea, pohtesc să ştiu cîtu-i numărul acestora stepene şi în cîtă vreame, de va cură neştine, va putea să sosească în stepena scărei cea /268[v]/ mai de sus? Căci că cela ce vădzu visul tău şi cum să cade a să nevoi întru tine în săprotiva vrăjmaşilor nu spuse, nice arătă, alegînd fără de îngerii ceia ce îndirepta de mînă pre ceia ce urma lor, carii era desupra ta; altă nemică nu vru să arate, însă mai vîrtos nu putu să lumineadze şi să înveaţe.

Iară aceaia împărătească, însă mai vîrtos dzic chiar acela, adecă Dumnedzău ce iaste liubovul, ca din ceriu mi să arată, vorovind întru urechile sufletului mieu şi dzicîndu-mi: „De nu te veri dezlega, o, iubitul mieu, de grăsimea trupului, nu veri putea cunoaşte frîmseaţea mea în ce chip iaste". Însă, ca să te înveaţe scara de împreunarea cea sufletească a lucrurilor celor bune, desupra căriia simt eu întărit, cum dzise de mene marele acela, ştiutoriul tainilor meale, Moisí: „Iară acmú rămîn aceaste trei: credinţa, nedeajdea, liubovul; mai mare de toate iaste liubovul"[10].

Svîrşitul a treidzeci de stepene. Îndemnare cătră suirea scărei

Suiţi-vă, suiţi-vă, fraţilor, gătînd cu osîr /269[r]/ die suire întru inimile voastre, aducîndu-vă amente ş-audzind pre cela ce dzise: „Veniţi să ne suim întru măgura lui Dumnedzău şi întru casa domnului nostru"[11], carele înderepteadză şi „întăreaşte picioarele noastre ca a cerbilor şi ne pune întru lucruri înalte, pentru ca să biruim întru calea lui"[12].

---

8 Ps. 88, 10-11.
9 Ps. 83, 6.
10 I Cor. 13, 13.
11 Is. 2, 3
12 Ps. 17, 36.

Curăți, rogu-vă, cu cela ce gice: „Să ne nevoim pănă vom agiunge toți întru împreunarea credinței și întru cunoștința lui Dumnedzău, întru bărbat desăvîrșit, întru măsura vîrstei împlerei lui Hristos"[13], cela ce, de treidzeci de ai de vîrstă, să botedză în chip și în stat de trup văzut și pre-aceaste treidzeci de stepene a scărei, ce-i numai cu mentea pricepută, petreace, pentru că Dumnedzău iaste liubov. Căruia i să cuvine cîntare, ținеare, puteare; întru carele simt începătura tuturor bunătăților și au fost mainte de toți veacii și va hi întru veaci neîncheiați, lumină adevără. /269^{v}/

[13] Efes. 4, 13.

Părintele Ioan, egumenul călugărilor de Măgura Sínaei. Cuvînt către păstoriu de învăţătură, în ce chip să cade să hie păstoriul oilor celor cuvîntătoare

Întru această carte de gios şi pementească, te-am pus mai de-apoi de toţi, o, minunate oame, iară întru cea de sus şi cerească, m-am adeverit cum eşti mai denainte decît noi toţi, întru scrisoarea cea dumnedzăiască, pentru că iaste adevărat cela ce dzise „Că cei mai de-apoi cu înţelepciunea vor hi mai denainte cu destoniciia”[1].

<Capitolul I>

Păstoriu cu adevărat iaste cela ce cu nevoinţa şi cu ruga sa poate să îndirepteadze oile ceale cuvîntătoare ce-au perit pentru răutatea lor.

Îndireptătoriu iaste cela ce-au luat şi dintru darul lui Dumnedzău şi dintru truda sa o puteare nevădzută, ce nu numai din valuri şi din furtună, ce şi tocma dintr-adîncul curabiei să scoaţă curabiia poate.

Vraci iaste cela ce are şi trupul şi sufletul fără de boală şi nu-i trebuiaşte nice o unsoare pentr-aceastea.

Învăţătoriu cu adevărat iaste /270r/ cela ce au luat de la Dumnedzău cartea menţei scrisă cu deagetul svinţiei sale, adecă cu putearea strălucirei, şi deacii nu-i mai trebuiesc alte cărţi. Nu iaste cuviinţă învăţătorii a să învăţa din sfitoacele ceale bătrîne şi zugravii a zugrăvi de pre schizmirea cea veache şi schimosită.

Tu, cela ce-ai apucat să înveţi pre cei de gios, ca să-i înveţi învăţătura cea înaltă şi de sus şi cu chipul simţirei ce înveţi pre-aceia să înveţi şi pre altul. Nu uita pre cela ce gice: „N-am luat, nice-am învăţat învăţătura de la oameni, nice pentru vrun om”[2]. Căci că nu iaste putinţă ceia ce n-au învăţat ceale de sus, ce încă chitesc tot de ceale de gios, să poată tămădui pre cei de gios.

---

[1] Mt. 19, 30; 20, 16.

[2] Gal. 1, 12.

Un cîrmaci bun mîntuiaşte curabiia şi un păstoriu bun învie şi tămăduiaşte oile ceale bólnave, cînd mor de păcate şi bolnăvăsc de năravurile ceale reale. Că cît să adaog oile urmînd după păstoriu, cu atîta are a da samă d-inse păstoriul stăpînului său. Să arunce păstoriul cu cuvîntul şi cu învățătura, ca cu neşte pietri, în oile cealea ce rămîn înapoi pentru leane şi pentru flama pîntecelui, că /270v/ ş-acesta iaste chip de păstoriu bun.

Cînd încep oile a arumi cu sufletul de arderea pripăcului, mai vîrtos a trupului, atunci trebuiaşte mai cu deadins să preveaghe pregiur d-inse păstoriul, căotînd în ceriu cu ruga. Căci că într-acea vreame de năduv au deprins nevădzutul lup, diiavolul, a mînca multe dintr-însе. Însă de-şi vor pleca şi-aceastea, în chipul cestoralalte oi, capul sufletului în pămînt într-acea vreame de năduv şi de pripăc, avăm pre cela ce-au dzis: „Dumnedzău nu va urgisi inima cea înfrîmtă şi smerită”[3]

Deaca împresură întunearecul nopței ş-a pohtelor turma, scorneaşte şi sumuță neclătit cîinele să latre cătră Dumnedzău întru ceasurile nopței; şi nu iaste nemică necuviință a înțeleage a fi cîinele mentea ta, ucigătoriul fierilor, adecă diiavolilor.

<Capitolul al II-lea>

Bunul nostru Dumnedzău ne făcu ş-aceasta tocmala firei noastre, de să bucură bolnavul deaca veade pre vraci şi-i pare bine, macar să n-are ş-avea într-aceaia vreame nice un folos de la dîns.

Agoniseaşte şi tu, o, minunate părinte, leacuri, dare de curățire[4], brici, presăra /271r/ re de ierbi, bureate, zbancă, strecneală, cinii de ars, unsori, iarbă somnuroasă, cuțit, legături. Căci că de nu vom avea aceastea meşterşiuguri şi cinii, nu ştiu în ce chip vom putea arăta că ştim meşterşiug de vrăciuire.

Leacurile simt: tămăduire şi vendecare pohtelor ce să văd, adecă celor trupeşti. Briciul iaste ocărîle şi dosădzile ce mucică şi curățeaşte rana mîndriei. Presărarea iaste curățire ochilor sufletului, adecă a menței, cînd să turbură şi să împăinjinesc de mînie şi o certare ce amăreaşte şi oțăreaşte şi preste puțin tămăduiaşte. Purgația iaste tămăduire pohtelor celor dinlontru şi deşărtare împuțiciunei şi scîrnăviei ce nu să veade. Strecneala

[3] Ps. 50, 18.

[4] Adnotat: *purgație*.

cu adevărat iaste o cuntenire şi o certare de năprasnă pentru mîntuirea bolnavului. Zbanca iaste o lepădare şi deşertare de sîrg împuţiciunei ceii nearătate. Bureatele iaste o răcoare şi o răsuflare, carea iaste de la vraci întru bolnavi după slobodzitul singelui sau rădicare de mînă cu çuvente blînde şi dulci şi veasele. Arsura iaste o tocmală /271ᵛ/ şi o cuntenire ce să dă în puţină vreame cu iubire de oameni, pentru pocăinţa greşitului. Unsoarea iaste mîngîiarea ce să adaoge bolnavului după arsură, oare cu cuvîntul, oare cu puţinea odihneală. Iarba cea somnuroasă iaste ca să primască neştine asupra sa sarcina ascultărei şi pentru ascultare, să i să dăruiască un răpaos şi un somn neadormit şi o orbire cuvioasă, să nu-şi vadză lucrurile sale ceale bune. Legăturile simt să întărească neştine şi să strîngă cu pomenirea morţei pre ceia ce simt slăbiţi de deşarta mărire. Svîrşitul tuturor ciniilor iaste cuţîtu carele iaste o tocmală şi un meşterşiug de să taie duhovnicul mădulariul cel putred şi mort a trupului, ca să nu dea zgaibele şi bubele sale şí celoralalte mădulare.

Fericit lucru iaste întru vraci neduinţa, adecă să nu să teamă, nice să să sparie de rane; şi întru duhovnici nepohtirea, adecă să n-aibă pohtă nice spre un lucru, căci că vracii ce nu să tem cuteadză fără de nice o leane, de vrăciuiesc toate ranele şi /272ʳ/ împuţiciunile şi duhovnicii, cînd simt fără de pohtire, pot să învie tot sufletul ce-i mort în păcate.

Şi una dintru rugile duhovnicului să hie aceasta, ca să sprejenească şi să agiutoreadze cu toţi, căruia după destoniciia sa, ca nu cumva ca şi Iacov acela ce să temea să nu vatăme[5] pre fratele său şi să trudească pre soţiia ce luase cu sine. Aşea ş-acesta va vătăma şi pre cela ce-l iubeaşte şi pre ucenicii săi, carii simt deprinşi a păţi aceasta, pentru că încă nu le iaste iscusită simţirea sufletului ca să poată sămălui binele şi răul şi mijlociiul binelui ş-a răului.

<Capitolul al III-lea>

Mare ruşine iaste cu adevărat duhovnicului celuia ce să roagă lui Dumnedzău să dăruiască ucenicului său darul cela ce nu l-au dobîndit cu sine mainte. Ca şi ceia ce văd faţa unui împărat şi simt priiatini lui pot, de vor vrea, să apropie de împăratul şi să împrietinească şi slugile lui toate: şi pre ceia ce nu-l cunosc pr-ins sau şi pre vrăjmaşii lui, să să îndulcească

[5] Fac. 27.

de mărirea lui, aşea să pricepi că iaste şi de svinţii /272^{v}/ şi priiatinii lui Dumnedzău.

Priiatinii să şi stidesc de ceia ce li-s cu adevărat iubiţi şi priiatini şi-i ascultă; aseamenea simt şi nevoiţi d-inşi. Bun lucru iaste să agonisască neştine priiatini sufleteşti şi îngereşti, că nime nu ne va agiuta aşea cătră lucrurile ceale bune.

Spuse-mi oarecine din cei iubitori pre Dumnedzău, că pururea Dumnedzău, şi mai vîrtos întru praznicele ceale dumnedzăieşti de rugă, împarte daruri sufleteşti şerbilor săi.

<Capitolul al IV-lea>

Vraciul cel sufletesc îi dator să să dezbrace desăvîrşit de pohte, pentru ca să poată în vro vreame să să schimbe de pohte, şi mai vîrtos de mînie. Căci că de nu să va nevoi să leapede aceastea de tot, nu să va putea îmbrăca în ceale fără de pohtire.

Vădzuiu un cal tînăr ce nu era încă învăţat carele, fiind tras cu frîul, îmbla îndărăpt şi săriia, iară deaca-i slobodzi frîul, de sîrg oborî şi vătămă pre domnul său. De doi draci să asamănă şi să închipuiaşte ş-aceasta pildă ce dziş, ca şi de-acesta, adecă de dracul mărirei ceii deşearte ş-a săturărei pîntecelui sau ş-a mîniei ş-a curviei, căci că, de să va neştine săvai cît de puţinel leni, aciişi de sîrg să şi ră /273^{r}/ dică şi să scornesc. Ceia ce vor să cearce aceasta să o ştie, ca să o cearce cu trudă. Atunci va cunoaşte vraciul înţelepciunea ce i-au dat Dumnedzău, cînd va putea să vrăciuiască boalele cealea ce mulţi nu le pot vrăciui.

<Capitolul al V-lea>

Nu iaste a să mira de dascalul cela ce face înţelepţi pre cuconii cei iscusiţi ce deprind bine la învăţătură, ce de la cela ce înţelepţeaşte şi face desăvîrşit pre cei neînţelepţi şi neiscusiţi. Ceia ce aleargă pre cai, cînd întrec şi biruiesc cu cai răi şi nefugari şi-i feresc nevătămat, atunci să arată şi să laudă destoniciia lor.

De-ai luat ochi şi dar de la Dumnedzău să vedzi valurile mainte de ce nu vine furtuna, spune mainte celora ce-s în curabie. Iară de nu, tu veri hi vinovat pentru înecarea curabiei mai mult decît toţi ceia ce nu li-i grije de îndireptarea curabiei.

Vădzuiu neşte vraci ce nu spusără mainte bolnavilor începătura boalelor. Şi multă trudă şi dureare făcură pentr-aceaia şi şie şi bolnavilor.

Cu cît va vedea duhovnicul arătînd credinţă mai multă ascultoii săi şi cei mai departe cătră sine, cu /273^{v}/ atîta să să ferească şi să să socotească pre sine întru toate cîte face şi grăiaşte, ştiind că toţi caotă spr-insul ca spre o icoană începătură de chip şi cealea ce să grăiesc şi să fac, d-ins le primăsc ca o tocmală şi o leage.

Pre păstoriul cel adevăr îl arată liubovul, căci că acela, adeveritul păstoriu, să răstigni pentru liubov.

<Capitolul al VI-lea>

Fă a tale cu cuvîntul greşealele ce-s făcute de alţii, cînd va veni să să ispoveduiască neştine şi pentr-aceasta va lua îndrăznire, de-ţi va ispovedui toate, şi nu-ţi va trebui pururea a iscodi pentru ruşinea celuia ce să ispoveduiaşte.

Scîrbeaşte şi amăreaşte puţinea vreame pre ceia ce bolnăvăsc sufleteaşte, pentru ca să nu bolească îndelung sau va şi muri pentru tăcearea ta cea procleată. Mulţi, pentru tăcearea cîrmaciului, cugetară că înoată bine, pănă cînd să loviră de ţărmure şi de stenca cea de moarte.

Să audzim pre marele Pável ce scrie cătră Timothéiu: „Fii lor mai mare şi-i ceartă şi în vreame pre îndemînă şi fără de vreame”[6]. „Vreame bună”-mi pare că va să dzică /274^{r}/ cînd ceia ce-s certaţi rabdă cu bucurie certarea. Iară „fără de vreame”-mi pare, cînd ceia ce-s certaţi să scîrbăsc şi să mînie. Căci că şi izvorul, săvai şi nu i-are hi seate nescui, tot izvoreaşte apă.

Iaste o fire întru duhovnici, ca să dzic aşea, că pleacă întru stidinţă şi tăcînd de multe ori, de nu grăiaşte cealea ce să cad să facă ascultoii[7], iară pentru *lucrul* dascalilor săi nu să leapădă a nu face ei lucrul lor.

Că să înceapă a arăta într-unii ca aceştia lucrurile cealea ce trebuiesc din mărturiia sventelor scripturi, să audzim dumnedzăiescul glas ce grăiaşte de unii: „Taie acest pom; pentru ce-l laş de cuprinde locul în zadar?”[8] şi „Lepădaş vicleşiugul dintru voi înşivă”[9] şi „Nu te ruga pentr-aceştia

[6] II Tim. 4, 2.

[7] Adnotat: *ucenicii.*

[8] Lc. 13, 7.

[9] I Cor. 5, 13.

oameni"[10]. Şi Samoil fu oprit să nu să roage pentru Saul. Aceastea toate trebu*iaşte* să le ştie păstoriul: întru carii şi în ce chip şi cînd să cade să hie. Că nu iaste nemică mai adevărat decît Dumnedzău.

Cela ce-i înfruntat deusebi şi nu să ruşineadză, acela va face prilej de fără de ruşine şi înfruntărei ce iaste-naintea a mulţi, scărîndivindu-se şi urînd însuşi de bună voie spăseniia sa.

<Capitolul al VII-lea>

Socote /274v/ sc şi ceaia ce-am văzut fiind întru mulţi bolnavi înţelepţi, că ştiind frica şi neputinţa sa, să rugară vracilor şi fără de voia sa să-i leage, pentru ca să-i vrăciuiască cu o nevoie de bună voie. Căci că „sufletul fu cu osîrdie" pentru nedeajdea tămăduirei, „iară trupul neputincios"[11], pentru năravurile de mainte. Şi eu, deaca vădzuiu aceasta, mă rugaiu vracilor să li să pleace.

Nu să cuvine îndireptătoriul să spuie tuturor celora ce vin spre călugărie cum calea ei iaste strîmtă şi scîrbită, nice iară să spuie tuturor cum giugul lui Dumnedzău iaste iuşor, bun şi sarcina lui iuşoară. Ce mai vîrtos căruia cum să cade să-i tocmască leacuri. Celora ce-s îngreuiaţi cu păcate cumplite şi-s pre lesne a cădea în oceinţă să cade al doile leac. Celora ce iară să pleacă întru ceale de înălţime şi de mîndrie gînduri să cuvin leacurile ceale dintăiu.

Unii, vrînd să margă pre o cale departe şi întrebînd pre ceia ce ştiu, audziră că iaste neatedă şi fără primejdă şi cu aceasta audzire să blăzniră cătră călătoriia căiei şi, cînd fu la mij /275r/ loc *<sau cădzură în nevoie>*[12], să întoarsără îndărăpt, nefiind gata spre scîrbe, cum şi de cei sufleteşti poţi să înţelegi.

Acoló unde să atinge liubovul lui Dumnedzău, nu poate nemică frica cuvîntului. Şi unde să arată frica focului de veaci, acoló să înmulţeaşte răbdarea trudei. Iară unde să cunoaşte nedeajdea împărăţiei ceriului, acoló iaste urîciune tuturor lucrurilor celor de gios pementeşti.

Cade-să bunului hatman ce-i pre oşti să ştie şi starea şi ceata tuturor căpitanilor ce-s pre oşti, cîndai să află neştine în gloate hărăţi viteaji şi voinici, de să cade să stea în tăceare cu nus.

---

[10] Ier. 7, 16.

[11] Mt. 26, 41.

[12] Omisiune de traducere, cf. ms. din 1780, p. 214r şi ediţiile moderne (n. ed.).

Nu poate cîrmaciul însuşi, fără de agiutoriul curăbiiarilor, să mîntuiască *curabiia*, nice vraciul să tămăduiască bolnavul, de nu va hi rugat mainte d-insul şi îndemnat cu arătarea ranelor şi cu credinţa. Ceia ce să ruşinară de vraci putrediră ranele lor şi mulţi şi muriră.

<Capitolul al VIII-lea>

Întru ceia ce pasc oile, nu părăseaşte păstoriul de-a fluierarea cu gomonul cuvîntului, şi mai vîrtos cînd vor să adoarmă. Că de nemică nu să teame lupul aşea ca de glasul fluierului păstoriului.

Nu să cuvine /275^{v}/ păstoriul fără de sămăluire să să smerească pururea, nice iară pururea a să înălţa nebuneaşte, vădzînd pre Pável într-aceaste doaă preaînţelepţeaşte îmblînd[13]. Dumnedzău de multe ori închisă ochii celor mai mici, ca să nu vadză greşala mai marelui său; iară de le va arăta păstoriul şi le va deşchide ochii, să naşte necredinţă într-înşi.

Vădzuiu un mai mare, pentru multă smerenie, svătuind cu cuconii săi. Şi vădzuiu pre altul vrînd, pentru mîndrie, să ş-arate înţelepciunea sa neînţelepţeaşte şi cu vicleşiug, svătuind cu nuşii.

Săvai şi de puţine ori însă, pentru vro năpaste, vădzuiu pre unii fiind mai mari unor fără pohte şi curaţi şi pre cătinel, stidindu-se de cei mai mici, să tăiară de pohtele sale. Şi aceasta-mi pare că o făcu plata celor mai mici şi le fu lor pohta egumeniei lor începătură nepohtirei.

<Capitolul al IX-lea>

Să socotim cîndai cealea ce-am agonisit în pristanişte să nu le răşchirăm în luciul mărei. Ştiu aceasta ce dziş ceia ce ies afară întru vălurile şi gîlcevile lumiei, nefiind deprinşi. /276^{r}/

Mare lucru iaste, cu adevărat, să rabde neştine cu bucurie şi bărbăteaşte năduşala tăcerei ş-a linişteі şi urîciunea tuturor lucrurilor pementeşti şi să nu cearce denafară de curabiia cheliei sale şegi şi cuvente de mîngîiare, cum fac curăbiiarii cei leaneşi, carii, cînd iaste linişte de vînt, cearcă să să scalde într-apă. Iară mai mare iaste fără de nice sămăluire nu numai a nu să teame de gîlceavă, ce încă şi întru sunete a hi fără de teamere cu inima şi neclătit petrecînd cu trupul cu oamenii, iară cu mentea cu Dumnedzău.

---

[13] II Cor. 10, 13

<Capitolul al X-lea>

Să hie ţie, o, minunate părinte, tocmala giudeaţelor celor denafară lumeşti chip celora a lor noastre: care vinovat vine întru fricatul şi adeveritul nostru giudeţ şi care nevinovat vine nevoindu-se spre lucrul şi spre şerbiia lui Dumnedzău? Căci că venirea amînduror iaste împomciş una alţii şi careleşi d-inşii n-are a sa treabă şi tocmală.

Să să întreabe mainte de toate vinovatul deusebi carile simt chipurile lucrurilor lui pentru doaă vi /276ᵛ/ ne: întâiu, pentru ca să petreacă de-aciia fără de nice o îndrăznire, fiind împuns pururea de ispoveadaniia ce-au ispoveduit; a doa, pentru ca să să îndeamne să ne iubască, ştiind cîte rane am priimit, ca să le putem tămădui.

Nice aceasta să nu ţi să ascundză, o, cinstite părinte, cum nu-ţi iaste neştiută să nu hie aceaia, adecă ca să sămăluieşti şi locurile şi creaşterile şi năravurile celora ce-s greşiţi lui Dumnedzău. Căci că aceastea au multe chipuri şi împărţiri una de alaltă. De multe ori, cela ce iaste mai neputincios şi îngreuiat cu păcate iaste mai smearin cu inima. Pentr-aceaia trebuiaşte a să canonisi mai iuşor de duhovnic. Iară ceaia ce-i în săprotivă aceştiia, iaste arătată.

<Capitolul al XI-lea>

Nu iaste cu direptul să pască leul pre oi, aşea nu iaste fără smenteală a fi mai mare unul ce iaste în păcate şi îndireptătoriu ascultoilor.

Necuvioasă vedeare iaste să vadză neştine în găini hulpe să le socotească; şi nemică nu iaste mai de ocară păstoriul a să mîniia. Că vulpea găinile goneaşte şi le învăluiaşte, iară acesta /277ʳ/ piarde şi omoară sufletele ceale cuvîntătoare.

Socoteaşte să nu hii iscoditoriu foarte pre-amănuntul greşealelor celor mai mici, că deacii nu veri hi aseamenea lui Dumnedzău.

Să aibi şi tu însuţi pre Dumnedzău socotitoriu şi îndireptătoriu tuturor lucrurilor tale celor dinlontru şi dinafară şi cătr-însul, ca cătră un cîrmaci ales tăind voia ta, veri hi fără de nice o grije, numai de duhul şi de voia lui ce veri hi purtat şi îndireptat.

Trebuiaşte să cerci şi tu şi alţii ce simt ca tine: cîndai darul lui Dumnedzău socoti să facă lucruri multe cu noi pentru credinţa celora ce vin, iară nu pentru curăţiia noastră? Căci că mulţi şi de cei păcătoşi făcură ciudese într-acesta chip ce dziş mai sus.

meseri vb.	= a deveni sărac, a sărăci; a deveni nefericit
milcuitor adj.	= milostiv, îndurător
mîzdă s. f.	= mită
moşneniie s. f.	= moştenire
muncă s. f.	= tortură, cazna, chin, (spec. la pl.) chinurile iadului

N

na prep.	= la
nastavnic s. m.	= conducător; şef ecleziastic, egumen, stareţ
nastoatel s. m.	= conducător, stareţ
nămit adj. şi s.	= (persoană) care s-a angajat cu plată pentru a efectua o muncă; simbriaş
năprasnic adj.	= subit, neaşteptat, cumplit, grozav
năsîlnic adj.	= întărit, învîrtoşat; brutal, cumplit, violent, grozav
năsîlnicie s. f.	= învîrtoşare; brutalitate, violenţă, grozăvie
neduinţă	= lipsă de teamă; curaj
neîmputat adj.	= fără dojană, fără ocară, fără mustrare
nepărăsit adj. şi adv.	= neîncetat
novonacealnic s. m.	= novice
numere s. n.	= (pl.) nume

O

oblu adj.	= rotund
oblástie s. f.	= cîrmuire, stăpînire; regiune stăpînită
oblădui vb.	= a stăpîni, a guverna, a cîrmui
oborî vb.	= a doborî, a trînti; a răpune
obreazanie s. f.	= circumcizie
ocăit adj.	= vrednic de plîns, nefericit
oceaianie s. f.	= deznădejde, disperare
ocei vb.	= a se descuraja, a–şi pierde speranţa, a deznădăjdui
ocina vb.	= a moşteni, a dobîndi, a stăpîni
ocină s. f.	= bucată de pămînt moştenită de la tată; (p. ext.) proprietate, moşie, moştenire
ogorî vb.	= a ara
opusti vb.	= a lăsa, a da drumul
ostroumie s. f.	= perspicacitate, inteligenţă

P

păprişte s. f. = perioadă de timp, durată
peaveţ s. m. = cîntăreţ
pesteală s.f. = amînare, întîrziere
pesti vb. = a zăbovi, a întîrzia
podvig s. n. = luptă, faptă eroică
podvijnic adj. = luptător
poldzui vb. = a (se) folosi, a trage foloase, a beneficia
poldză s. f. = folos, beneficiu
polonoştniţă s. f. = slujbă bisericească care se face la o mănăstire după miezul nopţii (între pavecerniţă şi utrenie)
poslanie s. f. = epistolă, scrisoare
posluşanie s. f. = ascultare, supunere
poticală s. f. = supărare, necaz, bucluc
povoaţă s.m. = îndrumător, călăuzitor, sfătuitor
pravilă s. f. = lege (corp de legi); dispoziţie, regulament, hotărîre
preastól s. m. = masa din mijlocul altarului, în bisericile creştine, pe care se ţin obiectele necesare serviciului religios; sfînta masă; (p. gen.) altar
prediteci adj. = înainte mergător
preobrăzeşte adv. = cu mustrare (aspră)
preobrăzire s. f. = mustrare
priceav adj. = certăreţ
prici vb. = a riposta, a protesta
prieteşug s. n. = prietenie
pripăc s. n. = arşiţă, dogoare
pristanişte s. f. = liman; port, loc de refugiu (la ţărmul unei ape)
prístav s. m. = supraveghetor, paznic; administrator
procleat adj. = (bis., despre oameni) afurisit, blestemat
procleţi vb. = a excomunica, (p. ext.) a blestema, a condamna, a dezaproba
procopsit adj. = învăţat, instruit
proizvolenie s. f. = voinţă, voie
prost adj. = simplu, modest; neprihănit
prosti vb. = a îngădui, a permite
prostie s. f. = neprihănire, puritate, cinste; simplitate, modestie
provideţ s. m. = prezicător, ghicitor, profet

R

răcodelie s. f. = muncă manuală; lucru de mînă
răntuna vb. = (tranz.) a împrăstia, a risipi; a răsturna; a da deoparte

răpşte s. f.	= murmur, nemulţumire, cîrtire
răpştire s. f.	= murmur, cîrtire, protest; invidie, pizmă
războli vb.	= a se îmbolnăvi
razdreaşi vb.	= a se elibera, a se lăsa

S

sămălui vb.	= (tranz.) a aprecia din punct de vedere valoric; a socoti; (intranz. şi reflex.) a gîndi, a chibzui, a judeca, a raţiona
sămăluire s. f.	= 1. socoteală; 2. judecată
sămăluitor s. m. şi adj.	= s. m. (persoană) care sămăluieşte, judecă, chibzuieşte; 2. adj. capabil, destoinic
săprotivă (în) loc. adv.	= contra, împotrivă
săprotivnic adj.	= potrivnic, încăpăţânat
scărîndivi vb.	= a se scîrbi, a fi dezgustat de ceva
schitaci adj.	= (despre oameni) isteţ, deştept
schizmi vb.	= a (se) forma, a (se) constitui; a simula
schizmire s. f.	= alcătuire
scîrbă s. f.	= stare de întristare, de supărare, de nemulţumire, de amărăciune, de necaz ori de durere fizică, de chin
seară s. f.	= rugină
sfitoc s. n.	= tom, secţiune
sireap adj.	= crud, rău, sălbatic
sirepie s. f.	= sălbăticie, cruzime, ferocitate
sîrghiş adj. şi adv.	= rapid
sîrgui vb.	= a se grăbi
slovesnic adj.	= (despre oameni) elocvent
slovesnicie s. f.	= elocvenţă
smearin adj.	= modest, umil, smerit
smilax s. m.	= (bot.) numele unei plante agăţătoare
sminteală s. f.	= dificultate
solitoriu s. m.	= mijlocitor
spăsenie s. f.	= mîntuire
spăsi vb.	= a (se) mîntui
spodobi vb.	= a (se) arăta demn de ceva, a (se) învrednici
stepenă s. f.	= treaptă, grad, rang
stidi vb.	= a se sfii; a se ruşina
stidinţă s. f.	= ruşine, sfială
stîrvi vb.	= a mortifica

stranic adj., s. m. şi f. = străin; (p. ext.) peregrin
strănici vb. = a călători, a pribegi
strecneală s. f. = cuțit cu o lamă specială, bisturiu

Ş

şar s. n. = vopsea
şchipi vb. = a scuipa
şerb s. m. = rob
şerbi vb. = a sluji
şezut s. n. = locuință, domiciliu
şterc s. n. = gunoi, impuritate

T

tar s. n. = greutate, încărcătură, sarcină, povară
tăşteslav adj. = persoană care se caracterizează prin deşertăciune sau mîndrie
tăşteslaviie s. f. = deşertăciune
tearfă s. f. = cîrpă, zdreanță; (fig.) femeie murdară
ticăițeaşte adv. = în mod ticăit; nenorocit; în mod chinuitor, mizerabil
ticăiție s. f. = ticăloşie, netrebnicie, nemernicie
tîrcav adj. = (despre terenuri) cu vegetație puțină, rară; pipernicit, chircit; (despre oameni) chel, pleşuv
trăpealív adj. = liniştit, răbdător
trezvire s. f. = judecată clară, limpede
trîndos adj. = (despre oameni) leneş, trîndav
tvoreț s. m. = creator

U

usnă, ustnă s. f. = buză
ustav s. n. = regulă, rînduială (bisericească sau monahală)
uteşi vb. = a (se) potoli, a (se) linişti, a (se) alina, a (se) mîngîia
uteşință s. f. = alinare, mîngîiere

V

var s. n. = căldură, arşiță
vasilisc s. m. = animal fabulos care poate ucide cu privirea
văji vb. = (tranz.) a unelti, a urzi, a pune la cale
vălăşag s. n. = dificultate, adversitate; tulburare, îngrijorare,

	scandal
văzdîrjanie s. f.	= înfrînare, abţinere, cumpătare
văzdîrji vb.	= a se înfrîna, a se abţine
văzdîrjnic adj.	= cumpătat, înfrînat
veatrilă s. f.	= pînză (la corabie)
vitinonire s. f.	= slăbire
vlaste s. f.	= autoritate, stăpînire, putere
vracevánie s. f.	= medicament, tratament, leac, remediu

Z

zăbală s. f.	= stavilă, frînă
zăpodie s. f.	= vale largă, platou adăpostit de înălţimi; (aici fig.) loc ferit, adăpostit
zăpreaştenie s. f.	= pedeapsă
zmaragd s.n.	= piatră preţioasă, strălucitoare, transparentă, de culoare verde
zmicea s. f.	= ramură tînără, lăstar, mlădiţă, vlăstar

Cuprins

Cuvânt înainte de I.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, Locţiitor de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române 5

Prefaţă. Mitropolitul Varlaam, cărturar şi reformator al limbii române literare de Eugen Munteanu 7

Notă asupra ediţiei de Oana Panaite 23

Sfântul Ierarh Varlaam, Mitropolitul Moldovei
***Leastviţa* sau *Scara raiului* de Ioan Scărarul**

Cela ce-i întru svenţi părintele nostru, Ioan, egumenul şi mai marele călugărilor din Măgura Sínaei, Scară raiului de învăţătură călugărească cu carea învaţă pre fieşicare creştin cumu să cade să vieţuiască, pentru ca să să suie întru desăvârşitul călugăriei şi vieţei criştineşti 47

Spunere pre scurt de capetele aceştia cărţi 49

Viaţa fericitului lui Ioan egumenului sventei Măguri Sinaei, ce i-i numele Pisar, cela ce-au scris aceaste svente leaspeţi sufleteşti, ce să cheamă Scară. Scrisu-s-au această viiaţă de Daniil smeritul călugăr de Raíth 51

Poslania părintelui lui Ioan, egumenului de Raith, cătră Ioan cuviosul şi minunatul, egumenul de Măgura Sinaei 57

Tablă sufletească. Ioan lui Ioan, să te bucuri! 59

Suirea scărei ceii dumnedzăieşti 61

Cuvînt călugăresc a părintelui lui Ioan, egumen călugărilor din Măgura Sinaei ce tremise părintelui lui Ioan, egumenul de Raith, carele îl îndemnă şi-l nevoi să scrie această carte în chipul stepenilor unii scări ce înalţă pre ceia ce urmadză: dintru ceale de gios, întru ceale de sus, pentru care lucru să cheamă şi *Scară*. Pentru lepădarea de această lume deşartă. Stepenă şi cuvîntul întâiu 63

Cuvîntul a doa stepenă. Pentru nepohtire, adecă cum să cade călugărului să n-aibă pohtă rea nice spre un lucru 73
Stepena a treia. Pentru adevara streinătate, adecă cum să cade să socotim ca să him pururea streini într-această lume aprinşi de liubovul Ierusalimului celui de sus şi de moşiia noastră cea cerească. Pentru visuri ce sîmt şi urmadză celora ce-s de curund călugăriţi 77
Cuvînt al patrul. Pentru fericita şi pururea pomenita ascultare 85
Stepena a cincea. Pentru pocăinţă de carea să cade cu adevărat să ne grijim şi să ne învăţăm pururea ce într-însă-i şi pentru temniţa cea iubită de Dumnedzău şi de svinţii osindiţi 125
Stepena a şeasea. Pentru aducerea amente a morţei 139
Stepena a şeaptea. Pentru plîns şi pentru lacrămi ce spală şi înălbeaşte sufletul carea iaste botedz pururea şi învăţătoriu şi făcătoriu bucuriei ceii adeveare 143
Stepena a opta. Pentru nemînie şi pentru blîndeaţe 155
Stepena a noa. Pentru pomenirea răutăţiei, adecă pentru aducerea amente ce are neştine spre cela ce i-au făcut rău ca să-şi răscumpere 161
Stepena a dzecea. Pentru clevete 165
Stepena a unsprădzeacea. Pentru tăceare 169
Stepena a doasprădzeace. Pentru menciuni 171
Stepena a treiasprădzeace. Pentru leane 173
Stepena a patrasprădzeace. Pentru mîndra şi vicleana doamna pîntecelui, adecă săturarea 177
Stepena a cinceasprădzeace. Pentru neputreda curăţie şi smerita înţelepciune carea să agoniseaşte întru putredul om din trudă şi din sodori 184
Stepena a şeasăsprădzeace. Pentru iubirea argintului. Pentru neaveare 204
Stepena a şeapteasprădzeace. Pentru nesimţire, carea să cheamă omorîre sufletului şi moarte menţei mainte de moartea trupului 207
Stepena a optasprădzeace. Pentru somn şi pentru rugă şi pentru cîntarea ce să face în besearecă de săbor 211
Stepena a noasprădzeace. Pentru nedormirea trupului şi cum să cade să o facem şi să preveghem 213
Stepena a doaădzeci. Pentru spaima şi pentru frica cea cuconească a blăzniei 217
Stepena a doaădzecişiuna. Pentru deşarta mărire ce-i în multe chipuri 219
Stepena a doaădzecişidoaă. Pentru mîndrie 227
Stepena a doaădzecişitrei. Pentru negrăitele gînduri ceale de hulă 233
Stepena a doaădzecişipatru. Pentru blîndeaţe şi prostia şi pentru nerăutate şi pentru vicleşiug 237
Stepena a doaădzecişicinci. Pentru înalta şi svînta înţeleapta smerenie carea iaste de pierdzare tuturor pohtelor cu o simţire nevădzută 241

Stepena a doaădzeci şi şease. Pentru sămăluirea gîndurilor, a pohtelor ş-a bunătăţilor. Pentru sămăluire carea să cheamă <...> pre lesne. Acelaşi părinte Ioan de măgura Sinaei, din capetele cuventelor sale ce-au dzis mainte, pre scurt 255
S tepena a doaădzeci şi şeapte. Pentru svenţita şi cuvioasa a trupului ş-a sufletului linişte. Pentru sămăluirea împărţirei şi aleagerei liniştei şi-a tăcerei 293
S tepena a doadzeci şi opt. Pentru svînta înma bunătăţilor, fericita rugă şi pentru dvorbirea menţei ş-a simţirei ce-i într-însă /250r/ 309
Stepena a doaădzeci şi noaă. Pentru ceaia ce-i pre pămînt închipuire cerească a nepohtirei ş-a săvîrşitului şi pentru învierea sufletului mainte de învierea a toată lumea 319
Stepena a treidzeci. Pentru legătura bunei întreiri a lucrurilor celor bune 323
Părintele Ioan, egumenul călugărilor de Măgura Sínaei. Cuvînt cătră păstoriu de învăţătură, în ce chip să cade să hie păstoriul oilor celor cuvîntătoare 329

Glosar 349